

Riksdagens snabbprotokoll

2024/25:52

Tisdagen den 17 december

Kl. 09.00–15.52
18.00–21.10

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 november justerades.

§ 2 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Finansutskottets betänkanden
2024/25:FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
2024/25:FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner
2024/25:FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.
2024/25:FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen
2024/25:FiU8 Riksbankens finansiering

§ 3 Totalförsvaret 2025–2030

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU2
Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34)
föredrogs.

Anf. 1 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Vi lever i en farlig och föränderlig tid. Vi måste ha klart för oss att Ryssland har ett långsiktigt perspektiv på den krigsutveckling vi ser i Ukraina. Det handlar om ett krig som ska omvandla Europa och vara en del av omvandlingen av den regelbaserade världsordningen.

Det här är någonting man måste ha mycket klart för sig i dessa tider, när det talas om förhandlingar. Vi kan inte ha något avtal över huvudet på Ukraina eller Europa. Hur ett eldupphör kommer till definierar hela vår framtid, och Ukraina måste garanteras ovillkorlig säkerhet. Det bästa för Ukrainas säkerhet är ett Nato-medlemskap.

Grundfrågan är om den ryska regimen över huvud taget är intresserad av fred. Imperiedrömmarna är en

realitet, och Georgien och Moldavien är i fara. Det finns risk för provokationer mot Natos gränsområden, och min bedömning är att den ryska drömmen om nya landområden och imperiebyggande är starkare än eventuella fredstankar. Ryssland menar allvar med sitt tal om att ändra världsordningen. Det innebär den starkes rätt att i strid med FN-stadgan och internationell lag erövra andra länders markområden.

Just nu faller en järnridå över Europa, och var den faller avgörs av utvecklingen vid frontlinjen i Ukraina. Europa kommer att få ta ett ökat ansvar för stödet till Ukraina. Vi kommer att få ta ett utökat ansvar för vår egen säkerhet. USA:s nya administration, som tillträder i början av nästa år, måste inse sitt långsiktiga åtagande gentemot Ukraina. USA:s stöd hittills har varit ovärderligt, och att svika Ukraina nu vore inte acceptabelt på något sätt.

Kriget pågår med oförminskad kraft. Förstörelsen och skändandet av Ukraina fortsätter dagligen, och den ryska regimen ondska exponeras hela tiden. Det är i ljuset av den här svåra situationen som Sverige nu ska fatta sitt totalförvarsbeslut. Det förslag som ligger på bordet är en fortsättning på besluten 2015 och 2020.

För vår del är vi glada över att åtta partier tillsammans har kunnat resonera sig fram till underlaget för propositionen. Enigheten visar att vi alla förstår allvaret i situationen, och det är en bra signal till det svenska folket, Försvarmakten och omvärlden.

Det är en mycket stor satsning som ska ske. Det handlar om 64 ½ miljard i ekonomiskt tillskott till totalförsvaret mellan åren 2025 och 2030. Omläggningen från det så kallade insatsförsvaret till ett nationellt försvar fortsätter. Det är en utveckling som inleddes med försvarsbeslutet 2014 och följdes upp med försvarsbeslutet 2020.

Trots den grundläggande enighet som föreligger vill jag göra några kommentarer.

Försvarsberedningen var överens om att Sverige ska ha 12 000 värnpliktiga år 2032, men i propositionen följer man inte det utan säger att det ska ske 2032–2035. Det har sin bakgrund i att Försvarmakten har haft synpunkter på möjligheten att fullfölja det här till 2032. Vi anser att det är nödvändigt att ändå markera det som Försvarsberedningen var överens om. Det

finns nämligen ett stort behov av att utöka framför allt armén, och det finns ett stort behov av fler värnpliktiga.

Det här handlar om att vi från politikens sida måste orka vara tydliga. Om det under de sju åren fram till 2032 händer något eller framkommer argument som gör det rimligt att göra en tidsförskjutning kan man ta beslutet i det läget, men vi behöver inte göra det redan nu. Att redan nu öppna för detta tidsintervall kan också innebära ytterligare tidsförskjutningar. Vi måste vara distinkta i vad som är vår kravbild.

Samma sak gäller när det handlar om de fyra brigader som ska vara på plats 2030. Det måste nu verkställas, och egentligen är det försvarsbeslutet 2020 som ska verkställas. I 2020 års försvarsbeslut stod det att Sverige skulle ha fyra brigader till 2025. Så blir inte fallet, och det beror bland annat på det materielstöd som har riktats till Ukraina. Nu handlar det om att tre mekaniska brigader och en infanteribrigad ska verkställas till 2030. Det här är en väldigt viktig prioritering, och för mitt parti har det varit en av huvudfrågorna. Det gäller att undanröja alla hinder som finns i denna process.

I Försvarsberedningens överenskommelse ingick också att det ska göras en analys gällande ytterligare en ubåt. Det finns inte med i propositionen. Jag tycker inte att det är bra. Ubåtar är en svensk styrkeförmåga och ett väsentligt säkerhetsintresse. Förekomsten av operativa och fungerande ubåtar i Östersjön är en styrka inte bara för Sverige utan även för hela Nato. Det är ett vapen som är väldigt avskräckande och som även kan användas effektivt ur underrättelsesynpunkt. Sverige är dessutom ett av få länder i världen som kan producera ubåtar. Socialdemokraterna tycker inte att det är bra att den eniga uppfattningen i beredningen inte har följts upp i propositionen.

Vi vill också inrätta en myndighet för räddningstjänsten – ett räddningsverk. Vi tror inte att det kommer att vara den mest effektiva organisationen om det görs inom ramen för MSB. Att i stället inrätta en specialriktad myndighet för detta skulle ge högre effektivitet åt verksamheten.

Vi vill också inrätta en statlig myndighet som ansvarar för näringslivets beredskapsplanering, ekonomisk försörjningsberedskap och krigsviktiga företag. Det här är ett så stort och omfattande område att det krävs en egen myndighet som kan bygga från grunden. Sverige har ett oerhört långt byggnadsarbete framför sig i det här sammanhanget. En gång i tiden fanns Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, och även om vi nu lever i en annan tid där nya metoder och nya samarbeten kanske krävs kan man ta intryck av hur den arbetade. Området är dock så pass omfattande att man inte klarar detta inom ramen för den mångfasetterade och omfattande myndigheten för samhällsberedskap.

I Försvarsberedningens rapport var vi också överens om att inrätta Norrlands infanteriregemente. Det är tre skyttebataljoner som i första hand skulle ägna sig åt skydd av transporter och världlandsstöd samt åt att på olika sätt bana väg för införsel av både materiel och

soldater i Sverige. De skulle också utgöra en viktig del av vårt nationella försvar – territorialförsvaret.

Jag litat på ministrernas löfte att vi ska ta ställning till detta i oktober och på att löftet står fast med utgångspunkt i att Nato ska komma med sina kapacitetskrav. Jag är rätt säker på att detta är en verksamhet som kommer att behövas för att vi ska klara den här typen av transporter och ansvarstagande för både trupp och materiel som ska föras in i Sverige.

Stridsflyget är en annan punkt som jag vill nämna. Där har ett enigt utskott höjt ambitionsnivån i jämförelse med det som står i propositionen. Utskottet markerar tydligare att ett svenskt eller svensk-utländskt alternativ när det gäller nästa generations stridsflyg ska föras fram i en tydligare balans i förhållande till ett utländskt alternativ. Det är jag glad för. Från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har vi dock i ett särskilt yttrande sagt att vi vill se att förutsättningarna för ett svenskt eller svensk-utländskt alternativ är realiserbara.

Det är viktigt att slå vakt om de svenska jobben, den svenska förmågan, den svenska forskningen, den svenska utvecklingskapaciteten och framför allt den svenska rådigheten när man utvecklar ett nytt flygssystem. Det ska vara svenska och nordiska förhållanden, och en design som passar vår operativa miljö, som styr arbetet med detta.

Det här är ett väldigt långsiktigt beslut. Det är svårt att se in i framtiden och att se vad detta kommer att innebära efter Jas 39 E, som man har beslutat om och som nu förbandssätts, men det är viktigt att vi slår vakt om det vi har byggt upp. Sverige är ett av de få länder i världen som klarar att producera stridsflyg.

Framtida utmaningar inkluderar sådant som att rekrytera och behålla personal, att åtgärda personalbrist inom kategorier som piloter, tekniker och specialister, att hantera risker för förseningar och hög prisutveckling på materiel samt att se till att stödet till Ukraina – som får starka fördröjningseffekter i förhållande till uppbyggnaden av svensk försvarsmakt – kan ersättas. Ytterligare en framtida utmaning är att hantera brist på koordinering av och samövning mellan förband samt brister när det gäller materiel och infrastruktur.

För det civila försvaret handlar det om att sjukvård i kris och krig måste byggas upp. Näringslivets roll i kris och krig måste kartläggas och planeras. Den ekonomiska försörjningsberedskapen måste byggas upp. Arbetet för att kunna möta cyberattacker, störningar och sabotage mot samhällets infrastruktur måste hela tiden vara under utveckling.

Jag yrkar bifall till reservation 13 under punkt 11, till reservation 34 under punkt 29 och till reservation 9 under punkt 8.

(Applåder)

Anf. 2 JÖRGEN BERGLUND (M):

Fru talman! Om några timmar kommer vi här i kammaren att fatta ett nytt totalförsvarsbeslut. Det är fyra år sedan det förra fattades, och detta beslut fattas faktiskt ett år tidigare än vad vi då trodde skulle bli fallet.

Det finns flera anledningar till att det här beslutet är unikt.

För det första fattas det i en tid när det pågår ett krig i Europa. Det har nu snart gått tre år sedan Rysslands fullskaliga och folkrättsvidriga invasion av Ukraina. Kriget fortsätter, vilket innebär stort lidande för det ukrainska folket. Förlusterna är enorma med hundratusentals skadade och döda på båda sidor – kanske har miljonvallen redan brutits. Ryssland har brutit mot i stort sett alla internationella överenskommelser och avtal och har inte ens dragit sig för att attackera civila verksamheter, till exempel sjukhus. Den ryska regimen drar sig inte för något i sin vilja att försöka underkua Ukraina. Det är med andra ord i allvarstid vi fattar detta beslut, fru talman.

För det andra är detta första gången som ett totalförsvarsbeslut fattas när Sverige är medlem i försvarsalliansen Nato. Det var ett klokt och efterlängtat beslut, enligt mig. Det ställer dock krav på oss gällande hur vi tänker. Vi är inte längre ensamma och utlämnade åt eventuell hjälp utifrån. Detta tankesätt präglade oss under närmare två århundranden. Sverige är Nato. Vårt inträde gjorde oss säkrare och Nato starkare. Enligt det jag får veta går denna integration väldigt bra, men mycket arbete återstår förstås.

För det tredje, fru talman, fattas detta totalförsvarsbeslut i nästan total enighet. Det finns såklart ett antal reservationer, vilket är både naturligt och viktigt, men på totalen står riksdagen bakom huvuddragen i propositionen. Att vi kan lägga olikheter bakom oss och koncentrera oss på vad som är viktigt för vårt lands säkerhet är ett styrkebesked härifrån till svenska folket. Det är också ett tydligt besked till omvärlden att Sverige står enat, inte minst mot den ryska regimen. Vi ska fortsätta att bygga vår försvarsförmåga och vårt land starkare. Det är ett viktigt budskap både till svenska medborgare och till omvärlden.

Fru talman! Det här totalförsvarsbeslutet är stort och långsiktigt. Det innehåller väldigt mycket pengar – närmare 174 miljarder i slutet av perioden, vilket motsvarar 2,6 procent av bnp, enligt Natos definition, redan från 2028. Beslutet innehåller också saker som stärker vår försvarsförmåga, vilket är det absolut viktigaste.

Jag gör en kort överflygning. Vilka områden täcker den här propositionen? Den täcker personalförsörjning, försörjningsberedskap, kritisk infrastruktur, cybersäkerhet, klimat och miljö, jämställdhet, forskning och utveckling, materielförsörjning och försvarsindustri, befolkningskydd, cyberförsvar och mer därtill. Om ni blir nervösa kan jag redan nu lugna er med att jag absolut inte kommer att nämna någonting om alla dessa områden. Jag är helt övertygad om att några av mina kollegor kommer att prata om sina hjärtefrågor. Själv tänkte jag ta upp tre områden som jag särskilt vill lyfta fram.

Fru talman! När jag är här i kammaren brukar jag alltid prata om personalförsörjning och hur viktigt det är med goda villkor för anställda, inte minst i Försvarsmakten. Detta är fortfarande viktigt, men jag tänkte

göra ett undantag den här gången. Jag är tämligen säker på att min kollega Hanna Gunnarsson kommer att nämna någonting om detta.

Jag tänkte prata om någonting helt annat. Jag skulle vilja rikta mig till alla de 350 000 svenskar som är engagerade i någon av våra 18 frivilliga försvarsorganisationer. De flesta känner till några av dessa – de mest kända är kanske Röda Korset, Lottakåren, Bilkåren, Sjövärnsåren och Försvarsutbildarna. Några av de kanske mindre kända av dessa 18 frivilligorganisationer är Försvarets personaltjänstförbund, Insatsingenjörernas riksförbund, Blå Stjärnan, Fallskärmsförbundet och en organisation jag själv är medlem i, nämligen Svenska Brukshundsklubben. Jag skulle vilja uppmana var och en som lyssnar på det här att engagera sig i en frivillig försvarsorganisation. Det kommer att göra skillnad för Sveriges försvarsförmåga.

Alla ni som är engagerade i dessa organisationer förtjänar ett stort, varmt och hjärtligt tack för ert engagemang under alla de år då ingen i Sverige pratade om krig, beredskap eller kris. Ni engagerade er och fortsatte ert arbete med att utveckla vår försvarsförmåga. Detta var, inte minst i det här huset, en tid då ingen ville prata om dessa frågor. Ni utgör ett kollektivt minne som vi nu har stor nytta av när vi fortsätter att bygga försvarsförmåga. Stort tack för det!

Till alla som är engagerade i dessa organisationer vill jag säga att det kommer mer pengar i budgeten. Det finns två intressanta personalutredningar som kommer att bli klara i början respektive i slutet av nästa år. Jag ser fram emot att vi kan skapa bättre förutsättningar för instruktörer. Det handlar även om nya uppgifter och om att kunna stödja kommuner, regioner och statliga bolag.

Fru talman! Det andra jag vill prata om är några andra hjältar, skulle jag säga, nämligen de 22 000 svenskar som är en del av hemvärnet.

Hemvärnet är en del av Försvarsmakten, och precis som de frivilliga försvarsorganisationerna är hemvärnet oerhört viktigt för att skapa folkförankring och försvarsvilja.

Hemvärnet har till skillnad från de frivilliga försvarsorganisationerna också använts under den så kallade strategiska timeouten, inte minst vid kriser som översvämningar och skogsbränder. För det förtjänar hemvärnet ett stort och varmt tack.

Nu har bilden av hemvärnet förändrats, men uppgifterna är minst lika viktiga som tidigare. Hemvärnets främsta styrka är som jag ser det dess lokala förankring och snabba insatstider. Enligt mig kommer hemvärnets roll att växa nu när Sverige är allierat, inte minst i fråga om så kallade värdlandsstöd med väl kända uppgifter som skydd och bevakning.

Fru talman! Ett bevis på hemvärnets viktiga roll är att antalet hemvärnssoldater ska ökas till närmare 26 000 till 2030. Det här förpliktar till att fortsätta hålla hög kvalitet i utbildningen och ta till vara det stora intresse som finns bland svenska medborgare.

För att kunna öka försvarsförmågan kommer hemvärnet också att tillföras ny materiel i form av fordon,

båtar, sensorer, värmesikten, bildförstärkare och taktisk radio – viktiga och nödvändiga tillskott till våra viktiga hemvärnsförband.

Fru talman! Totalförsvaret innehåller viktiga pusselbitar som måste komma på plats för att säkra Sverige i händelse av kris, höjd beredskap eller ytterst krig. Men det är inte tid nu att slappna av och känna sig nöjd. Det är nu vi måste jobba vidare med att omsätta alla dessa pengar till ökad förmåga och stärkt motståndskraft och beredskap. Takten i förmågehöjningen måste höjas – främst, skulle jag säga, i det civila försvaret. Kommuner och regioner och privat näringsliv ska och kommer att ta sitt ansvar. Tillsammans bygger vi Sverige säkrare, grönnare och friare.

Allra sist, fru talman, vill jag passa på att önska alla officerare, soldater, sjömän, civilanställda och frivilligt engagerade i försvaret av Sverige en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 3 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Kollegor i försvarsutskottet! Statsråd! Hej till alla er som tittar och lyssnar!

I dag har vi mandatperiodens största debatt på försvarsområdet, den om inriktningen för totalförsvaret åren 2025–2030.

Debatten följer på ett och ett halvt års arbete inom Försvarsberedningen, där alla riksdagens partier i många timmar har diskuterat hur Sveriges totalförsvaret bäst ska utvecklas framöver. Jag vill verkligen tacka alla experter och sakkunniga i Försvarsberedningen och ordföranden för det arbete som lagts ned.

Fru talman! Enigheten i försvarspolitikerna kan tyckas konstig. Politiker ska ju vara oeniga. Vi ska visa på skillnader och bråka om detaljer. Visst framkommer skillnaderna också i den här debatten – ni kommer i alla fall att höra ganska mycket vänsterpolitik från mig. Men i det allvarliga säkerhetsläge vi är i, där Rysslands folkrättsvidriga invasionskrig i Ukraina nu närmar sig ett tredje år, blir investeringen från oss politiker att vara så eniga som möjligt. Jag hoppas att det kan ge arbetsro och stöd till alla i totalförsvarssektorn, och det är en värdefull signal både utåt mot Ryssland och inåt mot hela befolkningen.

Fru talman! Världen behöver fred. Alla människor har rätt att leva i fred och frihet med mänskliga rättigheter, en trygg bostad och sjukvård och utbildning i ett samhälle fritt från rasism, förtryck och ojämlikhet.

För att lösa kriser och konflikter i världen behöver vi stärka biståndet och utvecklingsarbetet, diplomatin, medlingen, det politiska ledarskapet och det mellanmänskliga samarbetet.

Forskning från Uppsala universitet visar att 2023 var det år sedan 1946 då flest konflikter mellan stater var pågående i världen – hela 59 stycken. Rysslands krig i Ukraina och Israels ockupation av Palestina finns med i tankarna dagligen hos väldigt många människor även här i vårt land.

Fru talman! Sveriges stöd till Ukraina är enigt över partigränserna, och stödet kommer att fortsätta så

länge det behövs. I Belarus behöver folket vårt stöd mot diktaturen, och i Moldavien och Georgien ser vi hur rysk påverkan riskerar att förstöra strävanden efter att bygga starka demokratiska samhällen.

Vänsterpartiet kräver självklart omedelbart eldupphör i Gaza och en hållbar fred i Mellanöstern. Jag tänker inte fördjupa mig mer i säkerhetspolitiken; den frågan har redan debatterats här i kammaren.

Fru talman! Ett starkt totalförsvaret kräver ett robust samhälle i alla delar. Det innebär en väl utbyggd välfärd där kommuner och regioner har tillräckliga resurser på daglig basis och även i ansträngda lägen. Välfärdens verksamheter lider av permanent underbemannning. Det är samhällets förmåga att hantera vardagssituationer som visar hur rustade vi är att hantera kriser.

Totalförsvaret innefattar alla politikområden, inte bara försvarspolitikerna. Alla måste vara med och ta ansvar. Det civila försvaret måste dessutom byggas i nära samarbete med den fredstida krisberedskapen.

Därför är det olyckligt att ett av målen för det civila försvaret, att det civila försvaret ska förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället även i fredstid, stryks. Jag vill av denna anledning yrka bifall till reservation nummer 40.

Ökningen av de ekonomiska resurserna till totalförsvaret får inte ske på bekostnad av behoven i andra viktiga delar av samhället såsom sjukvård, infrastruktur, bostäder, socialt arbete och klimat.

I årets budgetproposition föreslår regeringen och Sverigedemokraterna skattesänkningar på 34 miljarder kronor – samtidigt som vi vet att behoven bland de direkt samhällsviktiga verksamheterna är enorma. Om samhället inte fungerar i dag, om personalen redan nu går på knäna, är risken stor att det inte kommer att fungera i kris eller i värsta fall krig. Och vi vet att Sveriges roll och geografiska läge kräver att vi har ett fungerande civilt samhälle och ett fungerande civilt försvar även under mycket stora påfrestningar.

Fru talman! Vi lever i ett mer sårbart samhälle. Klimatförändringar, cyberattacker, påverkansförsök, sabotage och polarisering ställer stora krav på hela vårt totalförsvaret.

Privatiseringar och utförsäljningar av samhällsviktig verksamhet har ställt till stora problem. Från att ha haft en offentlig organisation som hade överblick och kunde planera och prioritera har vi nu samhällsviktig verksamhet uppdelad på ett mycket stort antal aktörer, av vilka en hel del faktiskt har utländskt ägande, och alla har bara koll på sin lilla bit. Förutom förlusten av offentlig kontroll hamnar nu skattepengar som ska gå till kärnverksamheten i privata ägares fickor.

Den privatiseringshysteri som har rått de senaste åren och faktiskt fortfarande råder har försämrat det svenska samhällets robusthet. Offentligt ägande och offentlig styrning av samhällsviktig verksamhet krävs för ett robust och säkert samhälle. Vänsterpartiet anser därför att det offentliga samhället successivt bör ta tillbaka samhälls- och totalförsvarsviktig verksamhet i offentlig regi.

Infrastruktur och transporter är avgörande för att det svenska totalförsvaret ska fungera, precis som det är avgörande för att hela det civila samhället ska fungera varje dag. I totalförsvaret krävs bland annat godsvagnar som kan transportera tunga fordon. Det krävs kapacitet på varv att ta emot stora fartyg, och det krävs nya isbrytare.

De senaste åren har vi tyvärr sett att några av totalförsvarets viktigaste järnvägar, Malmbanan och Inlandsbanan, har haft stora brister i underhållet. Investeringar måste göras i fredstid för att järnvägen ska fungera i stora kriser eller i värsta fall krig, och underhållet är redan i dag eftersatt. Uteblivna investeringar har direkt påverkan på hela totalförsvarets förmåga att genomföra sitt uppdrag, som ju är att skydda och försvara Sverige.

Klimatrisen är vårt största säkerhetspolitiska hot. Torka, översvämningar och extrema väderhändelser utgör ett direkt hot och är en bidragande faktor och orsak till krig och konflikter. Klimatrisens effekter spär på ojämlikheten i världen. Att motverka klimatrisen är därför detsamma som att arbeta för en fredligare och säkrare värld.

Det är viktigt att vi har ett brett säkerhetspolitiskt arbetssätt och tankesätt och att det även inkluderar åtgärder för att bygga ett långsiktigt hållbart samhälle, socialt och ekonomiskt såväl som ekologiskt.

För att ställa om i en mer hållbar riktning krävs att alla delar av samhället och alla invånare tar ett gemensamt ansvar och arbetar tillsammans. Myndigheter, företag och alla offentliga verksamheter och organisationer måste bidra på sitt sätt. Det gäller också Försvarsmakten. Försvarsmakten får inte vara ett hinder för den samhällsomställning som behövs för ett mer hållbart samhälle.

Vi måste kunna bygga ut vindkraft och solkraft, utveckla friluftslivet, bygga bostäder och värna åkermark och renbetesområden samtidigt som det militära försvaret ska kunna öva. Det är svårt, men det är inte omöjligt.

Vi i Vänsterpartiet menar att Försvarsmaktens intressen måste kunna vägas mot andra samhällsintressen på ett mer jämlikt sätt, utifrån bedömningar om samhällets bästa vid varje enskilt tillfälle. Vi kommer noga att läsa den utredning om vindkraft som lämnades över till regeringen förra veckan och ser fram emot lösningar på utbyggnaden av ny vindkraft i Sverige.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att ett jämlikt samhälle är ett tryggare och säkrare samhälle. Tyvärr går regeringens politik åt motsatt håll. Vi ser en ökad utsatthet bland människor och en ökad polarisering i samhällsdebatten. Rasism och diskriminering mot människor med annan bakgrund eller tro splittrar oss och gör vårt samhälle svagare. Polariseringen försämrar också befolkningens sammanhållning, solidaritet och försvarsvilja.

Vi måste sträva efter ett inkluderande samhälle där människor hjälps åt och tillsammans kan stå emot kriser och i värsta fall krig. Därför måste alla uttryck för splittrande strömningar alltid bekämpas så att vi ska

kunna leva tryggt, fritt och säkert i Sverige. För att stärka gemenskapen i befolkningen spelar kulturen, civilsamhället, trossamfunden och medierna inom public service en väldigt viktig roll.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet är emot att Sverige gick med i Nato. Natomedlemskapet är nu en verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer nu att vara Natoinriktad.

I fortsättningen måste Sveriges egen försvarsförmåga stå i centrum för den svenska försvarsplaneringen. Vi måste vara en aktiv samarbetspartner till våra nordiska och baltiska grannländer, och länderna måste ta ett gemensamt ansvar för Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis. Det är detta, och inte operationer i länder långt bort, som ska vara den svenska prioriteringen. Vänsterpartiet motsätter sig såklart alla former av svenskt deltagande i Natos planering och övningar med kärnvapen.

Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess om totalförsvaret, eftersom Natos planering inte är helt synkroniserad med Sveriges. I Sverige har vi en lång process med diskussioner med Försvarsberedningen för att alla partier ska kunna vara med och påverka. På så sätt får totalförsvaret en demokratisk förankring. Detta får inte försvinna i och med Natomedlemskapet. Regeringen har ett stort ansvar för att den demokratiska förankringen genom Försvarsberedningen bibehålls, och jag förväntar mig att så blir fallet. Jag vill av denna anledning också yrka bifall till reservation 9.

Fru talman! Den folkliga förankringen av hela totalförsvaret är otroligt viktig. Det är en angelägenhet för hela befolkningen, och alla kan göra sin insats i totalförsvaret. En viktig byggsten för detta är värnplikten. I värnplikten träffas ungdomar med olika bakgrund och utbildas tillsammans. Det är viktigt att antalet värnpliktiga fortsätter att öka, men ökningen måste vara hållbar. Antalet måste utgå från vad som behövs i krigsorganisationen och personalförsörjningen men också hänga ihop med de resurser som finns i Försvarsmakten. Ekvationen med alla ingående delar – logement, utrustning, materiel och befäl – måste gå ihop. Detta gäller framför allt kläder och utrustning för kvinnor.

Plikten är en ingripande del i en ung människas liv, och därför måste värnpliktsutbildningen vara så bra som det över huvud taget är möjligt. För att de värnpliktiga ska ha en hög grad av medinflytande över sin vardag krävs ett fungerande och oberoende pliktråd. Det är viktigt att Försvarsmakten lyssnar på Pliktrådets rekommendationer och löser de problem som Pliktrådet ser. Det gäller framför allt ersättningar och värnpliktigas resor.

Det har också tagits steg mot att återuppväcka civiltplikten. Det tycker vi i Vänsterpartiet är väldigt bra.

Fru talman! Personalen är såklart grunden för ett fungerande totalförsvaret – jag tackar Jörgen Berglund för passningen i denna fråga. Att arbeta inom våra totalförsvarsmyndigheter kan innebära stora risker, både på hemmaplan i fredstid och under internationella

insatser eller andra skarpa lägen. Därför är det av största vikt att arbetsvillkoren inom Försvarsmakten är så bra som det över huvud taget är möjligt.

Militären stod för det sista manliga yrkesmonopolet i Sverige. Det var först 1989 som kvinnor tilläts att lönearbeta inom försvaret. Jämställdhetsarbetet måste vara en integrerad del i hela Försvarsmaktens verksamhet.

För att ha en långsiktigt stark försvarsmakt är det viktigt att organisationen kan behålla sin personal och att de som har lämnat den kan återvända. Löner och villkor måste förbättras så att ingen lämnar yrket av ekonomiska skäl. Detta gäller också kompetensutveckling och vidareutbildning. Exakt hur löner och villkor ska se ut är dock inte en fråga för politiken utan för arbetsmarknadens parter.

Ett större antal soldater och officerare kommer i och med Natomedlemskapet att tjänstgöra utomlands. Utlandsuppdrag på insatser och i staber och långa övningar här hemma innebär inte bara hårt arbete och lång bortavaro för den enskilde utan påverkar också familj och anhöriga hemma. Jag vill rikta ett stort tack för era insatser – både till er som är borta och er som är hemma.

Vi väntar nu på utredningen om Försvarsmaktens personalförsörjning. Den ska levereras i juni 2025. Det är beklagligt att den inte är färdig och kan involveras i detta totalförsvarsbeslut.

Fru talman! För att det svenska totalförsvaret ska kunna växa på det sätt som vi nu beslutar krävs stora satsningar på personalen, på infrastrukturen och på att besluts- och planeringsprocesser blir snabbare och effektivare. Vi möts ibland av stor frustration över att det tar för lång tid att fatta beslut och att saker som planerats inte blir genomförda eller kommer på plats. Det är många frågor som nu måste lösas tillsammans för att den inriktning vi beslutar i eftermiddag ska kunna vara genomförbar.

Anf. 4 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! I en reservation från Hanna Gunnarsson och Vänsterpartiet vill de att Sverige lämnar den europeiska fredsfaciliteten. För dem som inte vet kanske jag ska upprepa vad syftet med den europeiska fredsfaciliteten är. Det är följande: att förebygga konflikter, att skapa och bevara fred och att stärka den internationella säkerheten och stabiliteten.

Min fråga till Hanna Gunnarsson blir naturligtvis vad det är som är fel med att förebygga konflikter och att skapa och bevara fred. Ett stort antal av den europeiska fredsfacilitetens insatser riktar sig mot Afrika, en kontinent som är hårt drabbad av konflikter av olika slag och ett stort lidande för civilbefolkningen.

Det handlar även om det stöd som EU skickar till Ukraina. Ett exempel är utbildningsinsatsen Eumam, som finansieras med medel från fredsfaciliteten.

Jag måste faktiskt säga att jag ryckte till lite grann när jag läste den här reservationen. Är det här en fel-skrivning, eller tycker Vänsterpartiet verkligen att vi

inte gemensamt ska fortsätta att stödja den krisdrabbade kontinenten Afrika eller Ukraina?

Fru talman! Jag ger Hanna Gunnarsson chansen att förklara varför Sverige inte ska delta i detta konfliktförebyggande arbete.

Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar Jörgen Berglund för frågan och för möjligheten att få utveckla det här, för detta är väldigt viktigt.

Allt det som Jörgen Berglund nämner är såklart bra grejer. Det vi i Vänsterpartiet motsätter oss, och som vi har motsatt oss i många år, är den militarisering vi ser på EU-nivå. EU är en överstatlig organisation som under lång tid har gått i en mer militär riktning.

Det är problematiskt på många olika sätt. Det är problematiskt framför allt för att det är överstatligt, men det är också problematiskt för att länderna i Europa inte riktigt har samma syn på hur militariseringen av EU ska gå till. Som en parentes är det väldigt intressant att följa – nu blir det till exempel en kommissionär för försvarsfrågor.

Allt som Jörgen Berglund nämner är bra grejer. Allt det gör vi – eller borde göra. Det var ju en biståndsdebatt här sent i går kväll. Jag lyssnade tyvärr inte på den, för jag satt och skrev på mitt anförande. Jag beklagar detta, alla kollegor!

Allt som nämns är sådant vi måste göra, men tyvärr är det grejer som regeringen har skurit ned på. Det bistånd vi en gång var väldigt stolta över i Sverige – medlingsarbetet, det starka FN-arbetet och allt sådant – håller på att nedmonteras av den regering vi har nu.

Framför allt är biståndet till Afrika otroligt viktigt. Både Kina och Ryssland, som är icke-demokratiska länder, går in och påverkar genom att köpa upp till exempel hamnar och annan infrastruktur och ger bistånd på det sättet. Sverige borde vara där med starkt bistånd, utvecklingsarbete och medlingsarbete i krig och konflikter och dessutom ge starkt stöd till FN, så som vi en gång gjorde men tyvärr inte riktigt gör längre. Det ska dock inte ske under något slags paraply i form av EU:s militarisering.

Anf. 6 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Det finns ett gammalt talesätt: Man kan inte plocka russin ur kakan. Det vill jag rikta till Hanna Gunnarsson och Vänsterpartiet. Sverige är medlem i EU och Nato. Jag kan förstå, och jag vet, att Vänsterpartiet helst inte vill att vi ska vara med i någon av de organisationerna. Men nu är vi det, och då är det kanske logiskt om Vänsterpartiet och Hanna Gunnarsson inte vill delta i den europeiska försvarsfonden. Det finns något slags logik i det, tänker jag, även om jag tycker att det är fel. Men att de vill lämna den europeiska fredsfaciliteten och skriver ut, står för och tycker att det är bra förstår jag faktiskt inte.

Jag skulle vilja höra om Hanna Gunnarsson kan svara på frågorna: Vad skulle bli bättre om Sverige i morgon lämnade den europeiska fredsfaciliteten? Med vem skulle vi samordna vårt stöd till Ukraina eller

Afrika, och skulle det bli bättre om vi gjorde det här själva?

Man kan ju ha en tanke eller långsiktig vision, men det hjälper inte det krigsdrabbade Afrika eller civilbefolkningen i Ukraina. Detta händer här och nu i vårt närområde. Därför är det otroligt viktigt att Sverige är med. Det förvånar mig att Vänsterpartiet inte tycker det.

Vi ska inte ha en biståndsdebatt nu, men man kan väl ändå notera att trots de förändringar Sverige och regeringen har gjort av biståndet ligger Sverige fortfarande i topp vad gäller att ge bistånd i världen. Det kan vara värt att komma ihåg.

Anf. 7 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret och frågan!

Jag följer debatten om biståndet, precis som säkert många andra här i kammaren också gör, framför allt det de kristna organisationer säger som har arbetat mycket länge med bistånd och nu ser medlen minska och nästan försvinna.

Jag återgår till frågan om EU. Sverige är medlem i EU och Nato, med det är ju inga fasta organisationer. De är föränderliga. I förhandlingar och olika typer av beslut har de mer än en inriktning. Det är väldigt tydligt med EU, och jag har förstått det som att det brukar pratas om Nato som en väldigt politisk organisation där man förhandlar tillsammans. Det är alltså påverkbara organisationer för både Sverige och vänstern. Vi har en ganska stark vänstergrupp i EU som arbetar dagligen med de här frågorna.

Vi samordnar ju Ukrainastödet till mycket stor del också utanför EU, bland annat för att det finns EU-medlemmar som inte tycker om stödet till Ukraina, om man får uttrycka sig så. På EU-nivå måste man göra olika typer av krumbukter ibland för att ens få iväg stödet till Ukraina eftersom EU-organisationen är överstatlig, på det sättet.

Jag tror alltså inte att vi ska hänga upp Ukrainastödet på EU. Jag tror att det är bra att fortsätta göra detta tillsammans med likasinnade länder i olika konstellationer. Jag tror också att det är så man behöver tänka vad gäller både bistånd och utvecklingsarbete och hitta likasinnade länder för att på olika sätt göra biståndsarbetet tillsammans med dem. Det görs i dag. Vi behöver inte en fredsfacilitet. Vi behöver inte olika typer av EU-fonder där vi betalar in skattepengar som sedan ska styras av EU-organisationen. Vi kan klara det tillsammans med andra länder.

Anf. 8 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! Riksdagsledamöter! Statsråd! Ni som sitter på läktaren och ni som följer detta på tv!

I dag debatterar vi totalförsvaret 2025–2030, försvarsutskottets betänkande. Jag börjar med att yrka bifall till samtliga förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Jag vill i mitt anförande säga någonting om omvärldsläget, någonting om vårt Natomedlemskap och

naturligtvis något om Sverige och försvarsbeslutet vi nu tar.

Det här försvarsbeslutet fattas i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge. Mark Rutte, som är Natos generalsekreterare, höll ett stort tal i torsdags där han varnade för att faran är på väg mot oss i full fart. Han sa också till medlemsländerna – väldigt självkritiskt – att vi inte är redo för det som är på väg mot oss inom fyra fem år. Han varnade för att Nato inte når upp till Moskvas produktion av vapen. Han tillade också det som jag tror att vi alla förstår, nämligen att det som händer i Ukraina skulle kunna hända här.

Rutte sa även att om vi inte spenderar mer nu på att förhindra krig kommer vi att få betala ett mycket högre pris senare om det värsta skulle hända. Jag vill nämna det här, därför att vi ju vet och har hört det sägas många gånger förut att vi har det tuffaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Det är på riktigt. Vi i vårt land har haft förmånen att stå utanför krig i 200 år. Det är fantastiskt, och vi hoppas verkligen att det ska få fortsätta så. Men det är ingen naturlag och ingenting vi kan ta för givet.

Fru talman! Det säkerhetspolitiska läget är ingen luftgrop. Det varar sannolikt under överskådlig framtid. Vi ser kriget pågå i Ukraina och hur Ryssland struntar i alla regler och ger sig på elproduktion, äldreboenden och sjukhus. Ryssland får hjälp av Kina med produkter och komponenter och av Iran med drönare. Nordkorea skickar inte bara ammunition utan också soldater. De får inte bara betalt i rubel utan även med teknologi.

Fru talman! Det här är det läge vi har att ta vårt beslut i. Läget skärps också i vårt eget närområde. Vi ser upprustning även här. I Kaliningrad finns Iskanderrobotar som når långt in över svenskt territorium.

När vi nu gör satsningar är jag glad över vår enighet. Det är viktigt att förklara för svenska folket att detta är helt nödvändigt. Varje krona som satsas är helt nödvändig för att bygga upp civilt och militärt försvar så att vi kan klara oss. Vi ska dessutom bidra till Nato eftersom vi nu är medlem där. Tillsammans bidrar vi till avskräckningen.

Nato har ju varit världshistoriens starkaste försvarsallians. Ensam är inte stark. Vi hörde Natos generalsekreterare påpeka att alla medlemmar ännu inte når upp till 2 procent. Sverige har under lång tid underpresterat och satsat för lite. Nu satsar vi, och försvarsanslaget går upp till 2,4 procent nästa år och sedan till 2,6 procent. Men vi måste vara helt ärliga med att det inte är säkert att det kommer att räcka. Under nästa år kommer Nato med nya målsättningar, och precis som Rutte sa måste vi komma ihåg att under kalla kriget satsade även Sverige 3 eller 4 procent av bnp. Han påpekade att det också var ett säkerhetspolitiskt tufft läge, och det kanske är ännu värre nu.

Jag vill säga till er som tittar på den här debatten att vi måste vara beredda att göra uppoffringar. Den frihet vi har är värd att försvara. Vi kristdemokrater tycker att försvarsfrågan är viktig för att Sverige måste kunna

försvaras mot yttre hot. De yttre hoten finns sannerligen.

I och med det här försvarsbeslutet gör vi viktiga satsningar. Krigsorganisationen kommer under den här perioden att gå från 88 000 till 115 000 personer.

Vi ser också till att de fyra brigaderna blir färdiga till 2030. Flera av oss som var med i Försvarsberedningen vet att det var diskussioner där och att de egentligen skulle ha varit färdiga redan nu. Men nu ser vi till att det inte blir förskjutningar. Det här är nödvändigt. Nato kommer sannolikt att peka på att det i vår del av världen finns brister när det gäller markstridstrupper. Därför är det viktigt att detta inte förskjuts bortom 2030. Vi behöver snabba på. Vi har inte all tid i världen. Det är viktigt att det kommer på plats nu.

Fru talman! Vi gör också satsningar på marinen. Vi ser till att det blir personalsatsningar. Det gäller också flygvapnet. Vi har fina flygplan, som tillverkas i Sverige. Men de är, hur bra de än är, väldigt sårbara på marken. Nu ser vi till att satsa på basorganisationen och på att man har personal som kan flytta ut flygplanen.

Vi gör också satsningar på ammunition. Vi kan slå fast att de fredstida prognoserna för ammunition kan kastas i papperskorgen. Få länder i Europa har produktion av ammunition, men det har vi. Vi måste satsa på att öka upp den ytterligare, både för vår egen säkerhet och för Natos säkerhet men också för att hjälpa Ukraina. Därför är det viktigt att vi gör så att logistiken fungerar när det gäller ammunitionen.

Det är när vi har de sakerna på plats som det fungerar. Och det är när våra förband är fullt uppfyllda och vi övar som vi får militär effekt. Det är det som vi särskilt poängterar. De här satsningarna ska mynna ut i att vi får en ökad förmåga till avskräckning enskilt men framför allt tillsammans.

Det är också vårt medlemskap i Nato som gör att det blir en operativ enhet. Sverige är ett uppmarschområde, och detta visar att vi tillsammans får den styrka som är helt nödvändig.

Vi gör också, vilket har nämnts förut, satsningar på hemvärnet. Det kommer att utökas under perioden. De frivilliga försvarsorganisationerna spelar en väldigt stor roll. Jag vill, precis som en föregångare i debatten, framhålla vikten av att engagera sig i en frivillig försvarsorganisation. Det spelar roll.

Fru talman! Jag vill avsluta mitt anförande med att tacka alla som hjälper till i frivilliga försvarsorganisationer av något slag, bland annat i hemvärnet. De gör en viktig insats. Men jag vill också tacka alla våra soldater och officerare som gör viktiga insatser i Sverige och runt om i världen. Jag vill tacka er och era anhöriga för era insatser och önska er alla en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 9 MIKAEL LARSSON (C):

Fru talman! Nästan på dagen två år efter att Försvarsberedningen blev utsedd står vi här med ett nytt totalförsvarsbeslut att fatta för perioden 2025–2030.

Det blev sammanlagt tre stora, bra rapporter och en kontrollstation.

Beredningens rapporter blev väldigt bra. Jag ska i mitt anförande försöka fokusera lite extra på det som är viktigt för Centerpartiet och på vad vi tycker är viktigt för att uppnå ett än starkare totalförsvar under perioden 2025–2030.

Fru talman! Nu när Sverige är medlem i Nato ska det militära försvaret utformas och dimensioneras inte bara för att kunna möta ett väpnat angrepp mot Sverige utan också för avskräckning och försvar i en kollektiv Natokontext. Hela Sverige ska kunna försvaras, men Gotland, västkusten med Göteborgs hamn och Nordkalotten och den norra delen av Sverige bedöms av Försvarsberedningen och i våra rapporter som strategiskt viktiga områden i händelse av krig.

Om en allierad angrips ska de svenska stridskrafterna tillsammans med de allierades stridskrafter ha förmåga att bidra till Natos kollektiva försvar. Det kräver i sig en särskild förmåga till värdlandsstöd. Det är därför nödvändigt att skapa ytterligare förutsättningar för att förbättra försvarsförmågan och krigsdugligheten i krigsförbanden. Men det är också nödvändigt att genom bland annat grundorganisationens utformning och närvaro i hela landet öka förmågan till värdlandsstöd tillsammans med hela totalförsvaret. Det är av stor vikt att de i försvarsbeslutet 2020 beslutade organisationsenheterna kommer på plats fullt ut.

För Centerpartiet är det viktigt att alla försvarsgrenar utvecklas hela tiden – armén, flyget, marinen och självklart också hemvärnet. Centerpartiet vill trycka på att utvecklingen av marinen behöver gå i en snabbare takt, med tanke på allt vatten runt omkring oss. Jag och jag tror många med mig har upplevt, när både utskottet och Försvarsberedningen har varit i andra länder och diskuterat utifrån en Natokontext, att många undrar över och vill prata om vad Sverige ska och kan bidra med i Nato inom det marina området. Det är viktigt att komma ihåg.

Allt detta med att stärka samtliga försvarsgrenar inom Försvarsmakten innefattar självklart såväl personalorganisationen som infraorganisationen, med byggnader och dylikt, och en ständig utveckling av materielområdet.

Fru talman! De frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärnet bidrar genom sin närvaro i hela landet på ett viktigt sätt till såväl folkförankring som försvarsvilja och den samlade totalförsvarsförmågan. För att kunna planera och bemanna för krigets krav behöver de frivilliga försvarsorganisationerna dock ha aktuell kunskap om kraven och hur dimensioneringen ska se ut.

Hemvärnet har hög beredskap och mycket god lokalkännedom. De skapar förutsättningar för krigsförbanden att mobilisera samt för att skydda och bevaka viktiga områden och anläggningar runt om i hela Sverige. Vidare har de en viktig roll i värdlandsstödet. För att de ska kunna utföra sin roll behöver modernare och tyngre materiel anskaffas till hemvärnet. Det är nu på

gång, vilket är väldigt glädjande. Hemvärnet bidrar till motståndskraft, försvarsvilja och folkförankring.

Centerpartiet har länge drivit att vi vill se en stärkt frivillighet både vid fredstida kriser och i ett modernt civilt försvar. Det är viktigt att kommunerna och regionerna tänker på frivillighet när de utvecklar sin verksamhet, också i ett scenario av höjd beredskap. De frivilliga försvarsorganisationernas verksamheter täcker många olika och viktiga områden och kan ha en viktig roll, inte minst kopplat till befolkningsskyddet.

Civilsamhällets aktörer kan också ha en aktiv roll i både den operativa krishanteringen och det konsekvensförebyggande arbetet. Kunskapen om hemberedskap och hur man klarar sig själv behöver bli mycket bättre i samhället. Frivilligheten behöver komma in i utbildning och planering men också i övningar på ett mer systematiskt sätt. Därtill behöver avtal och överenskommelser skrivas med kommuner och regioner.

Centerpartiet tror också att de frivilliga försvarsorganisationerna kan utvecklas genom större samverkan med det privata näringslivet. Jag nämnde det i debatten vi hade om budgeten för 2025, och i den här debatten vill jag återigen trycka på att folkbildningen och samlingslokaler – som bygdegårdar, Folkets Hus och parker – kommer att vara viktiga i arbetet med att totalförsvarsbeslutet 2025–2030 ska uppnås. Folkbildningen hjälper till att bygga motståndskraft och försvarsvilja.

Då kommer vi till min käpphäst: hemvärnet och militärregionerna. Jag vill egentligen först tacka båda statsråden för skrivningarna i propositionen om att Försvarsmakten själv ska få se över hur organiseringen av militärregionerna ska se ut. Om en omorganisering ska ske är det för mig och Centerpartiet viktigt att exempelvis Rikshemvärnsrådet hörs om detta. Det är trots allt så att hela Försvarsmakten, inte bara armén, är beroende av militärregionerna. Flyget och marinen är det också.

Var militärregionerna ska organiseras är ingen politisk fråga, anser jag. Det ska Försvarsmakten bestämma tillsammans med andra aktörer, exempelvis Rikshemvärnsrådet.

Fru talman! Pandemin och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina visar hur viktigt det är att alla delar av Sverige och EU minskar kritiska eller riskfyllda beroenden, inte minst på försörjningsområdet. Centerpartiet vill se en beredskapsmodell där näringslivet spelar en central roll utifrån en insikt om ett ömsesidigt beroende mellan det offentliga och näringslivet. Det kan exempelvis handla om att beredskapsåtgärder finansieras genom ersättning till näringslivet för att upprätthålla en tjänst eller en beredskap för vissa varor eller tjänster med utgångspunkt i avtal som beaktar försörjningstrygghet också i höjd beredskap eller krig.

Lagring är en annan möjlighet, men det är viktigt att lagringen utformas på ett sätt som garanterar goda omsättnings- och distributionsmöjligheter och att det inte handlar om beredskapslager av gammalt snitt. Vi behöver bygga nya typer av beredskapslager 2.0 som är anpassade för 2020-talet och framåt. Just nu är

planeringshorisonten för totalförsvaret minst tre månader, men mot bakgrund av erfarenheterna från kriget i Ukraina anser vi att det finns goda skäl att börja fundera på om den ska vara längre.

Fru talman! Stärkt konkurrenskraft och ökad självförsörjning av livsmedel är viktiga beståndsdelar i att stärka svensk livsmedelsberedskap. Men i en kris- eller krigssituation räcker det inte att vi kan producera mycket mat om vi inte samtidigt kan säkra jordbrukets transporter och dess tillgång på diesel, gödsel, utsäde, växtskyddsmedel, reservdelar, kompetens och annat. Krigsplaneringen behöver utvecklas. Centerpartiet menar att utredningen *Livsmedelsberedskap för en ny tid* lägger en bra grund för beredskapsarbetet i sitt förslag på en ny livsmedelsberedskapslag.

Centerpartiet anser att Sverige ska ha en god försörjningsförmåga på samhällsviktiga varor och tjänster i hela landet i händelse av kris och krig. En ökad självförsörjning av viktiga förnödenheter är en viktig komponent i den fortsatta uppbyggnaden av totalförsvaret. Självförsörjningsgrad, jordbrukets konkurrenskraft, logistik och lagerhållning av nödvändiga livsmedel och strategiska insatsvaror samt individens egenberedskap är viktiga ingångsvärden som ständigt måste utvecklas vidare. Både offentliga aktörer och näringslivet har här en viktig uppgift utifrån sina respektive roller. När den nationella samordningen av försörjningsberedskapen utvecklas är det viktigt att det regionala och lokala perspektivet finns med och att näringslivets deltagande och mervärde är tydligt liksom tillgängligheten över hela landet.

Fru talman! Detta totalförsvarsbeslut är historiskt utifrån att det är första beslutet som fattas när Sverige är medlem i Nato. Nu blir det viktigt att se till att hela totalförsvaret utvecklas, inte minst det civila försvaret. Att bygga ett starkt civilt försvar i totalförsvaret är ytterst viktigt. Här fyller kommuner, regioner, näringsliv och civilsamhälle en stor roll. Nu krävs det från oss alla att de beslut som fattas också blir genomförda så att kommuner och regioner vet vad man ska planera och jobba mot.

En lika viktig fråga som diskuterades flitigt i Försvarsberedningen var ledningsförmågan och ledarskapet. Mandat i fråga om beslut och ledning måste vara kända och övade i förväg. I höjd beredskap och krig är det dessutom nödvändigt att beslut kan fattas decentraliserat så nära verksamheten som möjligt. Vid höjd beredskap och krig ska ledningsstrukturerna borge för att samhällets samlade resurser kan fördelas, riktas, prioriteras och samordnas för att åstadkomma största möjliga försvarseffekt. Den förmågan och de mandat kan också behöva finnas för fredstida stora kriser, inte minst för att undvika parallella ledningssystem.

Fru talman! Jag måste självklart också nämna något om försvarsanslagen för kommande period. När vi närmar oss 2028 ska 2,6 procent av bnp satsas på det militära försvaret. Det är stora pengar och stora och viktiga satsningar, men med den omvärldsutveckling som nu sker – och sker till det sämre i allt snabbare takt

på många håll i världen – anser vi i Centerpartiet att vi under 2025 måste börja prata om att försvarsanslagen måste upp till 3 procent. Centerpartiet är beredda att samtala om detta och föreslog också detta i Försvarsberedningen. Jag hoppas att övriga partier också är beredda att besluta om detta.

Fru talman! Kriget i Ukraina påverkar oss alla. Sverige har sedan krigets inledning stöttat Ukraina med mängder av materiel, vilket har varit oerhört viktigt. Det är också oerhört viktigt att vi fortsätter att göra denna satsning och hjälper Ukraina att vinna det fruktansvärda krig som pågår.

Fru talman! När nyårsklockorna ringer in 2025 har vi ett nytt totalförsvarsbeslut på plats, ett beslut som är bra men troligtvis otillräckligt med tanke på det som händer och sker i omvärlden.

Det finns mycket att säga om totalförsvaret, och jag har tagit upp en hel del av alla de frågor som Centerpartiet tycker är viktiga och driver. Jag vill med detta yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 1. Jag vill också önska talmannen, kammarkansliet, kollegorna i försvarsutskottet och statsråden en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 10 ANNA STARBRINK (L):

Fru talman! Det rasar ett krig i vår närhet. Mänskliga katastrofer, demokratier som trycks tillbaka i världen, hot och hat som splittrar – det är en svår tid.

På min 18-årsdag den 9 november 1989 föll Berlinmuren. Vilken lycka att få uppleva några av de bästa decennierna i Europas historia, med diktaturens fall, vårt hoppfulla inträde i EU, friheten som breddade ut sig framför oss, vänskapsbanden som knöts och framtidstron!

När mina egna barn nu är i sena tonåren tvingas de uppleva ett helt annat Europa, ett Europa där vi åter har krig i vårt närområde och en tid när en ny jämridå faller och oron för framtiden präglar tankarna.

Putin har fört sitt land i neostalinistisk riktning med ett förskräckande förtryck av det egna folket. Varje oppositionell antydan slås ned. Det brutala krig han för mot Ukraina skapar ett fruktansvärt lidande, och hans skrammel med kärnvapen är ett hot mot mänskligheten. Detta tvingas vi nu förhålla oss till.

Torgny Segerstedt skrev en berömd ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning redan i februari 1933, då han såg vad som väntade med Hitler vid makten i Tyskland. Jag har lånat men också uppdaterat hans avslutande ord, som väl beskriver även vår tid:

Att tvinga all världens politik och press att sysselsätta sig med den figuren, det är oförlåtligt. Herr Putin är en förolämpning.

Han är en förolämpning mot det Europa som skulle kunna vara en så blomstrande plats för människor att leva och växa i, en förolämpning mot Ukrainas alla unga som tvingas försvara sitt land och vars framtid är så oviss och en förolämpning mot dem som möter vuxenlivet här i Sverige och tvingas blicka ut mot ett Europa som åter härjas av krig.

Fru talman! Det är i en orolig tid som riksdagen har att fatta sitt totalförsvarsbeslut för de kommande fem åren. Att beslutet tidigarelags ett år är helt rimligt då omvärlden utvecklas så drastiskt till det sämre.

Den förskräckande utvecklingen har lett till stora och omvälvande förändringar här hemma. För första gången ska riksdagen fatta ett försvarsbeslut som allierad i Nato. Det är ett epokgörande skifte som vi äntligen får vara med om.

För mitt parti har vårt inträde i Nato varit en central säkerhets- och försvarspolitisk fråga i decennier. Ibland har vi hånats av politiska motståndare, ibland kallats krigshetsare. Men sådant rinner av eller blåser bort när man vet att det egna ställningstagandet är väl grundat och rätt i sak för att värna freden och friheten. Så småningom har det också blivit uppenbart för alla att det säkerhetspolitiska läget innebär en fara för vårt land, och då har de allra flesta partierna också anslutit sig till vår hållning. Gott så, även om svängningen kom mycket sent hos den förra regeringen.

Att det i riksdagen i dag finns en bred samsyn om vägen framåt är en styrka. I svåra tider måste partierna och deras företrädare hålla ihop. Det betyder inte att de olika åsikterna inte får komma till uttryck eller att de olika partierna ska sluta arbeta för att sätta sin egen prägel på det militära och civila försvarets utveckling framgent. Det betyder dock att vi måste göra ansträngningar för att hitta de gemensamma lösningar som finns att bygga vidare på. Det är precis det som riksdagens åtta partier har gjort inom ramen för Försvarsberedningens arbete och i den dialog som förts med regeringen under framtagandet av totalförsvarspropositionen.

Propositionen innebär ett resurstillskott av sällan skådat slag till såväl det militära som det civila försvaret. Det ger goda förutsättningar för att stärka vår trygghet och göra oss förberedda att möta stora prövningar.

Det civila försvaret är högt prioriterat. Det är nödvändigt att Sverige snabbt och effektivt förstärker sin förmåga. Och även om arbetet sker från en alltför låg nivå – en för låg utgångspunkt – kan nog alla se det stora engagemang som finns för detta runt om i vårt land i myndigheter, kommuner, regioner, alla olika beredskapssektorer, näringsliv, föreningsliv och hemmen.

I propositionen presenteras en satsning på det civila försvaret om 37,5 miljarder kronor fram till 2030. Det markerar ett tydligt skifte från malpåse till en i högsta grad aktiv rörelse i vårt samhälle. Ambitionerna för framtidens kraftfulla totalförsvar är höga. Kriget – denna på en gång omöjliga men högst relevanta tanke – är det vi ytterst måste förbereda oss för.

Alla beredskapssektorer i det civila försvaret får utökade medel med det liggande förslaget. Självklart är räddningstjänsten och skyddet av civilbefolkningen en central del i detta. Vi vet att försvaret av Sverige bara fungerar om samhället fungerar, om vi har en fungerande livsmedelsförsörjning, dricksvatten, vård,

elektroniska kommunikationer, transporter, energiförsörjning med mera.

Jag vill särskilt peka på att Sveriges ekonomiska försvar behöver stärkas. Näringslivet har en central roll i totalförsvaret. Vi behöver en uthållighet i produktionen och i flödeskedjorna. Näringslivet måste ha förmåga att ställa om sin produktion, och det måste finnas insatsvaror att tillgå.

Jag vill också lyfta fram civilsamhället som en omistlig del av vårt totalförsvar. Det finns ungefär 160 000 ideella föreningar som på olika sätt kan bidra vid olika typer av kriser. Inte minst gäller detta lokalt nära människors vardag. Föreningslivet kan mobilisera resurser och volontärer och sprida information och kunskap. Bara genom att finnas till samlar föreningslivet människor och bidrar till sammanhållningen och motståndskraften. Det ska vi vara rädda om. De frivilliga försvarsorganisationerna har förstås en särskild betydelse för vårt totalförsvar.

Näringsliv och civilsamhälle driver på många sätt vårt land framåt. Men självklart måste också de offentliga åtagandena vara långtgående och väl förberedda. Därför är det viktigt att våra olika myndigheter tar sitt ansvar och ges förutsättningar att fylla sitt uppdrag även i kris och ytterst krig – kommuner och regioner likaså.

Att snabbt stärka vårt lands militära förmåga – både materiellt och personellt – är huvudinriktningen för det militära försvaret. På så vis kan vi bli en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad, med kraft att försvara vårt eget land och bidra till försvaret av våra grannar.

Flera ledamöter har varit inne på innehållet i försvarsbeslutet. Jag tycker att det är en stor och viktig satsning som ligger framför oss. Jag vill också påpeka att ett modernt militärt försvar måste vara i ständig utveckling. Digitalisering, försvarsinnovation och forskning är områden som förstärks i och med detta försvarsbeslut.

Fru talman! Visst handlar dagens debatt och det totalförsvarsbeslut som vi står inför om hur vi med kraft ska utöka resurserna till totalförsvarets olika delar. Visst handlar det om bemanning och om att skaffa mer och modernare materiel till Försvarsmakten och om att få utvecklingen av det civila försvaret att gå ännu snabbare. Men ytterst handlar det om vårt land, om vår befolkning, vår demokrati, vår frihet och vårt sätt att leva. Allt det är värt att försvara. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag i betänkandet. (Applåder)

Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi det totalförsvarsbeslut som lägger grunden för försvarets utveckling åren 2025–2030. Försvarsbeslut är fleråriga, och tillväxt inom försvaret tar tid. Men det säkerhetspolitiska läget kan förändras snabbt.

Den 24 februari 2022 förändrades säkerhetsläget i Europa drastiskt vid Rysslands olagliga och fullskaliga invasion av sitt grannland Ukraina. Det påminde oss

om att fred, frihet och demokrati inte är något vi kan ta för givet och att krig som syftar till att ockupera ett annat lands territorium, med tusentals dödade och skadade, i allra högsta grad fortsatt förekommer, även i vår del av världen.

Fru talman! Det beslut vi debatterar i dag har sin grund i Försvarsberedningens tre rapporter: *Allvarstid*, *Kraftsamling* och *Stärkt försvarsförmåga*. Arbetet med Försvarsberedningen har gett förutsättningen för att vi i dag har en bred samsyn om de viktigaste dragen i säkerhets- och försvarspolitik. Jag vill tacka mina kollegor i beredningen, särskilt ordförande Hans Wallmark, för gott samarbete.

Miljöpartiet står bakom huvuddragen i rapporterna, men vi har också haft ett antal avvikande ståndpunkter, bland annat om den breda synen på försvaret. Vi tycker att man måste vara klarsynt och väga in de olika typer av hot som samhället står inför. Vi har också varit tydliga med att vi hade velat satsa ännu mer på det civila försvarets uppbyggnad.

Miljöpartiet står bakom att totalförsvaret ska byggas så att det avhåller andra länder från försök att kontrollera eller på annat sätt utnyttja svenskt territorium, skada det svenska samhället eller utöva hot och utpressning mot Sverige. Genom att öka beredskapen, både civilt och militärt, kan vi påverka risken att det blir krig.

Här vill vi i Miljöpartiet understryka vikten av att nå en balans inom totalförsvaret. För att ett samhälle ska klara påfrestningarna av ett krig behövs ett civilt försvar som skyddar befolkningen, får viktiga samhällsfunktioner att fungera och stöttar den militära försvarsinsatsen. Därför menar Miljöpartiet att det är viktigt med de satsningar på det civila försvaret som genomförs nu med anledning av försvarsbeslutet.

Samtidigt är det också tydligt att det inte har gått att få gehör för en mer långsiktig satsning där Sverige successivt närmar sig de nivåer på anslag som MSB har pekat på behövs. I stället växer det civila försvaret bara till och med år 2028, då det landar på en omslutning på 15 miljarder. Därefter ges inga besked om fortsatt tillväxt för det civila försvaret. Däremot fortsätter det militära försvaret att växa. Därmed fortsätter obalansen, och försvaret blir totalt sett svagare.

Fru talman! Majoriteten i Försvarsberedningen har också valt att föreslå ändrade mål för det civila försvaret, vilket vi i Miljöpartiet tycker är märkligt och olyckligt. Ett mål anger en tydlig prioritering och inriktning. Målen är ett viktigt sätt att styra myndigheternas verksamhet. Riksdagsbundna mål följs också upp årligen i samband med budgeten, vilket ger politiken en möjlighet att följa utvecklingen och föreslå förändringar.

När majoriteten nu tar bort målen om att upprätthålla nödvändig försörjning, bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid och med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser får det

konsekvenser för myndigheternas arbete med det civila försvaret.

Det här är en tydlig markering av att regeringen, dessvärre med stöd av Socialdemokraterna och Centerpartiet, inte vill att försörjningsberedskap, krisberedskap eller internationella insatser ska vara viktiga uppgifter för det civila försvaret.

Man flyttar också ned målet om att värna eller skydda civilbefolkningen till plats tre. Man gör denna omprioritering trots att man hävdar att målen inte är inbördes prioriterade. Det går inte att tolka på något annat sätt än att majoriteten inte tycker att skyddet av civilbefolkningen är lika viktigt som det övergripande målet om samhällsfunktioner. Miljöpartiet vill att målen för det civila försvaret ska kvarstå så som de stod i försvarsbeslutet 2020.

Fru talman! Vi menar att det civila försvaret och krisberedskapen hör ihop. Att stärka det civila försvaret för att det ska vara dimensionerat att möta krigets krav innebär även att krisberedskapen stärks, åtminstone om man inte separerar dessa två viktiga funktioner. I stället behöver man se krisberedskapen och det civila försvaret som en helhet som kan möta och hantera kriser i hela hotskalan, från mindre och större kriser i fredstid till de förhållanden som råder under höjd beredskap och ytterst krig. Det finns nu en tendens att helt vilja förbise krisberedskapen. Men vi behöver förmågan att stå emot såväl kriser som krig.

Fru talman! En annan brist med beslutet i dag är att finansieringen av beslutet inte är löst utan skjuts på framtiden. Den stora utökningen av anslagen sker egentligen först i början av nästa mandatperiod, men redan nu kan vi konstatera att det med så stora satsningar på försvaret finns stor risk för att andra satsningar får stå tillbaka. Därför har vi i Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet sagt att vi vill se en beredskapsskatt som kan bidra till finansieringen av försvarssatsningarna.

Utbyggnaden av svenskt försvar får inte ske på bekostnad av andra samhällsfunktioner som har bäring på svensk totalförsvarsförmåga. Ett fungerande samhälle och en fungerande välfärd och infrastruktur i fred är grunden för att vi ska kunna hantera kriser och krig.

Fru talman! Samtidigt vill jag understryka vikten av att ha en beredskap för att kunna hantera antagonistiska handlingar såväl under som över gränsen för väpnat angrepp. Miljöpartiet står bakom Försvarsberedningens bedömning att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas samt att det inte heller kan uteslutas att militära maktmedel eller ytterligare hot om sådana kan komma att användas mot Sverige.

Även om Sverige i nuläget inte står inför ett omedelbart krigshot behöver vi ha beredskap för att kunna hantera händelseutvecklingar som skulle kunna få allvarliga konsekvenser om de inträffar. Men hybrida aktiviteter såsom cyberattacker, sabotage och påverkansoperationer inträffar redan i dag. Frågan är inte om vi behöver möta dessa hot, utan var, när och hur.

Samhället måste därför byggas motståndskraftigt. Den snabba digitaliseringen gör frågor om sårbarhet i

våra samhällssystem alltmer aktuella. Många viktiga samhällsfunktioner är beroende av de digitala systemen och elförsörjning, vilket gör dem känsliga för både dataintrång och andra störningar. Påverkas dessa system får det stora konsekvenser för alla delar av samhället.

Fru talman! Även energiförsörjning i bredare bemärkelse – det vill säga ökad och mer decentraliserad elproduktion, vilket behövs – samt livsmedelsförsörjning, sjukvård och många andra delar av det moderna samhället är sårbara. Det är sårbarheter som vi behöver kunna hantera och förebygga. Det är viktigt att hitta en samexistens och kunna bedöma helheten i totalförsvarsperspektivet. Sverige behöver snabba på arbetet med att öka försörjningsberedskapen för att säkerställa rent dricksvatten och matproduktion.

Miljöpartiet menar att en ökad ekologisk produktion av livsmedel ger bättre förutsättningar att kunna producera livsmedel i händelse av kris eller krig, då den ekologiska produktionen inte är beroende av insatsvaror som konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel på det sätt som konventionellt lantbruk är.

Fru talman! Allra tydligast är kanske ändå vår sårbarhet och utsatthet på kommunikationsområdet. Påverkanskampanjer och desinformation når oss på flera olika sätt, inte minst via sociala medier. Genom tillämpandet av artificiell intelligens kommer troligen både mängden påverkanskampanjer och deras träffsäkerhet att öka. Det här är ett hot mot demokratin.

Det psykologiska försvaret handlar om att bygga upp motståndskraften i samhället mot desinformation och påverkanskampanjer. Det innebär bland annat att höja förmågan hos befolkningen att skilja på pålitliga och opålitliga källor och att skilja på vad som är sant och vad som är falskt. Det är i dag svårt att veta var desinformationskampanjer kommer ifrån. Nationella och internationella aktörer, individer, politiska organisationer och organiserad brottslighet rör sig i samma digitala rum. Vi behöver stärka medie- och informationskunnigheten hos befolkningen, vilket inkluderar både text och bild.

Försvaret av demokratin mot både utrikes makt och interna hot är en avgörande säkerhetsfråga. Det blir i dag allt svårare att skilja på främmande makt och inrikes hotaktörer, när exempelvis utrikes aktörer anlitar gängkriminella för att genomföra hot och våldsdåd.

Fru talman! Sverige är sedan den 7 mars en del av försvarsalliansen Nato. På det viset blir detta ett historiskt försvarsbeslut. Miljöpartiet står bakom att ett starkt svenskt totalförsvar med en trovärdig försvarsförmåga verkar krigsavhållande och därmed fredsbevarande och bidrar till Natos samlade avskräckningsförmåga. Vi vill att Nato ska fokusera på sin kärnuppgift: försvar av de allierade.

Men, fru talman, Nato har också den nukleära avskräckningen, som är en bärande del av alliansen. Kärnvapen är fruktansvärda massförstörelsevapen som skulle få katastrofala konsekvenser om de användes. Miljöpartiet står därför fast vid att kärnvapen aldrig ska få finnas på svenskt territorium i vare sig

fredstid eller krigstid. Vi anser att Sverige bör införa en lagstiftning som förbjuder införsel av kärnvapen på svenskt territorium.

Vi anser att det är viktigt att vårt Natomedlemskap inte bidrar till ökad kärnvapenspridning. Därför anser vi att Sverige i Nato ska verka för ömsesidig kärnvapenedrustning. Världen behöver färre kärnvapen, inte fler. I Nato menar vi också att Sverige ska verka för ovillkorlig respekt för folkrätten och för de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Överlag tycker jag att vi behöver bli bättre på att stå upp för den internationella humanitära rätten – krigets lagar. Dessa syftar till att begränsa det lidande som väpnade konflikter orsakar för såväl civila som stridande och reglerar vilka stridsmetoder och stridsmedel som får användas. Krigets lagar behöver integreras i totalförsvarsplaneringen. För att uppfylla internationella åtaganden, hantera krigsbrott och främja en mer human värld behöver vi stärka kunskapen om krigets lagar inom hela totalförsvaret. Detta känns viktigt att påpeka, inte minst med tanke på den debatt om säkerhetspolitiken som vi hade förra veckan.

Fru talman! Jag vill tacka mina kollegor i beredningen för att vi har kunnat mötas i en bred överenskommelse. Jag vill också tacka försvarsministern för att han har lyssnat in och tagit hänsyn till i alla fall större delen av Försvarsberedningens arbete och förslag.

Det är dock olyckligt att regeringen inte har hört sammat Försvarsberedningens förslag om en värnpliktsmusikkår i Norrland. Vi får fortsätta att arbeta för att regeringen, och kanske även försvarsmaktsledningen, ska förstå kulturens vikt för totalförsvaret. Inte bara skyddet av kulturarvet utan också den samtida kulturen har en viktig roll att bidra med, bland annat för meningsskapande och samhörighet, vilket är viktigt för vår försvarsvilja och försvarsförmåga.

Fru talman! Framöver tror jag också att vi kommer att behöva återkomma till hur vi skyddar vår befolkning. Miljöpartiet menar att Sverige bör ha en bred syn på säkerhet som tar i beaktande militära hot såväl som andra hot, exempelvis klimatförändringar, pandemier och naturkatastrofer. Det handlar om mänsklig säkerhet. Genom att stärka vår beredskap och skapa ett robust samhälle skapar vi förutsättningar för att hantera samtidens och framtidens utmaningar för att skydda såväl människor i vårt land som vår miljö.

Klimatkrisen kommer att innebära att vi även i Sverige drabbas av fler extrema värmeböljor och skyfallslänkande regn. Torka, bränder, översvämningar, ökad risk för skred och erosion, förstörda skördar och kontaminerat dricksvatten är några av de konsekvenser som många svenskar kommer att få uppleva. Vi måste därför säkerställa vår beredskap för konsekvenserna av klimatförändringarna och satsa betydligt mer på att klimatanpassa vårt samhälle. Tyvärr tar inte regeringen klimathotet på tillräckligt stort allvar för att leverera en politik som minskar utsläppen och anpassar samhället till ett förändrat klimat.

Skyddet av befolkningen kommer också att behöva ta sig uttryck i hur vi skyddar oss mot väpnade angrepp. Därför kommer frågan om ökad luftvärnsförmåga att behöva hanteras i kommande försvarsbeslut, liksom hur vår marin kan utvecklas och bidra till försvaret av Östersjön. För att försvarsbeslutet ska kunna genomföras behövs goda villkor för våra soldater, sjömän, officerare och värnpliktiga, och våra frivilliga försvarsorganisationer behöver involveras.

Jag vill till sist understryka att vi är överens om mycket i Försvarsberedningen. Jag yrkar ändå bifall till reservation 40 om målen för det civila försvaret, reservation 28 om klimatet och reservation 4 om bredad hotbild.

Anf. 12 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, Emma Berginger, för ett intressant anförande! I talet fanns det såklart en hel del som jag höll med om, och även det ledamoten Berginger sa om vårt medlemskap i Nato.

Jag ser i en reservation från Miljöpartiet om totalförsvarets inriktning och förmåga att Emma Berginger och Miljöpartiet skriver att försvaret ska vara defensivt. Då frågar sig vän av ordning: Vad menar Miljöpartiet med det?

Jag vet inte om det har missats. Men vi har en Försvarsmakt, och vi är medlemmar i en försvarsallians. Eller är det så att Miljöpartiet menar att vi bara ska skjuta tillbaka om vi blir direkt påskjutna? Det är lite olyckligt. I samma reservation skriver Miljöpartiet: Vi ska skydda vår befolkning och samarbeta med grannar i Norden och Baltikum.

Nato består av 31 medlemmar förutom Sverige. Det är hela kärnan i försvarssamarbetet. Det är ett kollektivt försvar. Det handlar om att solidariskt stå upp för varandras försvar, precis som vi förväntar oss ett försvar tillbaka av alla andra länder.

Vad menar egentligen Miljöpartiet när det skriver så? Det skulle jag gärna vilja veta.

Anf. 13 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag kan med glädje säga att jag tror att vi är relativt överens om de här frågorna, jag och ledamoten Berglund.

Vi skriver att försvaret ska vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad. Det hänger ihop med att försvaret tar sin grund i folkrättens självförsvarsprincip. Det är just därför vi uttrycker oss på det sättet. Jag tror inte att det egentligen skiljer någonting mellan hur jag ser på den här frågan och hur ledamoten Berglund ser på frågan.

Vi har en försvarsmakt för att försvara Sverige om vi blir angripna. Men vi har inte ett försvar för att hota eller på annat sätt attackera andra länder. Vårt försvar finns till i händelse av att vi blir angripna. Därför ska försvaret vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad.

Vi understryker samarbetet inom Norden och Baltikum. Det har vi också hört flera andra talare göra här under dagen. Det är våra närmaste grannländer. Det är

länder som delar vår militära geografi där vi vet att vi har ungefär samma förutsättningar och syn på saker och ting.

Vi vet att vi kan bidra med vår försvarsförmåga för att ge skydd. Vi vet att vi har ett långsiktigt samarbete som har pågått under lång tid. Nordefco har till exempel nämnts.

Vi ser att det är väldigt positivt om vi kan arbeta nära med våra nordiska grannländer och med de baltiska grannländerna. Vi kan i vårt bidrag till Nato bidra i just det här området.

Vi hade i förra veckan en debatt om Sveriges bidrag till Natos avskräckning och försvar i det euroatlantiska området. Även där kom det till uttryck att det är framför allt i det området som vi vill att Sverige bidrar till Nato.

Anf. 14 JÖRGEN BERGLUND (M) replik:

Fru talman! Det känns väldigt bra att Emma Berginger säger de orden. Det var också det jag tyckte att jag hörde i inledningsanförandet.

Den formulering som ni har gjort i er reservation förvillar. Den kan lätt misstolkas. Det var därför jag ställde frågan. Jag ville verkligen veta: Menar ni det ni skrev, eller menar ni det ni säger? Det låter väldigt bra.

Låt mig understryka att jag delar uppfattningen att i Natosamarbetet har såklart Sverige mest samarbete med våra nordiska grannländer och Baltikum. Det är bara bra. Den uppfattningen delar vi.

Jag har egentligen ingen följdfråga till Emma Berginger. Jag får nöja mig med det svar som hon gav och hoppas att det också är Miljöpartiets budskap.

Som ett förslag: Fundera över de formuleringar ni har gjort. Jag tycker att de går att misstolka.

Anf. 15 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag står fullt ut bakom formuleringen om att försvaret ska vara defensivt till sin karaktär och uppbyggnad. Jag hoppas att även ledamoten Jörgen Berglund står bakom att försvaret ska vara defensivt till sin karaktär.

Just därför tycker jag inte att jag behöver fundera över de formuleringarna. Det är snarare så att vi gemensamt ska använda oss av ett språkbruk som gör det tydligt för alla och envar att det är detta vi menar med svenskt försvar.

Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Detta är det första försvarsbeslut som Sverige kommer att fatta som allierad. Vårt inträde i Nato har naturligtvis genomgripande konsekvenser för vår försvarspolitik och vår försvarsplanering.

Detta är också ett försvarsbeslut som fattas i det allvarligaste säkerhetspolitiska omvärldsläget sedan andra världskrigets slut. Det brådskar därför med att bygga upp ett starkare totalförsvar. Det är fara i dröjsmål, fru talman.

Med det här försvarsbeslutet sätter vi också utvecklingen och förstärkningen av krigsorganisationen i centrum. Det är också krigsorganisationen som är

Sveriges viktigaste bidrag till Natos aktiviteter när det kommer till avskräckning och försvar.

Fru talman! Propositionen bygger på Försvarsberedningens rapporter. De avvikelser som finns är få och små. Regeringen har verkligen ansträngt sig för att kunna genomföra så mycket som möjligt av Försvarsberedningens rapporter. I de få fall där vi avviker handlar det om att Försvarsmakten har bedömt att det har varit svårt att kunna genomföra de ambitioner som Försvarsberedningen har haft.

Det innebär också att det är ett försvarsbeslut där hela ÖB:s militära råd kommer att genomföras. Det har också varit viktigt för regeringen. ÖB:s militära råd är ett välavvägt råd från professionens sida.

Att genomföra så mycket som möjligt av Försvarsberedningens förslag och också hela ÖB:s militära råd har varit en viktig målsättning för regeringen.

Den breda politiska enighet som finns bland riksdagens partier om den försvarspolitiska inriktningen är naturligtvis en styrka för Sverige. Att alla åtta partier står bakom både krigs- och grundorganisationen men även inriktningen för försvarsekonomin är något närmast helt unikt i internationell jämförelse vågar jag påstå.

Jag vill rikta ett varmt tack till Försvarsberedningens ledamöter för ett gott samarbete och ett mycket väl genomfört arbete för Sverige.

I en splittrad och osäker omvärld är det än viktigare att vi står enade i Sverige, framför allt i en så fundamental fråga som den långsiktiga uppbyggnaden av totalförsvaret.

Satsningarna på det militära försvaret uppgår till närmare 174 miljarder fram till 2030. Det är den största upprustningen av svenskt totalförsvar sedan 1950-talet.

Våra försvarsinvesteringar för det militära försvaret kommer redan nästa år att nå 2,4 procent av bnp och 2,6 procent av bnp år 2028, som tidigare nämnts. Det är särskilt viktigt i en tid då de europeiska allierade behöver ta ett större ansvar för säkerheten i Europa och gemensamt öka sina försvarsansträngningar.

Fru talman! Låt mig lyfta fram några av propositionens viktigaste delar.

För det första: Propositionen fokuserar på att öka krigsdugligheten i krigsförbanden, något som till stora delar beslöts i försvarsbeslutet 2020. Om det förra försvarsbeslutet målade konturerna kring en krigsorganisation är det med detta beslut som vi till stora delar fyller det med ett faktiskt innehåll och ny förmåga.

För armén prioriterar regeringen organiseringen av fyra brigader som i allt väsentligt ska stå klara till 2030, precis i enlighet med vad Försvarsberedningen har föreslagit.

Det förutsätter bland annat stora renoveringsprogram och kompletteringsanskaffning av materiel, då det materiella tillståndet i krigsförbanden som vi beslutade om 2020 har visat sig sämre än väntat. Det har naturligtvis också påverkats av att vi har lämnat ett omfattande stöd till Ukraina.

Personellt växer krigsorganisationen från 88 000 i dag till ungefär 130 000 år 2035. Propositionen innefattar ett ökat antal repetitionsutbildningar och en förstärkning av samtliga personalkategorier. En särskild satsning görs på personalen till marinen. Även det kan spåras direkt till behovet av att stärka krigsorganisationen.

För det andra: Kriget i Ukraina visar på den enorma förbrukning av förnödenheter som storskaliga krig innebär. För att stärka krigsförbandens uthållighet och tillgänglighet prioriterar regeringen därför utökade anskaffningar av förnödenheter såsom kvalificerad ammunition, reservdelar, drivmedel och sjukvårdsmateriel.

Förnödenheter har ofta under en länge tid förbisetts. Men de utgör själva grundplattan för en operativ och duglig krigsorganisation.

För det tredje: Det kommande försvarsbeslutet innebär också viktiga förstärkningar av luftförsvaret. Medel tillförs nytt brigadluftvärn för att till exempel kunna bekämpa drönare och helikoptrar.

De modifierade Visbykorvetterna tillförs nya luftvärnssystem, och fartygen i den kommande Luleåklassen kommer att tillföras kvalificerat höghöjdsluftvärn.

Jas Gripen E införs i flygvapnet, och Sverige integreras i Natos gemensamma luft- och robotförsvaret. Antalet obemannade system ska öka i alla försvarsgrenar. Men det handlar även om åtgärder för att kunna skydda oss mot dessa obemannade system. Det är viktiga lärdomar från kriget i Ukraina.

För det fjärde: Erfarenheterna från Ukraina visar också att ny teknik snabbt kan behöva omvandlas till innovationer till nytta för krigsförbanden. Regeringen ökar därför resurserna för att stärka teknikutveckling, försvarsforskning och försvarsinnovationsförmåga.

Till 2030 kommer anslaget för forskning och teknikutveckling att ha ökat med mer än 50 procent till drygt 1,6 miljarder kronor. Genom försvarsbeslutet stärks även den militära rymdförmågan. Det är också en lärdom från kriget i Ukraina att rymddomänen är central både för kommunikation, navigering och positionering. Försvarsmakten tillförs bland annat medel för utveckling av egna satelliter för spaning och övervakning.

Fru talman! Regeringen presenterar totalförsvarspropositionen i allvarstider. Rysslands fullskaliga innovation av Ukraina kommer att påverka säkerhetsläget i vår del av världen under en lång tid framöver. Stödet till Ukraina fortsätter därför att vara av högsta prioritet och är numera också en central del av vår egen försvarspolitik.

Stödet omformas och anpassas naturligtvis efter Ukrainas behov, men också efter vår förmåga att stödja. Därför brukar vi prata om att vi ska gå från donation till produktion, där vi använder den starka försvarsindustri som finns i Sverige för att också stötta Ukraina. Det är en enorm tillgång att vi har en stark försvarsindustriell bas när vi ska stötta Ukraina.

Försvarsbeslutet fattas också under en formativ period för Nato. Sverige kommer under den här

försvarsbeslutsperioden att gradvis integreras taktiskt, operativt och strategiskt i Natos försvarsplaner. Vi kommer också att få nya förmågekrav från Natos sida. Allt detta innebär att Natos förmåga stärks. Det är alltså kraftiga ambitionshöjningar för Natos förmåga när det kommer till avskräckning och försvar. Det är bra för vår säkerhet, och Sverige har för avsikt att vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad.

Avslutningsvis, fru talman: Omvärlden är både farligare och mer föränderlig än på mycket länge. Förbi är den tid då vi kunde fatta försvarsbeslut vart femte år från politikens håll och sedan uppmana myndigheten: Varsågod och verkställ!

Nu råder det krig i Europa. Nu har vi stöttat Ukraina med snart 50 miljarder i form av försvarsmateriel. Nu har vi en försvarsmakt som går hårt och som hela tiden gör beredskapsanpassningar på grund av det försämrade säkerhetspolitiska omvärldsläget.

I detta läge måste vi vara ödmjuka inför att det kan finnas behov av att justera det försvarsbeslut som jag hoppas att riksdagen kommer att fatta här givet att det säkerhetspolitiska läget fortsätter att försämrats. Men, fru talman, med det här totalförsvarsbeslutet tar Sverige ett stort och viktigt steg mot att bli bättre rustade för att möta en allt farligare omvärld.

(Applåder)

Anf. 17 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja korrigera mina tidigare yrkanden. Jag yrkar bifall till reservation 10, reservation 35 och reservation 42.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga försvarsminister Pål Jonson: Vad är det som hindrar er från att ställa upp på en beredskapsskatt? Det här är 64,5 miljarder. Det är alltså oerhört stora belopp, och det är klart att det hamnar i en konkurrenssituation med andra områden som vård, skola och omsorg där det bevisligen behövs mer pengar. Vi har också en situation inom sjukvården där det behövs mer pengar, och samtidigt ser vi att vi behöver bygga upp den civila beredskapen på sjukvårdssidan.

En jämnare fördelning när det gäller att bära de här bördorna tycker vi är rimlig. Då handlar det framför allt om att de i de högre inkomstskikten och de med stora kapitalvinster bör bidra. Vad är det egentligen som hindrar er på den här punkten?

Jag är fullt medveten om att vi kan behöva göra justeringar i det som vi nu tar ställning till. I ett försämrat säkerhetspolitiskt läge behöver vi kanske fundera på om vi måste ta in fler värnpliktiga än det som nu ligger i förslaget. I Försvarsberedningen kom vi överens om 12 000, och det skulle vara klart till 2032. Men enligt det förslag som nu föreligger ska det läggas i intervallet 2032–2035. Man motiverar det med att Försvarsmakten inte sägs orka med den tidsplan vi har föreslagit.

Men vi har sju år på oss. Varför kan man inte ta ställning till det här i ett senare läge? Varför öppnar man redan nu upp för en eventuell tidsförskjutning som kan leda till nya tidsförskjutningar i ett läge där

det till och med kanske är så att säkerheten kräver fler värnpliktiga?

Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Fru talman! Vi har presenterat ett finansierat försvarsbeslut. Det ankommer på varje parti och varje regering att kunna göra det enligt budgetlagen, och det är också helt naturligt att man gör det.

Det visar att det går att satsa på försvaret samtidigt som det går att göra andra satsningar. Den här regeringen har gått till val på att vi prioriterar intern och extern säkerhet, och det framgår också i den nationella säkerhetsstrategin. Jag vill understryka, fru talman, att vi har finansierade försvarsåtgärder.

Fru talman! Den andra frågan berör intervallet från 2032 till 2035. Försvarsmakten har pekat på att det kan finnas utmaningar med att genomföra detta. Det kan handla om bristen på personal, det vill säga officerare som kan ge de värnpliktiga en bra utbildning. Det kan handla om bristen på materiel. Under alltför lång tid har vi sett brister i den personliga utrustningen. Jag vill understryka att det är någonting som regeringen har arbetat intensivt med under det senaste året. Man pekar också på att det finns utmaningar när det kommer till infrastruktur.

Vi har för vana att lyssna på och ta intryck av Försvarsmakten. Jag vet att Peter Hultqvist kan ha en annan uppfattning, men jag tycker att det är viktigt att man gör detta och lyssnar på vad professionen säger. Under hela tiden med det här försvarsbeslutet har jag understrukit en sak: Jag vill ha någonting genomförbart. Därför tycker jag att det är viktigt att man inte lovar för mycket.

Med det sagt har jag också sett formuleringarna i betänkandet, och jag tycker att de är bra. Låt oss hålla ett tryck upp på detta, naturligtvis, men låt oss också se till att vi inte lovar för mycket. Det har ju också hänt i försvarspolitik, Peter Hultqvist, att politiken har satt upp genomförbara ambitioner. Och det är ingen som är betjänt av sådana.

Anf. 19 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att ministern ska komma och prata med mig i frågan om att lyssna på Försvarsmakten. Jag tog över ett departement efter en försvarsminister och en regering som hade låtit relationen till Försvarsmakten haverera. Vi byggde upp den relationen i dialog, och vi hade den under åtta år.

Men jag har lärt mig att man i en dialog faktiskt kan ställa en del krav. Och det är inte alltid så att det Försvarsmakten säger är rätt. Man kan hantera det här på olika sätt i ett ledarskap. Jag skulle ha valt att agera så att man hade legat kvar vid 2032 men varit öppen för att eventuellt göra justeringar senare, när man ser hur saker och ting faller ut.

Jag skulle, precis som Pål Jonson säger, ha haft ett annat förhållningssätt. Men kom inte och prata med mig om bristande dialog, för jag var med och byggde upp en dialog som hade havererat!

Man bör bära bördorna på ett rättvist och solidariskt sätt i samhället. Många har det svårt i dag. De ekonomiska klyftorna har ökat, och de som tjänar mest och har gjort mest pengar på kapitalvinster skulle kunna vara med och bidra i de enorma satsningar som sker på Försvarsmakten. Men även på den här punkten har vi olika förhållningssätt. Det är en värderingsmässig skillnad i hur vi vill att samhället ska fungera.

Jag skulle också vilja höra vad det är som hindrar er från att analysera möjligheten att beställa en tredje ubåt när vi ska inrätta en ny ubåtsklass. Det är en analys vi var överens om i försvarsöverenskommelsen, men ni har inte tagit med det i propositionen. Vad är det som hindrar er från det? Det är inte något stort åtagande att göra denna analys. Jag ser också fler ubåtar framför mig på sikt.

(Applåder)

Anf. 20 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Fru talman! Tack för frågan, Peter Hultqvist!

Som jag sa i mitt huvudanförande: När vi har avvikit från Försvarsberedningens överenskommelse har det på i princip alla punkter gällt grundorganisationen och att Försvarsmakten har pekat på genomförandevårigheter. Jag uppskattar att Försvarsberedningen när den presenterade sin slutrapport den 29 april sa att det här var den höga ambitionen och att det är rimligt att Försvarsmakten får göra en värdering av om det är genomförbart.

Jag tror att Försvarsberedningen presenterade tolv punkter, varav Försvarsmakten helt ställde sig bakom tio. På ett par punkter sa man att det kan bli svårt att få fram alla värnpliktiga till 2032 i linje med den ambition som Försvarsberedningen uttryckte. Därför har vi i propositionen skrivit 2032–2035. Det innebär inte en sänkt ambition som sådan, utan Försvarsmakten kommer att arbeta för detta och vet vad de politiska förväntningarna är. Men jag tycker att vi vilseleder allmänheten om vi inte lyssnar på och tar intryck av professionens råd.

När det kommer till ubåtar, fru talman och Peter Hultqvist, kan det vara lite prematurt att fatta beslut om exakt hur många ubåtar man ska ha innan man har bestämt vilken typ av ubåt man ska ha. Det här handlar nämligen om ersättaren till Gotlandsklassen, och den kommer vi att ha fram till 2035. Vi noterar vad som står i Försvarsberedningens rapport, det vill säga att vi ska överväga ytterligare en ubåt. Vi har inte på något sätt uteslutit möjligheten att ha ytterligare en ubåt, Peter Hultqvist, men låt oss bestämma vilken typ av ubåt vi ska innan vi bestämmer hur många ubåtar vi ska ha.

(Applåder)

Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner kammaren och försvarsutskottets ledamöter om att den parlamentariska seden är att samtliga talar via talmannen, vilket innebär att man undviker duande av varandra.

Anf. 22 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för anförandet.

Vi är väldigt glada över att regeringen så tydligt har hållit sig nära Försvarsberedningens rapporter när propositionen skrevs. Det visar på stor respekt för Försvarsberedningens arbete, och det uppskattar jag väldigt mycket.

Som försvarsministern säkert har noterat har utskottet gjort en liten justering – men den kanske får ses som relativt stor i sammanhanget – när det gäller svensk tillverkning av framtida stridsflyg. Det är inte ett tillkännagivande i sig, för det fanns inga motioner om det. Det gäller i stället formaliteten. Men det är trots allt en förändring både utifrån vad Försvarsberedningen sa och utifrån vad som stod i propositionen.

Vi i utskottet gör i betänkandet en markering av att två av de tre alternativen för framtida stridsflyg ska ges särskilt fokus framför det tredje när det här utreds. Det tredje alternativet är alltså att köpa från ett annat land. Utskottet understryker också vikten av bred politisk förankring för det här stora beslutet. Det senare kanske jag är mindre orolig för med tanke på att regeringen ändå har visat en väldigt tydlig vilja att kommunicera med riksdagen, men jag skulle vilja höra lite om hur statsrådet ser på den markering som utskottet ändå har valt att göra i betänkandet.

Anf. 23 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Att göra ett vägval för stridsflyget är en stor fråga, och det är en viktig fråga för luftförsvaret. Därför anser vi från regeringens sida att det är rimligt att man utreder frågan – det kan ju handla om hundratals miljarder – och att man precis som vid tidigare vägvalsprogram har alla alternativ på bordet.

Hanna Gunnarsson vet om att alternativen är att vi anskaffar stridsflygplan från annat land, att vi utvecklar stridsflygplan tillsammans med andra länder och att vi utvecklar stridsflygplan själva. När det gäller vägvalsprogrammen har vi alltid gjort så att vi har kunnat jämföra de alternativ som finns och även utrett dem grundligt.

Låt mig också säga att vi tycker att det är viktigt att utgå från den militära förmågan och vilket behov som föreligger. Sedan kommer vi också att behöva väga in även andra aspekter, såsom våra försvarspolitiska relationer och det faktum att stridsflygsområdet är ett strategiskt materielområde, som det heter, och att stridsflyget är stor tillgång för Sverige.

Vi vill ha en så bred överenskommelse som möjligt kring ett så här långsiktigt och stort vägval. Därför kommer den utredning som regeringen har för avsikt att tillsätta att innehålla en parlamentarisk referensgrupp. Vi tycker att det är viktigt att vi kan hitta överenskommelser, framför allt i sådana frågor som sträcker sig många mandatperioder framåt. Men, återigen: Det är rimligt att vi utreder detta, att vi tänker igenom det nog och att vi har ett bra och genomarbetat underlag.

Jag har noterat att Vänsterpartiet utesluter möjligheten att köpa ett utländskt stridsflygplan och att man är det enda partiet som från början utesluter detta. Hanna Gunnarsson får gärna redogöra för de övervägandena.

Anf. 24 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Precis som försvarsministern säger är det ett jättestort beslut vi står inför. Det ska fattas någon gång framöver; det är ju inget beslut som på något sätt ska fattas i morgon. Det är viktigt att det utreds nog. Det vi har pratat om under processen i utskottet – och jag beklagar lite att vi inte tog den diskussionen bättre i Försvarsberedningen – är det faktum att man från början behöver fundera på hur brett man utreder.

Vi har flera alternativ när det gäller stridsflyg, och vi vet att det är två av alternativen som alla ser framför sig, ärligt talat – jag har pratat med ganska mycket folk både inom och utanför politiken, och jag tycker inte att jag någonstans hör om möjligheten, eller realismen i, att köpa in ett stridsflyg från ett annat land. Anledningen är att vi behöver ett stridsflyg som är helt och hållet anpassat för våra geografiska förutsättningar och för den typen av strategi och taktik som vi har när vi använder flygplanen.

När man sitter och utreder ett alternativ som man från början vet att ingen vill ha lägger man tid, pengar och resurser på någonting som kanske skulle kunna läggas på någonting annat. Det är inte så att vi har överdrivet mycket tid just nu, och även resurser är i viss mån en bristvara.

Det som gör mig orolig i detta, och anledningen till att vi har varit så tydliga, är att relationer väger tyngre än vad förmåga gör i det här fallet. Därför ville vi vara tydliga redan från början. Vi ser hur inköp av materiel är väldigt relationsberoende, och det ska det vara i vissa sammanhang. I andra sammanhang måste man dock vara tydlig med att det är förmåga och behov som ska gå före.

Anf. 25 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag håller faktiskt inte med Hanna Gunnarsson där. Om man ändå ska göra en utredning tycker jag att man ska göra den ordentligt, och jag tycker att man åtminstone ska ha referensvärden för vad det skulle innebära om vi egenutvecklade stridsflygplan, om vi utvecklade stridsflygplan tillsammans med andra och om vi importerade stridsflygplan – om inte annat så att man kan jämföra alternativen. Det är nämligen väldigt många miljarder det handlar om.

Ett bra underlag tycker jag alltså är viktigt, och de andra sju partierna har ställt sig bakom att alla tre alternativen ska utredas. Däremot har vi på ett sätt valt väg för vägvalsprogrammet så tillvida att vi avsätter miljardbelopp för att vidmakthålla kompetens hos framför allt Saab och GKN under tiden för vägvalsprogrammet. Vi har avsatt så stora belopp för att de ska kunna vidmakthålla kompetens och även utveckla stridsflygplan om vi landar i det. Jag vill bara säga att

det i detta avseende är viktigt att vi vidmakthåller vår förmåga.

Återigen: Kammaren har beslutat att stridsflygsområdet är ett strategiskt materielområde – det som förut hette väsentligt nationellt säkerhetsintresse – och det tar vi givetvis på allvar. Sedan hoppas vi på en bred uppslutning kring ett långsiktigt beslut, och bedömningen är att det kommer att fattas senast under 2030. Jag noterar att utskottet skrev 2028–2030, och jag ser inga stora konflikter i detta. Det är ett viktigt beslut för Försvarmakten men också ett viktigt beslut för Sverige, och vi kommer att värna möjligheten att hitta en så bred politisk överenskommelse som möjligt i frågan om det framtida stridsflyget.

(Applåder)

Anf. 26 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja be försvarsministern utveckla lite hur han ser på klimatfrågan. Som jag konstaterade under mitt anförande är klimatkrisen här, och vi kommer att behöva hantera den, vare sig vi vill eller inte. Men vi kan påverka klimatkrisens förlopp genom att minska Sveriges utsläpp av växthusgaser och genom att bidra till en internationellt ansvarstagande klimatpolitik.

Här brister dock regeringen. Detta är inte enbart försvarsministerns ansvar utan regeringens kollektiva ansvar. Men Försvarmakten måste hantera detta, och därför tycker jag att det är märkligt att det såväl i Förvarsberedningen som i propositionen har varit svårt för regeringen att säga att Försvarmakten måste hantera klimatfrågan – att Försvarmakten måste anpassa sig, både när det gäller utsläppen och för att kunna fungera i en värld som har ställt om.

Vi ser nu också frågan om samexistens med andra verksamheter – jag tänker framför allt på vindkraften. Regeringen har avslagit 13 vindkraftverk på ett bräde, med hänvisning till säkerhetsaspekter. Vi har utifrån ett totalförsvarsperspektiv ett behov av att säkerställa att vi har en hållbar elförsörjning. Därför är detta väldigt olyckligt, om man inte samtidigt säger hur man ska gå vidare för att lösa en hållbar elförsörjning för Sverige.

Regeringen har också sagt att man ska göra det lättare för Försvarmakten att få undantag när det gäller miljötillstånd. Jag undrar därför hur regeringen ska säkerställa att vi inte drabbas av ytterligare PFAS-skandaler i spåren av att man ska underlätta Försvarmaktens verksamheter. Hur ska vi säkerställa att vi inte hotar det vi vill skydda?

Anf. 27 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Det var fyra viktiga och breda frågor, så jag ska göra vad jag kan för att komprimera svaret.

När det gäller synen på klimathotet och hur det påverkar Förvarsdepartementets beredningsområde är detta absolut något som kan generera konflikter. Det kan leda till påtvingad migration. Det kan leda till erosion, vilket vi har sett skapa konflikter. Det kan

naturligtvis få konsekvenser också i Sverige, och i försvarsbudgeten finns speciella anslag som är avsedda för klimatanpassningar. Detta utgör alltså ett allvarligt hot.

Jag tror att jag vet vad Emma Berginger syftar till nu. I propositionen står det att klimathotet utgör ett allvarligt hot. Läser man den nationella säkerhetsstrategin ser man att det står att det på sikt utgör ett existentiellt hot. Jag vill bara understryka att man till viss del jobbar med lite olika tidsförhållanden i försvarspropositionen och den nationella säkerhetsstrategin. Jag vet att Emma Berginger har tagit upp denna fråga förut, men jag vill ändå säga att det finns en nyansskillnad när det gäller tidsperspektivet.

Låt mig då ta frågan gällande havsbaserad vindkraft. Vi har fattat beslut om de 13 ansökningarna gällande Östersjöområdet, och vår värdering är att det i Östersjöområdet är svårt att kombinera havsbaserad vindkraft och Försvarmaktens behov när det gäller att identifiera både inkommande kryssningsrobotar och ballistiska missiler. Det skulle ha negativa konsekvenser för vår signalspaningsförmåga och även vår förmåga att identifiera undervattenshot. När det gäller Östersjöområdet är därför vår och också Försvarmaktens uppfattning att det skulle ha kraftiga negativa säkerhetskonsekvenser, och mot bakgrund av att vi är en regering som prioriterar intern och extern säkerhet har vi valt att följa Försvarmaktens rekommendation i denna fråga.

Anf. 28 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Visst är klimathotet ett långsiktigt hot, men det är också ett hot som kräver att vi agerar här och nu för att det inte ska bli det där fruktansvärda existentiella hotet i framtiden. Jag vill därför fråga försvarsministern hur han anser att Försvarmakten ska kunna vara en bidragande faktor när det gäller klimatomställningen men också kunna hantera att existera i ett samhälle som har ställt om, till exempel ett samhälle där vi har elektrifierat stora delar av våra transporter. Hur ska Försvarmakten kunna anpassa sig, och varför är det svårt för regeringen att säga att Försvarmakten ska anpassa sig? Det är detta vi från Miljöpartiets sida har velat få fram i både Förvarsberedningen och propositionen: en enkel formulering om att Försvarmakten ska ta klimathotet i beaktande och anpassa sig. Det handlar inte om hur eller om någon detaljstyrning utan om *att* man ska göra detta. Varför är det svårt för regeringen?

Sedan vill jag återkomma till frågan om PFAS-föreningar, som vi har sett blivit en konsekvens av Försvarmaktens verksamhet på en rad områden i Sverige. Detta är farliga kemikalier som lever kvar länge både i naturen och i våra kroppar och kan vara hälsoskadliga på olika sätt; de orsakar exempelvis cancer. Därför är det viktigt att vi säkerställer att Försvarmaktens verksamhet inte hotar det vi vill skydda – inte hotar människors hälsa eller vår miljö. Samtidigt vill regeringen göra det lättare för Försvarmakten att få undantag när det gäller miljötillstånd. Processerna kanske behöver

gå snabbare, men jag undrar hur man ska säkerställa att vi inte drabbas av ytterligare skandaler. Och hur ska man hantera de föroreningar som redan i dag existerar runt om i vårt land?

Anf. 29 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Fru talman! Låt mig säga, Emma Berginger, att Försvarsmakten också jobbar med klimatanpassningar. De har detta uppdrag, precis som de arbetar med miljöanpassningar; detta kan man läsa i Försvarsmaktens instruktion. Jag upplever att Försvarsmakten har ett seriöst intentionsdjup när det gäller att arbeta med både klimatanpassningar och bredare miljöfrågor.

När det gäller PFAS är detta en fråga som Försvarsmakten också har arbetat med i olika omgångar. Man har till exempel valt att ta bort PFAS-skum i den räddningstjänst man har för flygvapnet och på våra flygflottiljer – det är bra. Man övar inte längre med PFAS. Man har också genomfört saneringsarbete på ett antal platser runt om i Sverige. Att Försvarsmakten tydligt arbetar även med PFAS-frågan är bra och nödvändigt. Sedan finns det djupa tragedier med koppling till PFAS. Jag har träffat en del individer som har drabbats av detta, och jag har respekt och förståelse för att de befinner sig i en svår situation.

PFAS-frågan är dock större och omfattas inte bara av Försvarsmaktens ansvar, vill jag understryka. Det handlar om många aktörer, och det är en stor, bred och viktig fråga som går bortom Försvarsmaktens ansvarsområde. Men Försvarsmakten arbetar som sagt med detta.

Den sista frågan gällde den förändring vi genomför genom att vi säger att man i stället för att ansöka om tillstånd ska anmäla. Syftet med detta är att korta ned ansökningstiderna, som i vissa fall kan vara helt absurt långa, fru talman. Målsättningen är att ansökningarna ska behandlas på sex till tolv veckor, i akt och mening att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att få en stark och snabb tillväxt i totalförsvaret. Som jag sa i mitt inledande anförande, fru talman, är det nämligen fara i dröjsmål om vi inte kan stärka totalförsvaret.

Anf. 30 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, försvarsministern, för inlägget i debatten! Jag håller väldigt mycket med om det som försvarsministern säger. Jag håller också i hög grad med om det som statsrådet framförde här och även har framfört i andra sammanhang: Okej, vi fattar ett försvarsbeslut för perioden 2025–2030, men den tid då vi kan hålla oss till detta kanske är förbi. Det är klart att vi i stora drag ska försöka, men med de oroligheter som råder i omvärlden måste vi kanske omprioritera och till och med fatta andra beslut.

I förra veckan var jag på Transatlantic Forum i Washington tillsammans med några kollegor från Natodelegationen. Många av företrädarna för akademi, universitet, tankesmedjor och dylikt pratade just om den osäkerhet som råder i omvärlden med koppling till målet inom Nato om ett golv på 2 procent. Många av

dem som pratade framförde att Nato med flera nu måste ta kommandot och i stället börja prata om 3 procent till försvarsutgifter.

Jag vet att försvarsministern vet vad Centerpartiet tycker om detta och vad vi också drev i Försvarsberedningen.

Jag skulle vilja fråga försvarsministern om han tror och vill att vi under 2025 ska börja diskutera att vi ska gå mot 3-procentiga försvarsutgifter i Sverige och att vi till och med kanske kommer att kunna fatta ett beslut om det under 2025. Sedan kommer det att ta tid att komma upp i 3 procent. Vi pratar om att det kanske handlar om 2028, 2029 eller 2030 innan vi kan komma dit. Men min fråga till försvarsministern är om han tror, vill och känner att vi ska börja diskutera och besluta om detta under 2025.

Anf. 31 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Fru talman! Jag tackar Mikael Larsson för frågan.

Det finns skäl att tro att försvarsinvesteringar kommer att vara en av huvudpunkterna på Natos toppmöte i Haag i juni. För närvarande är ambitionsnivån från Nato, och har egentligen varit det sedan 2014, att 2 procent är ett golv men inte ett tak. Det förslår uppenbarligen inte för Sveriges behov och Sveriges vidkommande i och med att vi nästa år kommer att ligga på 2,4 procent, som Nato beräknar det, och gå upp till 2,6 procent.

Vilken procentsats som kommer att komma fram i Haag tror jag ännu är för tidigt att säga. Mycket kommer att styras av hur kostnadsdrivande dessa nya capability targets – kapacitetsmålsättningar som det heter på svenska – kommer att bli. Så det kan mycket väl dyka upp en ny procentsats.

Det som jag samtidigt tycker är viktigt är att hela tiden ställa krav på vilken försvarsförmåga vi får för detta. Hur många materiellt och personellt uppfyllda krigsförband får vi? Jag är också bekvämt med att prata om hur många brigader vi får, hur många ytstridsfartyg, hur många ubåtar och hur mycket tillgänglig personal. Det är ytterst det som är kärnan i vår försvarsförmåga. Det handlar också om vilken industriell förmåga som vi har. Och det faktum att Sverige har en stark försvarsindustri är också en del av vår samlade försvarsförmåga och en del av Natos förmåga till avskräckning och försvar. Så det kan definitivt mycket väl på Natos toppmöte i Haag dyka upp nya procentsatser. Men det är också viktigt, som sagt, att vi fokuserar på vilken militär förmåga som vi kan få med dessa procentsatser och så att vi också ser till att vi har genomförbara försvarsplaner där Nato har en stark förmåga att bedriva avskräckning och försvar och skydda alla allierades territorier.

Anf. 32 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar försvarsministern för svaret.

Jag håller med om att det självklart är den ökade kapaciteten och den ökade försvarsförmågan som verkligen är det viktiga. Genomförbarheten är viktigt.

Många av de beställningar som vi gör, framför allt kanske på materielsidan, är långsiktiga. De innebär stora kostnader, och det tar lång tid att få dem. Det tror jag att vi alla verkligen är helt med på.

I tidigare inlägg har verkligen den enighet som finns på försvarsområdet framförts, och den tycker jag är viktig att verkligen trycka på.

Oavsett om man på Natotoppmötet i Haag börjar diskutera 3 procent och sätter ned foten där och att Sverige också kanske under nästa år verkligen gör det, tror jag att det är lika viktigt att vi är eniga om den delen som om det försvarsbeslut som vi i dag ska fatta. Som försvarsministern sa är det en styrka också internationellt att vi är så eniga när det gäller denna typ av försvarsverksamhet i Sverige och i Natokontexten.

Jag har ingen mer fråga till försvarsministern, men jag hoppas ändå att Sverige kommer att vara framåtutrad i de diskussioner som kommer att föras i exempelvis Haag om man börjar prata om 3 procent. Jag hoppas också att detta är en fråga som vi verkligen kan ha en fortsatt god diskussion om när Försvarsberedningen kör igång på nytt. Jag tror att det är viktigt att vi verkligen håller en god ton i diskussionen om denna typ av frågor, vilket jag vill understryka att vi har gjort hittills. Men jag hoppas att det verkligen är någonting som vi verkligen kommer att kunna återkomma till under 2025.

Anf. 33 Försvarsminister PÅL JONSON (M)
replik:

Fru talman! När det kommer till god ton och konstruktivitet är Mikael Larsson ett föredöme. Jag vet också att ni hade velat ha 3 procent men att ni också kompromissade i detta fall. Jag vet också att ni står bakom inriktningen för grundorganisationen, krigsorganisationen och ekonomin. Det uppskattar jag, och det är konstruktivt.

När det kommer till Natos försvarsinvesteringar och de utfästelser som de har gjort kan man bara konstatera att det för tio år sedan var tre allierade som låg på 2 procent av bnp. När vi åkte till Washington i juli låg Sverige över 2 procent, men det gjorde även 22 andra allierade. Det drar alltså åt rätt håll, vilket är helt nödvändigt för att Europa ska kunna ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Men det kan säkert finnas skäl att återkomma till just frågan om försvarsinvesteringar eftersom jag tror, som sagt, att trycket på de europeiska allierade som inte har uppnått 2 procent än att göra det kommer att öka.

Vid sidan av att man ska uppnå 2 procent av bnp ska man också avsätta minst 20 procent av försvarsutgifterna till forskning, utveckling och materielanskaffning. Även där ligger Sverige mycket väl till. Jag tror att vi ligger på 35–40 procent i fråga om nyanskaffning. Vi står oss alltså väl. Vi förväntar oss att de allierade som inte har uppnått 2-procentsmålet också presenterar en färdplan för att göra det. Detta är ytterst viktigt för Natos förmåga till avskräckning. Men det är också en fråga om solidaritet och sammanhållning av Nato att man uppnår 2-procentsmålet.

(Applåder)

Anf. 34 Statsrådet CARL-OSKAR
BOHLIN (M):

Fru talman! Det är allvarstid i Europa. Kriget finns åter i en skala och i en omfattning på den europeiska kontinenten som vi inte sett sedan andra världskrigets slut. Den regelbaserade världsordning som har tjänat världen unikt väl utmanas just nu i sina grundvalar bara något hundratal mil från den plats där vi för denna debatt just nu.

Vi står i dag inför att fatta ett försvarsbeslut som är historiskt. Det är tidigarelagt till följd av det allvarliga säkerhetsläget. Det är, som har konstaterats i denna kammare tidigare, i grunden också en mycket stor styrka för Sverige att ett land som präglas av en orolig omvärld också har ett stort mått av politisk enighet bakom de beslut som i dag ska fattas.

Det moderna kriget i Ukraina har visat oss snabb och disruptiv teknikutveckling. Men det finns också det som tyvärr synes vara konstant i termer av de extrema påfrestningar som ett krig innebär för ett samhälle. Erfarenheter från Ukraina visar oss på vikten av att ha ett totalförsvar som från dag ett klarar av att stå emot de vedermödor som ett krig innebär för ett samhälle. Detta, fru talman, kräver också ett perspektivskifte. Detta perspektivskifte har varit på väg under lång tid, men det manifesteras också med detta försvarsbeslut. Vad är den dimensionerande uppgiften för det civila försvaret? Jo, det är att kunna klara av att möta krigets krav. Det kräver ett perspektivskifte hos alla myndigheter, hos alla organisationer och ytterst hos alla svenskar som har en omistligt viktig roll att fylla i totalförsvaret. Om, fru talman, det är på det sättet att den fredstida krisberedskapen handlar om att rädda individen från krisen handlar ytterst det civila försvaret om att institutionerna och medborgarna ytterst måste vara beredda att försvara samhället från existentiellt svåra påfrestningar.

Fru talman! I och med detta försvarsbeslut återuppstår vi det civila försvaret. Vi får det civila försvar som vi har pratat om i tio års tid.

Det har snart gått tio år sedan den här kammaren beslöt att totalförsvaret skulle återuppstå. Men i praktiken ledde det inte till att den civila delen av totalförsvaret återuppstod i någon större omfattning.

När den här regeringen trädde till var det samlade anslaget till det civila försvaret 2,7 miljarder kronor. Nu rör vi oss mot en nivå på 15 miljarder kronor per år. Under den här försvarsbeslutsperioden tillförs det civila försvaret 37,5 miljarder kronor.

Detta gör att det blir möjligt att gå från planeringsstadiet till det faktiska förmågebyggandet, och det är bråttom med det. Det har vid flera tillfällen sagt under den här debatten att det ligger en fara i dröjsmål, och det äger naturligtvis sin fulla giltighet också inom det civila försvaret.

Fru talman! Vi prioriterar alla tio beredskapssektorerna. Vi höjer ambitionen i alla tio beredskapssektorerna, men vi gör det särskilt inom sex sektorer som

är viktiga för att säkerställa den grundläggande funktionaliteten i samhället och för att möta de behov som det militära försvaret har i händelse av ett väpnat angrepp. Satsningarna är således kopplade till förtydligandet av målen för det civila försvaret.

De sex prioriterade sektorerna är: elektroniska kommunikationer och post, energiförsörjning, hälsa, vård och omsorg, livsmedelsförsörjning och dricksvatten, räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen samt transportsektorn. Och även om dessa sektorer ibland delas in i ett cirkeldiagram som tårtbitar är det i själva verket fråga om tårtbottnar när det kommer till samhällets funktionalitet, såtillvida att de är förutsättningskapande för all annan verksamhet vi har att ägna oss åt i samhället. De här sektorerna är också, som jag precis nämnde, särskilt viktiga för det militära försvarets förmåga att fullgöra sina viktiga uppgifter i händelse ytterst av ett väpnat angrepp.

Men det görs också en lång rad andra saker. Vi omformar strukturen för ledningen av det civila försvaret. Vi har tydligt sagt att MSB ska få rollen som en toppnod i det civila försvaret. Vi renodlar MSB:s uppgifter, och vi bedriver ett framåtsyftande arbete med att satsa på cybersäkerheten. Cybersäkerheten kan med fog beskrivas som den tillkommande domänen för det moderna civila försvaret. Ansvaret för den verksamheten kommer att flyttas över till FRA i takt med att vi bygger upp det nya nationella cybersäkerhetscentret. En lång rad andra åtgärder och satsningar genomförs för att hålla jämna steg i denna del.

Fru talman! Det har sagts tidigare i den här kammararen att vi fattar historiska beslut, men i dag vågar jag påstå att vi de facto gör det. Totalförsvaret återuppstår. Det ligger en fara i dröjsmål, och det kräver av alla aktörer ute i systemet att de förstår att vi måste arbeta med det som bygger förmåga här och nu. Det handlar om att gå från planering och Powerpointpresentationer till prylar och övning, för att uttrycka det grovlyxat.

Vi har alla förutsättningar att bygga ett mer robust och motståndskraftigt samhälle, men det kräver också att alla aktörer i systemet från och med nu säkerställer att den verksamhet de bedriver syftar till att bygga förmåga här och nu och framöver. Vi behöver en linjär förmågetillväxt. Vi kan, fru talman, inte vänta på det perfekta systemet i en avlägsen framtid. Detta är också den inriktning som nu ges.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis nämna att efter att detta totalförsvarsbeslut i Sveriges riksdag är fattat kommer regeringen att fatta ett, vågar jag påstå, unikt inriktningsbeslut för totalförsvaret och det civila försvaret som är tydligt i termer av den dimensionerande målbilden och den verksamhet som ska prioriteras hos alla beredskapsansvariga myndigheter och alla sektorsansvariga myndigheter. Detta har aldrig gjorts tidigare på detta sätt, i vart fall inte i modern tid. Det kommer att lägga grunden för en stärkt förmågeutveckling i det civila försvaret.

(Applåder)

Anf. 35 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet, för anförandet! Carl-Oskar Bohlin säger att det civila försvaret nu återuppstår. Jag tycker att vi kanske har lite mer att göra innan det återuppstår på riktigt.

Jag ägnade en stor del av mitt anförande åt kopplingen mellan det civila, vardagliga samhället och hur det hänger ihop med det civila försvaret. Det som vi har här och nu är ju också det som vi bygger det civila försvaret på. Det finns inga läkare som hoppar ut ur garderoberna om det blir krig, utan det vi har i dag är det som vi bygger på.

Jag ser ganska många brister här. Det är ganska många saker i det civila samhället som vi måste åtgärda för att det civila försvaret ska fungera. Statsrådet nämnde själv sektorerna. Sjukvården, infrastrukturen, energiförsörjningen och räddningstjänsten är fyra av de absolut viktigaste sakerna när det gäller det civila försvaret. Det är också fyra saker som – och här måste vi vara ärliga – inte fungerar jättebra här och nu i det vardagliga samhället i kommuner och regioner.

För att använda statsrådets egen liknelse skulle jag vilja säga att det är hål i tårtbottnarna. Grädden och vaniljkrämen rinner igenom, för det finns så mycket att åtgärda. Vi har en sjukvård som går på knäna. Vi har en energiförsörjning som inte fungerar. Vi har en infrastruktur där det faktiskt på riktigt är hål i järnvägsrälsen.

Hur ser statsrådet på denna koppling och de stora behov som finns i det vardagliga samhället?

Anf. 36 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Tack, Hanna Gunnarsson, för frågan! Jag tror att det är centralt att man inte förvandlar diskussionen om det civila försvaret till en allmänpolitisk debatt om de politiska prioriteringar man tycker är särskilt angelägna i ett bredare perspektiv.

Det civila försvaret bär inom sig också en särart. Det bär inom sig de investeringar som syftar till att klara av det dimensionerande, yttersta hotet. De 15 miljarder som nu tillförs i nivå från 2028 med en brant bana upp dit är sådana investeringar som ligger utanför den ordinarie driften och verksamheten för att bygga särskild robusthet och särskild redundans.

Visst kan vi tala om allmänna eller generella statsbidrag och satsningar på välfärden, men det är i grund en annan debatt. Jag konstaterar att den här regeringen genomför historiskt stora satsningar på till exempel de generella statsbidragen. Vi genomför en energipolitik som syftar till att få bukt med de missgrepp som har präglat energipolitiken i det här landet under mycket lång tid.

Men detta ska inte förväxlas med de särskilda investeringar som görs i sektorn energiförsörjning som handlar om att förstärka förutsättningarna för ödrift och att bygga in reservkraft och särskild redundans i systemet. Det är i grunden två olika debatter och behöver behandlas på det sättet.

Anf. 37 HANNA GUNNARSSON (V) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag håller inte riktigt med. Jag köper definitionen av det civila försvaret och dimensioneringen i krig nu. Men vi måste vara ärliga med att det, om vi skulle hamna i krig, inte räcker att vi har en jättefin planering som vi plockar fram, att vi har övat på att förflytta oss till de alternativa ledningsplatserna och att alla är krigsplacerade. Det räcker inte.

Har vi inte en sjukvård som fungerar här och nu kommer sjukvården inte att fungera i krig. Det finns inte fler människor, i alla fall inte som är legitimerade, att plocka fram. Många av dem som redan är i verksamheten kommer då också att göra annat och bli förflyttade till andra platser. Därför hör detta ihop.

Det handlar inte om att lägga det civila försvaret utanför den verklighet som vi befinner oss i här och nu. Har vi inte en räddningstjänst som funkar och är fullt bemannad i dag finns det inte en möjlighet att den är fullt bemannad med övad och utbildad personal då. Man kan såklart med lagstiftning plocka in annan personal, men övad och utbildad personal finns inte att plocka in.

Det är jättebra med satsningarna på det civila försvaret och de 15 miljarder som regeringen har lagt till. Det är jättebra att regeringen har en ministerpost för det civila försvaret, och det är väldigt bra att det fokuset sätts. Men vi måste vara ärliga med att bottenplattan, basplattan, inte finns i dag. Den är inte tillräckligt bra för att kunna klara de påfrestningar som vi nu står och pratar om – påfrestningar som vi förhoppningsvis aldrig kommer att se i det här landet men som vi ändå planerar för.

Vi har inte den verksamheten. Vi har inte den stabilitet i vardagen i dag som behövs för att kunna klara de påfrestningar som finns i krig. Det måste också regeringen se.

Anf. 38 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att hålla två saker i huvudet här.

Det första är att det i grunden handlar om en omfördelning och en omprioritering av resurser. I händelse av ett väpnat angrepp mot Sverige, någonting som vi naturligtvis alla hoppas slippa, kommer helt andra prioriteringar i termer av den samhällsservice som ges från samhället att behöva göras. Vi kommer alltså inte att bedriva sjukvård på samma premisser som vi gör i fredstid. Det kommer att krävas en mycket stor omfördelning och omprioritering.

Det andra är att de sektorer som under ett väpnat angrepp sätts under ett särskilt tryck kräver en tillkommande personalförsörjning. Man ska på förhand ha en specifik kompetens. Det är därför regeringen nu arbetar mycket aktivt och snabbfotat med återaktiveringen av civilplikten.

Vi gör detta inom räddningstjänsten, för vi har haft en räddningstjänst som har varit dimensionerad för fredstida förhållanden. Vi kommer på ett par års tid att

kunna bygga upp en extra styrka om ungefär 3 000 personer. De får en grundutbildning och kan då gå in och förstärka i händelse av ett väpnat angrepp.

Vi går nu vidare och gör samma sak när det gäller elförsörjningen, där vi ser att reparationsberedskapen är eftersatt. Det har dragits slutsatser av kriget i Ukraina om hur energiinfrastruktur attackeras på ett sätt som kräver ett ökat manskap i termer av reparationsberedskap. Den utbildningen kommer förhoppningsvis att kunna påbörjas under 2025.

På ett systematiskt sätt identifierar vi tillkommande personalförsörjningsbehov i det civila försvaret. Men låt mig vara tydlig med att en stor del av detta handlar om att skapa sig ett rådrum för att ställa om till ett samhälle som ser helt annorlunda ut och att använda resurser, precis som Försvarsberedningen konstaterar, på ett annorlunda sätt än vad man gör i fredstid.

(Applåder)

Anf. 39 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Man måste ha en tårtbotten, precis som civilförsvarsministern sa. Det är då i stor utsträckning kommunerna och regionerna. Om inte kommunerna och regionerna fungerar ordentligt i fredstid fungerar de inte heller ordentligt i vare sig kris eller krig. Den civila sjukvården behövs. Det civila skolväsendet behövs. Äldreomsorgen behövs. Allt detta ska fungera även i en krigssituation. Därför krigsplacerar man personal, och därför ingår den personalen i den civila beredskapen.

Då är det klart att det är intressant att diskutera pengarna till både kommuner och regioner och vilken standard man upprätthåller i verksamheten även i fredstid.

I min värld hör dessa frågor ihop. Om vi ska prata tårtbottnar vill jag säga: Det är nog väldigt viktigt att man ser till att det blir en tårtbit innan man har någonting att fördela. Då kan man inte bara snäva in denna debatt – där har Hanna Gunnarsson helt rätt.

Jag ställer samma fråga till dig som jag ställde till Pål Jonson. Vad är det egentligen som hindrar er från att ställa er bakom en beredskapsskatt? Svaret att ni har ekonomisk täckning i er budget räcker inte, enligt min mening. Det säger egentligen ingenting om viljan.

Det är klart att jag kan tolka det som att ni har en ovilja när det gäller att de som har kapitalvinster och de som har de högsta inkomsterna ska vara med och betala dessa stora satsningar. Vi är överens om satsningarna. Jag vill påminna statsrådet om att vi har varit överens om varje steg även när det gäller civilförsvarets uppbyggnad. Detta är alltså inget nytt påfund, som den här regeringen har kommit på. Här är grunden breda överenskommelser sedan lång tid tillbaka.

(Applåder)

Anf. 40 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag anar en frustration hos riksdagsledamoten Peter Hultqvist. Den frustrationen tycks handla om att vi nu har en regering med ett

parlamentariskt underlag som får ihop sin ekonomiska politik och som förmår att prioritera den inre och yttre säkerheten. Vi har lagt ett finansierat försvarsbeslut på bordet.

Fru talman! Jag uppfattar en ungefär lika stor frustration när det gäller det eventuella regeringsunderlag som Peter Hultqvist tillhör – det är något oklart exakt vad det består av. Där finns inte riktigt samma stringens i termer av att vilja prioritera dessa frågor framför andra frågor.

Det jag far efter, fru talman, är att Peter Hultqvists sida av politiken riskerar att inte få ihop kalkylen utan en ytterligare skatt. Man är i grunden mer disparat i termer av de prioriteringar som man vill göra. Detta kommer naturligtvis till uttryck i skuggbudgetarna från de olika oppositionspartierna. Vissa av dem är kraftigt expansiva.

Det Peter Hultqvist ger uttryck för är alltså en frustration över att det egna regeringsunderlaget inte får ihop denna ekvation utan en beredskapsskatt. Men detta har den nuvarande regeringen och dess regeringsunderlag i riksdagen hittills lyckats med. Det är i grunden en styrka för Sverige att vi har klarat av att prioritera dessa frågor utan att vi hittills har behövt införa en beredskapsskatt.

(Applåder)

Anf. 41 PETER HULTQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur mycket statsrådets psykologiska analys av begreppet frustration fördjupar eller förtydligar kärnfrågan i denna debatt, för kärnfrågan handlar faktiskt om någonting mycket enkelt: Är man beredd att se till att höginkomsttagare och de med stora kapitalvinster ska vara med och finansiera försvarsutrustningarna, eller är man det inte?

Uppenbarligen är det något som döljer sig bakom statsrådets ordsvall här. Det är intressanta svängningar med ord som disparat och så vidare för att skapa lite ytterligare tyngd i det hela. Det är väl bara så enkelt som att vi står för en mer solidarisk fördelning än vad ni gör. Det är så sanningen ser ut, och då är det lika bra att få det sagt. Det är detta som döljer sig bakom alltihop.

Jag hade också tänkt ta upp en annan fråga. Statsrådet säger att man renodlar MSB. Jag tycker att man då ska se till att man inrättar en statlig myndighet för räddningstjänst. Jag tycker att man ska inrätta en statlig myndighet för näringslivets beredskapsplanering och ekonomiska försörjningsberedskap och för krigsviktiga företag.

Detta är så stora och specialiserade uppgifter att den nuvarande organisationen, med MSB:s mångfasetterade uppdrag, inte kommer att lösa det på ett bra sätt. Det är lika bra att inse att det är hit man måste för att det ska bli rätt tyngd i verksamheten eller – om jag ska använda ett ord som kanske ligger i statsrådets linje – mer stringens och större effekt av verksamheten.

Detta är ett förslag från vår sida som jag tycker att statsrådet i sin sista replik skulle kunna kommentera i positiv mening.

(Applåder)

Anf. 42 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Jag väljer att uppehålla mig vid det efterlysta temat stringens. Det är nämligen så, fru talman, att det var Peter Hultqvist som under sin tid som försvarsminister, tillsammans med den dåvarande regeringen, avskaffade värnskattnen i Sverige.

Jag tycker i grunden att det var ett bra beslut, men jag vet inte om Peter Hultqvist är rätt person att efterlysa stringens i riksdagens kammare när han nu vill återinföra samma skatt iklädd beteckningen ”beredskapsskatt”. Å andra sidan ville Peter Hultqvist inte heller gå med i Nato så sent som ett drygt halvår innan vi kom att gå med i Nato, så just stringens kanske inte är ett begrepp som Peter Hultqvist ska slå i huvudet på nuvarande regering.

Min uppfattning är att vi behöver säkerställa att vi inte får en förmågenedgång i den uppbyggnad som nu sker av det civila försvaret. Om vi hade oändligt med tid och blankt papper, fru talman, hade man kunnat överväga fler lösningar än dem vi nu har för handen. Det vi har sagt är att vi tydligt kommer att inrikta räddningstjänstdelen som ett eget verksamhetsben hos MSB, också för att kunna renodla rollen som toppnod i det civila försvaret för den övriga verksamheten.

Det här görs naturligtvis som ett arbete för att inte tappa förmågor i den befintliga verksamheten. Vi vet att det tar lång tid att få upp operativ förmåga i nystartade myndigheter, och bedömningen på totalen är att vi helt enkelt inte har den tiden. Vi har inte råd med ett organisatoriskt förmågetapp, något som vore en stor risk om vi valde att gå på den linje som Hultqvist här förordar.

(Applåder)

Anf. 43 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet, för inlägget i debatten! Jag tänkte uppehålla mig kring livsmedelsproduktion och livsmedelsberedskap inom totalförsvaret.

Det är en fråga som vi hade väldigt bra och stora skrivningar om i rapporten *Kraftsamling*. Det handlade bland annat om livsmedelsproduktionen i höjd beredskap och krig – om diesel, gödsel, utsäde, reservdelar och annat för att just kunna hålla igång en livsmedelsproduktion. Samtidigt är det viktigt att tänka hela kedjan från jord till bord när vi pratar livsmedelsproduktion i höjd beredskap.

Det har gjorts flera utredningar inom detta område, vilket lägger en bra grund för det arbete som behöver göras, och jag vet att statsrådet tillsammans med statsrådet Kullgren så sent som i förra veckan träffade LRF och Hushållningssällskapet på en gård för att just diskutera vissa av dessa frågor.

När jag är ute och träffar lantbrukare håller man verkligen med om att det här är oerhört viktiga frågor, och man behöver verkligen få veta vad som kommer att krävas och vad vi kan hjälpa till med under svåra tider.

Mot bakgrund av det totalförsvarsbeslut som vi ska fatta undrar jag om statsrådet kan redogöra för den enskilda lantbrukarens roll, på gårdsnivå, i uppbyggnaden av totalförsvaret.

Anf. 44 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Larsson, för en viktig fråga! Tack också för Centerpartiets stora engagemang för det civila försvaret, inte minst med bäring på dessa frågor.

Jag tycker att Mikael Larsson gör en helt korrekt analys. Den här sektorn är viktig och förutsättningskapande för att Sverige ska kunna fungera också under störda omständigheter och förhållanden. Det är också en av anledningarna till att en av de största medelstillelningarna inom den ekonomiska ramen för det civila försvaret går till just den här sektorn. Sektorn kommer, när vi når nivån 2028, att få 1,6 miljarder per år.

Jag besökte, precis som nämndes här, i förra veckan en gård som har arbetat med sitt robusthetshöjande arbete. Det handlar om en typ av åtgärder för att klara att bedriva verksamheten i någonting man nästan skulle kunna likna ödrift, det vill säga att öka sin egen självförsörjningsgrad och sin egen konkurrenskraft. Det är också sådana investeringar som staten till del och på marginalen kommer att kunna hjälpa till med. Just den här gården hade fått investeringsstöd för vissa åtgärder som har bidragit till att höja den generella robustheten i verksamheten.

Med det vill jag också betona att det är viktigt att vi skapar så goda förutsättningar som möjligt för ett konkurrenskraftigt och lönsamt jordbruk, för det lägger grundplåten för att den här verksamheten ska kunna fungera och finnas även under mer störda omvärldsförhållanden än dem vi just nu upplever.

Min generella uppmaning utöver detta är att man tar tillfället i akt och ser över sin kontinuitetsplanering och identifierar sårbarheter i sina egna försörjningskedjor för att kunna bygga en mer robust verksamhet.

Anf. 45 MIKAEL LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, statsrådet Bohlin, för svaret! Jag delar verkligen uppfattningen att det är i en fredstida situation som vi har nu som vi måste öka lantbrukets konkurrenskapacitet och se till att det blir lönsamt att vara lantbrukare. Det är dock en annan debatt.

Jag har en ytterligare en fråga som jag skulle vilja ställa till statsrådet. Är det någonting som jag ofta har lyft, även nyss i mitt anförande, så är det samlingslokaler på landsbygden, exempelvis bygdegårdar.

Bygdegårdar, Folkets Hus och Parker och nykterhetsrörelsens Våra Gårdar finns över hela landet. Det är tre organisationer inom civilsamhället som är oerhört viktiga i uppbyggnaden av totalförsvaret, just för att man har en infrastruktur som består av lokaler att vara i.

I Försvarsberedningens rapport *Kraftsamling* nämndes dessa samlingslokalsorganisationerna som

viktiga i uppbyggnaden av totalförsvaret. Kan statsrådet redogöra för hur han ser på samlingslokalernas roll i uppbyggnaden av totalförsvaret? Hur kan samlingslokalerna på landsbygden bidra till att stärka vårt totalförsvaret?

Anf. 46 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik:

Fru talman! Stort tack, Mikael Larsson, för ytterligare en viktig fråga!

Jag skulle vilja säga så här: I dag är det som ibland brukar kallas för trygghetspunkter inte ett obligatorium för landets kommuner. Just nu har vi remitterat ett betänkande av Carl Fredrik Graf som, vilket Mikael Larsson säkert känner till, har haft att arbeta med kommunernas och regionernas beredskap. Det är en angelägen fråga att komma vidare framåt med.

Utän att föregripa beredningen av betänkandet skisseras däri ett tydligare ansvarsförhållande för till exempel trygghetspunkter. Här tror jag att det finns potential för synergieffekter om kommuner inventerar och etablerar en kartering över vilka typer av lokaler på landsbygden som kan användas för detta. Den typ av lokaler som Mikael Larsson lyfter fram är i min värld typexempel på sådant.

Det behöver alltså finnas en koordinering och ett arbete på den lokala kommunala nivån. Om det sedan förenas med en tydligare kravställning från staten att man förväntas upprätthålla den här typen av trygghetspunkter skulle det möjligen kunna bidra till att snabba på det arbetet.

Det är den ena delen. Den andra delen som jag också tror är viktig i detta är det civilsamhällesråd som MSB har inrättat, där man breddar omfattningen till fler än bara de frivilliga försvarsorganisationerna.

Precis som Mikael Larsson nämner finns naturligtvis många civilsamhällesorganisationer som är viktiga för att bygga robusthet ute i samhället. De som Mikael Larsson tar upp som exempel är några av dessa.

Anf. 47 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Alla vi som har varit politiker ett tag vet att det är på framför allt två sätt vi styr våra verksamheter och myndigheter. Det ena är budgeten, pengapåsen, och det andra är mål. Så fungerar det på kommunal nivå, och så fungerar det även på nationell nivå.

Här har debatterats en del om pengapåsen, nämligen att finansieringen för totalförsvarspropositionen inte är löst. Vi behöver hitta sätt att finansiera den, antingen genom en beredskapsskatt eller på andra sätt som riskerar att i värsta fall slå undan benen för de verksamheter som är en viktig del av totalförsvaret.

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig lite vid målen i stället. Regeringen föreslår i propositionen att ett antal mål för det civila försvaret ska tas bort. Det handlar om målet att upprätthålla nödvändig försörjning, målet att bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid samt målet att med tillgängliga resurser bidra till

förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

Jag undrar vad regeringen egentligen har emot dessa mål. Vad har man emot att upprätthålla en nödvändig försörjning? Varför ska det målet utgå? Vad har man emot att bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fredstid? Både krisberedskapen och det civila försvaret hänger ihop. Även om det militära försvaret ska fokusera på sina uppgifter bör det civila försvaret kunna lösa uppgifter även i fredstid när det handlar om stora kriser.

Varför vill man inte bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande humanitära insatser? Det är något som är jätteviktigt för den globala säkerheten och för att skapa erfarenheter av kriser och andra händelser utomlands. Varför vill man inte ha kvar dessa mål?

Anf. 48 Statsrådet CARL-OSKAR
BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tror att Miljöpartiet i grunden gör en höna av en fjäder.

Om man läser motivtexten i den proposition som vi nu ska fatta beslut om, och även läser motivtexten i Försvarsberedningens rapport, som Emma Berginger har varit med och författat, kan man konstatera att i målet Säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna döljer sig också frågan om försörjning. Där framgår att inom ramen för det målet behöver de viktigaste samhällsfunktionerna säkerställas, vilket förutsätter bland annat att försörjningen av nödvändiga varor och tjänster tryggas.

Samma sak är det med deltagande i internationella fredsfrämjande humanitära insatser, vilka också döljer sig i de nya målen.

Det här handlar om att förtydliga de övergripande målen för det civila försvaret. Precis som Emma Berginger påpekar är det så vi styr våra myndigheter och det civila försvaret. Det vi kan konstatera är att det har gått för långsamt att ställa om perspektivskiftet från enbart fredstida krisberedskap till ett civilt försvar som har en svårare och mer omfattande dimensionerande uppgift.

Vi har pratat om detta sedan 2015, men utvecklingen har i grunden gått för långsamt. Därför görs denna förändring, för att tydliggöra för hela systemet vad som är den dimensionerande uppgiften. Den här inriktningen av det civila försvaret är också någonting som Försvarsberedningen, med undantag för Miljöpartiet och Vänsterpartiet, har varit eniga om, och det är en styrka att det finns en enighet över blockgränserna i frågan.

Anf. 49 EMMA BERGINGER (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har länge drivit vikten av att stärka det civila försvaret och har därför såklart varit positivt till den inriktning som kommer med totalförsvarsbeslutet där det civila försvaret stärks. Men vi har i Försvarsberedningen också tydligt markerat att vi

inte vill ändra de mål som både Försvarsberedningens majoritet och regeringen vill förändra.

Vi förstår faktiskt inte varför man ska klumpa ihop målen på ett sådant sätt att fokus förloras. Precis som ministern säger; de döljer sig i de nya målen. Varför ska vi dölja viktiga mål med det civila försvaret? Då måste man ändå ha en avsikt när man gör en sådan förändring av målen. Nej, det blir inte mer stringent – för att använda ord som har förekommit tidigare i debatten – utan det här blir ett sätt att verkligen dölja verksamheterna.

När man flyttar mål till brödtexten, vilket Försvarsberedningen gjorde, blir det olika saker. När verksamheterna sedan tittar på hur de ska leva upp till målen är det målen de tittar på, inte brödtexten. Om mål döljs riskerar de att missas.

Vad har regeringen emot målet om att värna och skydda civilbefolkningen, som nu halkar ned från plats 1 till plats 3? Varför göra denna justering av ordningen, om det ändå inte finns någon inbördes ordning mellan målen, som det tidigare sagts? Vad är det man tycker är så problematiskt med att fokusera på skyddet av civilbefolkningen?

Anf. 50 Statsrådet CARL-OSKAR
BOHLIN (M):

Fru talman! Om det hade funnits en inbördes ordning mellan målen hade de varit nummerade. Det är de inte. De hänger intimt samman med varandra: Säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga samt skydda civilbefolkningen.

Att skydda civilbefolkningen kan vara att bidra till det militära försvarets förmåga. Att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna kan vara att bidra till det militära försvarets förmåga. De målen är intimt sammanflätade med varandra, och därför är de också uppräknade utan inbördes numrering. Det man bör vara klar över är att de är förtydligade såtillvida att det är dessa mål som utgör det civila försvarets viktigaste uppgift. Då behöver man renodla, förtydliga och minska antalet mål för att få en tydligare styrning mot de målen.

(Applåder)

Anf. 51 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag det kommande försvarsbeslutet för perioden 2025–2030. Men först vill jag inleda med att tacka våra soldater och sjömän som arbetar mycket hårt under ansträngda förhållanden. Ni gör ett mycket bra jobb för att hålla oss andra säkra.

Fru talman! Den försvars- och säkerhetspolitiska debatten sker nu, likt 2014 och 2020, under oroliga tider. Det är svårt att förutsäga hur det här kommer att sluta, men det som sker runt om i världen är minst sagt oroväckande. Vi har den geopolitiska kampen mellan USA och Kina, det till synes permanenta tillståndet av krig och förödelse i Mellanöstern och det fruktansvärda kriget i Ukraina.

Inför den här debatten gjorde jag en genomläsning av tidigare debatter från försvarsbesluten 2015 och 2020. Det vi med tydlighet kan notera är att övriga partier, precis som i migrations- och justitiefrågor, nu också har kommit ut och bedriver sverigedemokratisk försvarspolitik. Partier som tidigare haft försvaret som ett särintresse eller en bankomat för allehanda projekt har i dag slutit upp bakom en försvarspolitisk linje som vi har förespråkat i över tio år.

Det är i efterhand viktigt att belysa och påminna om att det fanns tydliga varningstecken på att omvärlden skulle gå i en försämrad riktning. Och det fanns ett parti som precis som i de andra frågorna var förutseende. Den geopolitiska förändringen som vi i dag ser lyftes tydligt upp i vår avvikande mening 2014 när det gäller Kina, USA och Rysslands tilltagande upprustning.

Situationen kring det civila försvaret och bristen på åtgärder lämnade oss häpnad i vår avvikande mening i Försvarsberedningens rapport från 2014. Där drogs slutsatsen att det civila försvaret hade en uppskattad uthållighet på fem till tio dagar, och det militära försvarets dåvarande uthållighet ska vi nog inte ens nämna.

Sverigedemokraterna ställde sig 2015 tveksamma till just finansieringen och menade att anslagen borde överstiga 2 procent av bnp. Det är lättare att återta förmåga från en hög nivå än från en låg nivå, menade vi då. Prislappen för det förhållningssätt som övriga beslutade om ser vi i dag.

I följdmotionen till försvarsbeslutet 2020 ville vi särskilt understryka att vi redan då anmärkte på att den dåvarande regeringen inte vidtog några åtgärder för att göra något åt de allvarliga begränsningar som miljötillstånden hade på Försvarsmaktens verksamhet.

Detta, herr talman, är bara ett axplock av politiska förslag som Sverigedemokraterna har drivit i årtal. Det kan tyckas vara tjatigt att vi ofta återkommer till detta ämne, men poängen är att Sverigedemokraterna har påtalat problem efter problem och därefter föreslagit lösningar – lösningar som andra nu antligen börjar följa upp.

Herr talman! I dag kan vi däremot konstatera att saker och ting har tagit fart. Den nuvarande regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna drivit på för en rad förändringar inom både det militära och det civila försvaret. Det är budgetsatsningar inför 2025, en utökad civil ram på 2 miljarder med mera.

Något som också är värt att nämna är det viktiga stödet till Ukraina, som under den här regeringen har gjort skillnad. Medan den tidigare regeringen tvekade och skickade iväg hjälmar har den nuvarande regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna skickat iväg vapensystem som gör skillnad på slagfältet.

Sverigedemokraterna har också varit drivande i frågorna kring nästa generations stridsflyg och vikten av att vi strävar efter ett svenskt koncept. Enligt vår synvinkel handlar det om mer än bara ett stridsflyg. Det är en del av samhällskroppen.

Stridsflyget handlar om ingenjörer, kunskap och utveckling där Sverige är ett av fem länder i världen som fortfarande har förmågan att bygga stridsflyg. Och det handlar om rådighet. Detta är något som vi ska vara stolta över och värna.

Herr talman! Sverigedemokraterna har varit en trovärdig och stabil samarbetspartner till regeringen. Vi välkomnar också det övergripande goda samarbete som har kännetecknat utskottets arbete.

Det är av stor vikt att vi på en generell nivå står enade när det stormar i omvärlden, för hur de kommande åren ser ut är det ingen som vet. Det enda vi kan vara säkra på är att vi fortsatt kommer att behöva prioritera både det militära och det civila försvaret.

Vi har haft vissa synpunkter på detaljer i både Försvarsberedningens rapport och i propositionen – det är sant. Som parti hade vi givetvis velat gå längre, men vi anser att det finns en tydlig säkerhetspolitisk vinst i att i tider som dessa stå starka och enade.

Sverigedemokraterna vill understryka vikten av ledarskap med tydliga målbilder. Det finns några områden där vi vill att regeringen ska arbeta hårdare. Det tydligaste exemplet är den allvarliga problematiken med miljötillstånd, som Försvarsmakten har varnat om i flera år.

Som tidigare nämnts tog Sverigedemokraterna upp frågan i samband med försvarsbeslutet 2020. Miljödepartementet började bereda frågan under 2021, och därefter producerades ett pm på 13 sidor, som nu ett och ett halvt år senare antligen är färdigt och implementerat – med tre veckors marginal för allvarliga begränsningar för en av landets flottiljer.

Övningsflygningar, nyetablering, infrastruktur och begränsningarna för försvarsindustrin ska vi inte ens tala om. Det här duger inte.

Regeringen måste göra sitt yttersta för att skapa en helhetsbild och ett gemensamt synsätt på totalförsvarsfrågorna givet omvärldsläget. Den måste sträcka sig över samtliga departement och myndigheter, för som det ser ut i dag är det tydligt att det är lite upp till varje verksamhet hur man ser på denna fråga.

När det gäller det civila försvaret anser vi att det behövs en tydligare styrning och ledning. Det stämmer att mycket sker på många håll inom både näringsliv, kommuner och regioner och att den här regeringen gör ett betydligt bättre jobb än den förra.

Samtidigt kan vi konstatera att det saknas en tydlig målbild. Det är oklart vad det civila försvaret ska dimensionera mot, hur länge och när det senast behöver ha nått en viss nivå. Det är detta som framkommer dels i den senaste utredningen om kommuners och regioners grundläggande beredskap, dels i dialog med nämnda parter.

Regeringen måste våga kliva fram och peka med hela armen inom ramen för sitt uppdrag, för i slutändan är det regeringen som är ytterst ansvarig.

Vi förstår att det finns ett behov av flexibilitet, men om vi sedan står med 290 olika lösningar med varierande förmåga och dimensionering kommer det inte att sluta bra om kriget kommer.

För att underlätta kommuners och regioners personal- och kompetensförsörjning inom det civila försvaret har Sverigedemokraterna föreslagit ett omfattande och realiserbart projekt för regeringen som skulle kunna påbörjas 2026. Vi har fortfarande inte fått något gensvar, och risken är att vi kommer att stå här 2030 och diskutera personal- och kompetensförsörjning för det civila försvaret.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag anföra att Sverigedemokraterna ser positivt på den försvarspolitiska omläggningen. Vi är ansvarstagande och drivande i försvarsutskottet och i samarbetet med regeringen. Vi har varit avgörande i flera frågor som nu behandlas inom ramen för utskottet och regeringens arbete.

Innebär detta att vi kommer att slappna av? Nej, vi kommer att fortsätta att uppmärksamma och driva frågor som vi anser förbisedda och eftersatta. Listan är lång.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 52 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet *Totalförsvaret 2025–2030*.

Ett stärkt civilt försvar är en prioritering för Sveriges säkerhet.

Herr talman! Vi står i dag inför en förändrad säkerhetspolitisk verklighet. Rysslands brutala krigföring i Ukraina är en smärtsam påminnelse om de hot och påfrestningar som vi, liksom våra allierade, kan ställas inför.

För Sverige innebär detta att vi skyndsamt måste bygga upp och stärka vårt civila försvar – ett civilt försvar som är motståndskraftigt, välorganiserat och förberett för både fredstida kriser och väpnat angrepp.

Vi har under den gångna perioden tagit avgörande steg för att öka takten i utvecklingen av det civila försvaret. Vi har en klar målsättning, herr talman: att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, skydda civilbefolkningen och bidra till det militära försvaret.

Det handlar om att skapa en robust och välfungerande helhet där samhällets alla aktörer – statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och frivilligorganisationer – drar åt samma håll.

För att nå dit krävs tydliga prioriteringar. Det är därför man har infört en ekonomisk planeringsram för det civila försvaret. Genom detta skapas förutsägbarhet, långsiktighet och transparens. Med dessa verktyg kan vi säkra att resurserna används där de gör störst nytta och att resultatet av våra åtgärder följs upp.

Ett starkt civilt försvar handlar om att säkerställa att samhällets mest grundläggande funktioner fortsätter att fungera även under höjd beredskap och ytterst krig.

Energiförsörjning, transporter, elektronisk kommunikation och tillgång till livsmedel och dricksvatten måste prioriteras. Samtidigt behöver vi stärka sjukvården, räddningstjänsten och skyddet av civilbefolkningen. Utgångspunkten måste vara att det som inte

fungerar i fredstid förmodligen heller inte kommer att fungera i krigstid.

Herr talman! Vi måste ge kommuner och regioner bättre förutsättningar att bygga upp uthållighet över tid. Detta är områden där erfarenheterna från Ukraina talar sitt tydliga språk.

Det civila försvaret handlar också om människors vilja och förmåga att bidra. Försvarsviljan är grundläggande för vår motståndskraft. Därför måste vi satsa på det psykologiska försvaret – förmågan att förebygga och hantera informationspåverkan, desinformation och cyberangrepp.

En välinformerad och förberedd befolkning är en förutsättning för ett starkt samhälle, oavsett om hoten är digitala eller fysiska.

Herr talman! Vi vet att vi inte kan lösa detta ensamma. Sveriges medlemskap i Nato innebär ett ökat ansvar men också en stärkt gemenskap. Det civila försvaret spelar en central roll i att bidra till alliansens samlade avskräckning och försvar. Genom att utveckla vår förmåga kan vi inte bara skydda oss själva utan också stärka våra allierades kapacitet.

Herr talman! Hemvärnet är också en viktig del av denna gemensamma insats. Med sina cirka 22 000 engagerade och lokalt förankrade medlemmar är hemvärnet en ovärderlig resurs. Vi delar Försvarsberedningens målsättning att utöka hemvärnet till 26 000 personer till år 2030 för att säkerställa att de har den utrustning och utbildning som krävs. Genom att stärka hemvärnets förmåga kan vi också ytterligare bidra till totalförsvarets samlade kapacitet.

Herr talman! Jag vill även lyfta fram och hylla våra 18 frivilligorganisationer, som också är en ovärderlig resurs för vårt totalförsvar. Med omkring 350 000 engagerade medlemmar bidrar de med utbildning till Försvarsmakten, förstärker civila insatser inom exempelvis transport och livsmedelsförsörjning samt stärker försvarsviljan i vårt samhälle. Deras arbete, herr talman, är avgörande för att vi ska kunna möta kriser och hot på ett samlat och effektivt sätt.

Herr talman! Som medlem i en frivilligorganisation gör man en viktig insats, både för att samhället ska kunna fungera i svåra tider och för att stötta våra medmänniskor. Dessutom får man en möjlighet att anta utmaningar, utvecklas och dela sitt engagemang med andra.

Till er ungdomar som lyssnar och vill vara med: Kontakta frivilligorganisationer! Ni behövs och är vår framtid. All heder till er som är med och bidrar till Sveriges säkerhet och beredskap. Ni gör skillnad. Men det är ni i kommuner och regioner som utgör en grundpelare i vårt civila försvar. Era verksamheter måste fungera även under höjd beredskap och krig.

Herr talman! Det handlar om att kunna ställa om verksamheten, prioritera rätt och använda tillgängliga resurser på bästa möjliga sätt.

Regeringen har nyligen tagit emot utredningen *Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig*. Den kommer att vara en viktig grund för vårt fortsatta arbete med att stärka

kommunernas och regionernas förmåga. Men vi ska inte lura oss själva. Uppbyggnaden av det civila försvaret sker från en låg nivå, men det är inte en ursäkt för att dra benen efter oss. Tvärtom måste utvecklingstakten skyndsamt öka. Åtgärder som ger snabb effekt på kort och lång sikt är nödvändiga.

Herr talman! Detta ska ske genom tydliga prioriteringar i kombination med en förståelse för att det civila försvaret, precis som sjukvård, polis och skola, är en del av det offentliga kärnuppdrag. Målet är att skapa ett civilt försvar som kan möta både de omedelbara hoten och de långsiktiga utmaningarna.

Avslutningsvis: Låt oss vara tydliga med att ett starkt civilt försvar är en investering i vår frihet och trygghet. Det är en del av vår gemensamma försäkring för att kunna stå emot hot och påfrestningar från fredstida kriser till väpnade angrepp. Genom att satsa på det civila försvaret stärker vi inte bara vår egen säkerhet utan bidrar också till stabilitet i vår omvärld.

Jag önskar er alla en god jul och ett gott 2025.

Anf. 53 GÖRAN HARGESTAM (SD):

Herr talman! I dag debatterar vi försvarskommitténs betänkande *Totalförsvaret 2025–2030*.

Behovet av totalförsvarsutbildning är stort i dagens samhälle, särskilt med tanke på den säkerhetspolitiska situationen i världen och de nya hot som kan uppstå. Totalförsvarsutbildning handlar om att förbereda hela Sveriges befolkning på att kunna bidra till landets försvar och krishantering i händelse av allvarlig kris eller krig.

Sedan Rysslands invasion av Ukraina har många länder, inklusive Sverige, sett en förändrad säkerhetspolitisk situation. Det har blivit uppenbart att hotet om en väpnad konflikt inte är en avlägsen tanke utan ett reellt hot. Därför är det viktigt att alla är medvetna om hur man reagerar och agerar i en krissituation och vilka resurser som behövs.

Totalförsvaret handlar inte bara om militära insatser utan om att hela samhället, från myndigheter och företag till enskilda individer, arbetar tillsammans i en krissituation. Civila måste ha grundläggande kunskaper i krishantering, som att kunna hantera information, skydda sig själva och sin familj och veta vilka resurser som finns att tillgå.

Genom utbildning i totalförsvaret kan samhället skapa en känsla av samhörighet och gemensamt ansvar för landets säkerhet. När människor känner att de har en roll i att försvara sitt land och upprätthålla samhällsfunktioner skapas en starkare social sammanhållning och motståndskraft.

Herr talman! Våra myndigheter, regioner och kommuner behöver utbildning i hur man samordnar och samarbetar under kriser. Totalförsvaret kräver en sömlös integration av insatser över olika sektorer och myndigheter. Utbildningsprogram som främjar internationellt samarbete och allianser hjälper till att bygga upp ömsesidigt förtroende för gemensamma försvarsstrategier. Detta är avgörande för att bemöta transnationella hot som terrorism, pandemier och cyberattacker.

Militära och civila ledare behöver utbildas om reglerna för engagemang, internationell humanitär rätt och etiska överväganden i tider av krig och konflikter. Respekt för mänskliga rättigheter säkerställer att försvarsinsatser inte förvärrar skadan för civila eller destabiliserar den internationella ordningen. Det är viktigt att med utbildning öka kunskaperna om de juridiska aspekterna av nationellt försvar, inklusive nödbefogenheter, medborgerliga friheter och rättsliga ramar, för att hantera undantagstillstånd eller krigstidsförhållanden.

God ledarskapsutbildning inom totalförsvaret är av yttersta vikt för att säkerställa att Sverige har en väl fungerande och effektiv försvarsmakt som kan möta både nuvarande och framtida utmaningar. Ett effektivt ledarskap är avgörande för att hela systemet ska kunna samverka och agera snabbt och koordinerat vid en kris eller konflikt. Ett gott ledarskap inom totalförsvaret är en grundläggande faktor för att skapa ett effektivt och hållbart försvarssystem. Genom att utbilda och utveckla ledare inom både Försvarsmakten och det civila försvaret säkerställer vi att Sverige kan hantera både interna och externa hot effektivt. En stark och kompetent ledarskapsstruktur är en av hörnstenarna för att bygga ett robust och motståndskraftigt totalförsvaret.

Med detta sagt, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 4 Näringsliv

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU1
Utgiftsområde 24 Näringsliv (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 54 TOBIAS ANDERSSON (SD):

Herr talman! Vi ska i dag debattera näringsutskottets betänkande 1 om utgiftsområde 24. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Ramarna är redan satta, men det finns förslag till budgetförändringar i övriga budgetförslag. Halva mandatperioden har nu gått, och för dem som tillhör andra sidan av svensk politik börjar det bli mer än dags att visa enighet och förmåga att samverka. Socialdemokraterna talar ofta om vikten av breda politiska överenskommelser. Detta kanske är någonting för oppositionspartierna att prova på sinsemellan. Det är dock inte ett samarbete man kan se någonting av när man läser partiernas olika budgetförslag i detta betänkande.

Noterbart är att oppositionens fyra olika budgetförslag diffar med en halv miljard. Hur Socialdemokraterna skulle få ihop en budget om de, ensamma eller med andra, skulle komma till makten vet ingen. Det sänder inga bra signaler till näringslivet om deras politiska förutsättningar vid ett maktskifte. Vi vet inte ens vem Socialdemokraterna i ett sådant scenario skulle styra tillsammans med eller under vilka former detta

skulle ske. Än mindre vet vi vilken budget de skulle enas om och hur detta skulle påverka utgiftsområde 24.

Nu är det kanske inte näringslivets största oro vid ett maktytbyte. Jag tror att det finns mycket annat som man har fog att vara orolig över om man är företagare i Sverige kopplat till en sådan utveckling.

På ena sidan i svensk politik har vi de fyra Tidöpartierna. Dessa partier tror på marknadens kraft, värnar näringslivets förutsättningar, ser betydelsen av skattelättnader och säkerställer regelförenklingar. På det hela taget, herr talman, gör de vad de kan för att underlätta och säkerställa att politiken skapar goda grundförutsättningar för näringslivet i Sverige att växa.

På andra sidan i svensk politik har vi de fyra oppositionspartierna. Vad det skulle innebära i praktiken vet jag inte, herr talman. Blir det Centerpartiets skattesänkningar och regelförenklingar, eller blir det Vänsterpartiets skattehöjningar och Miljöpartiets aldrig tidigare ström av miljöregleringar med Magdalena Andersson som statsminister? Blir det Vänsterpartiets syn på företagande och privat ägande, eller blir det Socialdemokraternas åtminstone något rimligare syn i frågan? Blir det protektionism eller frihandel? Blir det mer eller mindre kärnkraft? Ingen vet svaret på någon av dessa frågor.

När vi nu står här och pratar om förutsättningarna för näringslivet kopplat till utgiftsområde 24 Näringsliv tycker jag att det är värt att betona att näringslivet förtjänar mer. Det är viktigt att vi från politiken är tydliga och öppna med att vi förstår vår roll. Det är vi som ska lägga grunden och skapa goda förutsättningar, god infrastruktur och energiförsörjning samt sunda, rätt anpassade och rätt riktade regler. Vi ska underlätta för folk att starta företag, göra det enkelt i myndighetskontakten och så vidare. Därefter – när vi har lagt den grundplattan – är det upp till det fria näringslivet att driva fram entreprenörskap, skapa tillväxt och välbefinnande och generera välfärd för alla som bor i Sverige. Det är i slutändan näringslivet som bygger Sverige starkt genom att bygga Sverige rikt.

Vad gör då Tidöpartierna på detta område? Till viss del handlar det om resurser, vilket jag återkommer till, men det handlar också om tydligare styrning och bättre verktyg till de myndigheter som är satta att ha en koppling till näringslivets förutsättningar. I denna budget får till exempel Bolagsverket och Konkurrensverket höjda anslag. De har samtidigt fått tydligare styrning, exempelvis för att bekämpa brott och osund konkurrens utifrån sina ansvarsuppdrag.

Helheten handlar därför inte bara om vilka budgetramar de får i sammanhanget, vilket vi diskuterar i dag. Frågan är också: Vad får man höjda budgetanslag för att göra, och hur säkerställer Tidöpartierna att det finns regleringsbrev för våra myndigheter som säkerställer en effektiv verksamhet samt att detta inte bara har att göra med de medel man får?

Jag vill nämna några saker vi har satsat på för att underlätta för näringslivet under denna mandatperiod.

Jag skulle vilja påstå att det framför allt handlar om regelförenklingar. Vi har nu såväl ett förenklingsråd som ett implementeringsråd på plats. Hädanefter kommer vi att i ett tidigt skede ge synpunkter på hur kommande EU-lagstiftning påverkar det svenska näringslivets förutsättningar. Man kommer också att säkerställa att vi undviker överimplementering. Sverige har blivit världsmästare på att inte bara lägga sig på en miniminivå när det kommer ny lagstiftning utan lägga sig i ovankant och därmed göra det dyrare och svårare för de svenska företagen att följa denna lagstiftning.

Vi ser också att Förenklingsrådet kommer att titta på den befintliga lagstiftningen för att säkerställa att den är korrekt riktad och när det som den syftar till att göra. Vi har gett en uppsjö av förenklingsuppdrag till myndigheter. Det finns också ett systematiserat arbete med regelförenkling på departementen. Jag ser fram emot att få se fler konkreta exempel på upprivna eller justerade lagar, precis som vi hittills har sett med avskaffandet av kravet på fysiska kvitton och avskaffandet av danstillståndet.

Det sker mycket när det gäller utrikeshandeln. Bara nu i dagarna kunde vi läsa att kommissionen går vidare med avtalet med Mercosur, som kanske är det mest omfattande frihandelsavtalet i EU:s historia. Sverige har spelat sin roll i detta. Vi har nu en strategi på plats för utrikeshandeln, med koppling till utländska direktinvesteringar i Sverige.

Vi ser synergieffekter mellan bistånd och handel, inte minst i återuppbyggnaden av Ukraina. Ytterligare budgetmedel – 55 miljoner – ges till det exportfrämjande arbetet för att stödja detta under nästkommande verksamhetsår. Samtidigt får Business Sweden ökade budgetanslag för sin verksamhet. Med denna budget ska även Kommerskollegium stödjas och utländska investeringar i Sverige underlättas.

Vi ser den största forsknings- och innovationsbudgeten i svensk historia, med en satsning på 6,5 miljarder för att säkerställa excellent forskning. I denna budget garanterar vi en genomlysning av den statliga bolagsportföljen för att kolla att våra bolag gör vad de borde göra samt för att vid behov avyttra fler för att säkerställa att de inte konkurrerar felaktigt med privata aktörer.

Under hela mandatperioden har vi riktat ytterligare medel till Sveriges geologiska undersökning för att säkerställa goda villkor för gruvdrift i Sverige. Samtidigt arbetar man aktivt vidare med de utredningar som finns för att underlätta tillståndprocesserna ytterligare så att vi kan få se ökad gruvdrift. Detta i kombination med att vi ska ta bort förbudet mot uranbrytning i Sverige kommer att innebära en renässans för gruvor i vårt land.

När det gäller besöksnäringen görs det satsningar på turismfrämjande i denna budget för att ge Visit Sweden tydligare mandat och muskler att marknadsföra Sverige som en turistdestination.

På det stora hela, herr talman, sker det med andra ord stora satsningar på de myndigheter och det arbete som politiken har att göra gentemot näringslivet. Det

viktigaste är, återigen, att garantera att näringslivet får fri lejd att under kontrollerade former bedriva sin verksamhet och generera tillväxt och välstånd som vi politiker sedan kan omvandla till välfärd och till att bygga Sverige starkare.
(Applåder)

I detta anförande instämde Eric Palmqvist (SD).

Anf. 55 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Tack, Tobias Andersson, för anförandet!

Jag noterade att över hälften av anförandet ägnades åt att diskutera politiskt spel. I dag kom siffror som visar att Sverige har den högsta arbetslösheten på över tio år. Vi har sjunkande tillväxt och sjunkande bnp. Människor förlorar jobbet varenda dag. Och det Sverigedemokraterna väljer att lyfta fram på ett av de viktigaste utgiftsområdena för att skapa jobb och tillväxt i vårt land är politiskt spel.

Statsministern har sagt att det ljusnar vid horisonten. Två veckor senare sa han att det är tuffa tider. Ja, det är onekligen tuffa tider för väldigt många i vårt land, så här lagom till jul.

Sverigedemokraterna har gjort det till sin paradgren att misstänkliggöra den gröna omställningen. Nu när man har tjänstemän i Regeringskansliet skapar man inte förutsättningar för svensk industri att växa. I de fall där det har gått dåligt för vissa bolag, som det har gjort nu under hösten, har man snabbt klivit fram och kritiserat de här investeringarna och nästan sett ut att vara nöjd med att utvecklingen går åt fel håll.

Jag tänker en del på dem som blir uppsagda runt om i Sverige just nu, herr talman. Jag ägnar en stor del av min politiska gärning åt att skapa jobb i det här landet.

Framtidens industri måste vara grön om vi över huvud taget ska kunna skapa tillväxt även i framtiden. Jag skulle därför vilja veta vad Tobias Andersson och Sverigedemokraterna ämnar göra för att se till att skapa rätt förutsättningar för svensk industri att skapa jobb och tillväxt i vårt land.

Anf. 56 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att kommentera i vilken utsträckning jag ägnade mig åt politiskt spel.

Jag belyste för väljarna att om det hade varit oppositionen som satte denna budgets ramar för vårt utgiftsområde skulle ingen ha haft en aning om hur de rarna hade fastställts. Det tycker jag är relevant att belysa.

Sedan pratade jag om förenklingsråd, implementeringsråd, Kommerskollegium, Business Sweden, Visit Sweden och många andra av de myndigheter, organ och relevanta aktörer som ryms inom detta utgiftsområde.

Nu till frågan gällande grön omställning. Jag har varit tydlig: Jag ser ett behov av den, för jag ser ett

behov av att vi blir energisjälvförsörjande. Det tycker jag är det starka argumentet.

Jag har också varit tydlig i alla intervjuer jag tagit att jag inte tycker att man ska känna någon form av skadeglädje över att det går dåligt för ett eller flera projekt inom den gröna omställningen. Jag tycker att det är tråkigt när vi förlorar arbetstillfällena i Sverige. Jag vill som politiker säkerställa goda förutsättningar att verka och hoppas att alla företag verksamma i Sverige när den framgång som de själva tror på och investerar för.

Med det sagt är det uppenbart att om inte Socialdemokraterna tillsammans med andra partier hade blåst upp en enorm grön bubbla hade de här personerna inte varslats i nuläget. Om inte statsminister på statsminister och kommissionär på kommissionär hade rest till Skellefteå och klippt band och tagit bilder hade inte kapital på den fria marknaden allokerats på det sätt som skett i Skellefteå.

Om den här investeringen hade skett under rimliga tidsintervall med rimliga investeringskalkyler hade man inte gått miste om 120 miljarder i ren förlust under ett verksamhetsår för att sedan stå och fråga: Vad ska vi göra för att lösa det här?

Ja, vi måste väl börja med att ha kloka investeringar och säkerställa att vi inte slarvar bort vare sig våra egna pengar som vi förvaltar eller andra länders eller investerares.

Anf. 57 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Jag noterar att det är ett icke-svar. Det är lite symtomatiskt, tycker jag, för Sverigedemokraternas näringspolitik.

Man säger att man inte vill välja vilka som ska vinna, men något som är tydligt för alla som håller på med näringspolitik – inte bara inom politiken utan även i näringslivet – är att framtiden är grön. Vi ska bort från vårt fossila beroende. Men vi har en regering som gör det billigare med fossila bränslen än med el, sanktionerat av Sverigedemokraterna.

Man pratar om mer samarbete, herr talman, men Sverigedemokraterna har återigen lyckats cementera Sverige i en fördummande blockpolitik. Det är inte så här Sverige jobbar. Vi samarbetar och samverkar för det bästa för vårt land och för att skapa jobb och tillväxt – inte bara mellan politiker, Tobias Andersson, utan även med näringslivet.

Jag är rätt stolt över den grund som den socialdemokratiska regeringen tillsammans med andra partier lade för svensk industri. Men det börjar bli uppenbart att det inte är en grund som den här regeringen tänker bygga vidare på.

Tobias Andersson beskyller oss för att inte ha tagit ansvar i näringspolitiken, men under vår tid hade vi hög tillväxt och framtidstro. Det skapades jobb i vårt land. Industrierna växte fram. Anledningen till att vi har batteriproduktion i Sverige, herr talman, är att EU såg att i Sverige finns det förutsättningar. Det finns långsiktighet och förutsägbarhet – förutsättningar för

industriableringar som skulle göra hela Europa motståndskraftigt.

Jag noterar att den här regeringen med Sverigedemokraterna i spetsen inte kommer att garantera ökad tillväxt för vårt land. Det är synd, herr talman, i ett läge där allt fler svenskar blir arbetslösa.

Anf. 58 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att upplysa Daniel Vencu Velasquez Castro om att det utöver mandatperioder finns något som kallas konjunkturcykler, som påverkar många av de poänger han lyfter fram i sitt anförande.

Med det sagt har ledamoten sedan han kom in i riksdagen sagt i varje debatt som vi haft på det här temat att Sverigedemokraterna motsätter sig den gröna omställningen, förhindrar att den äger rum och så vidare.

Jag har alltid sagt att jag tror att det finns ett värde i omställningen. Jag tror att det är bra att vara energisjälvförsörjande. Jag har sagt det också i denna debatt. Men sedan första gången ledamoten ställde denna fråga till mig och kom med detta påhopp har ju ganska mycket gått utför för det han hela tiden har sagt är framtiden för Sverige.

Jag tycker att det är intressant att man står här i riksdagens talarstol och i intervjuer, gör studiebesök och så vidare och säger: Framtiden för svensk industri är grön, och vi är stolta över det vi har åstadkommit.

Jag hade inte varit stolt om jag hade bidragit till en utveckling där det finns risk att 10 miljarder i pensionsmedel är helt borta. Jag hade inte varit ett dugg stolt om jag hade drivit på en utveckling där man har fattat irrationella beslut på riskabla underlag som nu har lett till arbetslöshet för mängder av personer, till att man förlorat offentliga medel, till att pensionsfonder investerat på ett sätt som jag inte tror att de hade gjort utan den här politiska vurmen och så vidare. Jag hade inte varit ett dugg stolt om jag hade bidragit till den utvecklingen.

Jag är däremot stolt över att jag och Sverigedemokraterna har vågat ställa kritiska frågor om riskfyllda projekt med en överhängande del offentliga subventioner, stöd och pådrivningsfaktorer.

Gällande blockpolitik vill jag minnas ett citat från Magdalena Andersson i helgen: Socialdemokraterna ”stänger inga dörrar, utom mot Sverigedemokraterna”.

(DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S):
Det är korrekt.)

Det var på tal om vikten av breda politiska överenskommelser, som den socialdemokratiska ledamoten lyfte fram för mig.

Anf. 59 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att jag självklart står bakom alla Socialdemokraternas

reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Det borde vara uppenbart för alla som håller på med näringspolitik att investeringarna i samhället behöver bli fler och starkare. Vår plikt som politiker är att leverera tro på framtiden till svenska medborgare – en framtid där människor får jobb och entreprenörer kan starta företag, en framtid där vår handel med omvärlden ökar och där svenska gröna och hållbara produkter finns i hela världen. Vår uppgift är att leverera så att välfärdsstaten kan stå stark även de kommande decennierna.

Men det är inte i den riktningen Sverige går, herr talman. Sverige befinner sig i vad som närmast kan beskrivas som en kris. Vi har hög arbetslöshet – högre än vad som prognostiserats, till och med. Vi har låg tillväxt och sjunkande bnp. Det blir allt svårare att få ihop vardagen som svensk. I detta läge ser vi även hur den gröna industrin stöter på problem och hur Sverige i många mätningar tappar i innovationsförmåga.

Den här regeringen har nu suttit mer än halva mandatperioden, och resultatet hittills är inte bra.

Inte bara har vi stigande arbetslöshet; antalet konkurser för småföretag stiger också. Vi befinner oss i ett läge där välståndet sjunker, och vi har en regering som i stället för att investera och satsa Sverige ur krisen hoppas att saker och ting ska lösa sig av sig själva.

Herr talman! Kriserna stannar sällan vid Sveriges gränser. I hela världen ser vi att ojämlikheten breder ut sig. Fattigdomen ökar för första gången på mycket länge. Krig och konflikt råder i alltför många av världens länder.

Vi har att förhålla oss till en värld som blir alltmer auktoritär, allt mindre demokratisk och alltmer protektionistisk. I USA, där ett nytt styre tar form och får makten strax efter årsskiftet, tycks handelskriget med Kina uppmuntras i stället för att undvikas. Två världsgiganter tycks nu stå emot varandra och riskerar att dra med oss alla i ett onödigt handelskrig.

Vårt svar måste vara att ta initiativ till fler handelsavtal genom EU och WTO. Vi ska inte handla mindre, utan vi ska handla mer med varandra. Därtill kommer att utveckla och fördjupa EU:s inre marknad, som närmare 70 procent av svensk export går till.

Vi behöver öka politikens fokus på tillväxtmarknader och ha en exportstrategi som tar fasta på att svenska företag ska finnas där de största tillväxtmarknaderna finns. Sverige ska vara en nation som främjar fri handel. För socialdemokrater är det självklart att den globala handeln ska komma alla till del. Därför bör målet för handelspolitiken vara en rättvis handel. Sverige måste stå upp för en handelspolitik som värnar bland annat miljö, klimat, social trygghet och arbetstagares rättigheter. Vi behöver en utrikeshandelsstrategi som tar fasta på att Sverige fortsatt är en stark exportnation som står upp för en rättvis handel.

Herr talman! Jag är stolt över att kunna stå i en kammare där vi unisont står bakom Ukrainas frihetskamp. Detta bör praktiseras i handelspolitiken också. Som en av de nationer som stöder Ukraina allra mest

behöver vi stärka handeln med landet och se till att det finns goda förutsättningar för företag att bidra till återuppbyggnaden av Ukraina.

Det viktigaste för Ukraina är dock att vi får stopp på kriget. I snart tre år har Rysslands fullskaliga invasion pågått. De sanktioner vi har infört för att se till att inte gynna den ryska krigskassan måste efterlevas, men det görs inte. Därför har vi socialdemokrater presenterat förslag för att gå fram kraftfullare mot de sanktionsbrott som sker. Vi ger även Kommerskollegium ökade medel för att arbeta med just detta. Inte en enda svensk krona ska gå till Putins krigskassa.

Herr talman! Den gröna omställningen är Sveriges chans att fortsatt stå sig starkt på en global marknad. Sverige har tekniken, innovationerna, en god energimix och en entreprenörsanda som kan tillgodose tunga industrier med det som behövs för att producera klimatsmarta produkter. Men det vi framför allt har är en stark välfärdsstat som skapat ett samhälle där även industriarbetarens barn kan bli akademiker, testa sina idéer, få se sin innovation kommersialiseras och på det sättet också bidra till ett teknologiskt, grönt och hållbart Sverige.

Nu ser vi att många industrier stöter på problem. Det är inte konstigt, för ny teknik kommer att innebära nya utmaningar. Det som är konstigt är att delar av Sveriges nuvarande regeringsunderlag väljer att misstänkliggöra den svenska industrin. Några tycks till och med glädjas åt de problem man nu har stött på.

Vi ska komma ihåg att det är människor som blir arbetslösa lagom till jul. Det finns familjer som behöver fundera på om de kommer att ha råd med julmat eller julklappar till sina barn. Detta sker just nu. Det är verkligheten. Att i det läget ha politiker som tycks roa sig åt andras misär är för mig djupt beklämmande.

Som om inte det vore nog skulle jag vilja säga att det är direkt Sverigefientligt att misstänkliggöra och att försvåra för den gröna svenska industrin genom att inte öka elproduktionen i södra Sverige. Man gör det billigare med fossila bränslen än med grön el, och man tycks inte ha någon plan för den svenska industrin. Vi hörde nyligen att marknaden ska klara det på egen hand.

Vi socialdemokrater lade grunden till en framgångsrik och hållbar exportnation, som nu håller på att raseras av den svenska högern.

Herr talman! Vi föreslår därför att anslagen till innovationsfrämjande insatser ökar. Fler småföretag ska kunna se sina innovationer förverkligade och bidra till omställningen. I regeringens nyligen presenterade forsknings- och innovationsproposition – som är den fjärde största i historien, herr talman, inte den största – finns en del bra skrivningar om hur vi som land kan satsa på forskningsresultat som senare kan kommersialiseras. Vi socialdemokrater kommer att återkomma med våra förslag till en forsknings- och innovationsproposition, men vi kan redan nu konstatera att regeringen inte vill konkretisera vad Sverige ska fokusera på. Den vägrar ta fram en innovationsstrategi som hade främjat ett långsiktigt investeringsklimat i Sverige. Det

är tråkigt, men vi kommer att få anledning att diskutera dessa frågor längre fram.

Vi vill att de statliga samverkansprogrammen ska återinföras för att politik och näringsliv återigen ska lösa stora utmaningar tillsammans. Vi vill se aktiv näringspolitik som har en tydlig färdriktning mot en grön industri med växande höginnovativa bolag som exporterar svenska produkter i världsklass till hela världen. Näringspolitik som tar fasta på vad Sverige är bra på ger förutsättningar för företag att skapa jobb, och det bygger ett starkt välfärdssamhälle.

Herr talman! För att kunna göra allt detta behöver det svenska näringslivet ha hög trovärdighet. Vi ser hur de kriminella gängen letar sig in i det svenska näringslivet. Vi kan inte låta kriminella styra vare sig välfärdsverksamhet eller andra näringar.

Inom välfärden finns en enkel lösning på det här problemet: att ta bort vinstintresset. Det förefaller dock lite svårare inom andra näringar. När det gäller detta anser vi socialdemokrater att politiken brett behöver ta sig an den här utmaningen och ge ansvariga myndigheter mer resurser för att de ska kunna klara av att hantera det som närmast kan beskrivas som en akut situation.

Vi anser även att fackföreningarna behöver bli starkare på arbetsplatsen. När människor har möjlighet att fritt organisera sig på sin arbetsplats skapas en motkraft mot kriminella som söker använda sig av svaga arbetare som kan utnyttjas i deras kriminella verksamhet. Facken skapar trygghet för både företagen och arbetarna. Socialdemokraterna hoppas att vi kan arbeta brett i den här kammaren för att stoppa kriminella i näringslivet.

Jag kan konstatera att det inte går bra för Sverige. Vi halkar efter när det gäller innovationsförmåga, vi backar på klimatpolitiken och vi skapar inte förutsättningar för billig el här och nu. Vi skapar inte heller förutsättningar för att fler ska våga investera i Sverige. Allt detta sker samtidigt som färre går till jobbet och tillväxten sjunker.

Det börjar bli tydligt: Med fyra år av högerns näringspolitik kommer Sverige att bli ett fattigare land. Färre kommer att gå till jobbet på morgonen, färre kommer att vilja investera i Sverige, elpriserna kommer att fortsätta vara höga och näringslivet och svenska arbetare kommer att få klara sig själva.

Vi vill i stället se en tydlig färdriktning som pekas ut genom god samverkan mellan stat och näringsliv, på det sätt vi alltid gjort i Sverige. Det börjar dock bli uppenbart, herr talman, att om det ska ske behövs det en socialdemokratisk regering igen.

(Applåder)

Anf. 60 KJELL JANSSON (M):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vad är näringspolitik? Jo, det är politiken ska ge de bästa förutsättningarna för våra företag att verka i Sverige och internationellt. Däremot är det rent skadligt när politiken går in med riktade pengar till olika

näringslivsprojekt. Resultatet blir ofta tvärtom mot vad syftet är. Marknadsekonomi byts mot kommandoekonomi som man använder i kommunistiska och totalitära stater. Jag vill avråda från den formen av åtgärder.

Småföretagen och exportföretagen är roten i Sveriges ekonomi. Exportföretag vi har i Sverige är av världsklass. Jag kan nämna Volvo, Scania, ABB, Atlas Copco inte minst, SCA, Ericsson och Astra Zeneca. Vår exportindustri står för 52 procent av bnp. Några goda exempel på vad regeringen har gjort för att stimulera exportindustrin är att öppna ett nytt konsulat i Kalifornien, som är världens femte största ekonomi. Nu planeras att även öppna ett konsulat i Texas, som är en mycket stor ekonomi.

Vi måste resa mer i världen för att ta hem fler order till våra exportföretag. Vi måste flyga mer, åka mer tåg, köra mer bil och inte sluta med flyget, för det skulle begränsa möjligheterna för vår exportindustri att göra affärer med omvärlden.

Vad är det som bygger företaget? Jo, det är människor med kreativa tankar och entreprenörskap som är beredda att riskera kapital och ta lite större ansvar än gemene man gör.

Vi måste ge småföretagen bättre villkor för att växa.

Jag ska ta upp några stora företagsledare som är värda att nämna. Curt Nicolin byggde upp Asea-Atom och svensk kärnkraft, som är världens säkraste. Hans Werthén byggde upp Electrolux till ett världsföretag. Leif Östling var den förste att införa lean i Europa, och den lastbilstillverkningen blev världens bästa. Gustaf Douglas byggde upp Securitas och Assa Abloy. Vad var deras egenskaper? Jo, de hade förmåga att lyfta, se och ha tillit till sina medarbetare – och inte minst utbildade medarbetarna när det var lågkonjunktur och motgång. Det var stora gubbar.

Herr talman! Vad bör vi i riksdagen göra för att underlätta för företagen? Jo, den stora utmaningen för såväl EU som Sverige är låg tillväxt; den blir bara 1 procent de närmaste åren. Vi halkar efter USA, som ligger på 3 procent. När Trump tillträder den 20 januari lär han väl gasa på så att USA kommer upp i ännu högre tillväxtsiffror. Det är vad jag tror. Om det är rätt eller fel återstår att se.

USA utvecklar och ligger främst i hela techindustrin. Kina kopierar. EU reglerar. Tyvärr ägnar EU-kommissionen alltför mycket energi åt att införa regleringar. De vill exempelvis reglera sönder vårt skogsbruk, och Sverige orkar inte stå emot. Vi måste få stopp på detta ofog som gör att Europa tappar konkurrenskraft. Vi behöver ta fram fler reformer för tillväxt. Här i Sverige bör vi exempelvis reformera miljöbalansen, som är ett stort hinder för mycket av industrins utveckling i dag.

Vi måste underlätta för innovation och utveckling av nya företag, exempelvis genom att öppna fler gruvor och bli självförsörjande på metaller som i större omfattning kan minska vårt beroende av Kina och i synnerhet Ryssland.

LKAB är ett draglok uppe i Norrland. De levererar 70 procent av Europas stål. Kvaliteten är av yppersta klass. Nu ska de öppna en ny gruva, som heter Per Geijer.

Herr talman! Vi avvaktar och ser vad som händer i USA med eventuella tullar. Det handlar i första hand om tullar på varor och inte på tjänster. Det gör att främst vår bil- och läkemedelsindustri kommer att påverkas.

Mindre krångel, fler möjligheter och mer utrymme för entreprenörskap behövs. Vår utskottsordförande sa nyss att det har tillsatts ett regelförenklingsråd och ett implementeringsråd. De ska försöka begränsa regelverken. Vi vill ha mindre regelkrångel. Men flera driver på för nya regler, inte minst i EU. Även i Sverige, här i utskottet, finns det vissa som driver på det politiskt. Det handlar om galet många regler.

Företag med tio anställda måste ha arbetsmiljöplan och jämställdhetsplan. Arbetsmiljöverket gör flygande inspektioner och vill se hur arbetsmiljöplanerna ser ut. Om de inte är tillräckligt bra hotar man med vite på hundratusentals kronor. Jag tror inte att det gör att fler vill starta småföretag, om jag ska vara ärlig.

Kommuner och statliga myndigheter borde införa tjänstegarantier för att begränsa långa handläggnings-tider. Lantmäteriet har i dag handläggningstider på 1–2 år om man ska få hjälp med avstyckning av en fastighet.

Herr talman! Äganderätten är en stor del av Moderaternas dna. Det gäller alla frågor från skogspolitik till representation i bolagsstyrelser.

En annan fråga som också uppmärksammas är hur markägare i norra Sverige får se sin mark tas i anspråk av andra näringsidkare med länsstyrelsens och andra myndigheters goda minne. Rennärningen är en del av den svenska kulturen, men det ska inte ge fritt tillträde till privat mark.

Herr talman! Illojal konkurrens är ett problem. Det är bra att Bolagsverket gör en översyn och försöker begränsa den ekonomiska brottsligheten och att Konkurrensverket tittar på illojal konkurrens. Vi har faktiskt ett statligt bolag som bedriver illojal konkurrens och som jag vill ta upp som exempel. Det är Svevia som har ett dotterbolag som heter Arento som hyr ut byggmaskiner och tränger ut lokala småföretagare. Det är inte bra.

Vad gör ett företag när lönsamheten går ned? Jo, man ser över sin organisation och sina kostnader. Det är inte som i den politiska verksamheten, där man skjuter till mer pengar och mer resurser. Sedan höjer man skatten. Det är precis felaktigt. Vi ser att dagens Myndighetssverige växer och blir alltmer ineffektivt.

Herr talman! Det är av största vikt att vi i riksdagen tar vårt ansvar för infrastrukturen så att den fungerar bra för företagen. Vägnätet är under all kritik i delar av landet. Regeringen har nu bistått med ökade anslag till underhåll, och det är väldigt bra. Östlig förbindelse behöver byggas här i Stockholmsregionen, som ju står för 40 procent av Sveriges tillväxt och bnp. Vi måste ha en ringled. Det är bara vi av alla huvudstäder som

är utan – till och med Tirana har fått en, men inte Stockholm. Kort sagt: Det behövs mer flyg, mer tåg och mer bil.

Herr talman! Energipolitiken havererade under det rödgröna styret, som stängde sex reaktorer. Det nämndes tidigare att det var dåligt med el i södra Sverige häromdagen. Det är ju klart som tusan när alla de sex reaktorer man stängde låg i södra Sverige! Det var två i Barsebäck, två i Ringhals och två i Oskarshamn.

Vi har ett jobb att göra nu med att återställa och bygga upp ny kärnkraft. Det är på gång. Jag hoppas att vi tar beslut under våren om konkreta förslag från riksdagen. Sverige har i dag väderberoende energiproduktion, och det håller inte för industrin och inte heller för hushållen. Det är därför elpriset far upp och ned. Förra veckan var det uppe i 10 kronor per kilowattimme.

Runt om i Sverige finns många vattenkraftverk som är under ny miljöprövning. Det är viktigt att vattenkraften blir kvar. Den behöver också utvecklas med nya turbiner. Det kan göras kortsiktigt, innan kärnkraften är på plats, för att lösa elbristen. Det hoppas jag verkligen kan komma till stånd. Vattenfall äger en stor del av vattenkraften.

Det behöver byggas fyra nya reaktorer.

Herr talman! Slutligen är det av stor vikt att Sverige behåller sin konkurrenskraft i omvärlden. Det kan endast göras genom utbildning, teknikutveckling och lägre skatter. Hårt arbete ska löna sig. Företagen är garanten för välståndet och för nya jobb i framtiden. Det är av stor vikt att man håller sig till de ekonomiska ramverken. Det garanterar jobb och tillväxt.
(Applåder)

Anf. 61 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Tack, Kjell Jansson, för anförandet! Många gånger när Kjell Jansson pratar låter det som om han inte har läst statsbudgeten som han ska sitta i kammaren och rösta för. Det låter ofta som om han fortfarande sitter i opposition. Det gör han inte.

Jag tänkte uppehålla mig vid en annan sak, nämligen frågan om kvinnors företagande. Vi hörde i anförandet att det enligt Kjell Jansson är ett problem att företag tar fram jämställdhetsplaner. Det tycker inte vi socialdemokrater, herr talman; det vill jag vara tydlig med.

Förra året gav regeringen Tillväxtverket i uppdrag att arbeta med att främja kvinnors företagande. I den budgetproposition som lagts fram står det att man har tagit Tillväxtverkets slutrapport i beaktande och integrerat den i näringspolitiken.

Jag skulle vilja fråga Kjell Jansson på vilket sätt Tillväxtverkets slutrapport varit vägledande för regeringsunderlaget och vilka insatser man har föreslagit för att öka kvinnors deltagande i näringslivet. Ebba Busch och ett flertal moderater har ju prioriterat den frågan. Jag vet att det också är en prioriterad fråga för Lili André, ledamoten från Kristdemokraterna som är här. Kristdemokraterna har även hand om de frågorna på Klimat- och näringslivsdepartementet. Det är en

fråga som har engagerat ett otal moderater tidigare. På vilket sätt har slutrapporten varit vägledande så som det står i budgetpropositionen?

Anf. 62 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Det är alltid bra med rapporter, men det är ändå verkstad som behövs.

Det är beaktansvärt med ökat kvinnligt företagande. Det behövs. I Sverige har vi system som tränger undan mycket kvinnligt företagande i och med att stora delar av det offentliga driver jobb där kvinnor jobbar i större utsträckning än män. Det gäller framför allt äldreomsorg till viss del och skolan till stor del. Det gör att det är svårare för kvinnor att starta eget. Men några vågar ge sig på det.

Det behövs fler kvinnor som startar företag. Det är vi helt överens om.

Anf. 63 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! I budgetpropositionen står det att slutrapporten har varit vägledande. Kjell Jansson kan inte svara på hur den varit vägledande för regeringens näringspolitik. Är det korrekt? Jag uppfattar att det är så. Om det är så är det beklagligt. Det var ett ganska stort arbete, som presenterades av näringsministern Ebba Busch. Min bedömning är att det är ett stort problem i Sverige att vi har få kvinnliga entreprenörer.

Det blir ändå något beklämmande att Kjell Jansson i sitt anförande tar upp just jämställdhetsplaner som ett problem för företagande i Sverige. Det är ganska märkligt att ge sig på just det när det kommer till hur vi skapar incitament för företagare att verka i vårt land, dessutom i ett läge där vi har otaliga hinder som gör att företagare inte får igång sin verksamhet.

I mitt anförande sa jag också att det är rekordmånga konkurser, vilket regeringen inte har agerat på. Det är fakta. Att i det läget ge sig på jämställdhetsplaner tycker jag är märkligt, herr talman. Därför skulle jag vilja få en förklaring från Kjell Jansson på vad han menar med just det.

Jag skulle vilja veta en sak till. Om man erkänner att det är ett problem att vi har för få kvinnor i näringslivet undrar jag om det ska tolkas som att det kommer att komma kraftfulla åtgärder. Kommer det att komma förändringar som gör att vi får se ett ökat antal kvinnor som startar företag? Vi har gett en massa förslag, bland annat att ge myndigheter i uppdrag att skapa förutsättningar och att man ska rikta statligt riskkapital mer för att gynna kvinnors företagande. Är det något som Kjell Jansson ser framför sig?

Anf. 64 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Jag börjar med jämställdhetsplanerna. Jag tog också upp arbetsmiljöplaner. Alla sådana planer blir hämskor på småföretag. Det underlättar inte för dem. Det är för mycket regelverk. Det var i det sammanhanget jag nämnde de två. Det finns många fler regelverk som är hämskor på småföretag.

Det ska underlättas. Vi behöver inte ha så himla mycket regelverk och detaljstyra småföretag. Större företag har HR-avdelningar som hanterar sådana frågor. Detsamma gäller kommuner och offentlig sektor. Det var det jag ville hävda.

Ledamoten tar upp att det dessutom är mycket konkurser. Det är alldeles sant. Många av de konkurser som nu sker beror på att man inte klarar av att betala tillbaka pandemistödet. Det är tufft för många. De har inte lyckats få ihop pengar efter pandemin. Omsättningen har inte lyft så pass mycket för dem att de har kunnat lägga undan pengar för att betala tillbaka pandemistödet.

Anf. 65 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill ställa några frågor med anledning av Kjell Janssons anförande.

Kjell talade ganska mycket om den amerikanska tillväxten, som är väldigt stark. Det är helt sant att Europa har halkat efter när det gäller konkurrenskraften. EU-kommissionen kom med en väldigt bra rapport om detta. En av förklaringarna är att vi inte har samma investeringar och kapital som går in i startup-företag och ger möjlighet att bygga ut företag.

Jag är nyfiken på om Kjell Jansson anser att den amerikanska modellen för att bedriva en stats ekonomi är den korrekta. En av förklaringarna till den starka tillväxten är nämligen att man har underskottsfinansierat statens budget med ungefär 30 procent de senaste 10–20 åren. Anser Kjell Jansson att det är rätt väg även för Sverige?

En annan sak vi ska bära med oss är att de stora investeringarna i denna underskottsfinansierade budget har varit i Inflation Reduction Act, som fokuserar mycket på infrastruktur och energi. Jag är nyfiken på om Kjell Jansson anser att det skulle vara en väg framåt.

Avslutningsvis kan jag inte låta bli att notera ett ganska kolonialistiskt perspektiv på norra Sverige och våra resurser när man pratar om skogsbruk och utvinning av mineral, metaller och allt. Det är synd att det finns kvar. Det finns enorma värden för oss människor som bor där, för vår ursprungsbefolkning och för andra miljömål som är viktiga att värna.

Anf. 66 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Vi ska ha klart för oss att USA:s ekonomi och samhälle inte är som i Europa. Kulturen är helt annorlunda där borta. Jag försvarar inte den underbalanserade ekonomi som USA har. De är inte ensamma om att ha det. Det är skadligt. Många länder i Europa har det också.

Vi i Sverige har skött vår ekonomi de sista 20 åren, oavsett om det har varit borgerlig eller socialdemokratisk regering. Det vill jag hävda. Vi har en stabil ekonomi, och den ska vi vara rädda om.

Däremot måste vi nu bygga kärnkraft. Staten kommer då att låna ut pengar för att bygga kärnkraft. Det är mycket pengar. Att avveckla sex reaktorer har kostat ungefär 1 000 miljarder. Och nu ska vi låna ut cirka

400–500 miljarder för att finansiera detta; jag tror att de har en presskonferens om det i denna stund.

Sverige måste faktiskt gå in med pengar för att få till det. I min värld ska staten vara huvudägare av kärnkraften och energin – men man behöver inte äga allt – precis som när det gäller vägar och järnvägar. Det är lämpligt att staten är huvudman i fråga om den infrastrukturen.

När det gäller energin måste vi bygga nu – ja. Vi måste ha ett robust energisystem. Vi kan inte ha ett energisystem med propellerteknik som är väderberoende.

Anf. 67 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Det är kanske inte läge att ha en lång energidebatt. Men jag är ursprungligen skåning, och är det något man vet i Malmö så är det att det alltid blåser motvind oavsett vart man cyklar. Där finns förutsättningarna för att i närtid bygga havsbaserad vindkraft som är stabil och tillförlitlig. Men bland andra Moderaterna har sagt nej i kommun efter kommun. I stället vill de att staten ska gå in och finansiera dyr och olönsam kärnkraft.

Sverige är redan nu en av Europas absolut största exportörer av el, och det finns mycket annat som skulle behöva komma på plats för att vi ska ha en stabil energiförsörjning. Även om vi skulle bygga reaktorerna saknas förutsättningarna i det kraftnät vi har. Många andra smarta lösningar skulle behövas för att balansera systemet.

Om staten går in och så tydligt subventionerar ett energislag tränger man undan marknadsmekanismerna som skulle kunna bygga ihop alla möjligheter för reglering, som vi kanske behöver mer än just basenergi. Jag kan tycka att det är lite anmärkningsvärt.

Jag har fortfarande inte fått svar när det gäller det kolonialistiska perspektivet. Man pratar mycket om att det skulle vara EU som bromsar upp och reglerar när det gäller skog och annat. Faktum är att de allra största skogsägarna inte är små, privata skogsägare. Det är stora företag som gärna skulle bedriva rovdrift av skogen. Det är samma sak med gruvbolagen.

Men det finns människor som bor, lever och verkar där. Och det är natur som vi bör värna. Det är ett kolonialistiskt perspektiv att bara se naturresurserna utan att se värdena som finns i andra avseenden.

Anf. 68 KJELL JANSSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Norrland. Det är enormt stort rent ytmässigt. Jag anser att det finns plats för allting. Man behöver inte tränga undan lokalbefolkningen och förstöra deras liv bara för att man öppnar några gruvor. Vi har att välja på att ta till vara våra egna naturresurser eller att vara beroende av Kina och Ryssland. Det är vad det handlar om nu. Det är fråga om vad vi vill. Om vi ska ha en grön omställning måste vi ha de här metallerna och komponenterna. Jag och mitt parti föredrar att vi tittar på att öppna gruvor – i god ordning. Sverige lär ha de bästa gruvorna rent

tekniskt och säkerhetsmässigt. Det är jag fullt övertygad om.

Vad gäller energi räknar vi med ökad energiförsörjning fram till 2040. Då vill vi ha robust energi som ger ström oavsett väder. Vi behöver också se till att det funkar för industrin. Om vi nu vill ha nya företag och jobb måste vi ha trygghet och säker energileverans och ett pris som vi vet vad det blir.

Det finns ingen vindkraft som går ihop med låga priser på noll eller minus. Flera vindkraftsparker har gått i konkurs. Det tror jag att ledamoten är medveten om. Vid låga energipriser finns det dessutom inget utrymme för vindkraft. Om vi bygger vindkraft måste vi också ha ersättningsenergi, och då handlar det till stor del om fossila bränslen. Vattenkraften kan bära en hel del i norra Sverige, men i övrigt handlar det om att öppna Karlshamnverket eller köra det oftare för att balansera det hela.

Anf. 69 BIRGER LAHTI (V):

Herr talman! ”Utgiftsområde 24 Näringsliv” är rubriken för debatten. Betänkandet är uppdelat i tre beslutspunkter:

1. Mål för turismpolitiken inom området Näringspolitik
2. Mål för Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande
3. Statens budget inom utgiftsområde 24.

Herr talman! Jag vill först deklarerat att vi under beslutspunkt 2 har en motivreservation som jag yrkar bifall till. Sedan vill jag säga något om anslagen i budgeten. Eftersom riksdagsmajoriteten i det första steget av budgetprocessen har gett budgetpolitiken en annan inriktning än den jag önskar avstår jag från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen inom utgiftsområde 24.

Vänsterpartiets budgetalternativ, som presenteras i vår partimotion, bör givetvis ses som ett sammanhållet paket där ingen del kan brytas ut och behandlas separat. I stället redovisar vi vår uppfattning avseende betänkandet om utgiftsområde 24 i vårt särskilda yttrande. Det jag uttrycker här sammanfaller givetvis med Vänsterpartiets politik inom utgiftsområdet.

Jag vill inledningsvis framhålla den svenska industrins betydelse. Mycket av det som industrierna producerar är av samhällsavgörande karaktär, till exempel material för välfärden, byggande och den gröna omställningen. Sverige behöver också ställa om till en innovationsdriven tillväxt. Det som andra länder gör billigare och ibland till och med bättre måste Sverige möta med större kunskapsinnehåll, resurseffektivare produktion samt en produktion av varor och tjänster som utgår från samhällsutmaningar snarare än konsumtionsdriv.

Omställningen av ekonomin måste ske i ett nytt ekonomiskt landskap, där klimatfrågan och den växande befolkningen utgör både utmaningar och möjligheter. Forskning och utveckling måste ske i nära

relation till industrin. Vidare har turism och besöksnäring en stor betydelse för hela landet. Branschen har under flera år växt och fått allt större betydelse som en av flera tillväxtmotorer på landsbygden.

Jag vill även lyfta fram de små företagen som en viktig motor för Sveriges näringsliv, inte bara för att dessa företag kan växa och bli stora utan också för att de i bästa fall kan driva nya idéer och innovationer framåt. Sverige har goda förutsättningar att utveckla företagande inom hållbarhet och energieffektivisering, vilket i sin tur kan driva på omställningen av samhället.

Handel med omvärlden är avgörande för Sverige, som är ett litet och exportberoende land, och för vårt välstånd och vår utveckling. När det gäller den politik som bedrivs på området hade jag velat se en ny inriktning med rättvisa som utgångspunkt. Människor, social rättvisa, djur, klimat och miljö bör sättas främst med ett fokus på samhällsvinster för alla, inte bara på vinster för storföretag. Handelspolitikens inriktning bör inte heller innebära försämringar för medborgarna i länder som vi handlar med.

I likhet med Vänsterpartiets budgetalternativ inom utgiftsområde 24 anser jag att följande förändringar borde ha genomförts i förhållande till regeringens förslag.

Låt mig börja med anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling*. Det borde ha ökat med 35 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Dessa pengar behövs för till exempel forskning på hållbara byggmaterial som kan ersätta fossila byggmaterial.

Jag och Vänsterpartiet menar att anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* borde ha ökat med 30 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det hade möjliggjort ett stöd via Rise till innovativa små företag för att de ska kunna tillämpa sin forskning i de statliga laboratorierna.

Vidare anser jag att anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* borde ha ökat med totalt 122 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Ökningen innefattar flera viktiga satsningar. Drygt hälften av denna anslagsökning borde gå till ett riktat stöd till kvinnors företagande, som ska utgöras av två delar. Den ena delen skulle syfta till att underlätta yrkesnätverkande mellan kvinnor, och den andra skulle gå till att stödja kvinnors innovation. Resten skulle gå till kooperativ företagsverksamhet som är viktig för näringslivets utveckling, och det skulle vara i form av både ett direkt stöd och ett stöd via Tillväxtverkets främjandeverksamhet.

Jag hade också velat se en ökning av anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det är en anslagspost som även lyfts fram i andra anföranden.

I rapporten *Innovationskritiska metaller och mineraler*, som är en forskningsöversikt framtagen på uppdrag av utskottet, konstateras att det finns en otillräcklig berggrundsgeologisk och malmgenetisk forskningsuppbyggnad i Sverige när det gäller innovationskritiska metaller och mineraler och att det krävs en kunskapsuppbyggnad. Sveriges geologiska

undersökning har haft i uppdrag att kartlägga förekomsten av innovationskritiska metaller, men jag menar att myndigheten behöver mer resurser för att kunna utföra uppdraget.

Jag anser också att 50 miljoner kronor hade kunnat tas bort från anslaget 1:16 *Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag* jämfört med regeringens förslag.

Det är ett faktum att små företag kan ha svårt att få banklån på grund av att bankerna inte vill ta den höga risken. När det gäller anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* anser jag att detta borde ha ökat med 120 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag för att Almi ska kunna påbörja ett arbete med att förbättra små företags möjligheter att få finansiering.

Avslutningsvis menar jag att ett nytt anslag borde ha införts inom utgiftsområdet för ett treårigt program för grön omställning av pappersindustrin där 250 miljoner kronor hade tilldelats programmet för 2025. Genom programmet skulle pappersindustrin kunna få stöd för investeringar som innebär energieffektivisering och ökad produktion av förnybara bränslen. Det finns stora möjligheter för den nämnda industrin att bidra ytterligare i omställningen.

Anf. 70 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Birger Lahti för anförandet. Det är en sak jag skulle vilja fråga Birger med anledning av både hans anförande och det man kan läsa i Vänsterpartiets särskilda yttrande. Vänsterpartiet vill rikta 35 miljoner till Vinnova för att de ska kunna forska och utveckla alternativa byggmaterial för att kunna "ersätta fossila byggmaterial som cement, stål och betong".

Min korta fråga är om Birger Lahti själv tror att det kommer en dag då vi inte behöver fossila byggmaterial utan använder oss av exempelvis trä för att bygga vägar, byggnader och annat. I nästa steg kommer vi väl in på alla tänkbara typer av områden. Ordvalet som används både i anförandet och i det särskilda yttrandet är "ersätta fossila byggmaterial", inte komplettera eller liknande. Jag har full förståelse för att man av såväl miljöskäl som arkitektoniska skäl kan vilja ha mer trä än cement när man bygger en husfasad. Men tror Birger Lahti på att det skulle kunna ersätta fossila byggmaterial?

Anf. 71 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Tobias Andersson för frågan.

Om jag till exempel bygger någonting med en stålkonstruktion och ska bygga vidare med stålräcken men i stället ersätter dem med träräcken har jag förstås ersatt fossila byggmaterial med någonting annat.

Frågan var om jag tror att man kan bortse från fossila byggmaterial helt. Nej, det tror jag inte heller att man kan. Det kommer aldrig att hända. När man bygger grunden, oavsett om man det är vägar, broar eller andra byggnationer, behövs det någonting som är

hållfast mot fukt och så vidare. Det inser jag. Men även i betongtillverkningen kan man ändra insatsvarorna. Man kan ha mindre av fossila insatsvaror, vilket gör att man så att säga får samma material med mindre fossila bränslen.

Nej, man kan inte ersätta alla fossila byggmaterial. Kanske hade vi kunnat formulera oss annorlunda. Men jag hävdar definitivt att man kan ersätta mycket fossilt med förnybart och ändå få samma hållbarhet och samma funktion.

Anf. 72 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Birger Lahti för svaret och förtydligandet. Jag har ingen anledning att dra ut på detta replikskifte utan kan bara konstatera att det är positivt att Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet båda ser en framtid för fossila byggmaterial såsom stål, cement och betong.

Anf. 73 BIRGER LAHTI (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Tobias Andersson för replikskiftet. Då kanske vi landar någonstans där vi båda inser att sanningen finns. Men jag hoppas att även Sverigedemokraterna vill fasa ut så mycket som möjligt av det som inte gagnar Sverige. Vi har mycket av det som vi kan använda i stället för det fossila. Jag tror att kommande generationer kommer att tycka att det var rätt väg.

Anf. 74 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag beträffande utgiftsområde 24 Näringsliv för budgetåret 2025 samt yrka avslag på samtliga motioner.

Budgeten för utgiftsområdet uppgår till cirka 8,3 miljarder kronor. Målet för näringspolitiken är att stärka Sveriges konkurrenskraft och skapa förutsättningar för fler arbetstillfällen och fler växande företag. Ett gynnsamt företagsklimat är en grundförutsättning för ekonomisk tillväxt. Sveriges företag och entreprenörer är motorn i vårt välstånd. När människor ges möjlighet att förvalta sina förmågor och förverkliga sina idéer stärks hela samhället, och detta vill jag betona vikten av.

Dessa medel är strategiskt fördelade för att underlätta företagets innovationskraft, minska regelkrångel och ge förutsättningar för näringslivets såväl nationella som internationella konkurrenskraft samt för forskning och innovation. Forskning och innovation, herr talman, är helt centrala frågor för Sveriges konkurrenskraft, för vår välfärd och för den gröna omställningen. Innovativa startup-företag och inkubation är en viktig ingrediens i just detta.

Den här regeringens centrala mål är att främja ett gynnsamt företagsklimat. Vi vet ju att vi bygger vårt välstånd genom företagande och att det alltid är företagare som pengarna kommer ifrån. Det är genom att företagare tar risker, startar bolag som växer och anställer fler människor som vi genererar skatteintäkter till många.

Herr talman! Enligt Tillväxtverkets årliga mätningar kostar regelkrånglet företagen hela 370 miljarder kronor varje år. Det är hisnande summor. Det är pengar och arbetstimmar som i stället hade kunnat användas för att utveckla företagen, expandera och kanske anställa. En central del för den här regeringen är att minska företagarnas administrativa börda, något som företagen under flera år själva lyft fram behovet av. Den här regeringen lyssnar på företagen, och det är glädjande att Förenklingsrådet och Implementeringsrådet nu är inrättade för att förenkla regelverk och förbättra företagens kontakt med myndigheter.

Ytterligare något som företagen i Sverige lyft fram och som skapat en överhängande administrativ börda och tidskrävande arbete är myndighetskontakterna. Sveriges myndigheter är viktiga för våra företag. Att myndigheter samarbetar med varandra gör att vägen in för våra företag förenklas. Det har den här regeringen nu genomfört. Sveriges företag får nu mer tid att utveckla sina produkter, tjänster och idéer i stället för att fastna i administrativa bördor, föråldrade regelverk och komplicerade redovisningar. Det är i alla fall en stark målsättning för den här regeringen.

Herr talman! Organiserad brottslighet får negativa återverkningar på företag och deras förutsättningar att konkurrera på lika villkor. Brottsligheten kostar företagen närmare 100 miljarder kronor per år. Här krävs återigen samverkan mellan flera myndigheter. Regeringen ökar bland annat Bolagsverkets kapacitet att analysera och bekämpa ekonomisk brottslighet. När jag för samtal med Bolagsverket berättar de att insatserna förbättrar samverkan mellan myndigheterna och att de nya initiativen ökar möjligheterna att identifiera och stoppa illegala aktiviteter. Det är glädjande.

Herr talman! Internationell handel är en förutsättning för Sveriges globala konkurrenskraft. Vi vill säkerställa att svenska företag har bästa möjliga förutsättningar att växa och konkurrera internationellt. Business Sweden vänder sig till företag, särskilt små och medelstora. Verksamheten syftar till att öka kunskapen hos svenska företag om förhållanden och möjligheter på internationella marknader i syfte att stimulera dem till att utnyttja sin och de olika marknadernas potential.

Herr talman! Jag har personligen fått förmånen att besöka Ukraina och Kiev. Ukraina är ett land i krig. Samtidigt pågår det investeringar och utveckling på många plan, inte minst inom det högteknologiska området. Återuppbyggnaden av Ukraina sker varje dag mitt i kriget. På de platser där ryska robotar förstör infrastruktur återställs området omgående. Vi fick berättat för oss att gator återuppbyggs på bara ett par dagar.

Herr talman! Näringslivet spelar en viktig roll i uppbyggnaden av Ukraina, men vi vet att den höga riskexponeringen är ett hinder för många företag. Därför är det glädjande att budgeten innehåller en ram om 888 miljoner kronor för särskilda exportkreditgarantier för Ukraina, vilket ger företag som avser att exportera till Ukraina tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor och tjänster till landet. De kan

därmed bidra till återuppbyggnad, hållbar samhällsutveckling och ekonomisk utveckling i Ukraina.

För Business Swedens statliga uppdrag föreslås anslaget ökas med 24 miljoner kronor 2025. För utgifter för infrianden av exportkreditgarantier till Ukraina till den del utgifterna inte kan klassificeras som bistånd föreslås anslaget ökas med 55 miljoner kronor.

Herr talman! Det är viktigt att upprätthålla Sveriges innovationsförmåga och investeringsklimat. Regeringens strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft, som beslutades hösten 2023, är ett steg i rätt riktning. Företagens innovationsförmåga och konkurrenskraft är även starkt kopplade till den nyliken presenterade forsknings- och innovationspositionen. Vi ser fram emot att detta ska uppfyllas. Regeringens insatser för att främja företagande, innovation och handel är väl avvägda förslag som stärker det svenska näringslivet och innovation.

Herr talman! Jag yrkar återigen bifall till utskottets förslag beträffande utgiftsområde 24.

Anf. 75 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Tack, Lili André, för anförandet!

Jag noterade att Lili André i anförandet ägnade en stor del av sin talartid åt att tala om hur svårt det är för småföretagare i vårt land. Inte minst talade hon om den regelbörda som enligt Lili André är väldigt betungande för våra småföretag, vilket jag i viss mån kan hålla med om.

Herr talman! Vi befinner oss i en situation där det är Lili Andrés parti som innehar chefspositionen i det som tidigare var Näringsdepartementet och som i dag är Klimat- och näringslivsdepartementet.

Som jag nämnt i tidigare replikskiften är det rekordmånga konkurser av småföretag. De fortsätter ett efter ett att gå i konkurs i Kristdemokraternas Sverige.

Jag skulle vilja höra lite vad Kristdemokraternas förslag är för att skapa förutsättningar för företag att både bildas och startas här i Sverige. Vad är Kristdemokraternas förslag för att företag ska kunna skapa jobb?

Något som jag har nämnt tidigare, men som är värt att nämna igen, är att vi har den högsta arbetslösheten på över tio år, herr talman. Det är snart jul. För väldigt många svenskar kommer det inte att bli en god jul.

Jag skulle vilja höra: Vad är Kristdemokraternas förslag för att fler företag ska kunna vara med och skapa jobb i Sverige?

Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för så viktiga frågor!

Företagen behöver verkligen lättnader i regelkrångel och de administrativa bördorna. Jag är väldigt stolt över att vi lägger mycket arbete på det. Vi har nu inrättat ett förenklingsråd och ett implementeringsråd, då också de regelverk som EU kommer med behöver granskas.

Det är en del konkurser, säger ledamoten. Det är tyvärr en våg efter pandemin. Men vi ska såklart stävja den.

Det är viktigt att arbetslösa kommer in i utbildning för att kunna ta de jobb som finns i dag. En anledning till att de arbeten som finns inte blir tillsatta är att utbildningarna inte har varit riktade mot de behov som funnits på arbetsmarknaden.

Där gör regeringen stora satsningar med reform efter reform i budgeten. Vi höjer anslagen i budgeten för flera yrkesutbildningar för att vuxna ska kunna få den utbildning de behöver.

Vi ger också ökade anslag och ökar kvaliteten för högre utbildning för att vi ska få en ökad genomströmning så att företagen ska kunna anställa.

När det generellt handlar om företag talade ledamoten alldeles nyligen om kvinnors företagande. Där är jag också otroligt stolt. Vi behöver stimulera och hitta nya metoder för att kvinnor ska kunna starta företag och också få sina företag att växa.

Det är egentligen en skam att vi inte har gjort det tidigare. När kvinnors företag får förutsättningar kommer det också att bli fler företag i vårt land.

Anf. 77 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Det är helt korrekt att det är en våg efter pandemin. När man vet att det är en våg efter pandemin behöver man ha kraftfulla insatser för att skapa arbeten.

Men vi har en regering som tycks vara helt blind för den höga arbetslösheten som råder i vårt land. Vi har en regering som inte satsar på de utbildningar som Lili André refererar till. Det stämmer inte att man satsar.

Det första man gjorde när man klev in på Regeringskansliet var att skära ned i vuxenutbildningen. Sedan förde man tillbaka de pengarna och kallade det en satsning. Det är klassisk borgerlig politik.

Jag skulle vilja höra lite om kvinnors företagande. Lili André sa att hon är stolt över metoder för att öka kvinnors deltagande i näringslivet.

Jag är mer intresserad av vilka insatser som Lili André är stolt över från regeringen för att öka kvinnors deltagande i näringslivet så att vi får ett jämställt näringsliv.

Halva befolkningen kan inte lämnas utanför i ett läge där hela befolkningen behöver ges förutsättningar att bidra för att vår tillväxt ska öka och arbetslösheten ska sjunka.

Herr talman! Jag skulle vilja veta om man har en plan. Vi avsätter 180 miljoner kronor mer i utgiftsområde 24 än vad Kristdemokraterna gör. Det är för att vi tror på Sverige som entreprenörsland.

Men vi tror också på att staten måste vara den som tar politiskt ansvar när saker och ting inte är rätt i vårt land. Därför avsätter vi mer än Kristdemokraterna.

Vi tar ansvar för näringspolitiken. Vi tar ansvar för arbetslösheten i vårt land. Det gör inte Kristdemokraterna.

Anf. 78 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för inlägget!

Jag skulle vilja säga att företag också går i konkurs på grund av den otroligt stora regelbörda de har. Jag är förvånad över att Socialdemokraterna inte lägger pengar på det. Ni tror att företagen kan lyckas ändå med dessa regelbördor.

Ni satsar inte 10 miljoner på Förenklingsrådet. Det lägger ni på annat. Ni satsar inte 13 miljoner på Implementeringsrådet. Det lägger ni på annat. Ni tror inte på det företagen har sagt år efter år.

Det är regelbördorna som är en bromskloss för vår utveckling, för vår tillväxt och för att vi ska ha frihet att göra det vi vill göra för våra företag, i stället för att sitta med administration och administration.

När det handlar om yrkesutbildningar är det en oerhört stor satsning som regeringen gör på yrkesutbildningar. Ledamoten säger nu att vi drog tillbaka medel för att sedan komma tillbaka.

Vi var tvungna att dra tillbaka för att se vilka yrkesutbildningar vi behöver i dag för arbetsmarknaden. Vad behöver vi? Så kan en regering göra för att satsa på en yrkesutbildning som är för arbetsmarknadens behov. Just nu är det flera yrkesutbildningar som startas för att det är många som behöver gå den utbildningen för att få jobb.

Jag vill säga något om kvinnors företag. Det jag sa är att vi nu hittar metoder för kvinnors förutsättningar för entreprenörskap, för företagande, för ökat riskkapital och för att också kunna få stöd för att driva företag. Tillväxtverket gör nu en utredning, och vi kommer att se svaret på det om något år.

Anf. 79 ELISABETH THAND
RINGQVIST (C):

Herr talman! 700 miljoner kronor om dagen, varje dag hela året om – det är så mycket som företagen betalar in i skatt i form av den allmänna löneavgiften, den skatt som är inbakad i arbetsgivaravgiften. Totalt blir det 260 miljarder kronor om året i intäkt till statskassan.

De budgetfrågor vi diskuterar här i dag uppgår till ungefär 8 miljarder. Det är lika mycket som elva dagars skatt från företagen. Dessa områden handlar främst om innovation och strukturer för att företag ska kunna utveckla och testa nya produkter, men också anslag för att förstå bergarter och hantera det ökade intresset för svensk gruvindustri.

Ofta attackeras bidrag som handlar om näringslivsutveckling runt om i Sverige. Det handlar om till exempel bidrag till Ung Företagsamhet, kunskapsuppbyggnad om varför så få kvinnor startar tillväxtbolag eller hur man ska få den fantastiskt väl fungerande plattformen verksamt.se att fungera ännu bättre. Det här är många frågor, men det är bara 3 procent av den budget vi pratar om i dag.

Förutsättningarna för företagande i hela landet, för stora som små företag, är helt avgörande för att snabbt kunna vända den ökande arbetslösheten. Prognosen från Svenskt Näringsliv är att arbetslösheten nästa år

kommer att ligga på 8,6 procent. Det är inga snygga rekordnivåer. Var fjärde person under 25 år har i dag inget jobb. En tredjedel av alla arbetslösa saknar gymnasieutbildning. En av lösningarna är förstås mer utbildning och att säkerställa att unga människor tar sig igenom grundskolan och gymnasiet. Det ska gå att fylla på med utbildning genom hela livet, oavsett var någonstans man är född.

Men det handlar också om företagens möjligheter att anställa. Sverige har EU:s lägsta andel av enkla jobb, högst sannolikt också världens lägsta andel av enkla jobb. Det är alltså jobb som inte kräver så mycket förkunskaper men som för den sakens skull inte är oviktiga. För företagen är det dock i dag för dyrt att anställa dem som inte har erfarenhet.

Nu har vi ju fått bukt med inflationen, säger många. Räntorna går ned. Ekonomin kommer att rulla igång igen! Men den gör ju inte det. Företagen var lite glada på vårkanten, men nu avvaktar de. Och det är inte så konstigt. Den framtida utvecklingen i den globala ekonomin är osäker. Europa brottas med strukturella problem, och konkurrenskraften är i vissa delar helt eftersatt. Tillväxtmotorerna i Frankrike och Tyskland går på halvfart.

Tillväxten i euroområdet, dit 40 procent av Sveriges export går, kommer att ligga på 1,2 eller 1,3 procent. Lägg därtill den stora export vi har till USA, där man kommer att införa importtullar.

Varje vecka blossar nu krig och oroshärddar upp. Georgien är plötsligt på väg bort från EU. Syriens framtid och påverkan på en redan hårt ansträngd region är mycket oklar. Under de senaste månaderna har antalet containerfartyg som går genom Suezkanalen minskat med 70 procent jämfört med förra året. Det är inte konstigt att allt detta påverkar ekonomin och att orderingången är svag. Den dämpade globala efterfrågan tynger utvecklingen den närmaste tiden.

Centerpartiets mål är att åtminstone 130 000 fler arbetslösa ska få ett jobb så att arbetslösheten i alla fall faller till en genomsnittlig nivå i EU. Detta kan ske på många sätt, bland annat genom att företag inte behöver betala någon arbetsgivaravgift för de tio första anställda. Det är bra att regeringen utökar växa-stödet. Men det är bara för två anställda, och det är faktiskt ett otyg att kalla det för växa-bidraget. Det är ett avdrag. Det här är ju företagets pengar; det är inga bidrag!

Arbetsgivaravgiften ska sänkas permanent med totalt 5 miljarder kronor för dem som har låga ingångslöner för att åtgärda det som vi pratade om tidigare. Skyldigheten för företagare att betala för sjuka medarbetare måste tas bort. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste styras om till mer effektiva matchningstjänster för företag.

Ett gott företagsklimat som ska klara de globala kriserna och utmaningarna kräver också att det skapas fler företag i allt från högteknologiska branscher till besöksnäring. Besöksnäringen skulle behöva en ordentlig strategi som också inkluderar en uppdatering av Matlandet. Det är bra att regeringen vill göra skatten

mer rättvis för mikrobryggerier, men vi föreslår att den ska göras mer omfattande för att få bättre effekt.

De högteknologiska branscherna behöver mycket av det som regeringen föreslår. Men det finns en pusselbit som jag vet kräver extra omsorg. Det är tillväxtbolag som jobbar med teknik som tar lite längre tid att ta fram. I allt från medicinteknik till teknik för grön omställning krävs uthållighet från såväl entreprenörer som det offentliga och investerare.

Det är i dag lite komiskt när jag träffar grabbar som har jobbat med riskkapital i Stockholm i många år. De kan inte förstå hur det kan vara svårt att hitta riskkapital. Och så är det ju; när man har gjort några entreprenörsresor är man i rätt cirklar, och det är inte så svårt att investera i varandras bolag. Men inträdesbarriärerna är otroligt höga, och de är geografiska.

Varje entreprenör vet att det är ovärderligt att bli rekommenderad av en investerare av en gemensam bekant. Om man har långt till Handelshögskolans, Chalmers och Karolinskas inkubatorer behöver man innovationsmiljöer runt om i Sverige. Dessa ska givetvis granskas och utvärderas över tid. Men de är viktiga, för de skapar mötesplatser och sammanhang där kapital, industri och startups kan mötas. Därför behöver Vinova mer medel för just detta.

Herr talman! Som jag har beskrivit lever vi i en tid av geopolitiska utmaningar som vi inte tidigare hade kunnat föreställa oss. Vi har också förbundit oss att bli ett samhälle som inte släpper ut mer än det vi kan ta om hand om inom 20 år. Jag tittar på min 20-åring hemma och tänker att de åren går ganska fort!

Det bästa är att alla dessa utmaningar är till Sveriges fördel. Men vi måste jobba snabbt och smart för att lyckas på så kort tid. Vi har råvarorna, vi har talangerna och vi har entreprenörskapet. Kan vi bara se till att innovationerna fortsätter att frodas här, att kapital både stannar i och lockas till Sverige och att vi beskattar nya företag som växer lite rimligare – ja, då kommer ekonomin att växa och arbetslösheten att sjunka.

Anf. 80 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Sverige behöver fler liberala reformer som stärker vår konkurrenskraft och skapar förutsättningar för svenskt näringsliv, svensk industri och Sveriges företag. Mycket är gjort, men betydligt mer är kvar att göra.

Ökande energipriser, en infrastruktur i stort behov av investeringar och omvärldshändelser som den ryska invasionen av Ukraina, som har nämnts här tidigare, utgör stora utmaningar för delar av näringslivet. Vi har också en ganska stelbent byråkrati och en myndighetskultur som gör att till exempel tillståndprocesser tar orimligt lång tid.

Det övergripande målet för näringspolitiken måste därför vara att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag. Internationell samverkan för fortsatt frihandel, en stark exportindustri, en återuppbyggnad av det svenska energisystemet, satsningar på infrastrukturutbyggnad och lättnader från byråkrati och

administration är viktiga pusselbitar i detta. Det är också områden som nuvarande regering lägger stor vikt vid att ta sig an.

Herr talman! Det är mycket som kan bli bättre vad gäller just möjligheterna att driva företag i Sverige. Ibland ser vi tyvärr hur det offentliga står i vägen för det privata företagandet. Myndigheternas uppgift ska inte enbart vara att kontrollera och stoppa felaktigheter utan även att hjälpa människor och företag att göra rätt.

Det är ett perspektivskifte som är viktigt. Vi har under ett flertal år sett hur företagets kostnader till följd av regler har ökat med flera miljarder. Det är inte rimligt. Det understryker också behovet av de regelförenklningar som regeringen nu föreslår. Det handlar om att inrätta ett förenklingsråd och ett implementeringsråd. Det är utmärkt! Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska för att företag och entreprenörer ska kunna fokusera på sina kärnverksamheter.

Herr talman! Vi debatterade i förra veckan Sveriges energisituation och konstaterade samfällt att det fortfarande behöver byggas ut energiproduktion i Sverige, speciellt i de södra delarna, och att vi behöver jobba på alla sätt för rimligare elpriser i hela landet. Jag skulle tro att detta är det enskilt viktigaste vi i den här kammaren kan göra för svenskt näringsliv. Men vi behöver naturligtvis också bevaka att Sverige inte halkar efter i de infrastruktursatsningar som nu görs på olika håll i Europa och som kan få stor betydelse även för svensk export.

Det gäller inte minst Fehmarn Bält-förbindelsen mellan Danmark och Tyskland som nu byggs och som kommer att korta restiderna mellan Sverige och kontinenten ytterligare. Flaskhalsar finns kvar över Öresund på den svenska sidan, och dessa behöver åtgärdas och byggas bort.

För ett litet, exportberoende land som Sverige är det helt nödvändigt att vi inte halkar efter när andra länder bygger sina marknader närmare varandra.

Herr talman! Det blir allt tydligare att Sveriges position som ledande kunskapsnation inte längre är helt självklar. Vi halkar efter, dels på grund av tidigare regeringars misslyckande med långsiktiga strukturreformer och liberaliseringar av näringsliv och arbetsmarknad, dels för att vi underpresterar inom utbildningsområdet.

Vi behöver möta detta. Vi måste också i mycket större utsträckning än tidigare planera utbildningsutbudet inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen utifrån näringslivets behov. Vi måste också se till att arbetsmarknadens behov får genomslag på yrkesutbildningarna. Den här regeringen har börjat göra detta, och det arbetet kommer att fortgå under längre tid framöver. Det är inte bara bra; det är helt nödvändigt för att Sverige ska klara sig i en knivskarp internationell konkurrens.

Jag återvänder till den käpphäst jag brukar stå här och prata om: Vi behöver satsa på teknik- och matematikundervisningen i grundskolan. Det är två helt centrala områden för att bredda rekryteringsbasen till

de tekniska utbildningar vi behöver och för att kunna få fler, inte minst unga kvinnor, att söka sig till ingenjörsutbildningar. Jag skulle i sammanhanget åter vilja lyfta behovet av att Sverige nu med kraft börjar arbeta utifrån den STEM-strategi som nu antligen finns på plats.

Herr talman! Vi har i Sverige kommit långt vad gäller jämställdhet. Det betyder inte att det inte finns skillnader mellan mäns och kvinnors möjligheter, och det gäller naturligtvis även inom näringslivet. I den uppräknade av företagsledare som kollegan Kjell Jansson gjorde här tidigare är den gemensamma nämnaren inte bara dessa personers duglighet utan också att de är män. Fortfarande har män betydligt mer kapital än kvinnor, investerar mer och driver fler företag. Det är något osunt när vi har så stora obalanser mellan män och kvinnor, och det är potentiellt destabiliserande när det kommer till frågor som rör kapital och ägande.

Det pågår just nu ett arbete inom regeringen som syftar till att utjämna de skillnader vi ser mellan mäns och kvinnors möjligheter. Hur får vi fler män att jobba för jämställda styrelser och ledningsgrupper? Hur får vi fler kvinnor att vilja ta plats i styrelserum och ledningsgrupper och att äga och driva bolag? Jag ser fram emot att se vad regeringen fortsättningsvis kommer att presentera i detta ämne.

Avslutningsvis, herr talman: Fria marknader, fria företag och fria individer är värderingar som Liberalerna kämpat för sedan vi började organisera oss som parti. Det är också förutsättningar för det öppna och demokratiska samhället.

Den stora skiljelinjen mellan oss och partier som Socialdemokraterna tror jag är synen på hur stor staten ska vara och hur mycket det offentliga i dess olika former också ska vara utföraren av skattefinansierad verksamhet. Liberalernas världssyn bygger på att företagande bäst utförs av det privata. Det är bäst för medborgarna, för företagen själva naturligtvis men också för Sverige som ett fritt, starkt och välmående land. Att ha bidragsentreprenörer är sällan en vinnande strategi.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till regeringens förslag under utgiftsområde 24 Näringsliv.

Anf. 81 DANIEL VENCU VELASQUEZ
CASTRO (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Louise Eklund för anföran-

det.
Louise Eklund sa på slutet att skillnaden mellan Socialdemokraternas och Liberalernas syn är hur stor staten ska vara. Det är uppenbart att staten i Liberalernas Sverige inte ska ta ansvar för hög arbetslöshet, låg tillväxt och sjunkande bnp.

Louise Eklund ägnade en ganska stor del av sitt anförande åt att prata om regelförenklningar, som jag erkänner är ett viktigt område. Med tanke på de siffror vi fick i dag, herr talman, skulle jag vilja höra vilken regelförenkling från denna regering som har inneburit flest arbetstillfällen i Sverige. Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 82 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Jag tror att en stor och avgörande skillnad mellan våra partier är synen på hur närvarande och stor staten ska vara och vilken roll staten ska ha. Naturligtvis ska staten ta ett ansvar för samhällsutvecklingen och för det som vi ibland kallar Sverige AB. Liberalerna landar dock därmed inte i slutsatsen att vi ska ta människors pengar och ge dem till det privata näringslivet. Vi landar i att staten ska stå för allt det som skapar förutsättningar för ett fritt och starkt näringsliv. Det handlar om att bygga vägar, att få en bättre energiproduktion i hela landet och att ha starkt utbildningsväsen som är både spetsigt och brett och som kan få unga men också människor mitt i livet att antingen få en utbildning eller vidareutbilda sig, både för individens egen skull och för samhällets skull när behoven ändras.

Naturligtvis ska staten ta ett ansvar. Men man behöver inte landa i en pengapåse, utan man kan landa i en struktur som bygger förutsättningar för ett starkt och fritt näringsliv.

Anf. 83 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S) replik:

Herr talman! Visst är det så: Det behöver inte visas i pengar. Det är uppenbart med den här regeringen.

Också en annan sak är uppenbar: Oavsett hur mycket den här regeringen skyller ifrån sig, och det är man väldigt duktig på, har man haft makten i två år. Resultatet är den högsta arbetslösheten på över tio år, Louise Eklund. Det är vanliga svenskar som inte går till jobbet längre. Det är vanliga svenskar som vill bidra men inte kan, därför att Liberalerna inte vill ha kraftfulla insatser för att stävja arbetslösheten i vårt land. Det tycker jag är allvarligt.

Framför allt är det allvarligt när vi diskuterar näringspolitik. På det området anslår vi, som jag sagt tidigare, 180 miljoner kronor mer än vad regeringen gör. Det gör vi för att vi vet att det är vårt utgiftsområde, herr talman, som skapar tillväxt i vårt land. Om staten vågar vara med och inte bara backar undan, som Louise Eklund uppenbarligen vill, kan staten och näringslivet skapa arbetstillfällen i vårt land. Det har vi gjort förut, och det kommer vi att göra igen.

Jag fick inte svar på min fråga, så återigen skulle jag vilja veta, herr talman: Vilken regelförenkling har skapat flest arbetstillfällen i Sverige sedan den här regeringen tillträdde? Det är väl ändå en relevant fråga när man ägnar en stor del av sitt anförande åt just detta.

Jag skulle också vilja upplysa om att i de innovationspolitiska frågorna anslår vi socialdemokrater 150 miljoner kronor mer än vad regeringen gör. Det är för att vi tror på svenska innovationer. Vi tror på att det är svenska, hållbara, gröna produkter som ska exporteras runt om i världen som kommer att stärka svensk tillväxt. Det är uppenbart att Louise Eklund och de andra i regeringspartierna har blivit radikaliserade av Sverigedemokraterna i synen på den gröna industrin.

Anf. 84 LOUISE EKLUND (L) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för åsikterna.

Jag upprepar vad jag tycker är en borgerlig och liberal ingångsvärdering i näringspolitik, nämligen att staten ska stå för allt det som skapar förutsättningar för ett fritt, starkt och självständigt näringsliv. Vi behöver lägga mer pengar på investeringar i infrastrukturen. Vi behöver se till att vi har lägre energipriser i hela landet. Vi behöver se till att vi har både en grundutbildning och en forskarutbildning i världsklass som kan hjälpa till att stärka det svenska näringslivet.

Vi har dock en skillnad i synen på hur stor staten ska vara när det kommer till sådant som att kasta pengar på det privata näringslivet. Oavsett vad problemet är uppfattar jag att detta alltid är socialdemokraternas förslag till lösning: mer pengar och mer bidrag. Jag kan inte se hur det skulle stärka det svenska näringslivet bättre än att skapa förutsättningar i form av en utbyggd infrastruktur och i form av både en grundutbildning och en forskarutbildning som är till för alla och som stärker både individen och Sverige som samhälle.

Anf. 85 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Jag tänkte inleda med att bemöta några saker som har sagts i den här debatten, bland annat om politisk splittring. Nu är jag lite hastigt inkastad här i riksdagen, men jag kan hälsa att i den kommun där jag varit gruppledare i sex år är det snarare den borgerliga oppositionen som är väldigt splittrad i sina förslag. Där styr vi och Socialdemokraterna väldigt väl tillsammans. Vi kan alltså styra tillsammans när vi är med och styr. Det är en del av demokratin.

Innan jag glömmer bort det vill jag också yrka bifall till den reservation vi har tillsammans med Socialdemokraterna under punkt 2, Mål för Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande. I övrigt avstår vi från yrkanden i och med att den finansiella ramen redan är satt.

Nåväl! Jag tänkte även på en annan sak som har nämnts. Det pratades lite om Northvolt och den utmaning som finns där, och det jag tycker saknas lite i den debatten är att före-Northvolt-perspektiv eller ett före-Industriklivet-perspektiv, det vill säga ett perspektiv som utgår från tiden före den gröna omställningen. Jag kan ta Northvolt och Skellefteå som ett exempel.

I över fyra decennier har Skellefteå haft en ganska stagnerande utveckling utan någon befolkningsutveckling, och man har haft ganska dystra framtidsutsikter. Northvoltetableringen har dock lett till att Skellefteå är den kommun i Sverige som proportionellt sett växt mest befolkningsmässigt. Och det är inte bara Northvolt som har hänt i Skellefteå, utan detta har fått ringar på vattnet och lett till att det lokala och regionala näringslivet har utvecklats enormt. Andra företag har etablerat sig, och det byggs och utvecklas.

Samma sak gäller i flera av de kommuner i Norrbotten där vi ser de gröna industrisatsningarna: De kom faktiskt som en skänk från ovan och en möjlighet i en annars väldigt dyster utveckling. Jag vill att man ska komma ihåg det, för vi i Miljöpartiet – som ju har

lyft perspektivet att Sverige måste ta den stundande klimatkrisen på allvar och ställa om – har alltid trott att näringslivet och industrin kan, vill och ska spela en viktig roll i omställningen. Det industrikliv som vi införde tillsammans med Socialdemokraterna har gett ett väldigt positivt resultat.

Det finns något annat som jag tycker saknas lite i här debatten. När man tittar på den rapport om European competitiveness som EU-kommissionen har lämnat ser man att det finns stora utmaningar och att Europa har halkat efter. Här ser jag att Sverige faktiskt har en väldigt stor möjlighet och goda förutsättningar att vara en starkt bidragande faktor i EU:s arbete med att öka sin konkurrenskraft, både genom den energiförsörjning vi bidrar med och genom den gröna industrirevolutionen och de stora satsningar som sker.

Det jag saknar i debatten är dock att det behövs ett fungerande och livskraftigt samhälle bakom alla industrisatsningar och etableringar. Det är någonting jag tycker saknas i debatten, det vill säga att näringslivspolitik faktiskt hänger ihop med allt det andra runt omkring. Det behövs starka och livskraftiga kommuner och regioner som har goda förutsättningar att säkerställa att det finns tillgång till bostäder, samhällsservice och en väl fungerande välfärd. Det är förutsättningen för att man ska kunna locka till sig kompetens.

Jag vet om att arbetslösheten är hög och dystert i Sverige rent generellt, men i norr har vi en annan situation. Jag kommer att komma tillbaka till det när vi pratar om regionalpolitiken. I den strategi för nyindustrialiseringen i Norrbotten och Västerbotten som har lanserats av regeringen – och som jag måste säga är en väldigt bra strategi, även om jag önskar att regeringen faktiskt hade levererat en politik för att följa strategin – lyfts bland annat att den relativa arbetslösheten i Västerbotten är 2,8 procent. I Norrbotten är den 3,2 procent. Vi har alltså en vikande befolkningsutveckling och en väldigt låg arbetslöshet. Vi har svårt att locka till oss de kompetenser som finns.

Tack vare Northvolt har vi sett ett enormt tillskott av kompetens. Det står också i strategin att i stort sett all inflyttning till Norrbotten och en stor del av inflyttningen till Västerbotten utgörs av inflyttning från andra länder och att Sverige ska vara ett välkommande land för internationell talang och kompetens – att vi ska se till att behålla högkvalificerad internationell kompetens och utländsk arbetskraft.

Vi kan ta Skellefteå som exempel. Där finns 1 400 varslade personer som hade arbetstillstånd. Över 90 procent av dem har en treårig eftergymnasial utbildning, och det är kompetens som kommer att behövas i Sveriges näringsliv. Skellefteå har bett regeringen om en förlängning av ansökningstiden med tre månader innan de här personerna utvisas.

Hade man bara jobbat målmedvetet för detta och samtidigt bistått med satsningar på exempelvis svenskundervisning, som många av de här personerna ville ha, hade man kunnat säkerställa att de – som ju är högt utbildade, som behövs i vårt näringsliv och som har tagit sig hit för att börja ett nytt liv i norra Sverige –

stannade kvar. Inte en enda av dem vi förlorar kommer att komma tillbaka.

Det här är viktiga saker man skulle behöva jobba med för att leva upp till strategin. Jag försöker bara göra er varse att vi behöver se till alla komponenter om vi ska ha ett fungerande näringsliv i hela Sverige.

Avslutningsvis: Vi i Miljöpartiet satsar som sagt på detta industrikliv i vårt budgetförslag. Vi vill utveckla och förstärka det, för vi tror på det. Men vi vill också satsa mer på forskning och innovation och koppla det till näringslivsutveckling, vilket jag tror är viktigt.

Vi behöver även jobba mer med satsningar på nästa del som vi ser som viktig i arbetet med att ställa om vår ekonomi, nämligen ett cirkuleringskliv. Det handlar om att se hur vi kan dra bättre nytta av de cirkulära flödena. Det här är viktigt. Jag kan ta Umeå som exempel: En av de största industrisatsningarna är Umeå Eco-Industrial Park, där man börjar titta på alla dessa flöden. Om vi börjar stå i framkant i den teknologin – i den gröna och cirkulära teknologin – kommer vi nämligen att ha kunskap, spetskompetens och innovation som kommer att efterfrågas av vår omvärld.

Sedan vill jag när det gäller investeringar bara passa på att nämna att även infrastrukturen behövs. För den gröna industrin behövs en ordentlig järnvägsinfrastruktur, som Norrbottenbanan och Malmabanan. Vi behöver förbinda oss med Europa.

Jag har en sista kommentar. Det står inte ett ord om kärnkraft. Däremot står det i strategin att vi behöver satsa på att få tillstånd för vindkraft så snart som möjligt.

Anf. 86 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dagens debatt om näringspolitik – och även senare, i debatten om regional utveckling – vill jag passa på att lyfta att årets budget innehåller en mycket bra satsning för den valkrets jag är invald för, nämligen Jämtlands län.

Satsningen gäller skötsel, besöksförvaltning och säkerhetsanordningar för vandringsleder på statlig mark och innebär att 25 miljoner kronor per år öronmärks för ändamålet under åren 2025–2027. Att staten tar ansvar för underhåll av vandringslederna i Jämtlandstriangeln är någonting som jag har drivit på för i budgetförhandlingarna och nu alltså fått gehör för.

Det här är inte minst kopplat till att Svenska Turistföreningen i samråd med samebyn och länsstyrelsen under sommaren 2023 beslutade att minska verksamheten vid fjällstationerna i Jämtlandstriangeln. Det var kopplat inte minst till slitage på marken. De vidtagna åtgärderna ledde, föga förvånande, till 30 procent färre besökare i Jämtlandstriangeln. Det är ett minst sagt riskabelt spel med Jämtlands näringsliv. I och med budgetsatsningen hoppas jag att underhållsskulden snart ska vara åtgärdad så att verksamheten kan återgå till tidigare nivåer, till gagn för såväl friluftssälskande turister som jämtländsk turismnäring.

Fru talman! I sammanhanget vill jag också påtala en orimlighet, nämligen att man så lättvindigt premierar den så kallade rennärigen framför regionalt

viktiga näringsverksamheter. När jag säger ”den så kallade rennäringsen” menar jag att den inte är att beteckna som näringsverksamhet eftersom den är tungt bidragsfinansierad.

Den så kallade rennäringsen ligger som en våt filt över halva Sveriges yta vad gäller regional utveckling. Tids nog måste vi ta tag i den här frågan på allvar. Jakt, fiske och vandring – sådant som kanske gör att människor söker sig till norra Sverige och kan fylla på de företaget som är i behov av arbetskraft – kan vi inte hantera på det sätt vi gör i dag.

Tills vidare gläds jag dock åt att Jämtlandstriangeln nu ska få sitt efterlängtrade underhåll så att vi snabbt kan återställa tillgängligheten för svenskar som vill fjällvandra i Jämtland och andra områden. Nu återstår egentligen bara att länsstyrelsen och STF agerar utifrån det nya läget. Turistnäringen är central för Jämtlands län och får inte slarvas bort.
(Applåder)

I detta anförande instämde Eric Palmqvist (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 5 Regional utveckling

Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU2
Utgiftsområde 19 Regional utveckling
(prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD):

Fru talman! Låt mig inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

I dag debatterar vi regional utveckling, ett utgiftsområde som är betydligt smalare än man kan tro givet att politikområdet är brett och svårt att avgränsa. Vad som är regional utvecklingspolitik och vad som inte är det är svårt att hålla isär eftersom nästan alla politikområden på ett eller annat sätt påverkar förutsättningarna för att bo och verka i landets olika delar.

Givet detta återstår det att se vart dagens debatt tar vägen. Min gissning, fru talman, är att vi från denna talarstol under den här debatten kommer att få höra mycket som på ett eller annat sätt har bäring på regional utveckling men som i statsbudgeten hör hemma i helt andra utgiftsområden än det som debatteras i dag.

Vi kommer, som brukligt är, att få höra att hela landet ska leva, från ledamöter från vänster till höger. Inget parti vill heller göra några omvälvande neddragningar på detta utgiftsområde. Det finns naturligtvis skillnader, och vi gör olika prioriteringar. Men på det stora hela är skillnaden mellan förslagen förhållandevis marginell så länge vi håller oss till de i dag befintliga budgetposterna.

Dock vill några partier i den här kammaren tillföra nya och omfattande kompensatoriska åtgärder för de orimligt höga bränslekostnader de själva förespråkar.

Som bekant står Sverigedemokraterna och övriga Tidöpartier för en helt annan lösning på detta problem, varför sådana åtgärder inte är nödvändiga.

Just när det gäller bränslepriser och transportkostnader menar i alla fall jag att det finns få saker som gjorde livet så tufft för människor på Sveriges landsbygd och småorter som Magdalenapriserna på bensin och diesel. När vi betalade uppemot 30 kronor litern för diesel och faktiskt under en period hade världens högsta pris vid pump gick familjer och företag på knäna. Priserna på varor och tjänster sköt i höjden, och inflationen drevs upp. Nu har vi tack och lov Jimmiepriser i stället, och inte bara det – vi satte stopp för det urusla förslaget till nytt reseavdrag som annars hade införts av Socialdemokraterna med stödpartier, samtidigt som vi höjde nivån på det befintliga reseavdraget.

Vi gör satsningar på vägnät, och vi avskaffar flygskatten. Vi är nämligen övertygade om att rimliga transporttider och rimliga transportkostnader är en viktig förutsättning för utvecklingen i landets alla delar. Underhållsskulden är dock enorm, och de satsningar som behöver göras är så omfattande att det kommer att ta lång tid och krävas många budgetar med förnuftiga satsningar innan vi är i nivå med behovet.

Låt oss för en stund titta på en sak som är direkt kopplad till detta utgiftsområde, nämligen stödet till kommersiell service på vår landsbygd. Här kan man notera att det i budgeten nästan råder en politisk vilja att övertrumfa varandra – gott så. Sverigedemokraterna har länge förespråkat att dessa stöds utformning, tillräcklighet och träffsäkerhet ska genomlysas för att säkerställa att de gör avsedd nytta. Glädjande nog kan man läsa i betänkandets förarbeten att de utvärderingar som faktiskt gjorts visar på att så verkar vara fallet, men detta är naturligtvis något vi nogsamt kommer att följa då det är en hjärtefråga för oss. Den kommersiella servicen utgör inte sällan ett viktigt nav ute i Sveriges olika bygger.

Fru talman! I dessa debatter brukar jag tala om att en av de viktigaste förutsättningarna för regional utveckling är att det finns människor med drivkraft som vill och kan bo ute i landets alla delar. Humankapitalet är centralt i sammanhanget.

Min och även mitt partis övertygelse är att dessa människor och företag vill ha och förtjänar goda förutsättningar, oavsett var i landet de väljer att bo eller verka. En lyckad regional utvecklingspolitik handlar mer om att skapa vettiga förutsättningar som inte bygger på en bild av att man är tärande och i behov av en massa olika stödåtgärder. Detta är viktigt, inte minst för självbilden och stoltheten ute i landet. Vi måste samtidigt vara bättre på att undanröja hinder och regler som verkar hämmande. Låt mig understryka: Människor som bor ute i landet vill inte att vi ska tycka synd om dem och se dem som bidragsberoende. De vill ha sjysta förutsättningar att visa att de faktiskt har förmågan själva.

Jag brukar i dessa debatter göra lite personliga reflektioner utifrån egna betraktelser ute i landet. Jag har, som några av er här i församlingen säkert känner till,

ett förflutet som långtradarchaufför, även om det nu börjar bli många år sedan jag rattade stora, tunga ekipage längs Sveriges och Europas vägar. Det var emellertid en lärorik tid, och intrycken hann bli många och starka.

En lärdom jag drog är hur olika förutsättningarna är i olika regioner, inte bara inom landet men också i olika delar av Europa. Detta kan vara nog så viktigt att beakta givet att stora delar av detta utgiftsområde faktiskt är kopplade till EU-bidrag.

En annan lärdom var att det på väldigt många platser i vårt land finns företag och verksamheter som få utanför det område de är verksamma inom har någon större kännedom om men vars rykte och anseende är stort inom den bransch där de verkar. I till synes oansenliga byggnader gömmer sig inte sällan en makalös innovationskraft och en know-how eller en produktion som är eftertraktad i hela världen. Det är en häftig insikt.

Exemplen är glädjande nog så många att det är svårt att välja ut vilka som ska få ett omnämmande. Men om jag tillåter mig att börja i min egen hemkommun Gällivare kan jag inte låta bli att nämna Aimpoint, vars rödpunktssikten som utvecklades hemma i ett villagarage numera är världskända och används av militära och polisiära styrkor i hela världen. Fortsätter jag sedan ut i min egen valkrets Norrbotten kan jag nämna Mobilaris, som köpts upp av Epiroc, som på sitt kontor i Luleå utvecklar satellitoberoende navigationssystem för gruvindustrin. Båda är exempel på företag som är ledande inom sina respektive områden.

Gällivare och Norrbotten är härvidlag inte unika. Denna typ av företag finns bokstavligt talat från norr till söder. Det rör sig om alltifrån stora industriföretag med hundratals eller tusentals anställda till små innovationsdrivna företag med ett blygsamt antal medarbetare. Till detta kommer naturligtvis en lång rad andra företag, inte minst inom turism- och besöksnäringen, som tillsammans på ett eller annat sätt sätter Sverige på kartan och starkt bidrar till regional utveckling.

Fru talman! När vi nu talar om regional utveckling är det min och Sverigedemokraternas uppfattning att det börjar bli hög tid att utvärdera utfallet av den reform som genomfördes för några år sedan, då ansvaret för den regionala utvecklingen flyttades från länsstyrelserna till regionerna. Har reformen bidragit till ökad regional utveckling eller inte? Bör länsstyrelserna återfå hela eller delar av uppdraget, eller sköter regionerna uppdraget på ett tillfredsställande sätt? Det finns sådant som pekar på ett behov av en förutsättningslös genomlysning, för till syvende och sist har vi ett kollektivt ansvar för att medlen fördelas på så sätt att de gör så stor nytta som möjligt. Vi är ju alla trots allt eniga om att hela Sverige ska leva.

Med detta sagt, fru talman, tar jag detta tillfälle i akt att önska talmanspresidiet, ledamöterna här i kammaren och de fantastiska tjänstemän som är en förutsättning för att hålla riksdagens arbete igång en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 88 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Eric Palmqvist för hans anförande.

Jag tänker inte använda replikskiftet för att tala om Jimmiepriserna, men det kan hända att jag tar upp Jimmiepriserna på mat, el, bostäder och så vidare i mitt anförande.

Jag tänkte ta tillfället i akt och prata om någonting som Eric Palmqvist inte nämnde och som kommer längre fram. För 2026 och 2027 aviserar SD-regeringen en neddragning på Fonden för en rättvis omställning, Just Transition Fund, som förhandlades fram under den S-ledda regeringen och som innebar möjligheter till stöd för stålindustrin i norra Sverige – i Norrbotten och i Västerbotten – men även för cementindustrin på Gotland.

Det är glädjande att SD-regeringen inte avvecklar hela fonden. Det är också glädjande att SSAB i år har fått ytterligare ett projekt för att faktiskt möjliggöra fossilfri stålproduktion.

Det som jag vill lyfta fram är de projekt på Gotland som innebär att Heidelberg Materials Cement ska kunna fortsätta att bryta kalk till cement. Det är helt avgörande att vi kan göra det på Gotland eftersom denna regering kategoriskt har sett till att avslå alla ansökningar om kalkbrytning i resten av landet. Då måste det vara på Gotland som man tänker sig att bryta. Men hur ska det gå till när man har sagt nej till alla havsvindparker runt hela Gotland i Östersjön?

Anf. 89 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Isak From för frågorna. Jag ska börja bakifrån. Som ledamoten säkert känner till är det av försvarspolitiska skäl som man väljer att avslå ansökningarna om dessa vindkraftsparker. Jag står helt bakom denna förklaring från regeringen. Jag tycker att de militärpolitiska och de försvarspolitiska hänsynen är oerhört viktiga. Dessa hänsyn måste man faktiskt kunna ta. Om man gör bedömningen att detta hotar vår försvarsförmåga eller på annat sätt är menligt för försvaret är det en rimlig bedömning att göra.

Sedan pratar ledamoten om dessa fonder. Vi står givetvis bakom ett levande företagsliv och en levande industri. Men den måste inte vara beroende av politiskt tillsatta fonder. Ett friskt företagande behöver inte den typen av fonder. Ett friskt företagande och ett friskt näringsliv behöver sitt eget kapital och det riskkapital, kapital som kommer från dem som tror på idéerna, som tror mer än de 349 ledamöterna i kammaren på satsningarna. Därför måste kapitalet komma därifrån i första hand. Skapar man goda förutsättningar i övrigt kommer kapitalet om man tror på idén. Gör man inte det kommer inte kapitalet. Men det är inte vi 349 ledamöter som ska allokera pengar för att dessa projekt ska flyga, så att säga.

Jag noterar också att ledamoten Froms parti ska försöka bilda regering med partier som inte vill skjuta till dessa 2 ½ miljarder till stöd för ökade

drivmedelskostnader. Jag tänker att ledamoten får resonera om det.

Anf. 90 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Eric Palmqvist pratade om företagsstöd. Då är det rimligt att man har rättvisa förutsättningar. Nu är vi faktiskt medlemmar i Europeiska unionen. Just Transition Fund, Fonden för en rättvis omställning, möjliggör medfinansiering med EU-medel som SD-regeringen nu säger nej till. Det kommer direkt att påverka förutsättningarna för att bryta kalk för cement på Gotland.

Fru talman! Jag har haft debatter med Ebba Busch och Romina Pourmokhtari här i kammaren om de avslagna ansökningarna för kalkbrytning i Värmland och i Norrbotten. Frågan som stålindustrin i Norrbotten ställer sig är vad de ska göra om de inte kan få kalk från Gotland. Frågan som Heidelberg Materials ställer, om de inte kan få energi på Gotland, är hur de då ska klara koldioxidlagringen som de har tänkt genomföra eller öka andelen koldioxidfritt framställd cement. Det är den stora frågeställningen.

Vi har haft debatter här tidigare i dag där det har lyfts fram att vi behöver ha cement. Jag är helt på det klara med – jag driver frågan hårt – att vi behöver kunna bryta dessa material här i Sverige. Då behöver de företag som faktiskt gör det ha förutsättningar att ställa om till en fossilfri produktion. Då ser jag ingenting som denna regering gör som långsiktigt möjliggör en fortsatt kalkbrytning på Gotland. Men ledamoten Palmqvist får gärna överbevisa mig om detta i nästa replik.

Anf. 91 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag uppfattar det som att ledamoten From över huvud taget inte ville röra vid allokeringen av medel för att kompensera för de höga drivmedelspriserna. Det var det som jag försökte få in i slutfasen av min förra replik.

Nu vet jag att ledamoten From inte har någon ytterligare replik. Men det hade ändå varit intressant att höra hur Socialdemokraterna resonerar i denna fråga. Det stora partiet vill kompensera för orimligt höga drivmedelspriser, men tilltänkta samarbetspartier, som kanske har en mer njugg syn på privatbilism, verkar inte vilja göra det.

Det är i alla fall intressant att vi i dag kan tala om kalkbrytning. Scenariot för några år sedan här var att hela kalkbrytningsproduktionen på Gotland var hotad. Vi var ett av de drivande partierna för att få till stånd regler som gjorde att vi kunde säkra produktionen för framtiden. Vi är också ett av de partier som hårdast har drivit regelverket kring tillståndprocesser och liknande. Vi har gjort mer på två år än vad den förra regeringen måktade med att göra på åtta år när det gäller tillståndprocesser.

Detta är två hörnstenar i fråga om möjligheten att fortsätta med brytning av kalk, som är ett viktigt industrimineral bland annat, som ledamoten nämner, när det gäller produktionen av cement och betong. Det

finns inget motsatsförhållande där. Detta är frågor som vi har vurmat för hela tiden, att säkerställa att vi har en cementproduktion.

Jag tror att ledamoten kan dra sig till minnes hur debatten gick här för ungefär två och ett halvt år sedan när produktionen faktiskt var hotad. Det var inte så att det var vårt parti som inte hetsade i den frågan.

Anf. 92 ISAK FROM (S):

Fru talman! Vår budgetmotion gällande ramarna har fallit. Därför deltar vi inte i beslutsfattandet. Vi har i stället ett särskilt yttrande, mycket till stor del för att vårt budgetutrymme på detta område är betydligt större. Vi vill göra en stor satsning på privatbilism i glesbygd av flera stora anledningar. Nu ser vi i regeringens budget att det finns ännu fler anledningar. Med centraliseringspolitiken och nedläggningen av myndigheter ute i landet krävs det faktiskt att man kan ta sig till de större centralorterna. Vi tycker inte om den utvecklingen, men den är ett faktum.

Fru talman! Vi är drygt i halvtid, och den SD-styrda regeringen har lagt fram sin tredje budget. Det är väldigt tydliga skillnader. Sveriges löntagare råkar väldigt illa ut. De blir fattigare än de hade behövt vara. Tio års reallöneökningar har uttraderats. Vanliga svenskar kommer att avsluta denna mandatperiod fattigare än den började. Julen i år kommer att bli jobbig för många.

Bostadspolitiken har havererat. Arbetslösheten skenar. Tillväxten försvinner nästan, samtidigt som gängvåldet kryper ned i åldrarna. SD-regeringen har drivit fram en sjukvårdskris. Det är dålig politik, men det är bra att de politiska skillnaderna är tydliga. Det är tydligt vilka som styr och till vem man styr.

Vi socialdemokrater menar att vi kan bättre. I vårt socialdemokratiska budgetalternativ finns tydliga alternativ på varje område. Vi prioriterar förstärkt sjukvård, Sveriges tillväxt och kraftfulla åtgärder för att stoppa våldet och nyrekryteringen.

Fru talman! Vi debatterar regional utveckling. Så här skriver regeringen i sin budgetproposition: ”Regeringens utveckling och styrning av den regionala utvecklingspolitiken ska vara samordnad med vissa insatser inom utgiftsområdena 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 20 Klimat, miljö och natur, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv samt övriga berörda utgiftsområden. Insatser inom områdena ska komplettera varandra och bidra till synergier.” Det är kanske därför som den regionala utvecklingspolitiken går in i olika områden.

Fru talman! Regeringen skriver ”komplettera” och ”bidra till synergier”. Bostadsbyggandet har avstannat. Byggnadsarbetarna går arbetslösa och nöter a-kassa i stället för att bygga bostäder och äldreboenden. När det gäller konsumentpolitiken kan vi se att det har blivit dyrt. Det har blivit Jimmiepriser på falukorv, ost, el, bostäder och boende. Det är något som särskilt drabbar glesbygdslän. Det är bland annat därför vi har

en satsning och vill öka anslaget med 20 miljoner för att förstärka servicen i just glesbygd.

Fru talman! Kommer ni ihåg Landsbygdskommittén och landsbygdspropositionen som kom för något år sedan? Då var nästan alla partier helt överens om att det behövdes stora satsningar på gles- och landsbygd. En särskild sådan del var att man destinerade 70 miljoner kronor till 39 kommuner i nordvästra Sverige, från Torsby till Kiruna, för näringslivsutveckling. Det var en satsning som av i stort sett alla har beskrivits som en av de mest lyckade som genomförts. Den har bidragit till lokal näringslivsutveckling och vägledning för företag att söka både riskkapital och andra stöd liksom till vägledning för att söka tillstånd.

Men vad händer nu då? Nu tas detta bort. Man prioriterar inte längre dessa 39 kommuner. Det plockas bort.

Fru talman! Vi ser också hur privatiseringarna slår mot inte minst gles- och landsbygd. Den apoteksreform som har levat ett antal år nu får fullt genomslag, och särskilt apoteken i gles- och landsbygd får stora problem med att lagerhålla nödvändiga mediciner, alltså det som apoteken ska göra. De ska inte bara ha hudkräm, solkräm och plåster utan nödvändiga mediciner. På ett annat budgetområde har vi förslag om att införa 300 riksapotek med särskilt ansvar att säkerställa att man har nödvändiga mediciner.

Detta budgetområde ska sammanlänkas med budgetområdet Kommunikationer. När det gäller infrastruktur satsar regeringen stort på vägar men nästan ingenting på järnvägen, trots att industrin i hela landet skriker efter nödvändiga åtgärder. Man höjer anslaget till järnvägen med 5 procent, trots den enorma underhållsskuld som finns.

När det gäller kommunikationer står inte staten vid sitt löfte om medfinansiering av regionaltrafik, utan man lägger över en del kostnader på regionerna samtidigt som man inte tillför medel till regionerna.

Fru talman! Trots vad Moderaternas partiledare skrev till skogsägarna om att stärka skogsägarnas ställning ser vi efter drygt två år motsatsen. Avverkningarna minskar, det införs fler naturreservat, det blir fler avslag och det blir höjd skatt. Detta är vad som har skett efter drygt två år av denna mandatperiod.

Fru talman! Detta håller ju inte ihop! Ska vi ha en livskraftig landsbygd med likvärdig välfärd och förutsättningar för kommunikationer behöver vi också en politik för hela landet.

I tidigare debatter har jag talat om statens storlek. Oavsett statens storlek anser vi socialdemokrater att staten ska finnas i hela landet. Nu har den SD-ledda regeringen aviserat en stor neddragning på Statens servicecenter. Hur det ska gå till vill man inte säga, utan man har gett Statens servicecenter i uppdrag att återkomma om detta. Samtidigt ser vi hur den statliga verksamheten dras bort från de minsta kommunerna.

Vi hade en plan för att bygga ut Statens servicecenter med servicekontor i alla kommuner, för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, Skatteverket, Migrationsverket och polisen. Men nu ser vi i stället

neddragningar och längre resor. Då behöver vi också satsa på dem som behöver bilen mest. Det är därför som vi anslår drygt 2,6 miljarder mer till detta budgetområde. Vi behöver stärka dem som behöver bilen allra mest, alltså de som bor i gles- och landsbygd. Med den här regeringen, fru talman, är servicen på väg bort.

Jag skulle kunna gå in på fler områden. Vi har skrivit om dem i vårt särskilda yttrande. För vår del ser vi att budgeten är en sammanhållen enhet av alla områden. För att man ska kunna bo och leva i hela landet behövs en fungerande sjukvård. Det behöver finnas mat i butiken. Man behöver kunna ta sig till arbetet och de nödvändiga orterna. Det vi ser nu är att staten centraliserar och drar sig tillbaka. Det är verkligen inte okej.

Mycket av de pengar som finns i detta område är knutna till olika EU-projekt. Vi ser nödvändigheten av att faktiskt nyttja dem. Det handlar om att ligga i framkant och om att ta vara på de möjligheter som till exempel Fonden för en rättvis omställning ger, så att vi får jobb och utveckling och så att vi kan stärka stålindustrin i norra Sverige och cementindustrin på Gotland.

Anf. 93 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Isak From som rör anslaget om nästan 2,6 miljarder för att kompensera för höga drivmedelspriser. Man vill alltså ha ett anslag i utgiftsområdet som skulle mer än dubbla hela utgiftsområdet. I sitt ursprungliga förslag mer än dubblar man alltså detta.

Ni som känner till Socialdemokraterna – som tycker att skatt är häftigt utom när det drabbar de egna lotterierna – vet att man tar mycket och sedan slänger ut lite brödsmulor. Det blir aldrig full kostnadstäckning.

Låt oss säga att man gör bedömningen att landsbygdens folk ska få 2,6 miljarder i något slags stödåtgärd. Då är i alla fall min gissning att man har gjort en beräkning. Med de drivmedelspriser som ert parti förespråkar kommer landsbygdskollektivet att drabbas med långt mer än 2,6 miljarder.

Ni vill då ha dessa drivmedelspriser – tillsammans med era blivande regeringspartier. Men vi ser inte något annat parti på vänsterflanken som har ett liknande förslag i sin budget. Då är min fråga till ledamoten: Hur mycket kommer det att kosta det svenska skattebetalarkollektivet att åka bil med er framtida regering? Hur mycket kommer merkostnaden att vara för det svenska skattebetalarkollektivet? Kan ni försäkra väljarna att ni med era samarbetspartier skulle kunna få igenom en kompensationsåtgärd som täcker landsbygden, och skulle det vara en full kostnadstäckning?

Anf. 94 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Eric Palmqvist, för frågorna!

Vi har diskuterat drivmedelspriser här i kammaren många gånger. Vi har varit tydliga med att reduktionsplikten inte borde ha gått upp till de nivåer som den

gjorde, men reduktionsplikten är helt avgörande för att man ska kunna uppnå klimatmålen. Reduktionsplikten ger också en stor möjlighet att öka självförsörjningsgraden i fråga om drivmedel. Ska vi vara beroende av olja från Ryssland och Saudiarabien, eller ska vi tillverka vårt eget bränsle? Det är den stora frågeställningen.

Fru talman! Vi är fullt medvetna om att det kostar att åka bil. Därför vill vi kompensera den grupp som inte har något alternativ. Detta blir särskilt tydligt nu, med den centraliseringspolitik som förs av regeringen.

Det är alltså flera åtgärder. Vi kan behöva höja detta och kompensera mer. Men vi går in och försöker kompensera dem som faktiskt behöver det. Vi ser att några förmodligen skulle kunna åka kollektivt i större utsträckning, även i gles- och landsbygd. Samtidigt ser vi hur den SD-stödda regeringen tar bort sin hand från regionerna och aviserar en neddragning av stöden till kollektivtrafiken.

Det är ytterligare ett skäl till att vi behöver satsa på dem som faktiskt behöver ta sig till servicepunkterna. Det är helt avgörande, och det är en fråga som vi driver. Det handlar om ett rättvist stöd till dem som faktiskt behöver det.

Anf. 95 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Fru talman! Tack, Isak From, för svaret!

Ledamoten nämnde servicepunkterna. Statens servicecenter har en budget på ungefär 950 miljoner. Vi har gjort ett effektiviseringsavdrag eller en neddragning på ungefär 50 miljoner. Jag har tittat flera år tillbaka på detta anslag, som jag tror ligger i utgiftsområde 2. Det är en ganska liten skillnad på det anslag vi har nu jämfört med utfallen tidigare år. Detta är alltså ett effektiviseringsuppdrag. Det är ingen neddragning av verksamheten. Det är inget uppdrag till Statens servicecenter som handlar om att lägga ned kontor och liknande. Det är en socialdemokratisk tolkning av det hela.

Om vi nu ska prata om reduktionsplikten och om att vara självförsörjande kan jag säga: Vi var kraftigt beroende av importerat slaktavfall för att kunna leva upp till reduktionsplikten. Skulle hela Europa ha försökt att ha Sveriges reduktionsplikt, den vi hade under den socialdemokratiska och miljöpartistiska regeringens tid, hade inte det europeiska slaktavfallet räckt. Det hade inte räckt för att åstadkomma den reduceringsplikten.

Jag förstår inte riktigt hur detta skulle gå ihop. Man lever dessutom i en värld där man vill regera tillsammans med ett parti som är emot köttproduktion och köttkonsumtion över huvud taget. Man får jättegärna förklara detta.

Jag vill återkomma till frågorna: Hur mycket mer ska svenska skattebetalare – dina, mina och övrigas väljare – betala kollektivt för drivmedlen i Sverige med en socialdemokratisk regering? Man ska kompensera bara landsbygden med 2,6 miljarder, där det bor en minoritet av Sveriges befolkning. Hur mycket ska

det kosta det svenska skattekollektivet att tanka bilen med Socialdemokraterna vid rodet?

Anf. 96 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Den stora frågan är alltså: Ska vi kompensera dem som behöver det, eller ska vi ge pengar till dem som har alternativ? Ska vi ge förutsättningar till dem som har alternativ och kan resa på annat sätt eller betala för sig, eller ska vi kompensera dem som faktiskt behöver det?

En S-ledd regering aviserade stora investeringar på många olika områden. Det gällde inte minst flera drivmedelsfabriker, som skulle investera i restprodukter från skogen. Men med SD:s inflytande över regeringen har det behovet kraftigt minskat – försvunnit. Vem ska då investera i det här? Det ser vi inte.

Vi ser vad omvärldsfaktorerna får för påverkan på oss. Ska vi lita på saudiarabiska oljetransporter, eller ska vi producera eget bränsle?

Fru talman! Med SD:s inflytande över regeringen har vi fått sämre kollektivtrafik, mindre pengar till regional kultur, en besparing på statens servicekontor, en avvecklad näringslivsutveckling i de 39 mest behövande kommunerna, enorma neddragningar på studieförbunden och nedlagda kontor. Vuxenskolan, ABF med flera lägger ned på många mindre platser. Man säljer bilprovningen, privatiserar arbetsförmedlingen och lägger noll kronor på kommuner och regioner. Det är facit med Sverigedemokraterna i regering.

Anf. 97 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Isak From, för anförandet!

Det finns mycket man kan säga. Man kan börja med att konstatera att det kanske bara behövs ett utskott i Sveriges riksdag under nästa års debatter, eftersom allt som är möjligt att framföra kommer in här.

Jag ska försöka beta av några frågor.

Jag börjar med detta med att Sverige och dess befolkning har blivit fattigare. Regeringen tog över när inflationen ökade. Den har varit uppe i 10 procent. Isak Froms regering ville elda på. Man ville ge mer pengar i ett läge där de skulle ätas upp och brännas. Det var ungefär som att slänga dem på ett bål.

Jag skulle därför vilja fråga Isak From var han tror att vi hade stått i dag med en sådan politik. Hur hög hade inflationen blivit? Hade vi kunnat få ned den?

Den här regeringen har ägnat sig åt att bekämpa inflationen för att göra det bästa möjliga för AB Sverige och för befolkningen.

Det andra jag skulle vilja ta upp med Isak From handlar om reduktionsplikten och drivmedel, något som också en tidigare ledamot var inne på. Socialdemokraterna vill gärna leka Robin Hood. Man ska plocka in, och sedan ska man fördela ut. Samtidigt gör man det väldigt byråkratiskt. På vilket sätt gynnar det landets medborgare? Varför ska inte alla kunna ha möjlighet att få sänkta kostnader för drivmedel vid pump?

Anf. 98 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, för frågorna!

Med en socialdemokratisk politik tror jag att vi hade kunnat upprätthålla köpkraften. Vi skulle också ha säkerställt att skattesänkningar riktades till barnfamiljer och dem med lägst inkomst – de barnfamiljer som i dag har svårt att köpa träningskläder eller för delen hockeyutrustning till sina ungar.

Ann-Charlotte Hammar Johnssons parti premierar dem med de absolut högsta inkomsterna, människor som inte vet vad de ska lägga pengarna på. Vi har en finansminister som inte kunde peka ut vad hon skulle lägga sin skattesänkning på. Jag kan garantera, fru talman, att barnfamiljerna vet precis vad de behöver lägga pengarna på. De kan till och med önska sig att någon gång kunna gå på restaurang och på så sätt upprätthålla det lokala näringslivet.

Fru talman! Med en socialdemokratisk politik tror jag att vi hade upprätthållit köpkraften, och den drastiska nedgång vi nu ser i tillväxten hade kunnat undvikas. Vi är nästan sämst i EU. Det är illa, fru talman!

Anf. 99 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! När det gäller köpkraften är Sverige ett litet, exportberoende land som säljer till en värld som befinner sig i upp- och nedgång. Vi har valet i USA med hela den resan, och vi har Kina och exporten till Tyskland, som är vårt stora försäljningsland. Vi har också haft elpriser som har påverkat läget.

Den här regeringen har kompenserat de barnfamiljer som Isak From nämner. Man har ökat barnbidrag och så vidare för att göra det bättre i en svår tid med inflation, och man har bekämpat inflationen så att inte de höjda bidragspengarna skulle försvinna från dessa familjer och göra det dyrare.

Jag skulle också vilja ta upp de 39 kommunerna som Isak From nämner och som det har gått så illa för eftersom de inte har fått mer medel. Man kan i så fall fråga sig varför Isak From och hans regering inte tillsatte mer medel. Det här var ett projekt. Ibland glömmes Socialdemokraterna att ge hela bilden. Det här var ett projekt för att bygga upp en organisation för att hjälpa näringslivet från 2018 till 2024. Det är sex år. Någonstans tar projekt slut, och man övergår till att vara självgående. Är man inte det får Isak From och hans regering tillföra mer medel.

Nu kommer det en utredning och ett förslag om att titta på helheten när det gäller regional tillväxt och hur man ska kunna använda de synergieffekter som ledamoten själv var inne på i sitt anförande. Hur får man så bra nytta som möjligt från dessa synergieffekter?

Anf. 100 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Det var ett lyckat projekt. Kammaren var i stort sett helt överens om att man behövde göra någonting för att stärka de mest utsatta kommunerna. Riksrevisionen, SKR med flera har pekat på att det här

var en väldigt billig och effektiv reform. Man har fått ut väldigt mycket för jämförelsevis lite pengar.

Den här regeringen effektiviserar med 50 miljoner på Statens servicecenter nästa år. Sedan föreslår man en besparing på 100 miljoner 2026 och 150 miljoner för 2027. Då är frågan: Kommer Statens servicecenter ens att mäkta med? Vi ser nu hur staten drar sig tillbaka på område efter område. Då måste medborgare och kommuner med rätta fråga sig: Har vi ett jämlikt Sverige? Är det här rättvisa förutsättningar?

Fru talman! Jag kommer från Norsjö kommun. Ingen av dessa myndigheter finns på plats där. Den statliga verksamhet som vi har är den med den gulgröna skylten, där man säljer produkter i olika flaskor. Det är en populär verksamhet, men det är den enda statliga verksamhet som finns på plats.

Man kan visserligen nå Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan digitalt. Men vårt löfte här i kammaren var att alla medborgare i hela landet ska ha samma förutsättningar. Nu ser vi på område efter område hur detta försämras.

Anf. 101 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Regeringens budgetförslag för 2025 tar fasta på de stora utmaningar och möjligheter som vår nation står inför, och vi debatterar nu utgiftsområde 19 Regional utveckling som är en väldigt liten del av det hela.

Detta smala utgiftsområde krokas i en bredd av politikområden. Inte minst Riksrevisionens rapport om den regionala tillväxtpolitiken har pekat på svårigheterna att avgränsa vad som är regional utvecklingspolitik och vad som inte är det, eftersom en mångfald av alla politikområden på ett eller annat sätt påverkar förutsättningarna att bo, leva och verka i landets alla delar. Det är något som vi har fått ta del av här.

Riksrevisionens rapport från 2022 kom med ett antal rekommendationer. En sådan är möjligheten till gemensamma uppdrag. Samverkan och synergieffekter skulle uppnås. Detta har den nuvarande regeringen tagit fasta på. Man vill jobba tvärssektoriellt med regional tillväxt för att nå nya möjligheter.

Detta sker genom att regeringen med förslag om att stärka samverkan mellan statliga och lokala nivåer går i linje med att samla aktörernas uppdrag till en helhet. I dessa sammanhang har regeringen till exempel gett flera myndigheter i uppdrag att 2025 och 2027 redovisa hur deras verksamhet har bidragit till målen för den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken och hur verksamheten har varit av betydelse för EU:s sammanhållningspolitik.

Det är viktigt att mäta det som görs och se vad det ger för effekter för den konkurrenskraft och tillväxt som är så viktig för AB Sverige och för oss som bor, lever och verkar här. I det arbetet har Tillväxtverket en central roll med anvisningar, analyser, redovisningar, samordning, metodutveckling och lärande för statliga

myndigheters uppgifter inom regional utvecklingspolitik och landsbygdsolitik.

Tillväxtverket har tillsammans med Boverket, Trafikverket och länsstyrelserna i uppdrag att, utifrån myndigheternas ansvar, erbjuda regionerna stöd som strategisk planering genom bland annat ökad kunskap och utvecklad samverkan i det regionala utvecklingsarbetet.

Regeringen har också gett Tillväxtverket ett uppdrag att stödja länsstyrelserna att utforma och genomföra kompetenshöjande insatser för bättre myndighetskontakter med företag. Det ingår att bidra med kunskap om förenkling och företagets förutsättningar, något som är grundläggande för oss moderater. Uppdraget ska redovisas senast i december 2026.

Menar vi allvar med att konkurrenskraft och tillväxt är viktigt är det också viktigt att våra myndigheter går åt samma håll och inte bromsar och försvarar. Myndigheterna ska vara en del av lösningen för vårt näringsliv.

Fru talman! Resurserna måste användas mer effektivt. Till exempel har regeringen aviserat en effektivisering av vissa regionala stöd, och det är bra. Skattebetalarnas pengar måste gå till projekt som skapar verklig tillväxt och jobb, inte till administration. Utformningen av regleringsbrev är också viktigt i sammanhanget.

Rent fysiskt är det avgörande att människor kan resa och varor transporteras. För att det ska kunna ske på ett konkurrenskraftigt sätt behövs alla transportslag, inte minst flyget, i vårt avlånga land. Det är i vardagen vi märker hur det hänger ihop, och vi som pendlar i veckorna möter människor som reser till jobbet.

I min grannkommun Svalöv erbjuds en eftertraktad svetsutbildning. Dit reser yrkesverksamma in från landets olika regioner – senast från Norrbotten – för att tillgodogöra sig utbildningen. Detta är för mig ett gott exempel på hur vårt land skapar nytta för alla när vi kan samla utbildning och leverera påbyggnad av utbildning. Precis på det sättet anser jag att man ska ta till vara och maximera effekt och nytta.

Killarna som var på resa berättade att de skulle få fantastiska möjligheter i framtiden på jobbet, även inkomstmässigt, med denna utbildning. Allt kan inte finnas överallt, men alla kan få del av kunskap för att höja kompetensen.

Fru talman! Med regeringens politik utökas nu stödmöjligheterna till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer i landet. Det sker med hjälp av en ny förordning som innebär en möjlighet att få stöd.

En viktig del i arbetet med att stärka landsbygden är att stödja de små dagligvarubutikerna och drivmedelsstationerna. På detta område kan jag ge exempel på debatter som hölls med ansvarigt statsråd i den förra regeringen, exempelvis om pumpar och drivmedelsstationer. Det fanns 1 miljard i avsatta medel för att öka möjligheterna för dem att ställa om. Det var små mackar utan mycket utrymme. Det fanns restriktioner kring medlen, och man började erbjuda dem via landsbygdsprogrammet. Det innebär att de fastnade i

statsstöd, vilket i sin tur gjorde att de inte kunde betalas ut. Därmed gick tiden. Sedan infördes medel till regionerna, vilket innebär att de kom att konkurrera med andra saker som landsbygden skulle behöva.

Samtidigt kan vi se framför oss ett läge där vi kan ta exemplet Abisko, som ligger långt från Norge och tio mil från Kiruna. Abisko skulle kanske stå utan drivmedelsstation. Hur skulle det då bli med hemtjänsten som ska köra alla dessa mil? Det skulle inte fungera i vardagen.

Vi har också diskuterat hur EU-medel påverkar. Om du redan har investerat i en sak för din lanthandel eller station kan det innebära att du inte får pengar för något annat syfte. Det här är ett exempel där det är viktigt att myndigheter gör rätt från början, så att det går att ta vara på möjligheterna.

Låt mig återgå till budgetområdet Regional utveckling. Det finns ett tydligt mål, nämligen att stärka villkoren för att bo, verka och leva i hela landet – från glesbygd till storstäder.

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stark lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Det finns fyra huvudområden, och man inser lätt att det blir politik för alla utgiftsområden. De kopplar på längden och bredden.

Med Moderaterna i spetsen vill vi se en regional utvecklingspolitik som inte bara fördelar resurser utan som också bygger frihet och framtidstro i hela landet. Låt oss ge människor och företag möjligheten att lyckas från norr till söder och från stad till landsbygd. För att det ska bli verklighet krävs tydliga prioriteringar, nämligen ett företagsvänligt klimat, en välfungerande infrastruktur och en effektiv stat som stöder, inte hindrar, tillväxt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på motionerna.

Jag önskar alla en god jul.
(Applåder)

Anf. 102 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte att vi kunde fortsätta diskussionen på ett annat område.

Alliansregeringen avreglerade och sålde ut stora delar av Bilprovningen. Nu har den SD-ledda regeringen sålt det som var kvar av Svensk Bilprovning till TÜV Rheinland AG för 1,2 miljarder. Dessa pengar läggs på hög och går till att betala av på statsskulden.

Fru talman! Säkerställer försäljningen tillgängligheten till främst registreringsbesiktning i hela landet? Riksdagens utredningstjänst har gjort en sammanställning av mycket av det som Riksrevisionen konstaterade, nämligen att utförsäljningen och privatiseringen av stora delar av Bilprovningen har inneburit fler stationer i tätbebyggda storstadsområden. Vidare har den inneburit en ökad tillgänglighet för de allra flesta när det gäller vanlig bilprovning, förutom i Jämtland som har ett negativt resultat.

Sedan har vi frågan om registreringsbesiktning. Det är ju en ganska viktig åtgärd, inte minst för

småföretagare i glesbygd. Många företag bygger om släp, och de behöver registreringsbesiktigas. Det finns en hel del A-traktorer i gles- och landsbygd som behöver besiktigas. De stationer som har funnits i främst de små kommunerna har också hanterat registreringsbesiktning. Kan Ann-Charlotte Hammar Johnsson garantera att så kommer att vara fallet även med en ny ägare?

Anf. 103 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Isak From för frågan.

Det finns väl aldrig några garantier för någonting, så det vore märkligt om jag kunde garantera någonting här och nu eller över huvud taget. Det kvittar om det är fråga om offentlig sektor eller privat sektor. Det har inte med saken att göra.

Bilprovningen är såld. Utförsäljningar är det samma som rea; vi säljer bolag.

Allt detta är nytt, men det som har sagts hitintills är att det ska bli en utökning på landsbygden. Vi får följa frågan, och det ska inte vara annorlunda nu än tidigare. Det är målet. Det är bara positivt om det blir bättre.

Efter att ha besvarat frågan väljer jag att återgå till Isak Froms tidigare frågor. Det var bland annat tal om sjukvård mitt i allt, och jag tyckte att den delen var intressant. Isak From nämnde att Sverige har försatts i en vårdkris. Så kan det inte vara. I så fall är det fråga om regionala kriser.

Låt oss titta på exemplet från Isak Froms parti och Stockholm. Vi kan konstatera att en mångfald av saker och ting har monterats ned. Tidigare fanns valfrihet. Den har minskat. Det fanns inga vårdköer, och nu har de ökat i omfattning.

Bussarna blir färre, skatten blir högre och ekonomin försämras. På vilket sätt är detta regeringens fel? Det går som en röd tråd genom regionerna. Man har tillfört medel tidigare. Några klarar uppdraget, medan andra inte klarar uppdraget. Här verkar det vara så att i socialdemokratiskt styrda delar av Sverige är det sämre utfall än i moderata delar av landet.

Anf. 104 ISAK FROM (S) replik:

Fru talman! Bilprovningen är såld. Blir tillgängligheten bättre? Från nära nog 0 procents närvaro av Svensk Bilprovning i de mindre kommunerna tar nu ett privat bolag över. Kommer det bolaget att upprätthålla den del som gäller registreringsbesiktning, som är särskilt avgörande för företag? Det är den fråga som vi naturligtvis kommer att följa. Detta kan åläggas operatörer via lagstiftning, om man vill. Vi har inte gått så långt, utan vi får följa utvecklingen och se.

När det gäller Ann-Charlotte Hammar Johnssons fråga om sjukvården är det glasklart. Regeringen väljer stora skattesänkningar för de mest välbeställda och lämnar över notan till kommuner och regioner.

Ann-Charlotte Hammar Johnsson har sagt det själv: Det finns effekter av inflationen som också drabbar kommuner och regioner, men detta kompenseras av regeringen inte sektorn för. Man satsar inte på denna sektor, som i stora delar är verksam ute i landet och

som är nödvändig för regional utveckling. Det är en väldigt tydlig politisk skillnad, fru talman.

Jag vill avsluta med att önska kamraten i näringsutskottet en god jul och ett gott nytt år. Även näringsutskottets kansli och fru talmannen med medarbetare önskar jag en god och vilsam jul.

Anf. 105 ANN-CHARLOTTE HAMMAR
JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Angående sjukvården – den röda linjen genom landet – och att det kostar mer blir det längre köer med Socialdemokraterna. Det är inte så att regeringen inte har tillfört medel. Det har vi gjort.

En resa som man måste göra om man vill ha regionala parlament är att man måste sköta sitt uppdrag och dra nytta av det man har. Det finns överbyggnader, och det finns andra sätt att arbeta som man bör ta vara på. Detta får regionerna ta tag i. Jag kan bara konstatera att Stockholm är ett exempel som tydligt visar på skillnaderna mellan en moderatledd region och en socialdemokratiskt ledd region.

Jag vill avsluta med att ta upp vuxenskolan, som var på tapeten tidigare. Jag tog upp exemplet att utbildning sammanförs och att man kan resa in från landet för att få en utbildning på ett ställe. Som sagts tidigare är det viktigt att en utbildning ger jobb så att det inte blir en utveckling där folk bara sätts på skolbänken. Det är viktigt att det ges arbetsmöjligheter efteråt. Det är därför vi styr om och styr rätt när det gäller utbildning.

Anf. 106 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Det handlar om utgiftsområde 19 Regional utveckling. Jag skulle kunna ge många exempel på regional avveckling. Avvecklingen har pågått i detta land i decennier, oavsett färg på regeringar.

Det fanns en tid då man verkligen försökte få hela Sverige att bli befolkat och då landsbygdens bidrag, utifrån dess olika styrkor i fråga om tillväxt, togs till vara.

Jag kommer inte att gå in på olika poster i utgiftsområdet, för jag tycker egentligen att det är irrelevant. Jag kan lugna Tidöpartierna med att vi, om det blir en socialdemokratiskt ledd regering, säkert kommer att kunna få till stånd en budget som vi är överens om även på detta område.

Jag ska ge en liten tillbakablick. Man börjar känna sig som en dinosaurie här, men det här har betydelse när det gäller varför vi har hamnat här.

Jag är inte ute efter att svartmåla någon regering, men jag kan konstatera att när till exempel jordbrukspolitiken blev föremål för EU:s gemensamma jordbrukspolitik tappade man helt synen på vad som händer på landsbygden när det småskaliga jordbruket försvinner.

Jag förstår givetvis att det inte var något drömyrke för den generation som fick se sina föräldrar gå till la-dugården alla dagar på året. De fick aldrig ha semester, och de finaste sommardagarna jobbade de som hårdast för att få foder till kreaturen.

Men i den iver som rådde när det gällde att få billig mat och få människor att flytta till industrijobben glömde man helt bort att självförsörjningsgraden när det gäller mat sjönk för varje år.

Kommunernas ekonomi blev allt svårare att få ihop med den åldrande och samtidigt minskande befolkningen. Den teknikutveckling som pågått och som ännu pågår har givetvis bidragit till att det blir en naturlig omfördelning när det gäller vad arbetskraften behövs till.

Jag kan ta mitt yrke som exempel. År 1984 började jag som huggare i skogen. I en halvcirkel på tio mil runt mitt hem fanns ungefär 20 byar – allt från några riktigt små med bara en gård till gamla kommundelar med flera hundra invånare.

Då, 1984, var det säkert fler än 300 skogsarbetare som varje morgon tog sig ut från stugorna ut till arbetet i skogen. På somrarna kunde antalet näst intill fördubblas under några veckor. I dag är det kanske 25 arbetare på samma geografiska område som arbetar med avverkning i skogen och som bor och skattar i min hemkommun.

Avverkningen har dock inte minskat. Under några år ökade den till och med jämfört med 80-talets uttag. I dag har de stora bolagen minskat sina volymer lite grann, men de privata skogsägarna är mer aktiva.

Även här ser man hur avverkningsentreprenörer kommer, framför allt från Finland, och jobbar med sådant som för några decennier sedan var helt uteslutet. Och inte nog med att avverkningsuppdrag utförs av bolag vars arbetare liksom bolagen själva betalar skatt i ett annat land, utan fler och fler fastigheter ägs dessutom av barn eller barnbarn till dem som en gång odlade och försåg Sverige med livsmedel och som bodde på gården. Detta innebär att fastighetsägarna oftare bor i en storstad i en annan kommun, kanske rentav i den kommun vi är i nu. De betalar skatt här som kommer från resurser från landsbygdskommunerna, som samtidigt kämpar med att få ekonomin att räcka till allt som en kommun förväntas ge till sina kommunmedborgare.

Ofta sker avverkningen i dag med resurser som bidrar med noll till kommunerna. Ägarna till fastigheterna bidrar med noll till kommunerna från skogens intäkter. De kommuner som har högst kommunalskatt får oftast endast förse dessa rörelser med infrastruktur- underhåll och sedan se hur värden försvinner från kommunen utan att den får något tillbaka.

När det gäller skogsvård fördubblades antalet arbetare i skogen under några sommarveckor 1984, men antalet i dag är i princip noll. Det finns givetvis några tappar som försöker och som fortsätter att kämpa. De som utför dessa jobb kommer från baltländerna eller från något exotiskt land vars arbetare kan tjäna lika mycket på en månad här i Sveriges skogar som deras landsmän hemma tjänar på ett helt år.

Allt det jag beskriver är kontentan av att vi har låtit vår landsbygd dräneras på människor i jakten på vinstoptimering. Det som nu förväntas av landsbygden är att vi ska bidra till omställningen med mineraler och elkraft. Samtidigt ska vi stå med mössan i hand och

bara titta på när värden i form av naturresurser skeppas ut och förväntas rädda klimatet och världen.

Vänsterpartiet tycker givetvis att det nu mer än någonsin är viktigt att vi tar chansen att återbefolka de delar av landet som dränerats på folk, nu när det verkligen behövs arbetskraft för att göra en hållbar omställning av samhället och industrin.

För att få acceptans för att förse Sverige med mineraler, elkraft och andra resurser som är platsbundna till just dessa landsbygdskommuner måste det till en annan politik som fördelar värdena mer rättvist så att människor attraheras att flytta och bygga sin framtid just där resurserna finns och utvinns.

Ett samhälle måste känna att de naturresurser det besitter ger ett mervärde som alla i samhället får ta del av när de utvinns. Först då växer acceptansen och förståelsen för något som kanske upplevs som negativt men där de positiva effekterna överväger när ett bättre liv kan ges till alla medborgare och det inte bara blir utdelning till kapitalägarna, vilket är det näst intill al-lenarådande i dagsläget.

Fru talman! Jag går tillbaka till det anslag som betänkandet handlar om. Riksdagsmajoriteten har i det första steget av budgetprocessen gett budgetpolitiken en annan inriktning än den som Vänsterpartiet önskar. Jag avstår därför från ställningstagande när det gäller anslagsfördelningen. Jag utvecklar detta lite mer i vårt särskilda yttrande, om någon vill läsa mer om det.

Med detta önskar jag mina kollegor, kansliet och fru talmannen en riktigt god jul och ett gott nytt år.

(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.20 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.30, då parentation och votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.30.

§ 6 Parentation

Anf. 107 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Den 26 november nåddes vi av det sorgliga beskedet att före detta talmannen Birgitta Dahl gått bort efter en tids sjukdom. Våra tankar och vårt varma deltagande går till hennes familj, varav några medlemmar finns med oss här i dag, samt till övrig släkt, vänner och tidigare kollegor.

Som ni vet samlas vi i kammaren för att minnas en tjänstgörande ledamot som gått bort. Detta gäller dock inte tidigare ledamöter. Däremot håller vi parentation i kammaren till minne av tidigare talmän och tidigare statsministrar.

Vi är många som minns Birgitta Dahl som en person och politiker med ett knivskarpt intellekt och en stark personlighet. Hon var viljestark, stridbar och modig. Med sitt djupa intresse och grundliga sakkunskaper vann hon respekt och vänner i breda läger och över partigränser. Hon förenade engagemang och enighet med värme och omsorg om andra.

Birgitta Dahl föddes den 20 september 1937 i nuvarande Härryda kommun i Västergötland. Hon valdes in i riksdagen 1969 som ledamot för Socialdemokraterna. Birgitta Dahl blev talman 1994 och behöll detta uppdrag i åtta år, till 2002, då hon lämnade riksdagen efter 33 år. Under sin tid i riksdagen var hon även bland annat vice ordförande i socialförsäkringsutskottet.

Ärade ledamöter! Birgitta Dahls samhällsengagemang började i studentföreningar med kommunala uppdrag och internationellt arbete bland annat inom fredsrörelsen. Därefter låg hennes fokus på uppdraget som riksdagsledamot på 70-talet, på uppdraget som statsråd i flera socialdemokratiska regeringar på 80-talet och på uppdraget som talman på 90-talet.

Birgitta Dahl beskrivs av många som en förebild och en föregångare. Före detta statsministern Ingvar Carlsson har uttryckt det som att Birgitta Dahl rörde vägen för kvinnor i politiken. Hon var stark och uthållig, framför allt när hon kämpade för att få igenom viktiga förändringar inom de områden hon brann särskilt för, som jämställdhet. Hon var med och drev igenom flera jämställdhetsreformer som gjort stora avtryck i vårt land, till exempel reformerna för daghemsutbyggnad, allmän föräldraförsäkring och förbud mot barnaga.

Det stora engagemanget för jämställdhetsfrågor tog Birgitta Dahl med sig in i uppdraget som talman. År 1995 bjöd hon in kvinnliga ledamöter – en från varje riksdagsparti – till ett möte. Hon ville diskutera hur de kunde samarbeta för att maximera nyttan av riksdagens goda representation mellan könen. Resultatet blev bland annat en verksamhet för riksdagsledamöternas barn och införandet av fasta tider för omröstning – allt för att göra det enklare för både kvinnor och män att förena uppdraget som ledamot med familjelivet. Detta blev den verkliga starten för riksdagens interna arbete med jämställdhetsfrågor. Det är ett viktigt arbete som pågår än i dag.

Som ett led i barnverksamheten, och som ett uttryck för Birgitta Dahls omsorg och omtanke om andra, tog hon även initiativ till barnens dag i riksdagen. Riksdagsledamöterna med familjer bjöds in till riksdagen för en annorlunda dag med rundvandringar i Riksdagshuset, fotografering och omröstning i Andrakammarsalen samt besök i restaurang, regirum och reprocentral. Skolbarnen fick med sig material hem för att kunna berätta om riksdagen för sin klass.

Birgitta Dahl är en legend i riksdagen när det gäller jämställdhetsarbetet, men hon förknippas även med sitt stora och tidiga engagemang för miljö- och energifrågor. Olof Palme utsåg henne 1982 till biträdande industriminister med ansvar för energifrågorna, och fyra

år senare utsågs hon till miljö- och energiminister. År 1990 blev hon miljöminister och drev då bland annat igenom ett förbud mot användningen av freoner, som fanns i till exempel kylskåp på den tiden.

Hon var alltså en pionjär inom flera områden och mötte stundtals mycket motstånd. Hon fick ta emot hårda ord och personangrepp men gav aldrig upp. I SVT-dokumentären *Birgitta Dahls heliga vrede* säger hon: ”Jag har betalat ett högt pris, och det har i högsta grad varit värt det.” Vi är alla i dag tacksamma över allt det Birgitta Dahl utträttade under sin livsgärning.

Själv träffade jag Birgitta Dahl ett antal gånger efter att jag blivit riksdagens talman. Jag bad henne om möten och samtal för att höra hur hon grep sig an talmansrollen och hur hon hade arbetat med olika frågor. Jag hade då, liksom i dag, stor respekt för hennes erfarenhet och kunnande, och jag kände vid dessa möten tydligt hennes engagemang och glöd. Jag uppskattade samtalen och de råd jag fick väldigt mycket.

Förutom det uppenbara – politiken och talmansuppdraget – hade Birgitta Dahl och jag även något annat gemensamt, nämligen kärleken till litteratur och böcker. Tillsammans med maken Enn Kokk skapade hon en helt unik boksamling i ett bibliotek bestående av tiotusentals volymer. För den som har svårt att föreställa sig hur stor samlingen faktiskt är kan jag berätta att de var tvungna att köpa lägenheten bredvid sin egen hemma i Uppsala och slå ut väggen för att få plats med alla böcker.

Ärade ledamöter! En respekterad, modig och engagerad person och politiker har lämnat oss. Jag vill framföra mitt och riksdagens tack för hennes insatser för riksdagen, för demokratin och för Sverige.

De i plenisalen församlade hedrade Birgitta Dahls minne med en tyst minut.

Parentationen avslutades med ett tapto framfört av Gustav Lundström från Livgardets dragonmusikkår.

§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december

MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU3 Utgiftsområde 21 Energi

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Kammaren biföll utskottets förslag.

AU4 Ökad kontroll vid utbetalning från den statliga lönegarantin

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december

AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Punkt 1 (Upphävande av riksdagsbindningar avseende politiken för global utveckling)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

175 för utskottet

131 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L

För res. 1: 93 S, 21 V, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Bistånd enligt OECD-Dacs regelverk)

1. utskottet

2. res. 2 (S, V, C, MP)

Votering:

154 för utskottet

152 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 17 KD, 14 L

För res. 2: 93 S, 21 V, 21 C, 16 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FöU2 Totalförsvaret 2025–2030

Punkt 2 (Totalförsvarets inriktning och förmåga)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

Votering:

269 för utskottet

21 för res. 1

16 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 V, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 1: 21 C

Avstod: 16 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 3 (Breddad hotbild)

1. utskottet

2. res. 4 (MP)

Votering:

269 för utskottet

16 för res. 4

21 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 14 L, 1 -

För res. 4: 16 MP

Avstod: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 7 (Framtida försvarsbeslut och Försvarsberedningens roll)

1. utskottet

2. res. 9 (V)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 9

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L, 1 -

För res. 9: 21 V

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 8 (Värnplikt)

1. utskottet

2. res. 10 (S)

Votering:

212 för utskottet

94 för res. 10

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD, 16 MP, 14 L

För res. 10: 93 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD, 2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 21 (Minskad klimat- och miljöpåverkan)

1. utskottet

2. res. 28 (MP)

Votering:

269 för utskottet

16 för res. 28
21 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
14 L, 1 -
För res. 28: 16 MP
Avstod: 21 V
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 29 (Materieförsörjning)

1. utskottet
2. res. 35 (S)
Votering:
196 för utskottet
94 för res. 35
16 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD,
14 L
För res. 35: 93 S, 1 -
Avstod: 16 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 33 (Mål för det civila försvaret)

1. utskottet
2. res. 40 (V, MP)
Votering:
269 för utskottet
37 för res. 40
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD,
14 L, 1 -
För res. 40: 21 V, 16 MP
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

Punkt 35 (Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps uppdrag och ansvar)

1. utskottet
2. res. 42 (S)
Votering:
209 för utskottet
94 för res. 42
3 avstod
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD,
13 MP, 14 L
För res. 42: 93 S, 1 -
Avstod: 3 MP

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -
Linus Lakso, Rasmus Ling och Nils Seye Larsen
(alla MP) anmälde att de avsett att rösta ja men marke-
rats ha avstått från att rösta.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv

*Punkt 1 (Mål för turismpolitiken inom området Nä-
ringspolitik)*

1. utskottet
2. res. 1 (S)
Votering:
212 för utskottet
94 för res. 1
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD,
16 MP, 14 L
För res. 1: 93 S, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

*Punkt 2 (Mål för Utrikeshandel, export- och invest-
eringsfrämjande)*

Propositioner ställdes först beträffande utskottets för-
slag till beslut och därefter i fråga om motiveringen.

Förslag till beslut:

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP)
Votering:
196 för utskottet
110 för res. 2
43 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag till beslut.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 V, 21 C, 17 KD,
14 L
För res. 2: 93 S, 16 MP, 1 -
Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

Motiveringen:

Godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 3 (V)

Votering:

176 för utskottet

21 för res. 3

109 avstod

43 frånvarande

Kammaren godkände utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 63 SD, 60 M, 21 C, 17 KD, 1 MP,
14 L

För res. 3: 21 V

Avstod: 93 S, 15 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 9 SD, 8 M, 3 V, 3 C, 2 KD,
2 MP, 2 L, 1 -

Leila Ali Elmi (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.52 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 18.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 18.00.

§ 10 (forts. från § 5) Regional utveckling (forts. NU2)

Anf. 108 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut om utgiftsområde 19 Regional utveckling, och jag yrkar avslag på samtliga motioner. Det här är en budget som uppgår till 4,3 miljarder kronor.

I dag står vi inför en tid av stora möjligheter men också utmaningar för Sverige. Den här regeringen vill möta samhällsutmaningarna, tillvarata möjligheter och hitta lösningar med en regional utvecklingspolitik där städer och tätorter samt gles- och landsbygder ges möjlighet att utvecklas utifrån sina särskilda förutsättningar.

Regionernas möjligheter skiljer sig väldigt mycket åt. För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken krävs det en bredd av insatser från flera politikområden. Jag ska lyfta fram något som kommer fram ganska tydligt när man pratar med aktörer i glesbygdsregioner. Det är behovet av en perspektivförändring, bort från den mer urbana normen med fokus på städer.

Sveriges glesbygdsregioner är starka och livskraftiga och är helt avgörande för vår välfärd. Därför är det viktigt att fortsätta ge våra glesbygdsregioner reella förutsättningar.

Herr talman! En utmaning i glesbygdsregionerna är de långa avstånden. För att motverka högre kostnader för företag är transportbidraget en central del av denna budget. Det uppgår nu till 550 miljoner kronor. Detta bidrag är avgörande för att minska kostnadsnackdelar för företag i just gles- och landsbygdsområden.

Genom att stärka transportinfrastrukturen skapar vi bättre förutsättningar för jobb och investeringar i hela landet. Det ser vi redan nu genom den proposition med historiskt stora satsningar som regeringen har lagt fram. Det är drygt 200 miljarder kronor i ramökning i

fasta priser de kommande tolv åren. Detta kommer att bidra till att skapa tillväxt i regioner som tidigare haft svårt att konkurrera på lika villkor, herr talman.

För hushållen har vi redan genomfört justeringar i reduktionsplikten. Det kunde den här regeringen genomföra efter bara ett år i regeringsställning. Priset på diesel och bensin är i dag cirka 10 kronor lägre per liter än när dieseln och bensinen var som dyrast, och det med en höjd reduktionsplikt.

Goda förutsättningar för företag och näringsliv är grundläggande för regionernas tillväxt och utveckling och för att man ska kunna bo, verka och leva i hela Sverige.

För Sveriges regioners tillväxt är innovation och entreprenörskap prioriteringar. Nästa år går 2 miljarder kronor till regionala utvecklingsåtgärder, med fokus på att stödja små och medelstora företag. Genom strategiska investeringar i utbildning, digitalisering och innovationssystem skapar vi förutsättningar för ett konkurrenskraftigt näringsliv i hela Sverige.

Livskraftiga regioner byggs när människor och samhällets aktörer med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. Eldsjälar som brinner för en idé kan betyda mycket för en bygds utveckling. Därför är det glädjande att regeringen även har beslutat att öka anslaget med 25 miljoner kronor för att stärka det civila samhällets organisationer. Det är avgörande för en hållbar regional utveckling att de är med.

På landsbygden finns stora utvecklingsmöjligheter, inte minst inom besöksnäringen och upplevelseindustrin, herr talman. Men de finns också inom produktion av förnybar energi och miljöteknik, produktion av livsmedel, utveckling av hållbara vattenbruk eller inom skogsnäringen – för att ge några exempel.

Regional utveckling handlar mycket om utvecklingsprojekt, såväl nationella som EU-projekt. Man kan söka medel för att kunna jobba tillsammans med andra aktörer såsom akademi, näringsliv, offentlig verksamhet och civilsamhälle. Samarbetet med EU spelar en avgörande roll för att nå målen om hållbar regional utveckling. Genom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning satsar regeringen 1,7 miljarder kronor på projekt som bidrar till klimatomställning, innovation och konkurrenskraft. Dessa program stärker våra regioner samtidigt som de skapar nya möjligheter för framtida generationer.

För att möta olika samhällsutmaningar, ta till vara möjligheter och hitta lösningar krävs en regional utvecklingspolitik där hela landet ges möjligheter att utvecklas utifrån sina särskilda förutsättningar. Det krävs en bredd av insatser för att få tillgång till utvecklingsresurser utifrån sina förutsättningar, oavsett var i landet man bor. Därför har regeringen tillsatt en utredning som ska se över den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken.

Vi kommer fortsatt att lägga fram förslag som ska stärka regionala förutsättningar och villkor för tillväxt och utveckling, för att man ska kunna bo, leva och verka i hela landet. Men vi väntar också med tillförsikt på den här utredningen.

Herr talman! Med det vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 109 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Tack för anförandet, Lili André!

Jag håller faktiskt med om många delar. Utan livskraftiga regioner vore det här landet ingenting. Det är ute i landet som det produceras. Det är också helt avgörande.

Jag ville ändå begära ordet då det nästan framstod som att det var reduktionspliktssänkningen som fixat hela dieselpriiset. Det är ju inte sant. Världsmarknadspriset har gått ned med lika mycket, till och med lite drygt. När man sänkte reduktionsplikten till EU:s lägstanivå innebar det ungefär 4,60. Resten är i stora delar ett sänkt världsmarknadspris. Det är ganska viktigt att ha med, tänker jag.

Nu har regeringen höjt reduktionsplikten lite grann. Det välkomnar vi. Men liksom jag sa i mitt anförande blir det med den centraliseringspolitik som regeringen för ännu mer avgörande att man stärker dem som har störst behov av bilen. Därför är vårt tankstöd till lands- och glesbygdsborna oerhört viktigt.

Det är häpnadsväckande att regeringen går fram med försämringar på så många områden och samtidigt kan stå och hylla budgeten när det gäller regionalpolitiken. Många av åtgärderna försämrar ju förutsättningarna för dem som faktiskt bygger landet starkt.

Anf. 110 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Tack för dina synpunkter, ledamoten!

Jag håller dock inte med. Regeringen har höjt reduktionsplikten till viss del men har också sänkt skatten på våra drivmedel. Det är en förbättring för hushåll och företag i glesbygdsregioner. Det står jag fast vid.

För att jobba än mer med våra gles- och landsbygdsområden behöver vi jobba på många olika plan. Vi har alldeles nyligen fått en fantastisk hög ramhöjning för vår infrastruktur. Det kommer också att hjälpa boende i glesbygdsområdena att röra sig, eftersom det är långt mellan ställena man åker till.

Jag är glad för det regeringen har gjort hittills men ser också fram emot de åtgärder som kommer att komma den närmaste tiden.

Anf. 111 ISAK FROM (S) replik:

Herr talman! Jag läste vad Lili Andrés partikamrat landsbygdsminister Peter Kullgren skrev i tidningen ATL: "Vi är bara halvvägs." Det kan göra en förskräckt om vi bara är halvvägs och det redan har gått så här illa. Kommer vi att få ännu fler arbetslösa? Kommer det att bli fler konkurser? Det får vi följa upp. Men vi ser ju inte att det levereras på detta område.

Vi hade förväntat oss lite mer, och jag tror att det även gäller industrin, oavsett om den finns i Småland, Gävleborg, Västernorrland eller Norrbotten. Järnvägen är kraftigt eftersatt, och det behövs satsningar på den för att få igång allt. Den är ju en del i motorn och helt avgörande att få gods till och från industrierna ute

i landet. Det duger inte riktigt att lägga en infrastrukturplan med bara en 5-procentig höjning till järnvägen. (Applåder)

Anf. 112 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för hans inlägg.

Vi har suttit i regeringen under två år. Det har krävts ett otroligt hårt arbete för att komma dit där vi är i dag. Regeringen har presenterat en infrastrukturproposition väldigt snabbt, snabbare än när Socialdemokraterna tog fram sin infrastrukturproposition.

Propositionen är avgörande för att vi ska få människor att åka till jobbet och för att hushållen ska kunna leva och få ihop sitt livspussel. Det är en historiskt hög budgetram för infrastrukturen i Sverige. Vi kommer att se till att alla vägar blir restaurerade. Även järnvägen kommer att få sitt.

När Socialdemokraterna satt i regeringsställning var produktivitetens utvecklingen väldigt svag på infrastrukturområdet. Det som händer nu i och med den nya regeringen är att vi ökar produktiviteten hos alla berörda aktörer. Upphandlingar är oerhört väsentliga, och regeringen har fokus på upphandlingar på många plan. När det gäller just infrastruktur behöver vi effektiva upphandlingar, och det kommer vi till.

Malmbanan kommer att byggas ut. Vi utreder genomförande av finansiering av Östlig förbindelse. Vi arbetar vidare med en finansieringslösning för dubbelspår mellan Luleå och Boden. Jag skulle kunna rabbla upp många saker som händer nu i och med den här regeringen. Jag ser mycket fram emot att Sverige kommer att få ökad tillväxt framöver.

Anf. 113 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Herr talman! Jag avstår från ställningstagande när det gäller budgetbeslutet och hänvisar till våra överväganden i vårt särskilda yttrande.

Tre av fyra som bor på landsbygden tycker att staten har övergivit landsbygden. Samtidigt tycker tre av fyra att de själva har ett ansvar för att utveckla den plats som de bor på. Tre av fyra känner framtidstro där de bor. Tre av fyra tycker inte att man ska vänta på staten, utan man ska ta tag i sina egna problem.

Det här är siffror från en undersökning som Hela Sverige ska leva har genomfört och publicerat i år. Jag blir såklart både bestört och glad över att läsa detta. Jag ser framför mig många av de samhällen i Jämtland, i Västerbotten, på Öland och i Hälsingland, där jag växte upp och fortfarande tillbringar en stor del av min tid. Jag ser hur vägen av svarta, tomma skyltfönster skapat missmod och hur skolor och vårdcentraler stängts, bussen slutat gå och vägarna blivit sämre.

I Strömsunds kommun i norra Jämtland har det i år fötts ett femtiotal barn. Strömsund är som bekant ungefär lika stort som Skåne eller Cypern. Att ordna förskola och så småningom skola för ett femtiotal barn med sådana avstånd är otroligt utmanande. Det är därför Centerpartiet anser att det lokala självstyret är viktigt. Beslut om hur man bäst tar hand om dessa 50 barn

kan bara fattas lokalt, och då måste politiken, både härifrån och lokalt, ge utrymme för det. I dag skapar det stora problem när man försöker hitta lösningar som passar lokalt.

Regional utveckling, som vi debatterar i dag, är ett komplicerat politiskt område. Det är 4 miljarder som ska fördelas i landet för att därefter matchas mot medel från EU. På regional nivå har länsstyrelser och regioner på sina håll inte helt och hållet hittat formerna för vem som ska göra vad. Det beror lite grann på hur länge man har varit region. Till det kommer ett antal olika myndigheter som hanterar delar av den regionala utvecklingspolitiken.

Herr talman! Den gröna omställningen gör det möjligt för många kommuner att öka värdet på sina naturtillgångar. Det finns tyvärr starka röster som argumenterar för att glesbygder, framför allt i norra Sverige, ska fortsätta vara exportörer av råvaror. Det har tagits upp under flera debatter under eftermiddagen. Man säger att det saknas förutsättningar för att utvinna dessa på plats. Det är en helt orimlig utgångspunkt.

För Centerpartiet är det självklart att göra allt för att stödja den positiva utvecklingen. Det här är investeringar som inte är initierade av staten, och det här är viktigt att poängtera. Det har gjorts av privat kapital som ser att det finns affärspotential. Och när vi ser att det finns stora utmaningar med att få tillstånd på plats, att få människor att flytta och att bygga bostäder i områden som ligger utanför storstäder är det vårt jobb att riva hinder så att tillväxt kan ske.

Centerpartiet lägger ordentligt med pengar för att människor ska kunna få bidrag att flytta dit där jobben finns. Vi utgår från att alla människor vill och kan jobba utifrån sina förutsättningar. Syftet med bidraget är alltså att det inte ska kosta att omlokalisera, utan det ska uppmuntras.

Det måste också få byggas på landsbygden. Fyra mil från Åre centrum är det inte lönsamt att bygga. Inte ens kommunen kan bygga. Många både större och mindre åtgärder behövs. En utredning måste se över regelverken så att bostadsbyggande inte kommer i konflikt med EU:s statsstödsregler. Det finns problem med årsredovisningar liksom ett antal problem med hur kreditgarantierna används i dag.

Om nu människor i glesbygder har en optimistisk framtidstro och inser att de inte kan vänta på att staten kommer tillbaka och allt blir som förr måste man självklart tänka att man ska göra det bättre framåt. Då måste man också rimligen få något tillbaka för att nya gruvor startas och att vindkraft byggs. Att få tillbaka en del av det värde som genereras lokalt är en mycket gammal centerfråga. Många verkar tro att vattenkraft liksom bara rinner förbi och inte skapar några större effekter eller olägenheter i naturen. Sådana personer har aldrig upplevt vad det innebär att bo vid en reglerad älv eller sjö.

Herr talman! Lokal kommersiell service är också viktig för att landsbygder ska kunna fungera. Att folk kan och vill bo kvar och att man kan locka till sig nya invånare, företag och inte minst besökare kan tyckas

vara en liten fråga, men många beskriver den som avgörande för livskraftiga samhällen utanför städerna. Då menar jag städer som Hudiksvall och Norrtälje.

Centerpartiet ökar stödet men vill också utvärdera det för att butikerna och servicen ska finnas kvar. När jag i dag analyserar stödet ser jag att det är uppdelat på åtta olika poster och delas ut av flera olika myndigheter. Vissa delas ut av Tillväxtverket och andra av regionerna eller länsstyrelserna. Detta måste ses över för att säkerställa att medel verkligen kommer till företagen och inte fastnar i mängder av administrativa led.

Även regelverken för de regionala företagsstöden och transportbidraget skulle behöva ses över för att bli bättre anpassade för mindre företag. Det borde också finnas en samlad förvaltning av strukturfonderna på en enda myndighet så att det blir enklare för alla inblandade parter.

Vi har även regelkrångel som i sig gör det svårt att driva verksamheter under korta säsonger. Detta är inte alls anpassat för mindre samhällen. Ska man servera öl krävs det ett kök som kan göra varm mat. Sallader och smörgåsar är fortfarande inte att betrakta som mat. För en bar som har en lång säsong är det dålig ekonomi att bygga ett varmkök, men för en ort med några månaders säsong blir det omöjligt. Med dessa krav blir det också svårare att driva en krog på mindre orter året runt. Även om man har ett kök för att laga varm mat finns det antagligen inte ekonomi att ha en kock där varje kväll. För att människor ska må bra vore det väl bättre om de drack tillsammans än att de sitter i var sin stuga och gör det.

Och så har vi då avstånden. För att ta sig till fantastiska upplevelser, men inte minst för att kunna resa till och från jobb, släktingar och vänner, behövs transporter. Centerpartiet har under hela mandatperioden krävt och lagt fram förslag om en kriskommission för infrastruktur. Centerpartiet har också varit tydligt med att vid övergången från överskottsmål till balansmål i statsfinanserna måste medel reserveras för att rusta upp transportinfrastrukturen.

I denna budget lägger vi en infrastrukturmiljard för akuta insatser, inklusive räddning av nattåg, mobiltäckning på vägar och tåg och en garanti för snabbt åtgärdande av potthål på allmänna och enskilda vägar. Regionala flygplatser i kris räddas kvar med ett särskilt stöd.

Herr talman! Jag väljer att se att glaset är halvfullt. Tre av fyra anser att de själva har ett ansvar för att utveckla den plats där de bor. Tre av fyra känner framtidstro där de bor. Tre av fyra tycker att man inte ska vänta på staten utan ta tag i sina egna problem. Med en politik för tillväxt i hela landet finns mycket goda förutsättningar för att hela Sverige ska stå starkt.

Jag önskar kollegorna och kansliet i näringsutskottet samt talmanspresidiet och medarbetarna en god jul.

Anf. 114 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Det är ingen strukturell skillnad mellan utveckling på olika ställen i landet. Rimliga

elpriser, tillgång till fungerande infrastruktur och utbildningar som möter näringslivets behov är den typ av förutsättningar som företagare behöver, oavsett om de är verksamma i Stockholm eller i Sjöbo.

Det som kan lyftas fram som speciellt med just regional utveckling är att besöksnäringen i många fall utgör en betydande del av den lokala ekonomin. Det är därför på detta område jag kommer att uppehålla mig i mitt anförande. Sverige är ett attraktivt land att besöka. Vi har natur- och kulturmiljöer som många vill resa till. Att vi fortsätter att vårda och ta hand om vårt kulturarv, som ju inte bara befinner sig i Stockholm, är viktigt av många anledningar. Besökspotentialen är en av dem.

Herr talman! På samma sätt som vi behöver ta hand om vårt kulturarv behöver vi också ta hand om vår helt unika natur i Sverige. Från Liberalernas håll anser vi att en stärkt äganderätt är en förutsättning för ett bra omhändertagande av naturen. Därför tycker vi också att äganderätten bör stärkas.

I fjol drog stormen Babet in över landet. Det fick stora konsekvenser längs främst våra södra kuststräckor, där fastighetsägare i orter som Beddingestränd och Smygehavn fick se sina hus åka ut i havet. Det pekar på behovet av ett aktivt kustskydd. Jag tror att vi har mycket att lära av hur länder som Danmark och Holland har jobbat med exempelvis strandfodring för att skydda sin natur och sina värdefulla kuststräckor både som rekreation och besöksmål och för dem som bor där. Jag ser fram emot det utredningsunderlag som kommer till våren.

Besöksnäringen har under en tid varit en av Sveriges snabbast växande näringar. Det handlar om företag som ofta drivs som mindre familjeföretag och som är starkt kopplade till bygden. Dessa företag måste ges förutsättningar att driva och utveckla sitt företagande på just de platser där de verkar. Det går att hitta många positiva exempel. Jag har tidigare lyft fram den utveckling som skett i Halland, där hotell och restauranger gjort regionen till en gastronomisk destination. Det kommer ett inflöde av besökare inte bara från Sverige utan även över landsgränserna långt bortifrån.

Hemma i Skåne har vi sett en liknande utveckling, i mycket driven av den svaga kronan, som har lett till ökad turism från främst Danmark men även Tyskland. Vi är av tradition livsmedelsproducerande och har lyckats väl med att ta steget till att också skapa en turistdestination med fokus på mat och dryck. Här finns en enorm potential, men här finns också väldigt mycket mer att göra från lagstiftningens håll. Det handlar om hur vi ser på mat och dryck och på dem som vill driva sina företag inom de här områdena.

Jag tar upp detta för att det visar att det lagförslag som regeringen nu lagt fram om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker är enormt viktigt för många enskilda företagare i landet. Vi har debatterat frågan om gårdsförsäljning under lång tid. Den har utretts tre gånger, tror jag, med olika resultat. Nu finns ett förslag på plats. I mina ögon är det här en efterlängtd frihetsreform som öppnar för en växande bransch att fortsätta

utveckla sig. Företagare som med hantverkskunnande drivit sin näring framåt men haft begränsade möjligheter att sälja sin produkt ska nu kunna göra just detta. Det som borde vara självklart, att kunder som besöker en vingård eller ett mikrobryggeri ska kunna köpa med sig en flaska hem, ska nu kunna ske även i Sverige. Jag tror att det kommer att göra att svensk besöksnäring, svenskt hantverkskunnande och svensk tradition får möjlighet att utvecklas.

Detta i kombination med den i budgetpropositionen för 2025 aviserade sänkningen av alkoholskatten på öl tillverkad av mikrobryggerier tror jag kommer att betyda väldigt mycket för regional utveckling och för att Sverige ska kunna fortsätta att positionera sig som en attraktiv mat- och dryckesregion. Från Liberalernas håll vill vi gå längre och även tillåta att vin och öl säljs i licensbutiker. Jag tror att det skulle ge stora möjligheter för den svenska dryckesproduktionen, samtidigt som vi fortsätter att ha en trygg och ansvarsfull försäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige.

Herr talman! Slutligen vill jag göra ett tillägg till kollegan Eric Palmqvists tidigare inlägg. Aimpoint med sin spjutspetsteknik och sin fantastiskt framgångsrika entreprenörsresa finns inte bara i Gällivare; företaget har, som ledamoten själv, sitt ursprung i Malmö, där även huvudkontoret ligger. Å min valkrets vägnar vill jag gärna poängtera detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till näringsutskottets förslag gällande utgiftsområde 19 Regional utveckling.

(Applåder)

Anf. 115 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Sverige är onekligen ett väldigt långt land. Det är något som jag blivit varse, eftersom jag är född och uppvuxen väldigt nära den sydligaste spetsen men har bott de senaste två och ett halvt decennierna i Umeå i den nordliga delen av Sverige.

Vi diskuterar som sagt utgiftsområdet regional utveckling. Vi i Miljöpartiet kommer att avstå vid beslutet i den här frågan, då vi har lagt fram en annan budget som sammantaget skulle kunna gynna hela Sverige väl. Jag tänkte gå in lite på det, för det är svårt att bara prata om regional utveckling utan att se till helheten.

Jag vill ge en liten bild av det län som jag kommer från och de andra av de nordligaste länen. De fyra nordligaste länen står för 50 procent av Sveriges yta, och 8 ½ procent av Sveriges befolkning bor där. Men om man plockar bort de stora tätorterna och bara tittar på alla kommuner under 15 000 invånare är det ungefär 32 procent av Sveriges yta och 1 ½ procent av Sveriges befolkning. Det är en yta som är större än Englands.

Det sorgliga är att det har varit en väldigt negativ utveckling under en väldigt lång tid. Befolkningen har nära nog halverats. Nu är det bara cirka 150 000 invånare där. Det är en åldrande befolkning. Över hälften är 50-plus. Det är mycket lägre inkomstnivåer än i landet som helhet. Medianinkomsten ligger på 22 700 kronor. Kommunal skatten ligger också mycket högre

än i övriga riket. På grund av den regionala utvecklingen och i synnerhet den utsatta situation som dessa väldigt glesbefolkade kommuner i norra Sverige har är de tvungna att ha ett högre skattetryck för att kunna finansiera och upprätthålla det som är lagstadgat.

Vi skulle behöva en regionalpolitik som skapar bättre förhållanden och förutsättningar i hela landet. Där går saker hand i hand med varandra. Vi behöver till exempel göra satsningar på välfärden för att kunna säkra vård och allt det som man behöver för att kunna ha bra livsförutsättningar i våra kommuner och regioner.

Vi i Miljöpartiet har lagt fram en budget där vi pekar på de satsningar vi vill göra för en hållbar landsbygd. Vi satsar till exempel mer än regeringen just på välfärden.

Jag vill också säga att det är kommuner som egentligen inte är fattiga. Om vi ser till vad vi får ut från dessa kommuner i form av energi, naturresurser och annat borde de vara rika. Utmaningen är att det är väldigt sällsynt att de pengarna kommer dessa kommuner till dels.

Än en gång kan vi se till Miljöpartiets politik. Vi kan till exempel ta vårt förslag om intäkter från vind och vatten. Då skulle dessa kommuner få de pengar som de behöver för att upprätthålla sin välfärd.

När det gäller själva budgetförslaget om regional utveckling avvisar vi besparingen på 100 miljoner kronor som är föreslagen. Vi anser att allt stöd behövs för att säkerställa nära tillgång till kommersiell service och samhällsservice.

Detta är som sagt bara en del i den regionala utvecklingspotten. Regional politik skulle verkligen behöva ses i ett vidare perspektiv.

Vi i Miljöpartiet har en politik där vi för en regionalpolitik som får hela Sverige att hålla ihop snarare än regeringens kolonialpolitik.

Jag vill avslutningsvis nämna att just när det gäller klimatomställningen som behöver göras ska man komma ihåg att många av dessa kommuner med väldigt stora ytor också är de som mest sårbara för klimatkrisens konsekvenser.

De behöver få ett starkt stöd när det gäller till exempel klimatanpassning för skogsbruk och jordbruk. De behöver få förutsättningar för att kunna bidra i klimatomställningen.

Jag ska inte dra iväg i debatten. Mycket skulle kunna sägas. Vi behöver i varje fall en ny regionalpolitik för Sverige 2026.

Anf. 116 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Det är trevligt att se att det behövs en rullstolsburen kollega i utskottet för att se att det finns utvecklingspotential i kammaren för dem som har den typen av hinder. Välkommen till utskottet, förresten, och vårt första replikskifte, sannolikt inte det sista!

Ledamoten Nils Seye Larsen kommer ändå vara svaret skyldig anser jag. Det gäller den budgetpost som Socialdemokraterna hade i sin budget. Det var 2 ½ miljard man ville ha för kompensatoriska åtgärder för

höga drivmedelspriser som vi tidigare debatterade här. Det skulle innebära att hela utgiftsområdets budget skulle dubbleras.

Jag utgår någonstans ifrån, och det är kanske dumt att göra det, att om Socialdemokraterna gör bedömningen att boende på Sveriges landsbygd kommer att behöva 2 ½ miljard i kompensatoriska åtgärder för höjda drivmedelspriser så kommer man att höja de drivmedelspriserna tillsammans med ert parti. Ni kommer att vara starkt drivande bakom det. Det är en utgångspunkt jag har.

Med den inställning som Miljöpartiet normalt sett har när det gäller privatbilism undrar jag: Är det en sådan satsning som ert parti skulle ställa sig bakom för att kompensera boende på landsbygden för deras behov av bilen? Eller är ni kallsinnigt inställda till den typen av kompensatoriska åtgärder?

Anf. 117 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Eric Palmqvist för det vänliga mottagandet i näringsutskottet.

Jag tror definitivt att vi kommer att kunna prata ihop oss med Socialdemokraterna till 2026. Vi gör dock en lite annan bedömning i vad vi tror skulle vara den bästa lösningen just för att kunna hjälpa personer ute på landsbygden som är beroende av bilen.

Det är en utmaning att den politik som nu förs av regeringen och Sverigedemokraterna gör oss än mer beroende av import av fossila bränslen från diktaturer i volatila regioner.

Kanske för robustheten, men också för klimatomställningen, vill vi kunna erbjuda möjligheter. Vi har en satsning på 2 ½ miljard just riktad till människor som bor på landsbygden. Där ska de kunna få 2 500 kronor i månaden för leasing av en elbil.

Det är en mycket bättre riktad åtgärd som riktar sig just mot personer ute på landsbygden som har lite lägre inkomster för att kompensera för den klimatomställning som behöver göras.

Jag kan konstatera att vi ser väldigt olika på det. Jag kan ibland tycka att det är lite synd att regionalpolitik förminskas till att bara handla om drivmedelskostnader.

Det behövs ett samlat paket där vi också presenterar satsningar på infrastruktur och kollektivtrafiken som gör det möjligt att kunna bygga ut de förutsättningarna på landsbygden.

Vi sitter i dag i en situation i Västerbotten där man ständigt skär ned. Med de minskade anslagen från regeringen blir det nu ännu svårare för regionen att kunna upprätthålla kollektivtrafiken. Dessutom är det en av de regioner som dras med stora underskott i en väldigt utmanande kontext. Allt hänger ihop.

Anf. 118 ERIC PALMQVIST (SD) replik:

Herr talman! Om ledamoten hade lyssnat tidigare på mitt anförande nämnde jag just hur viktig infrastrukturen är. Restid och resekostnader hänger givetvis ihop.

Om ni tagit del av våra kommittémotioner på området vet ni att vi också driver frågan om att en del av produktionsvärdena ska stanna kvar på produktionsorterna. Där har vi i varje fall någonting gemensamt.

Vi delar synen att det skulle vara gynnsamt för många av de fattiga kommunerna i Norrlands inland som skulle få en helt annan återbäring.

Låt oss ändå gå tillbaka till drivmedelspriserna. Ledamoten talar om de diktaturer som vi i dag köper drivmedel från. Jag delar uppfattningen att det är ett problem.

När det handlar om att framställa batterier till elbilar kokar man olja för att göra grafit för batterier. Många av de mineralerna är i dag kontrollerade av Kina och skurkstater i Afrika och så vidare.

Även om vi skulle öka vår produktion täcker vi inte behovet om allting skulle elektrifieras. Vi skulle ändå sitta i knät på många. Vi skulle välja mellan pest och kolera när det gäller beroendet av olika skurknationer i världen.

Jag kan ändå inte låta bli att oroas över att man tycker att det behövs 2,6 miljarder för att kompensera boende på landsbygden för ökade drivmedelskostnader. Det är 2,6 miljarder bara för dem på landsbygden. Hur mycket kommer man då att pungslå det svenska skattekollektivet med totalt sett?

Traditionen bland Socialdemokraterna är inte att man fullt ut kompenserar för de skadeverkningar man gör, utan man ger lite pliktskyldigt brödsmulor tillbaka.

Jag är rädd för det som Socialdemokraterna är beredda att åstadkomma med drivmedelspriserna tillsammans med ert parti.

Anf. 119 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Herr talman! Det gläder mig att Sverigedemokraterna också inser att det kanske inte är dumt att kommuner och regioner får ta del av de intäkter som man kan få från till exempel vind- och vattenkraft, som är viktigt för att vi ska kunna få el i närtid i vår omställning.

Nu ska jag inte gå in i en lång debatt om just batteritillverkning och annat. Men det är trots allt så i Sverige att livscykeln över tid leder till en mycket lägre klimatpåverkan. Vi är långt efter i Europa när det till exempel gäller tillverkning av batterier. Det skulle behövas.

Men det behövs mer än det för att kunna ställa om vårt samhälle. Det är därför jag tror på satsningarna på utbyggnad av kollektivtrafiken. När man haft det i Tyskland har vi sett att det lett till en väldigt stor utveckling. Bussarna som går ute på landsbygden men också annan typ av infrastruktur är viktigt för att kunna skapa en levande landsbygd. Vi vet aldrig när något plötsligt händer, det blir krig i Mellanöstern och bensin- och dieselpriset skjuter i höjden. Då är det landsbygden som drabbas.

Det jag tror är det gemensamma med Socialdemokraternas och vårt förslag är att vi anser att den kraftiga skattesänkning som regeringen har fått igenom på

drivmedel och reduktionsplikt är något som har gynnat storstadsbor och rika människor väldigt mycket, även dem som är helt beroende av bilen.

Vi tycker inte att det är mer än rätt att personer som bor i storstäder och som har möjligheten att göra hållbara val ska göra det. De som är beroende av bilen måste få förutsättningar att fortsätta att kunna leva, verka och färdas – men då på ett hållbart sätt. Det är därför vi föreslår de här satsningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 december.)

§ 11 Klimat, miljö och natur

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU1
Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (prop. 2024/25:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 120 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Innan jag inleder själva debatten vill jag säga tack för flexibilitet i talarlistan och tack till kollegan Martin Kinnunen, som lät mig byta plats med honom. Ibland kör saker och ting ihop sig.

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur är det utgiftsområde som kanske är det viktigaste, i alla fall i mitt tycke. Jag är därför väldigt glad att jag fick möjlighet att debattera och kanske också svara på eventuella repliker.

Området heter alltså Klimat, miljö och natur. I det ingår förstås också biologisk mångfald, hav och allting vi har runt oss och som är förutsättningarna för liv på jorden. Det vet vi, och vi vet samtidigt att alla de här delarna just nu håller på att förstöras av oss människor.

Jag roade mig, herr talman, tidigare i dag med att titta på NOAA:s sajt. Det är alltså den amerikanska myndighet som har hand om de här sakerna. Deras klimatsida var fruktansvärd att se. Den visade olika fenomen som har skett detta år världen över som man kan relatera till klimatförändringarna och påverkan av oss människor. Bara de senaste månaderna har det varit sex olika orkaner och tyfoner i Filippinerna som beror på mänsklig påverkan. Inte heller här i Europa har vi undgått detta. I Tyskland i slutet av oktober fick över 220 personer sätta livet till, och forskarna har visat att det var mänsklig aktivitet som drev på det som hände. Det vi gör när vi släpper ut växthusgaser påverkar allting.

Man säger ofta att det här sättet att prata om klimatförändringarna spär på en rädsla och att vi ropar att vargen kommer. Man säger att vi har tid på oss. Men, herr talman, vargen är redan här på många ställen. Vi märker det även här i Sverige.

Säg att vargen inte har kommit än till de samer som måste stödutfodra sina renar! Säg att vargen inte har kommit till dem som har förlorat sina nära och kära i Spanien! Säg till dem i Filippinerna som har skadade

och förstörda hus att vargen inte har kommit! Säg det till de människor i Namibia som har den värsta torkan någonsin, som har hållit i sig i flera år! 48 procent av Namibias befolkning är beroende av livsmedel från FAO på grund av torkan. Så vargen är här, men vi har alla möjligheter att få den att minska och se till att dess påverkan sker så långsamt som möjligt.

Enligt vårt eget NOAA, SMHI, var medeltemperaturen på jorden förra året 1,48 grader över den normala. Det är väldigt nära 1,5 grad. Världshaven är 0,4 grader varmare än de ska vara. Vi har skrivit på en massa internationella avtal om att vi ska göra allt vi kan för att hejda temperaturökningarna, minska utsläppen och hålla temperaturökningen så långt under 1,5 grad som möjligt. Vi pratar ofta om att vi ska nå 1,5-gradersmålet, men det är snarare så att vi ska vara under det. Det verkar dock, herr talman, som att vi når det redan i år när vi summerar om ett par veckor.

Det här vet vi. Det är fakta. Vi vet vad vi ska göra. Vi ska minska utsläppen, och vi måste göra det snabbt. Varje ton koldioxid som inte har kommit ut ser till att hjälpa till. Det här är en global sak; det vi gör i Sverige påverkar algodlingarna på Zanzibar.

Ändå har vi en regering som gör precis tvärtom. Den gasar på. Med berätt mod, som det har pratats om i andra frågor, ökar regeringen utsläppen när vi borde minska dem.

Om man summerar regeringens budget, herr talman, och räknar ihop det som kallas för klimatsatsningar ser man att det blir ungefär 0,78 miljarder. Det är gott så, och det är bra. Men regeringen har också 4,78 miljarder som går till direkt dåliga satsningar för klimatet, till exempel sänkt skatt på bensin och diesel, borttagen malus för husbilar, avskaffad flygskatt med mera. Regeringen gör helt enkelt tvärtom och sätter foten på gasen när man borde sätta den på bromsen.

Vi ser samma sak, herr talman, i andra delar som detta innefattar. Det gäller biologisk mångfald, havspolitik och naturpolitiken. När det gäller åtgärder för skyddad natur har Riksrevisionen kommit med en skrivelse där man egentligen för första gången, vad jag vet, påpekar att budgetmedlen inte räcker till. Riksrevisionen ska inte hålla på med pengar, men här kunde de inte undgå att påpeka att vi inte kommer att klara de uppsatta målen om det inte finns mer pengar.

När det gäller miljöövervakningen har det varit så varje gång under den här mandatperioden, och vi ser fortfarande att det är för lite pengar. Det är helt enkelt den temperaturmätare vi har för att se vilka åtgärder som fungerar, var det behövs insatser och hur det står till i vår natur. Det vi behöver för att kunna göra politik, ryggraden, som man ofta säger, har regeringen slagit sönder. Vi vet att flera av de forskningsserier som har kommit månatligen har fått glesas ut, vilket gör att vi inte har ett lika stabilt underlag.

I dagarna kommer skogsutredningen. De förslag som har läckt antyder att man vill minska tiden efter det att en avverkningsanmälan är gjord till dess att en skogsägare får avverka utan att någon har varit och gjort tillsyn från sex veckor till tio dagar. Nu får vi se

om detta förslag finns med. Det sägs att detta beror på att man vill förhindra att folk går ut och hittar arter. När det gäller de här hittade arterna, herr talman, är det så att om vi inte vet vad som finns vet vi inte heller om det är värt att bevara det eller inte.

Vi vet att vi är på väg mot ett sjätte massutdöende. Den biologiska mångfalden går utför. Vi behöver skydda natur, och vi behöver göra det snart. Vi borde ha en bättre politik för det.

Det finns en satsning som regeringen ofta slår sig för bröstet för. Förutom om berätt mod har det varit mycket tal om ägg i korgar. Det finns i alla fall en korg hos den här regeringen, och det har varit Klimatklivet. Det är en miljöpartistisk uppfinning som vi drev igenom tillsammans med Socialdemokraterna när vi satt i regeringen.

Nu visar det sig att trots att den här regeringen har lagt till medel för Klimatklivet har den minskat myndiganderamen. Det gör att Naturvårdsverket har stoppat de utlysningar som fanns och nu bara har kort-siktiga utlysningar eftersom man ser att man inte har råd eller möjlighet att genomföra fleråriga projekt.

Herr talman! Om Miljöpartiets budget hade gått igenom skulle vi ha satsat på det här, vänt trenden och sett till att det fanns en politik som gav både hopp för framtiden, inspiration för andra, hopp för de miljökämpar och klimatkämpar som finns där ute och inte minst hopp för framtida generationer.

Tyvärr ser det inte ut så, och Miljöpartiet har som herr talmannen förstår en budgetram som överstiger den som är framlagd av regeringen. Det gör att vi har ett särskilt yttrande, och den som är närmare intresserad av vilka satsningar vi har där kan läsa det.

Med det tänkte jag passa på att önska god jul till talmanspresidiet och till mina kollegor. Tack för gott samarbete!

Anf. 121 HELENA STORCKENFELDT (M)
replik:

Herr talman! Miljöpartiet förvånar ingen med sin budgetmotion. Väldigt många satsningar görs på att införa begränsningar i skogsbruket och skydda mer mark från den ondskefulla markägaren.

Emma Nohrén talar om ett sjätte massutdöende. Jag vill vara tydlig: Det gäller inte i svensk skog. De arter vi nu hittar där finns där just på grund av ett ansvarsfullt brukande av skogen som våra markägare har utfört i generationer.

Min fråga till Emma Nohrén, herr talman, är: Vad har Miljöpartiet egentligen för bild av den enskilda skogsägaren i Sverige? 70 procent av Sveriges yta täcks av skog. Vi har drygt 300 000 skogsägare i Sverige. Som jag nämnde har de förvaltat sin del av naturen i flera generationer. Har Miljöpartiet någon som helst tillit till markägarna, eller förutsätter ni att alla är ondskefulla kapitalister som gör allt för att utarma den mark man går på?

Att vi ska skydda skyddsvärd natur tror jag att vi är överens om. Men det finns otaliga fall där markägare har skapat för höga naturvärden, om det nu är möjligt,

i sin skog för att sedan få den mer eller mindre beslagtagen. Jag undrar om Miljöpartiet ser några som helst problem med att vi har en lagstiftning och en myndighetsutövning som tillåter detta.

Anf. 122 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, Helena Storckenfeldt, för frågan! Nu får jag chansen att utveckla vår politik när det gäller skogsområdet.

Nej, vi tycker inte att skogs- och markägare är ondsinta. Jag är själv en, så i så fall hade jag väl haft horn här. Däremot ser jag att den skog jag har ärvt har väldigt stora problem i många delar eftersom den är märkt av trakthyggesbruk. Det finns ensidiga bestånd på många ställen, och det är svårt att skapa de här värdena.

Vi vill se en övergång till mer naturnära skogsbruk. Vi vill fortfarande få ut biomassa ur skogen. Men vi vill också att det som blir skyddat ska vara skyddat och att den som har dessa värden på sin mark ska få ersättning för det. Det är ett av problemen nu: Man får inte ersättning. Man har avsatt sin skog, och sedan är pengapåsen tom. Här har vi ett fel som regeringen måste åtgärda. Det är väldigt många som har tagit sitt ansvar och vill göra dessa insatser men sedan inte får ersättning för det. Det här systemet måste göras om.

Även om jag har hyfsat bra koll på min skog och andra skogar vet jag inte exakt vad som finns överallt. Jag skulle bli jätteglad om det skulle dyka upp exempelvis en tretåig hackspett i min skog, för då vet jag att den är bra. Som ägare har man ett ansvar enligt skogslagen att veta vad som finns och göra det bästa man kan av det.

För att svara på din fråga: Nej, vi tycker att man ska bruka, men på ett hållbart sätt. Vi anser att det som ska skyddas ska skyddas. Det ska också finnas åtgärder för värdefull natur så att den behåller sitt värde. Den som har gått med på frivilliga avsättningar och annat ska också få ersättning för det så att man inte riskerar ekonomiska värden för att man tagit hand om sin skog och skapat bra miljövärden.

Anf. 123 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Herr talman! Emma Nohrén talar om att få ut biomassa. Det är dock väldigt tydligt att det inte finns någon lönsamhet i de alternativa metoder som man pratar om. Annars hade det redan skett. Det finns en anledning till att vårt skogsbruk ser ut som det gör i dag. Det finns också en anledning till att det inte är just i skogen vi har våra mest hotade arter.

I skogen blir den biologiska mångfalden bara bättre och bättre just nu. Det blir mer och mer död ved och fler fåglar. Om Emma hade försörjt sig enbart på sin skog hade hon kanske inte varit lika glad över den där tretåiga hackspetten, eftersom den skulle kunna innebära att hon blev väldigt begränsad i hur skogen får brukas och hur kommande generationer får lov att bruka den.

Det finns väldigt många delar jag skulle vilja lyfta i Miljöpartiets budgetmotion. En av delarna handlar om pengar, såklart. Som vanligt regnar det pengar över Miljöpartiet som ingen riktigt vet var de kommer ifrån. Min sista fråga till Emma Nohrén och Miljöpartiet är: Vilka skatter är det som ska höjas för att få ihop den här budgeten? Är det pensionärerna, småföretagarna eller barnmorskan som ska betala? Eller är det återigen plakatpolitik som plastpåskatt eller mer flygskatt som gäller?

Anf. 124 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Jag tror att vi skulle kunna prata väldigt länge om skogen, men nu fick jag en annan fråga som jag också vill svara på.

Vi har samma reformutrymme som regeringen. Däremot ser vi att vi behöver låna pengar för att klara omställningen här och nu. Ju längre vi skjuter det framför oss, desto dyrare blir det. Därför har vi en budget där vi lånar 100 miljarder per år. Det gick vi ut i valet och sa, och det har vi fortfarande. En stor del av satsningarna är sådant som infrastruktur för tåg, att kunna skydda natur och att göra saker som ger bestående värden. Det går pengarna till. Men reformutrymmet är detsamma.

Däremot tror jag att det finns ganska många skatter där vi skulle vilja skruva på saker.

Jag roade mig med att titta på DN:s snurra som visade hur mycket mindre skatt man kommer att få nästa år tack vare er regering. Jag som höginkomsttagare skulle få nästan 2 000 kronor, medan min man som jobbar kommunalt skulle få knappt 280 kronor. Jag får alltså sju gånger mer för att jag tjänar väldigt mycket mer – dock inte sju gånger mer. Detta tycker jag är en orättvis fördelning och någonting som den här regeringen gör fel. Om vi kommer i regeringsställning kommer vi att ändra på det så att det blir ett mer rättvist skattesystem, där förorenaren betalar i de delar där det handlar om miljö.

Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Emma Nohrén för anförandet, även om det var väldigt mycket där jag inte är enig. Vargen kommer, sa Emma Nohrén flera gånger. Tyvärr har den ju kommit för länge sedan och i alldeles för stort antal.

Men det är inte varg jag vill diskutera i dag utan en sak som jag hade tänkt ta upp i mitt anförande. Då kommer dock Emma Nohrén att ha lämnat salen, så därför väljer jag att ta det i en replik.

Vi får ofta höra om den svenska skogens status, precis som Helena Storckenfeldt var inne på, och att det är där vi har den stora förlusten av biologisk mångfald. Den senaste rapporteringen enligt art- och habitatdirektivet visar dock att det inte är där vi har den stora förlusten av arter, eller snarare många hotade arter. Det är ju snarare där vi är: Vi har ingen förlust av arter, men vi har många arter som är sällsynta i vissa

delar. Nej, det är på ängs- och betesmarker vi har flest hotade arter.

Då kan man fråga sig varför det är så. Det mest sannolika, herr talman, är väl att så många ängs- och betesmarker växer igen. Jag kan bara titta på min egen kommun. För 30 år sedan hade vi ungefär hundra mjölkbönder i Årjängs kommun. Nu har vi, om jag inte är helt fel ute, fyra kvar. Vi har alltså betydligt färre bönder och därmed väldigt många färre betande mular.

Är det så att detta inte passar i Miljöpartiets narrativ och att det är därför man fortsätter att fäkta om skogen? Det är ju skogen som ger upphov till känslor. Ska vi ha och restaurera betesmarker behöver vi ha fler betande mular. Vi behöver bland annat ha fler kor, och det går emot Miljöpartiets kamp mot betande mular och rött kött. Är det så man ska tolka det ensidiga fokuset på skogen?

Anf. 126 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Kjell-Arne Ottosson!

Jag tror att Kjell-Arne Ottosson har missförstått vår politik. Vi vill ha biologisk mångfald både i skogar och i hagar tack vare betande djur. Naturbeteskött är någonting vi absolut tycker att vi ska ha mer av.

Just mjölkorna, som ledamoten tog upp här, betar ju oftast närmast gården. Där är det ungdjuren som kanske är ute på naturbetesmarker. Det är framför allt köttdjuren som håller de marker vi pratar om nu öppna.

Om det är någonting som man har sett som resultat av den här regeringens budget är det att skydd av värdefull natur och hävd har försvunnit. I Västra Götaland, min hemregion, har Västskuststiftelsen, som får sina pengar från länsstyrelsen, gått från att få 120 000–125 000 kronor till 25 000 kronor per naturreservat med den här budgeten. Det gör att man inte har kunnat köra med lie och inte kunnat ha djur ute på öarna så mycket som man skulle behöva. Man har helt enkelt fått avsluta vissa delar.

Det här hänger också ihop med klimatförändringarna, för på grund av klimatförändringarna ökar mycket av igenväxningen. Vi ser att mossa och annat växer året runt nu på många på många delar i kustzonen, medan gräs måste ha plus fem grader för att växa. Det gör att det krävs större insatser nu. Samtidigt drar regeringen undan mattan för just de beteshagar som vi behöver ha och för de hävdade markerna. Här är det nog regeringen som behöver göra sin hemläxa och inte Miljöpartiet.

Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Emma Nohrén för svaret.

Vi har generellt inte en massa naturreservat och stiftelser runt om i hela Sverige som ser till att vi har en biologisk mångfald. Vi har enskilda markägare runt om i hela landet som ser till att vi har biologisk mångfald. Det är de som verkligen gör det stora jobbet. Det är därför som regeringen hela tiden jobbar för att stärka den enskilde lantbrukaren och göra det lättare att vara bonde. Man jobbar för att stärka lönsamhet och

konkurrenskraft för att vi ska få fler bönder och på så vis kunna ha betande mular överallt. Det är där jobbet görs.

Ledamoten sa i ett tidigare replikskifte att hon skulle bli glad om det dök upp en tretåig hackspett i hennes skog. Det är inga problem att fixa, kan jag meddela. Det är bara att gå in i Artportalen och rapportera in det. Om sedan den tretåiga hackspetten finns där eller inte vet vi inte. Men tyvärr, fru talman, ser vi i dag hur aktivister reser runt i skogar och letar arter som de anmäler till Artportalen. Det ligger sedan till grund för beslut när den enskilde markägaren kommer med en avverkningsanmälan. Här är det bara en enskild människa som har agerat på eget uppdrag. Man har inget myndighetsuppdrag. Det sker ingen kontroll över huvudet taget.

Anser ledamoten att det är rättssäkert för den svenska skogen och svenska skogsägare att aktivister reser runt och till Artportalen anmäler arter i skogar som de inte själva äger men väljer att uppsöka? Är det på det viset som vi ska hantera den svenska skogen och de svenska skogsägarna?

Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag skulle nog inte kalla kunniga människor för aktivister om de är duktiga på arter och är ute och inventerar. Det är faktiskt någonting som Skogsstyrelsen egentligen borde göra men inte har tid att göra, speciellt inte med regeringens budget där de får mindre pengar. De säger själva att de inte kan åka ut till skogarna. Om det görs en avverkningsanmälan är det väldigt få gånger som de har möjlighet att komma ut och titta.

Jag kan inte alla arter i skogen. När det gäller arter i havet kan jag nog nämna de flesta i Sverige. I skogen kan jag hyfsat många arter men inte alla. Jag skulle bli jätteglad om någon kom och hjälpte mig där.

Däremot får det inte vara så att man rapporterar in arter som inte finns, att man tror sig ha sett någon art. Det måste ju finnas ett bevis för att den har varit där. Men om den finns där och är en bra biotop finns det också en anledning till att den ska vara skyddad. Det är väl en jättebra sak. Vi behöver ju ha fler inventeringar.

Vi hade tidigare nyckelbiotopsinventeringar men som stoppades. När vi inte vet vad vi har vet vi inte heller vad vi ska skydda. Då kanske vi skyddar fel arter. Jag skulle vilja se fler inventeringar. Vi behöver veta var det finns naturskog, gammal ved och annat, men vi har inte koll överallt. Därför är det väl jättebra att vi faktiskt får reda på det.

Att kalla de som lägger tid på sin fritid för att inventera vad som faktiskt finns i Sveriges natur för aktivister tycker jag är fel.

Anf. 129 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Vi debatterar i dag utgiftsområde 20, ett fantastiskt område i statens budget som omfattar alltifrån

biologisk mångfald, myggbekämpning och klimat till vattendrag, hav och mycket mer.

Fru talman! Sverigedemokraterna och regeringen fortsätter en resa mot en miljöbudget där fokus ligger på effektiva åtgärder för att förbättra på riktigt framför ineffektiv och kostsam plakatpolitik. Detta märks tydligt genom att miljarder har försvunnit från ineffektiva satsningar, exempelvis de generella elbilssubventioner som gick till storföretag och myndigheter, till höjda marginaler för fordonstillverkare och ja, faktiskt till en hel del normmän som fick möjlighet att köpa begagnade bilar med rabatt.

Fru talman! Skadliga symbolpolitiska skatter utan miljönytta, såsom plastpåseskatter och flygskatter, försvinner också.

En viktig budgetsatsning som kanske inte är den allra största kan i den här debatten exemplifiera omsvängningen av svensk politik för miljö och biologisk mångfald. Jag syftar då på Sverigedemokraternas och regeringens satsning för att rädda almen och asken. I klartext handlar det om 26 miljoner som ges till Formas för detta arbete.

Vi diskuterade specifikt den här frågan på Sverigedemokraternas landsdagar 2017, och 2021 såg vi ett tillkännagivande här i riksdagen. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet röstade då nej. Det är glädjande att se att de har ändrat sig och inte längre motsätter sig den här satsningen.

Man kan också gå tillbaka och titta på varför de gjorde detta. I en interpellationsdebatt mellan Staffan Eklöf och den dåvarande miljöministern Isabella Lövin klargjordes att Lövin inte trodde på de särskilda åtgärderna med hjälp av ny teknik. Det var för kostsamt. I stället skulle fokus ligga på generell politik med kraftigt ökat naturskydd. Man skulle alltså försöka rädda arter genom att skydda mer mark, vilket vi vet inte fungerar.

Här någonstans tydliggörs skillnaden mellan Sverigedemokraternas syn på effektivt miljöarbete och vad de rödgröna partierna vill. Att skydda enorma ytor mark är otroligt kostsamt och kan aldrig bidra till att stoppa alm- och asksjukan. Här kan nämnas att 62 arter är helt beroende av almen och över 200 arter delvis beroende av almen. Efter 40 års kamp finns det nu plötsligt hopp om att rädda det här trädet och därmed över 50 tillhörande arter. Kostnaden är i det här sammanhanget extremt liten.

Utredningen lämnades över till regeringen i maj. I den finns flera förslag på åtgärder för ökad motståndskraft och bevarande av alm och ask. Bland förslagen finns bland annat ett program för resistensförädling samt stödjande forskning för alm och ask som ökar motståndskraften.

Inom skogsförädling kan utvalda arter och avkommor testas i olika miljöer i fält. När det gäller specifika skadegörare kan man effektivisera och påskynda förädlingen av resistens genom att exponera träden för skadegöraren under kontrollerade former och avgöra om resistens finns och är möjlig att förbättra genom förädling.

Fru talman! Som jag precis påpekade har politiken gällande biologisk mångfald gått vilse, och det har även klimatpolitiken gjort. För snart en månad sedan återkom ministrar från hela världen från klimattoppmötet i Azerbajdzjan. Vad som är talande när man studerar utfallet av mötet är avsaknaden av fokus på utsläppsminskningar. Det allra största fokuset har nu i stället hamnat på något som världens länder har betydligt högre upp på dagordningen – pengar.

Utifrån en berättelse om att industriländer har förstört världen genom att ländernas tillväxt har ökat utsläppen av växthusgaser anses dessa länder ha en skuld – en så kallad klimatskuld. Det här är såklart ett påhitt. Det finns ingen klimatskuld.

Vad som började med att länderna enades om att det naturligtvis är de rikare länderna som har bäst möjligheter att driva på omställningen i närtid har nu urartat i allt starkare krav på någon sorts socialistisk omfördelningspolitik som ska pågå i princip helt utan krav. Det handlar inte längre enbart om att länder ska få hjälp med sin omställning, utan pengarna ska användas på betydligt fler områden än så.

Fru talman! Detta är en oroande utveckling, och det är viktigt att Sverige och Europa håller emot så att fokuset inom det globala klimatarbetet inte fortsätter att riktas om från politik för att minska utsläpp till pengatransfereringar. Vad som är skuld är subjektivt. Behovet av att minska utsläppen är reellt. Låt fokus hamna på rätt saker. Industriländer som har skapat stor tillväxt och välstånd har ingenting att be om ursäkt för. Det tål att upprepas att utsläppen de senaste decennierna har minskat och fortsätter att minska i Europa och i Nordamerika. Övriga kontinenter utvecklas åt helt fel håll.

Framför allt behöver trycket på Kina öka. Det är till exempel inte rimligt att kinesiska företag år ut och år in ska kunna svämma över den svenska och europeiska marknaden med miljöfarliga skräpprodukter som aldrig skulle tillåtas att säljas av en svensk näringsidkare. Det är inte rimligt att kinesiska företag ska kunna skicka paket till oss för i princip ingenting alls när det kostar stora pengar för oss att skicka paket till dem.

Fru talman! Regeringens och Sverigedemokraternas budget innehåller många viktiga satsningar. Jag har hittills nämnt en, men låt mig nämna några fler som vi från Sverigedemokraternas sida särskilt vill lyfta fram.

Miljöbudgeten handlar om att bevara artrikedomen, skydda miljön med mera. Men den handlar även om att skapa förutsättningar för människor att leva ett dragligt liv i sin stuga, exempelvis i områden vid nedre Dalälven som i dag betraktas som några av de myggtätaste områdena i hela världen. Därför välkomnar vi nu satsningen på myggbekämpning och att den kraftigt förstärks och att satsningen dessutom blir permanent.

Fru talman! En särskild satsning på betesmarker och slåtterängar finns också med i budgeten och förstärks stegvis 2026 och 2027. Det är ytterligare ett exempel på smart och effektiv politik för biologisk mångfald. Även om det i den allmänna debatten mest fokuseras på arter i skogen är det på ängs- och

betesmarker som den biologiska mångfalden är som mest hotad i Sverige. Globalt, där man ser mer av lantbruk och mer av oansvarigt skogsbruk, är situationen i regel den motsatta, vilket ofta glöms bort i den svenska debatten.

Fru talman! För att klimatomställningen ska kunna ske behövs mer kärnkraft. Nu går detta arbete in i en ännu intensivare fas, och detta hanteras i flera delar av budgeten. Jag vill särskilt lyfta fram den satsning som vi och regeringen möjliggör för att stödja pilot- och demonstrationsprojekt inom kärnkraftsområdet. Detta är energipolitik, men kärnkraften är en grundläggande del av klimatpolitiken. Vi har till exempel ett industrikliv som ska stötta företaget i samband med riskfyllda investeringar i ny teknik. Men det tål att påpekas att det inte är politikerna som kommer att fixa investeringarna, klimatomställningen, ny elproduktion, ekonomisk tillväxt med mera. Problemet i Sverige och i Europa i stort har snarare varit att politiken har bidragit till att försöka sabotera detta. Man har lagt ned kärnkraften, förstört elsystemet och gjort det dyrt. Elnätsräkningarna skenar för varje år. När Vattenfall skickar denna räkning till mig är man ganska tydlig med vad det handlar om. Nedläggning av kärnkraft har skapat betydligt större påfrestningar på elsystemet, vilket kostar pengar. Det resulterar i att elnätsräkningarna blir högre.

Politiken har gjort miljöstillståndsprocesserna till kostsamma och Kafkaliknande processer med myndigheter som bekämpar de näringsidkare som ligger främst i omställningen.

Min talartid håller på att ta slut. Jag skulle ha gått över till att tala om haveriet kring artskyddet och skogsnäringen. Men vi får säkert anledning att återkomma till det vid ett senare tillfälle i denna kammare, dock kanske inte i år.
(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 130 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Det är klart att vi alla är glada över åtgärder för alm och ask, för vi socialdemokrater tycker att den svenska naturen är en nationalskatt.

Men, fru talman, i nationalparkerna och i våra naturreservat ser man efter år av slakt i budgeten bristen på skötsel och åtgärder i värdefull natur.

I den socialdemokratiska regeringens budget för 2022 var anslaget drygt 2 miljarder. I den servettskiss där Sverigedemokraterna, Moderaterna och Kristdemokraterna gjorde några ändringar lät ni faktiskt de 2 miljarderna vara kvar. Man kan undra om det var Liberalerna i regeringen som krävde slakt av denna budget, för slakt blev det. Det började med i stort sett en halvering 2023, från 2 till 1,1 miljarder. Det ökade lite 2024 till 1,2 miljarder. Nu är det 1,3 miljarder.

En enkät som TT gjorde 2023 till landets länsstyrelser visade att de minskade resurserna gjorde att det blev igenbommade dass, havererade vandringsleder

och skräpiga fjälltoppar och att situationen blir värre. Samtliga länsstyrelser som har svarat har uppgett att det leder till färre skötselåtgärder i skyddad natur. Underhåll av vandringsleder, rastskydd och spänger är sådant som man på många håll har fått skära ned på.

Att resurserna krymps märks inte omedelbart men kan få stora konsekvenser om resurserna ligger på samma nivå, menade länsstyrelserna 2023. Och nu har Sveriges regering och Sverigedemokraterna lagt fram ytterligare två budgetar med resurser på samma nivå.

Min fråga blir då: Hur anser Sverigedemokraterna att den fantastiska svenska naturen som är skyddad ska åtgärdas och skötas?
(Applåder)

Anf. 131 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för frågorna.

Naturvårdsfrågor är otroligt viktiga frågor. Och vi kan konstatera att det sker riktade satsningar till vandringsleder i denna budget. Det görs förstärkningar jämfört med vad som hade aviserats i den tidigare budgetpropositionen. Det görs just för att detta är ett viktigt ändamål.

Sedan kan det alltid diskuteras vilken nivå man ska lägga sig på. Vi har många problem i Sverige. Det finns många utmaningar att ta itu med. Vi har människor som är otrygga på gator och torg. Efter en oansvarig migrationspolitik som har pågått i decennier är den fråga som är högst upp på dagordningen bland människor i dag att de är rädda att vistas i offentliga miljöer sent på kvällen. De känner sig otrygga i sitt bostadsområde. Vi har också ett säkerhetspolitiskt läge i Europa som gör att vi behöver rusta upp försvaret kraftigt.

Jag tycker att detta är åtgärder som i dag är viktigare än att man ska lägga mer pengar på vandringsleder. När jag pratar med människor och läser de synpunkter som vi får in framkommer det inte att det är problem i Sverige i dag att ta sig ut i naturen för att plocka svamp eller att det är problem att göra en fritidsresa i vårt land och besöka vandringsleder. Jag kan inte se att vi har ett sådant akut problem.

Däremot är behoven i teorin enorma. Vi har enormt mycket skyddad mark i Sverige, vi har väldigt många potentiella vandringsleder och det finns väldigt många platser att sätta upp skyltar på. Men givet de prioriteringar som vi har tycker jag att detta är rimliga avvägningar att göra.

Det är betydande belopp som satsas. Det görs exempelvis riktade satsningar på just vandringsleder i Jämtland och i andra delar uppe i norr där man sett ett specifikt behov.

Anf. 132 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Jag blir ändå lite förvånad över att Sverigedemokraterna år efter år inte vill skydda, åtgärda och ta hand om Sveriges kulturarv, det vill säga den svenska naturen. Detta handlar om friluftsanordningar,

inventering och jobben på landsbygden. Omkring 1 000 jobb i gles- och landsbygden har försvunnit på grund av regeringens minskningar i denna budget.

Jag besökte för några veckor sedan den fantastiskt fina Tyresta nationalpark. Där berättade man om situationen när resurserna har minskat.

Jag vet inte hur ofta ledamoten är ute i naturen eller hur ofta Sverigedemokraterna besöker Sveriges nationalparker. Men det finns nog inte någonting mer svenskt än Sveriges fina natur. Därför har vi socialdemokrater satsat 500 miljoner kronor mer än regeringen på skydd av och åtgärder för värdefull natur.

Det är som ledamoten säger att försvaret behöver pengar. Vi behöver definitivt bekämpa de kriminella gängerna. Men den stora delen av Sverigedemokraternas och regeringens budget har ändå gått till att sänka skatten för höginkomsttagare. Då kanske de tycker att det är mycket viktigare än just Sveriges fantastiska natur. För samtidigt som man skär ned i budgeten lägger man ändå resurser på att bilda nya naturreservat. Det har bildats massor av nya naturreservat under denna regerings mandatperiod, men det har inte lagts några pengar på att sköta dem. Det hänger inte ihop, fru talman.

Ledamoten får därför gärna förklara för svenska folket en gång till varför det är så viktigt för Sverigedemokraterna att slakta budgeten för skydd och åtgärder för Sveriges fantastiska natur. Ledamoten får också gärna svara på om han anser att Sverige klarar regeringens förhandlade EU-klimatmål med den politik som förs.

(Applåder)

Anf. 133 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Nu förstod jag inte riktigt slutfrågan. Det finns många olika typer av EU-klimatmål. Dessvärre finns det alltför många klimatmål i Europa, och det finns kanske lite för många mål också här i Sverige.

För samtliga EU-rättsakter ser Sverige inte ut att klara målen i dag, och detsamma gäller de allra flesta länderna i Europa. Det beror ofta på att rättsakterna är dåligt utformade. Det kommer visa sig i det fortsatta arbetet på europeisk nivå, där flera av rättsakterna rimligtvis kommer att justeras eftersom flera stora länder i Europa inte har någon som helst möjlighet att uppnå dem.

Vi har också EU-rättsakter som direkt motverkar omställningen. Exempelvis har vi mål för förnybart som gör att Sverige inte kan bygga kraft som inte är förnybar utan att bryta mot målen. Vi har energieffektiviseringsmål som kan leda till att vi bryter mot EU-målen om vi satsar på fossilfritt stål här i Sverige, till exempel.

Fru talman! Landsbygden ska vi definitivt satsa på, men jag tror inte att det är genom budgetanslag som vi får landsbygden att frodas igen. Då är det betydligt viktigare att göra det billigare och lättare att arbeta. Sänkt skatt är naturligtvis viktig politik för landsbygden. Att göra det billigare att transportera sig är otroligt viktigt

för landsbygden. Att göra det billigare för våra lantbrukare att tillverka mat är otroligt viktigt för landsbygden. Att göra om strandskyddet, där det pågår ett aktivt arbete i dag, är otroligt viktigt för tillväxten på landsbygden.

Det finns alltså många saker man kan göra. Jag tror inte att lösningen ligger i att transferera stora pengar i budgeten. Det är inte så vi får igång svensk landsbygd. (Applåder)

Anf. 134 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kinnunen, för anförandet!

När jag lyssnar till ledamotens berättelse här och tar del av budgeten får jag en känsla av att Sverigedemokraterna egentligen inte alls bryr sig om miljö- och klimatfrågan och att den inte prioriteras utan kanske till och med helt ignoreras, trots att vi ser konsekvenserna av den under varje årstid i vårt land. Den påverkar vår ekonomi och vår infrastruktur och också vår livsmedelsförsörjning.

Flera förslag har ledamoten förkastat och raljerat över, och när det påpekas för ledamoten vad som sker i EU är det fel också på EU:s förordningar.

Det sker en påverkan utanför våra gränser, i Europa och i övriga världen. Det blir allt varmare; vi får se om det blir varmere rekord även i år. Vi måste göra något åt detta, och Sverige måste bidra.

Min fråga är: Vad gör Sverigedemokraterna för att vi ska följa klimatlagen och uppnå våra klimatmål för 2030 och 2045?

Anf. 135 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Stina Larsson, för frågorna!

Sverigedemokraterna har naturligtvis ett mycket starkt engagemang i dessa frågor, och jag tycker att detta märks på det jag precis sa i talarstolen.

I Sverige har vi klimatmål, och dem ska vi såklart försöka uppnå. Däremot har vi svårt att styra över klimat och väder, även om vi i riksdagen har mycket att säga till om. Det vi reellt kan göra i Sverige, om vi direkt går ned på minusutsläpp, är att vi kan fördröja uppvärmningen med kanske några veckor.

Vi ska inte tro att vi kan förändra vädret eller den temperatur vi har här i Sverige, men det betyder inte att vi inte ska vara en aktiv part i det globala klimatarbetet eller att vi inte ska göra vårt allra bästa – absolut inte.

Samtidigt ska vi ha en förståelse för vilken rådighet vi har så att vi inte lovar människor att det kommer att bli färre naturkatastrofer eller regna mindre om vi får makten. Det blir inte mindre torka för att ett visst parti får makten – naturligtvis inte. Hur människor röstar i valet kommer sannolikt inte att påverka hur mycket regn det kommer, inte ens om 100 år. Det är så det ser ut.

Det kommer att inledas ett arbete med de svenska klimatmålen i Miljömålsberedningen under nästa år. Då kommer vi att se över en del av målen. 2045-målet kommer att ligga fast, och jag kan i dag inte se att

Sverige inte ska nå det målet. Vägen dit är inte spikrak, men jag tycker att utvecklingen långsiktigt ser positiv ut. 2030-målet ska ses över, så det är inget som bekymrar mig särskilt mycket.

Anf. 136 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Det var ändå positivt att höra att Martin Kinnunen har ett starkt engagemang i frågan, men jag skulle vilja säga att det krävs mer handling än ord. Sverige behöver stötta näringslivet och se till att det blir innovationer och ännu mer ny grön teknik. Det är så vi stärker vår ekonomi och vårt varumärke.

Martin Kinnunen nämnde Miljömålsberedningens arbete. Där, skulle jag vilja säga, är Sverigedemokraterna kanske inte så väldigt konstruktiva och bidrar inte med så väldigt många förslag om hur vi ska nå klimatmålen. Men det återstår att se. Vi är inte riktigt i mål.

Vi kommer aldrig att kunna konkurrera med fabriker i exempelvis Kina eller Taiwan, men vi kan bidra med teknik för miljö och klimat från Sverige. Då behöver samhället incitament och styrmedel för att detta ska bli verklighet.

Vi behöver se till att det finns en marknad för exempelvis elbilar, en vettig klimatbonus och bra med laddstolpar även norr om Uppsala för att man ska kunna köpa och köra en elbil oavsett var i landet man bor.

Vi behöver styra mot nya affärsmodeller med cirkulära flöden och ha ett ökat tänk när det gäller mer hållbarhet, för då kan vi få till en snabbare förändring i stället för att låsa fast oss i oljeindustrins klor.

Ledamoten nämnde de cirkulära flödena och den cirkulära ekonomin, men det saknas förslag om detta. Jag ser inte hur Sverigedemokraterna vill göra för att minska exempelvis giftimporten från Kina, alltså de där prylarna som är väldigt enkla att klicka hem via nätet.

Ledamoten nämnde klimatmålet 2045, så jag ställer frågan så här: Står Sverigedemokraterna bakom klimatmålet för 2030 även om det ska ses över?

Anf. 137 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Det finns dessvärre alltför många mål, så det är inte alltid så lätt att veta exakt vilket mål som avses. För 2030 har vi ett svenskt mål, och sedan har vi ett europeiskt mål. Det är ofta lite förvirrande.

Det svenska målet kommer att ses över, alltså målet för transportsektorn. Det bekymrar mig inte särskilt mycket. Sedan har vi målet för ESR-sektorn, som dessvärre sitter ihop med ett annat mål. Det är alltid lite rörigt. För ESR-målet i sig ser det ganska bra ut. För LULUCF ser det betydligt sämre ut. Där pågår en långrandig miljömålsberedning som jag har hört kanske snart är färdig, och vi får se hur det går med den.

Stina Larsson nämnde giftimporten från Kina, och där är problemet att Sverige saknar rådighet att direkt stänga ned apparna och förbjuda importen. I dag är vi en del av EU-systemet, och då måste vi försöka ta det

den vägen. Här tycker jag att vi från svenskt håll ska fortsätta att vara aktiva i den diskussion som pågår.

Jag tycker att man från europeisk sida bör ta betydligt hårdare tag mot denna import. I grunden skulle det vara en rimlig åtgärd att förbjuda shopparna omedelbart. De borde inte få verka på den europeiska marknaden. Det finns ingenting som tyder på att det är några enstaka fall av regelbrott, utan det sker gång på gång.

Vad gäller posthantering från Kina tycker jag att man helt enkelt borde vägra att följa de internationella överenskommelser som i dag finns eftersom de är fullständigt horribla. Det är helt orimligt att vi ska subventionera kinesiska portokostnader så som vi gör i dag.

Anf. 138 HELENA STORCKENFELDT (M):

Fru talman! Klimatdebatten är ofta fylld av dystopiska framtidsbilder. Många känner hopplöshet, oro eller till och med desperation för att uppgiften är så stor och avgörande. Det finns därför skäl att inte bara peka på de problem som ligger framför oss utan även på de framsteg, om än otillräckliga, som ändå har gjorts. Sällan får de goda nyheterna den uppmärksamhet de förtjänar. Sverige är ett land som ligger i framkant, och det finns anledning att vara optimistisk och hoppfull.

Den resa Sverige har gjort är beundransvärd. Sveriges bnp har ungefär fördubblats sedan 1990-talet samtidigt som våra utsläpp av växthusgaser minskat med över en tredjedel. För varje krona av vår bnp genereras alltså bara en sjättedel så mycket växthusgaser som för tre decennier sedan. Vi har alltså anledning att med stolthet peka på hur Sverige kunnat förena minskade utsläpp med gott ekonomiskt välbefinnande.

Det finns flera skäl till Sveriges framgångar. En av de viktigaste faktorerna har varit vår i stort sett fossilfria elproduktion. Stabil tillgång till fossilfri el till konkurrenskraftiga priser är en viktig förutsättning för Sveriges konkurrenskraft. När IPCC, FN:s klimatpanel, är tydlig med att kärnkraften behövs finns inga tveksamheter – mer kärnkraft i Europa är nödvändigt.

Den moderatledda regeringen har nu fattat en lång rad beslut för att bana väg för ny kärnkraft. Dessutom tas nya steg för att öka utbyggnaden av vindkraften och öka kapaciteten i vattenkraften.

Fru talman! Många verkar tro att det är politikens uppgift att tvinga fram den gröna omställningen. Jag ifrågasätter detta. Politiken sätter ramarna, regelverket och riktningen, men ibland är det faktiskt bättre när politiken inte lägger sig i.

Emellanåt behöver man i den svenska hållbarhetsdebatten påminna om kraften hos den fria marknaden – hur konsumenters efterfrågan styr mer än politiska pekpinningar någonsin skulle kunna göra. Det är bra att Sverige har haft en tuff miljölagstiftning. Det har gett oss en unik position när det gäller att skapa hållbara produktionsled. Vi ser dock nu en tydlig vändning: Näringslivet är numera den nya miljörelsen, som driver på i en mycket högre takt än politiken har möjlighet att hänga med i. Detta har gjort att delar av den lagstiftning som syftar till att skydda miljön stjälpes mer än

de hjälper. Vi måste därför våga ifrågasätta när, var och hur politiken har mandat att lägga sig i.

Den gröna omställningen kan vara en stor konkurrensfördel för Sverige. Den kan betyda fler jobb, god tillväxt och en stark välfärd. Men när vi moderater framhåller vikten av en evidensbaserad klimatpolitik som levererar resultat syftar vi inte bara på vilka styrmedel som bör införas utan också på vilka som är ren populism och absolut inte bör införas. När det gäller många av de återkommande politiska förslagen om nya skatter, regleringar, pålagor och förbud saknas inte bara bevis för att de fungerar – de kan dessutom vara direkt kontraproduktiva. Återigen är det ibland faktiskt bättre när politiken inte lägger sig i.

Fru talman! Målet med klimatpolitiken måste vara att både minska Sveriges utsläpp och uppmuntra andra länder att höja sina ambitioner. Den som har hört mig i tidigare debatter vet att jag brukar framföra vikten av att se klimatfrågan ur ett globalt perspektiv i stället för att stirra sig blind på vad som sker enbart på svensk mark. Utsläppen känner trots allt inga landgränser. Det vore därför synnerligen obegåvat att inte se Sveriges roll ur ett globalt perspektiv. Sverige är och ska fortsatt vara det gröna föregångslandet, inte bara för att det känns bra här och nu, för stunden, utan för att genom praktisk handling visa för världen vad som är möjligt och få fler länder att följa efter. Här är våra företags konkurrenskraft helt avgörande.

Fru talman! Östersjön befinner sig i ett kritiskt läge. Under det senaste århundradet har överfiske, plastföroreningar, övergödning och klimatförändringar satt hård press på ett redan känsligt ekosystem. Av Östersjöns botten beräknas 20 procent vara syrefria. Det motsvarar en yta jämförbar med Danmark.

Kväveklivet är därför en viktig satsning i rätt riktning. Det är ett helt nytt stöd som syftar till att hjälpa lantbrukare att ställa om för att minska både klimatpåverkan och den övergödning som skadar våra vattendrag, våra sjöar och inte minst Östersjön.

Vi satsar även ytterligare medel på lokala vattenvårdsprojekt, så kallade LOVA-projekt. Dessa kan bland annat användas för att genomföra åtgärder som syftar till att minska övergödning, restaurera vattenmiljöer, hindra spridning av miljöfarliga ämnen eller ta hand om förlorade fiskeredskap. Det finns mycket att göra på detta område, vilket inte minst min kollega Joanna Lewerentz lyfte i debatten om *Ett levande hav*, den mest omfattande havsmiljöpropositionen på 15 år.

Fru talman! Det finns få saker som gör mig så irriterad som när människor skräpar ned. Vår natur är en del av vårt arv, och det är vårt gemensamma ansvar att ta hand om den. Tyvärr ser vi hur den grova kriminaliteten orsakar förödelse inte bara i våra städer utan också i vår natur. Oseriösa företag tjänar just nu stora pengar på att utnyttja luckor i vår lagstiftning och dumpa avfall i naturen. Detta är oacceptabelt. Därför ger vi extra resurser till Naturvårdsverket för åtgärder som ska bidra till att motverka avfallsbrottsligheten.

Fru talman! Det är naturligtvis inte så att det vi åstadkommit hittills räcker. Det finns fortfarande

mycket kvar att göra, inte minst när det gäller att få andra länder att genomföra samma resa som Sverige. Men domedagsretoriken hjälper inte. Tvärtom riskerar den hela generationers tro på framtiden. Det vi behöver är fler som utbildar sig till ingenjörer, inte terapi mot klimatångest. Gemensamt för många av de miljöproblemen som människan hittills stött på är att hon också har visat sig förmögen att lösa dem. Det är min stora övertygelse att så även gäller klimatet.

Eftersom detta är den sista debatten för året vill jag såklart tacka kansliet, utskottets ledamöter, kammarkansliet och talmanspresidiet och önska er alla en riktigt god jul.
(Applåder)

Anf. 139 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det ledamoten säger. Många stora framsteg har gjorts, och många goda nyheter borde vi berätta om.

Som socialdemokrater vill vi gärna fortsätta berätta om framsteg och goda nyheter. Vi har en önskan och ett uttalande om att vi vill se Sverige bli det första fossilfria välfärdslandet, men vi vet också att det då behövs en regering som vill minska utsläppen, inte öka dem.

I mars i år kom regeringens reviderade skrivelse *Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning*. I första stycket, Skrivelsens huvudsakliga innehåll, står följande: ”Sverige ska vara klimatanpassat, motståndskraftigt och ta tillvara de möjligheter som kommer med ett förändrat klimat. Under den innevarande mandatperioden behöver en rad åtgärder vidtas för att skapa förutsättningar för ett strukturerat, samordnat och samhällseffektivt arbete med klimatanpassning som leder till att minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter.”

Min fråga till ledamoten är: Om man tittar på regeringens budget för 2025, var kan man se vilka åtgärder som föreslås och vilka resurser regeringen tillfört efter beslutet om den nationella strategin och regeringens handlingsplan för klimatanpassning, som skulle minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter?

Anf. 140 HELENA STORCKENFELDT (M)
replik:

Fru talman! Klimatanpassning är ett väldigt komplext område i och med att det är så många olika aktörer involverade. Inte minst är det markägare och fastighetsägare som bär det tyngsta ansvaret för de åtgärder som ska komma på plats.

Pengapotten ska vara långsiktig. Det är pengar som går till MSB och alla andra myndigheter som är involverade i arbetet.

Det handlar helt enkelt om att ha långsiktigt fokus och se till att arbetet fortsätter, att vi har den kunskap som krävs och att det är de som är absolut närmast åtgärderna som också är involverade i att genomföra projekten.

Anf. 141 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Vi socialdemokrater satsar mer än dubbelt så mycket på klimatanpassning som Kristerssonregeringen gör på de anslagsområden vi talar om. Kostnaderna kommer bara att öka för ett samhälle som inte arbetar förebyggande.

Vi kan ta några exempel. Översvämningarna i Gävle 2021 uppskattas ha kostat 1,2 miljarder. Stormen Hans uppskattas ha kostat 1 miljard kronor. Skogsbranden 2018 uppskattas ha kostat 1 miljard kronor. Den totala kostnaden för torkan 2018 uppskattades till 6–10 miljarder kronor. Ett annat exempel är de samhällsekonomiska effekter som jordskredet vid E6 vid Stenungsund gav. Bara återuppbyggnaden beräknas kosta 1–1,2 miljarder kronor, men i och med att tågen inte kan gå och att gods- och persontrafiken inte kan köras beräknas de samhällsekonomiska kostnaderna uppgå till 2,4 miljarder kronor per år.

Socialdemokraternas bedömning är att det inte går att vänta. Som jag sa står det tydligt i den handlingsplan som kom att en rad åtgärder behöver vidtas under innevarande mandatperiod för att skapa förutsättningar. Det är därför jag menar att ledamoten gärna får återkomma till de åtgärder och resurser som finns i den samlade budgeten för 2025. Ansvaret för detta har ju Ulf Kristersson och den regering som han har tillsatt.

Ledamoten får också gärna svara på min andra fråga, om ledamoten anser att Sverige klarar det av regeringen framförhandlade EU-klimatmålet med regeringens klimatpolitik.

(Applåder)

Anf. 142 HELENA STORCKENFELDT (M)
replik:

Fru talman! Bland annat har vi i just den här budgeten lagt 1 171 miljarder på infrastrukturen för perioden 2026–2036. Det är en historisk satsning på infrastrukturen för att vi ska få lite mer ordning på det som har släpat efter när det gäller järnväg och väg i Sverige.

Det är väldigt fint att Socialdemokraterna väljer att satsa dubbelt så mycket på klimatanpassning. Partiet har ju trots allt försatt oss i ett något svårt läge när det gäller att få bukt med utsläppen, vilket är grundledningen till att klimatanpassningssatsningar ens behövs.

Jag undrar lite hur Socialdemokraterna tänker kring hur man ska få fram tillräckligt mycket ren el för att klara omställningen. Vi vet att behoven till 2045 är enorma, men det är de också till 2030.

Om vi ser till det långsiktiga perspektivet och det stora nettoollmålet vet vi att det svajar lite för Socialdemokraterna när det kommer till kärnkraftsfrågan. Man har en partiledare som under sin tid som finansminister chockhöjde skatten på kärnkraft, och fyra reaktorer stängdes på sex år. Nu vet vi inte riktigt om man har tänkt stoppa planerna på kommande kärnkraft. På scen har hon ratat kärnkraft, men i debatter här i kammaren har vi fått lite olika svar.

Jag vet att partiet Socialdemokraterna försöker övertyga väljarna om att man alltid har varit för

kärnkraft. Men för mig går det inte riktigt ihop. Jag tycker att Socialdemokraterna är skyldiga väljarna ett svar.

(Applåder)

Anf. 143 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Nu är det tredje gången under denna mandatperiod som Tidöregeringen slår sig för bröstet för en förträfflig miljö- och klimatbudget. Vi har hört om satsningar och kommentarer om att det är den största budgeten på flera år. Vi har läst om det i medierna. Men hur ser det egentligen ut?

I den första budgeten slaktades ju naturvårdssatsningarna med nästan 1 miljard. 1 miljard är ju 1 000 miljoner kronor. Sedan återfördes 30 miljoner i en vårbudget i något som kallades för en satsning på biologisk mångfald.

I samband med budgetpresentationen i höstas slog regeringspartierna och SD på stora trumman igen och berättade att 137 miljoner kronor skulle återföras till naturvårdsbudgeten för att bland annat satsa på skötsel av naturreservat och vandringsleder. Men fortfarande ligger naturvårdssatsningen långt ifrån den 2-miljardersnivå som den låg på innan denna regering tillträdde och före inflationsökningen.

Jag kan konstatera att det är skillnad mellan ord och handling här och att detta inte är så prioriterat som man säger. Jag undrar: Om ni inte är beredda att satsa riktiga pengar på miljöområdet, hur ska vi då kunna nå våra miljö kvalitetsmål?

Anf. 144 HELENA STORCKENFELDT (M)
replik:

Fru talman! Att det inte finns tillräckligt med pengar är nog något man kan säga om alla utgiftsområden och även när det gäller anslagsposter inom utgiftsområdena.

Naturvård är otroligt viktigt att prioritera, och det gör vi. Men återigen handlar det om att prioritera många olika saker. Vi ser att det är viktigt att stärka de gröna näringarna. Det är viktigt att stärka landsbygden för att så många som möjligt ska ha möjlighet att bo och verka på landsbygden och hålla på med de gröna näringarna.

Vi befinner oss i ett otroligt svårt säkerhetspolitiskt läge. Detta är något som vi inte får glömma här. När vi diskuterar dessa frågor handlar det om riktigt tuffa prioriteringar. Som min Tidökollega Martin Kinnunen nämnde tidigare handlar det också om prioriteringar mellan de olika områdena. Här väljer vi att staka ut en väg för ny kärnkraft, ny baskraft i Sverige, för att se till att vi har tillräckligt mycket el för att klara den gröna omställningen. Detta är något som vi satsar drygt 1 miljard på, för att se till att vi faktiskt minskar utsläppen nästa år.

Vi lägger fokus på att nå klimatmålen, att se till att det blir långsiktigt hållbart och att den planerbara produktionen kommer på plats.

Jag noterar däremot att Centerpartiet ensidigt fokuserar på väderberoende kraftslag. När världen skakas av geopolitiska spänningar och marknader blir alltmer volatila vet vi att behovet av stabil och planerbar elproduktion är kritiskt.

Vad är Centerpartiets tankar kring detta?

Anf. 145 STINA LARSSON (C) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att ledamoten undviker att svara på frågan.

Naturligtvis är det olika prioriteringar som avgör hur vi satsar våra pengar. Den prioritering som energi- och näringsminister Ebba Busch talar sig varm för, att vi ska satsa enorma summor på kärnkraft och betala det överpris som det ser ut att bli, står vi absolut inte bakom.

Vi ser att det behövs satsningar på vindkraft till havs, exempelvis, och andra teknikneutrala satsningar – i stället för att man enbart lägger pengarna i en korg.

Men jag vill återkomma till miljö kvalitetsmålen. Vi ser i regeringens egen tabell att flera mål inte uppnås. Ett långsiktigt utsläppsmål för 2045 uppnås inte. Målet om en minskning av växthusgasutsläpp i ESR-sektorn till 2030 uppnås inte. Målet om en minskning av växthusutsläpp till 2040 uppnås inte. Målet om en minskning av växthusgasutsläpp från inrikes transporter uppnås inte. Målet om en ökad andel kommunalt avfall som materialåtervinnas och förbereds för återanvändning till 2025, 2030 och 2035 uppnås inte. Vi fick en rapport om att matavfallet inte har minskat som man har tänkt sig. Vi uppnådde inte heller målet för 2023. Målet om bygg- och rivningsavfall uppnås inte heller.

Detta är alltså från regeringens egen budget.

Sverige går bakåt inom vissa av dessa områden. Vi har också backat jämfört med många andra länder. Vi har gjort det sämre när det gäller klimatutsläppen och när det gäller den cirkulära ekonomin.

Hur kan ledamoten med gott samvete blunda för detta? Vad säger ledamoten att vi ska göra för att vända denna utveckling? Jag ser att det inte kan få fortsätta så här.

(Applåder)

Anf. 146 HELENA STORCKENFELDT (M) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att ledamoten lyfter ESR-målen, för det är väldigt tydligt att vi når ESR-målen med vår politik. Däremot är det tveksamt om Centerpartiet, som avvisar regeringens reduktionsplikt till förmån för biobränsleupphandling, skulle göra det. Det är väldigt tveksamt om Centerpartiet skulle nå ESR-målen med den budget som man har i dag.

Ja, det är dyrt med kärnkraft. Men det är mycket dyrare, fru talman, att riva fullt fungerande reaktorer och att sedan leva med konsekvenserna för både klimatet och hushållen.

(Applåder)

Anf. 147 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater lägger fram ett eget budgetalternativ, som ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande. Vi har i stället ett särskilt yttrande när det gäller utgiftsområdet.

Fru talman! Klimatet är vår tids största ödesfråga. Jordan blir allt hetare. Alla siffror pekar redan på att 2024 blir det varmaste året någonsin, efter nio år av nya värerekord. Haven stiger. Isar smälter. Alpernas glaciärer försvinner i rekordfart. Snödagarna blir färre, vilket också vi som bor på Sveriges fantastiska skidorter ser. Men om man vill ha en vit jul, fru talman, föreslår jag ändå att man gör ett besök hemma hos mig i Åre.

Fru talman! En ny rapport från Europeiska miljöbyrån visar att Europa inte är redo för riskerna med ett förändrat klimat. Klimatförändringarna hotar energi- och livsmedelsförsörjningen, ekosystem, infrastruktur, vattenresurser, finansiell stabilitet och människors hälsa. Enligt Europeiska miljöbyrån har många av klimatriskerna redan nått kritiska nivåer, och de kan bli katastrofala.

För Sveriges del, precis som för norra Europa i övrigt, är en ökad mängd nederbörd den stora effekten av klimatförändringarna. Antalet dagar med kraftig nederbörd ökar i större delen av landet. När det gäller de intensivaste regnen är det fråga om betydande ökning.

Den ökade översvämningsrisken drabbar framför allt bebyggelse, vägar, järnvägar och va-system. Dricksvattenförsörjningen riskerar till exempel att slås ut genom föroreningar av vattentäkter eller genom ledningsbrott.

Fru talman! Världen, Europa och Sverige – från norr till söder – drabbas av klimatförändringarna. Vi socialdemokrater lägger därför mer än dubbelt så mycket, jämfört med SD-regeringen, i vår budgetmotion på klimatanpassning. Vanligt folk drabbas nämligen när källaren står i vatten, när vägar och järnvägar stängs av och när försäkringarna kostar mer.

Fru talman! Utsläppen måste minska här och nu, innan klimatförändringarna blir värre och inte går att stoppa.

I Sverige har vi en regering som har valt att öka utsläppen, som gör glädjekalkyler och som lämnar en springnota till nästa mandatperiods regering.

Fru talman! Det har varit en hel del glädjekalkyler under regeringens drygt två år vid makten. I klimatredovisningen redovisas ett scenario där man säger att regeringen klarar ett av klimatmålen. Jag tänker också på klimat- och miljöministerns ”gyllene lösning”. Vi kan se på beräkningen av utsläpp från fossila drivmedel för 2024. Regeringens prognos var uppfylld redan i september i år. Upp med handen, ni som har en fossilbränslebil och som inte har tankat sedan i september!

Sverige behöver en politik som tar sig an utmaningarna och skapar bra förutsättningar på både kort och lång sikt. Sverige behöver en politik som ökar den cirkulära ekonomin, och Sverige behöver en politik

som gör att klimatomställningen fungerar för vanligt folk i hela landet.

Fru talman! Vi socialdemokrater satsar i vår budgetmotion 1 300 miljoner kronor mer än regeringen på detta utgiftsområde.

Vi satsar på miljöövervakningen för att kunna ge beslutsfattare välgrundade underlag och mäta huruvida den förda miljöpolitiken får effekt. Vi satsar 500 miljoner mer på Industriklivet, industrins gröna omställning, som den socialdemokratiskt ledda regeringen införde 2018. Det, fru talman, blev till exempel satsningar på industriprojekt – det handlade om biodrivmedel, plastreturaffinaderier, vätgasproduktion, återvinningsanläggningar och batteriproduktion. Industriklivet måste fortsätta att utvecklas.

Vi utredde snabbare tillståndsprocesser. Den här regeringen lämnade över förslag till Sveriges riksdag, och man kommer inte att kunna lösa att ändringstillstånd för verksamheten ska vara huvudregel. Det beklagar jag, fru talman.

Vi satsar 250 miljoner mer på Klimatklivet, som bland annat gett bidrag till 180 000 laddpunkter i hela landet och biogasstöd, som många svenska bönder vänt sig av.

Naturvårdsverket har kommunicerat att inga nya stöd nu kan utlysas. Därför är mer resurser av största vikt. Naturvårdsverket har för övrigt en central roll i Sveriges miljö- och klimatarbete. Vi socialdemokrater stärker därför myndigheten med 50 miljoner kronor.

Vi stärker även åtgärder för havs- och vattenmiljö med 40 miljoner kronor. Det handlar om fler fiskerikontroller och kameraövervakning på fiskefartyg. Vi måste stärka de fiskbestånd vi har kvar. Det, fru talman, måste vi göra nu.

Vi vill att den gröna industriella revolutionen, som startade i norra Sverige, ska fortsätta. Det är så vi minskar vår sårbarhet, tar vårt ansvar för utsläppsminskningar, byter vårt osunda beroende av fossila insatsvaror, bygger vårt välbefinnande och skapar tusentals nya jobb. Men, fru talman, då kan vi inte ha en regering som satsar på fossila bränslen från diktaturstater, som gör att färre elektrifierade fordon säljs från svenska företag. Vi kan inte ha en regering som lämnar walkover.

Detta innebär även de åtaganden som SD-regeringen har förhandlat med EU om när det gäller EU:s klimatmål, som inte nås med regeringens politik. Är det Sveriges alla skattebetalare som ska betala många miljarder kronor i utsläppsrätter och böter?

Fru talman! Sverige har en fantastisk och unik natur, som är av stor betydelse för biologisk mångfald, människors hälsa och jobben. De nedskärningar som SD-regeringen gjort under flera år när det gäller skydd av och åtgärder för värdefull natur får allvarliga konsekvenser för den biologiska mångfalden, friluftslivet, kulturmiljön, besöksnäringen och människors möjlighet att vistas i naturen.

Fru talman! Skogen skapar klimatnytta som kolsänka och med nutidens och framtidens fossilfria produkter. Men nedskärningarna har även gjort att många skogsägare har fått vänta – och de fortsätter att vänta –

på sin ersättning, som de har rätt till när de bevarar skyddsvärd skog. Det är inte värdigt, fru talman.

Över hela landet får nationalparker och naturreservat mindre resurser. Det syns att skötsel och åtgärder inte längre fungerar. Vi socialdemokrater vill att fler ska komma ut och upptäcka Sveriges nationalskatt – naturen. Men då måste vandringsleder, skydd och annat fungera. Det handlar om tillgängligheten och om hållbarheten för oss här och nu men även för framtida generationer.

Därför satsar vi socialdemokrater 500 miljoner mer än SD-regeringen på skydd av och åtgärder för värdefull natur.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid. Klimatförändringarna finns här och nu och slår hårt mot människors möjligheter till ett gott liv såväl i Sverige som i världen. Utsläppen måste minska. Sverige måste ta sitt ansvar.

Dessvärre möter regeringens budgetproposition inte heller i år den situation som Sverige står inför. Vi socialdemokrater vill modernisera och ställa om till ett fossilfritt Sverige. Så kan vi klara klimatutmaningarna, värna vår välfärd och se till att klimatomställningens jobb inte försvinner i väg till andra länder.

Med detta önskar jag god jul till fru talmannen, till alla fina kollegor i utskottet och till kansliet. Tack för i år!
(Applåder)

I detta anförande instämde Jytte Guteland, Joakim Järrebring, Björn Petersson och Sofia Skönnbrink (alla S).

Anf. 148 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg – inte minst för inbjudan till Åre! När passar det?

(ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S): Alltid.)

Det är kända tongångar från Anna-Caren Säterberg i talarstolen. Det är liksom ingen hejd på den socialdemokratiska förträffligheten. Den socialdemokratiska självgodheten är alltid på topp. Det känner vi mycket väl igen.

Anna-Caren Säterberg var inne på många delar i sitt anförande, och det finns en sak som jag tänkte att jag skulle ställa en fråga om.

Vi har av förklarliga skäl haft en ganska rejäl energidebatt de senaste dagarna. På X kunde vi se hur den tidigare socialdemokratiska klimat- och miljöministern skrev så här: ”För en fungerande energiförsörjning med en bättre prisbild också i elprisområde 3 och 4 är ett svar gasturbiner och/eller lagring under topplasttimmarna.”

Jag vill fråga Anna-Caren Säterberg om Socialdemokraterna står bakom sin tidigare klimat- och miljöminister och hellre vill använda gasturbiner och öka utsläppen i stället för att ha kärnkraft och minska utsläppen. Vad är Socialdemokraternas väg i detta?

Anf. 149 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Om det är kända tongångar från mig i talarstolen beror det på att det är samma gamla utsläppparpolitik från regeringen, det vill säga vi når inte målen, och vi fortsätter att släppa ut i stället för att minska utsläppen. Tongångarna kommer att vara sådana tills vi har en regering som gör det man lovar inför ett val.

Jag har ingen aning om hur någon har uttryckt sig, men jag kan väl säga så här: Sverige behöver billig el om vi ska klara konkurrenskraften i vår industri och om vanligt folk ska ha råd med elräkningarna – det är bedrävligt i södra Sverige just nu.

Vad Sverige behöver är en politik på både kort och lång sikt. Man kan inte lägga alla ägg i en och samma korg om de kläcks om 40 år. Vi måste kunna göra både och.

Det är väl självklart att man ska använda all ny teknik som finns för att klara av det här. Om det ska vara möjligt måste vi måste bygga ut vindkraften nu. Om det ska vara möjligt måste vi lagra kraften nu. Ska vi bygga kärnkraft ska det bli billig el som gör den konkurrenskraftig för industrin. Det tror jag inte är svårt att förstå.

Alla kraftslag behövs, men vad som behövs på riktigt är billig el, både på kort och på lång sikt. Där är ledamoten svaret skyldig. Hur mycket har byggts sedan regeringen tog över? Har det kommit upp ett enda vindkraftverk? Ser vi en ökad energitillgång någonstans, eller står man efter två år fortfarande bara och pratar?

Anf. 150 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Det är självfallet så att vi behöver mer el, och det vi behöver är alla fossilfria kraftslag. Där ingår inte gasen.

Om vi inte tar tag i det här och ser till att vi verkligen får en planerbar baskraft som kan vara med och balansera den förnybara kraften, eftersom det inte blåser varje dag, är risken att vi hamnar i precis samma fälla som i Tyskland där man gick för 100 procent förnybart. I Tyskland kan vi nu se hur man eldar mellan 10 000 och 13 000 ton brunkol per timme för att klara sitt energibehov, detta för att man har stängt ned planerbar baskraft i form av kärnkraft. Brunkolen är den mest förorenande energikälla vi har, men man måste alltså använda sig av det eftersom man har förstört sin energimix.

Vi vill inte hamna i Tysklands situation, och därför säger vi ja till alla fossilfria kraftslag. Vi måste ha mer av allt som är fossilfritt, och för att vi förhoppningsvis ska få fler att säga ja till vindkraft tar man nu fram nya möjligheter vad gäller incitament.

Vi måste se till att vattenkraften kan fortsätta att komma med det tillskott som även den småskaliga vattenkraften kan ge. Vi måste se till att ha planerbar kraft för framtiden, och där ingår även kärnkraft.

Självfallet har det tillkommit energiproduktion efter att vi tog över. Det har tillkommit flera tusen

megawatt efter att vi tog över. Anna-Caren Säterberg kan själv gå in och se vad som faktiskt har gjorts. (Applåder)

Anf. 151 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Fru talmannen upplyser inte ledamoten om att det här inte är en energipolitisk debatt, men då kan väl jag göra det. Det finns ju väldigt mycket att diskutera i det här betänkandet som inte har någonting att göra med det som ledamoten just nu tar upp.

För Socialdemokraternas del är det viktigt att vi får till el här och nu. Ska vi kunna bygga den klimatsmarta industri som skapar jobb och sjysta villkor i hela landet måste vi ha el här och nu, annars försvinner de jobben till något annat land som erbjuder energin.

Jag vet att Kristdemokraterna egentligen förstår att man inte bara kan göra en enda sak. Man måste faktiskt göra flera saker. Man kan inte lägga alla ägg i en korg där de kanske kläcks om 20 eller 40 år, utan det måste ske här och nu.

Man har precis sagt nej till 13 havsvindkraftsparker, fastän vi har ett bolag i Sverige – Saab – som har gjort om tekniken och säljer den till andra länder som klarar av att både ha havsvindkraft och försvar. Men Sverige använder sig inte av sitt eget företag. Det är väldigt mycket som är konstigt i det här.

Om det är en energipolitisk debatt vi ska ha, fru talman, kan vi ha det. Jag tycker dock att det är värt att nämna det som den här debatten ska handla om, det vill säga Industriklivet, Klimatklivet, naturen, biologisk mångfald och skogen.

Det finns mycket att prata om. Nu har vi tillbringat den här stunden med att prata om kärnkraft. (Applåder)

Anf. 152 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för anförandet! Det är också glädjande att ledamoten klargör att hon tycker om att diskutera energifrågor här i kammaren och att hon vill diskutera kärnkraft mer ingående.

Jag tycker att det är ett viktigt ämne, framför allt eftersom vi diskuterar klimatpolitik. Ska man kunna minska utsläppen i världen är det grundläggande att vi kan försörja industrierna med elektricitet och dessutom, precis som ledamoten nämnde, billig el.

Ledamoten nämnde precis att det inte har tillkommit någon ny kraftproduktion i Sverige. Det är fullständigt felaktigt. Vi kan se att det under 2023 tillkom 3 300 megawatt, och under 2024 prognosticerar man 2 800 megawatt. Det är alltså en historiskt hög ökning av installerad kapacitet.

Problemet är att den installerade kapaciteten som vi får till stånd just nu är väderberoende, och den tillkommer dessutom inte i rätt elområden om man vill undvika högt elpris och i stället sträva mot det som ledamoten nämner, nämligen att el ska vara billig.

Vi hörde dessutom felaktigheter om att Saab ska ha påstått att deras system ska fixa allt det som

Försvarsmakten klagat på. Det har Saab förnekat, och det är irriterande att det sprids så mycket felaktigheter om detta även här i kammaren.

Jag har följande fråga till Anna-Caren Säterberg. Varför vill inte Socialdemokraterna att det ska vara tillåtet att bygga kärnkraft där vi behöver billig el, alltså elområde 4? Kärnkraft är viktigt för klimatpolitiken och är dessutom en tillståndsfråga som verkligen berör vårt utskottsområde.

Anf. 153 ANDRE VICE TALMANNEN:

Låt oss inte fastna i en kärnkraftsdebatt, utan låt oss någon gång komma tillbaka till klimat, miljö och natur. Det är hårfina gränsdragningar eftersom kärnkraft också berör utsläpp.

Anf. 154 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt anförande är det viktigt för Socialdemokraterna att vi slutar med att öka utsläppen. Vi måste föra en politik som på riktigt minskar utsläppen så att vi inte får de klimatförändringar som Europeiska miljöbyrån varnar för, som vi redan ser i landet i form av översvämningar, bränder, stormar och ny biologisk mångfald, det vill säga invasiva arter i skogen. Detta tycker Socialdemokraterna är viktigt.

För att klara industrins omställning behöver det, mycket riktigt, byggas mer el och energi. Omställningen behövs här och nu, och den ska vara både kort- och långsiktig.

Hur kan man liksom inte tycka att vi behöver planera på både kort och lång sikt? Hur kan man inte se havsvindkraftens möjligheter just nu, när den utbyggnaden går snabbare? Hur kan man inte se att man behöver göra både och? Varför hamnar ledamoten och jag i en diskussion om kärnkraft? Vi gick in i en energioverenskommelse för länge sedan där vi sa att vi skulle bygga mer kärnkraft om marknaden skulle bygga den, precis som samtliga i regeringsunderlaget sa innan valet. Då var det inga problem. Det var bara några regler som behövde ändras. Nu är det tydligen problem.

Om det här ska vara en energidebatt, fru talman, ska vi prata alla kraftslag och vad Sverige behöver. Och vad Sverige behöver är billig el och mer el.
(Applåder)

Anf. 155 MARTIN KINNUNEN (SD) replik:

Fru talman! Energiproduktion är en central del av all klimatpolitik i världen. Det är det absolut viktigaste redskapet för att minska utsläppen. Vi kan inte separera klimatpolitiken från hur vi framställer energi. Det går inte, och det vore livsfarligt om debatten tog den vägen.

Jag ska informera ledamoten om varför frågorna är viktiga att ta just med Socialdemokraterna. Socialdemokraterna vill inte att det ska vara tillåtet att bygga kärnkraft i elområde 4. Det är i elområde 4 det råder underskott på el, och det är i elområde 4 som elen är dyr och vi verkligen behöver billig el.

Det tillkommer mer elproduktion varje år i Sverige, och det kommer att fortsätta. Det byggs sol- och vindkraft. Det sker redan. Det är tillåtet att bygga havsvindkraft. Danmark har nyligen utlyst, med ännu bättre villkor än i Sverige, möjligheten att bygga havsvindkraft. Inte ett enda bolag ville bygga någonting alls. Det finns ingen väg att få billig, snabb el omedelbart – det kommer att ta tid. Därför måste processerna börja nu. Annars kommer det aldrig att bli klart. Det är så vi har haft det under så många år.

Man vill inte göra det möjligt att bygga kärnkraft. Sedan kan man säga det eller skriva det på sin hemsida, men om man fortfarande inte vill att det ska vara tillåtet att bygga kärnkraft där den behövs som mest vill man inte att det ska byggas. Man vill inte skapa förutsättningar för att bygga för de låga priser som behövs för klimatomställningen.

Varför ska det inte vara tillåtet att bygga kärnkraft i elområde 4 där vi behöver stabil leverans så snart som möjligt? Alternativet kan inte vara gasturbiner. Det är verkligen ett dyrt sätt att framställa el, men det kan mycket väl bli så att vi behöver dem ändå.

Anf. 156 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Jag instämmer i att vi behöver billig el. Men då måste regeringen presentera förslag som på riktigt gör elen billig. Regeringen har ännu inte lyckats att presentera ett förslag för Sveriges riksdag där vi kan se den utvecklingen. Vi ska bli konkurrenskraftiga så att vi kan ställa om industrin, så att vi kan ha all den produktion och alla de jobb vi behöver i landet så att företagen inte flyttar utomlands.

I ledamotens anförande handlade det mycket om en satsning på 28 miljarder för ask och alm. Det handlade även om det som fanns med i vårpropositionen, det vill säga att bekämpa myggorna i Dalälven – som är hemska för dem som bor där. Det var vad ledamotens anförande i stort sett handlade om. Nu handlar det om en enorm satsning där man är beredd att lägga svenska folkets plånbok på bordet.

Satsningen kritiserar av myndigheter, av Svenskt Näringsliv och av fackföreningsrörelsen. Man måste komma fram med ett förslag som på riktigt betyder att svenska företag och vanliga svenskar har råd att betala elräkningarna och så att investeringarna sker i Sverige. Vi måste på riktigt se till att Sverige tar sitt ansvar och slutar att öka utsläppen.

Det finns klimatförändringar i hela världen, men jag vill tala om för ledamoten att de också finns överallt i det här landet – från norr till söder.
(Applåder)

Anf. 157 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Vi börjar närma oss slutet av raden med budgetdebatter den här hösten, men kvällens debatt är inte mindre viktig för det även om både julen närmar sig och timmen är sen.

Som någon sorts grundplatta för kvällens klimat- och miljödebatt ligger klimatlagen och regeringens

klimatpolitiska handlingsplan. Senast 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Regeringen framhåller att klimatpolitiken ska vara ambitiös och effektiv och samtidigt ta hänsyn till människors och företags möjligheter att leva och verka i hela landet. Fokus ligger därför på att skapa förutsättningar för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt ta bort de utsläpp som kan tas bort, minska de utsläpp som inte går att ta bort helt och därutöver skapa stora volymer negativa utsläpp.

Åtgärderna för att åstadkomma detta behöver vidtas brett i hela samhället. De viktigaste förutsättningarna för klimatomställningen är trygg och kostnadseffektiv leverans av fossilfri energi, effektiva tillståndprocesser och tillgång till relevant kompetens. För att komma ännu närmare dessa viktiga mål satsar nu regeringen drygt 1 miljard kronor på att ta ytterligare kliv för att minska utsläppen nästa år, så att Sverige når klimatmålen. För att åstadkomma det behövs en kraftfull utbyggnad av den fossilfria elproduktionen, så att industrin och transportsektorn kan ställa om från fossilt till fossilfritt. Här spelar den planerbara produktionen av baskraft en stor roll, och därför arbetar vi hårt med att få på plats ny kärnkraft. Men alla övriga fossilfria kraftslag har också en viktig roll att spela. Årets budget handlar om att öka takten för att bygga ut den fossilfria elproduktionen och att öka acceptansen för klimatomställningen.

För att klimatomställningen ska kunna ske behövs ny planerbar baskraft. Regeringens arbete för att möjliggöra utbyggnaden av ny kärnkraft går nu in i en mer intensiv fas. Det kommer att krävas nya innovativa lösningar såväl inom enskilda tekniker som på systemnivå. Regeringen satsar därför 100 miljoner kronor 2025 för att stödja pilot- och demonstrationsprojekt inom kärnkraftsområdet.

Men, fru talman, det behövs mer. Förslaget att ge incitament till kommuner som beslutar att säga ja till vindkraft är en annan avgörande del för att öka den fossilfria elproduktionen. Ett av hindren mot utbyggnaden av vindkraften har varit bristen på acceptans av lokalbefolkningen, vilket inte är svårt att förstå.

Vi behöver alla former av fossilfri elproduktion, men alla former passar inte överallt. För att ändå underlätta nybyggnation är incitament i form av ekonomisk kompensation och bygdemedel två avgörande faktorer. Regeringen presenterade även nyligen att man går vidare med utbyggnad av havsbaserade vindkraftsparkar med ytterligare två projekt, utöver de tre tillstånd som tidigare meddelats.

Fru talman! Regeringen vill även påskynda elektrifieringen av fordonsflottan, bland annat genom en kommande elbilspremie. Klimatklivet underlättar den gröna omställningen för näringslivet och är ett viktigt stöd för utbyggnad av laddinfrastruktur. Regeringen förstärker därför bland annat anslaget Klimatinvesteringar, där Klimatklivet ligger. Regeringen genomför även satsningar på laddinfrastruktur inom utgiftsområde 21 Energi.

Samtidigt reformeras reduktionsplikten i grunden, bland annat för att faktiskt kunna genomföra den men även för att uppnå Sveriges åtagande enligt ESR till 2030. Nivåerna för den nya reduktionsplikten höjs. För att göra reduktionsplikten mer teknikneutral och stimulera till fortsatt elektrifiering blir det möjligt att uppfylla reduktionsplikten även med el från publika laddstationer. Regeringens samlade förslag innebär att ESR-åtagandet för 2030 beräknas nås.

En annan viktig satsning är den uppbyggnad av kapacitet för koldioxidinfångning som pågår för att nå målet om nettonollutsläpp till 2045. Teknik för att fånga in och lagra koldioxid kommer att behövas för sådana fossila utsläpp som inte går att undvika och som är svåra att eliminera, till exempel inom cementtillverkningen.

Näringslivet är den nya miljörörelsen. De har varit mycket tydliga i sin beställning med att de utöver fossilfri, leveranssäker och billig el behöver enklare och snabbare tillståndprocesser. Det är ett arbete som pågår för fullt. Det är också viktigt för att stärka svensk konkurrenskraft. För att ge domstolar och myndigheter bättre förutsättningar att arbeta effektivt med miljötillståndprocesser och miljötillsyn föreslår regeringen att anslagen till Sveriges Domstolar, Naturvårdsverket och länsstyrelserna höjs.

Regeringen har även nyligen gett besked om att Fossilfritt Sveriges uppdrag förlängs med två år. Ett nytt fokusområde blir att främja ökad efterfrågan på fossilfria produkter och tjänster, vilket är en förutsättning för att de 23 färdplanerna ska kunna genomföras. Det är ännu ett steg i rätt riktning.

Regeringen har även meddelat EU-kommissionen att man har för avsikt att överföra utsläppsutrymme från EU:s utsläppshandel till ESR genom att annullera utsläppsrätter från Sveriges auktionsvolym. Det är en linje som Kristdemokraterna har drivit i flera år. Det är ett kostnadseffektivt sätt att få bort utsläpp, bara man gör det på rätt sätt och vid rätt tillfälle.

Regeringen gör en välkommen satsning på åtgärder som bidrar till att fasa ut användningen av fossil plast. Regeringen pekar på vikten av en heltäckande kemikalielagstiftning som lever upp till åtagandena i EU:s kemikaliestrategi, vilken syftar till att skydda konsumenter, sårbara grupper och arbetstagare från de skadliga kemikalierna.

I dag finns majoriteten av världens kemikalieproduktion utanför EU. Därför är Sveriges fortsatta arbete med globala kemikaliefrågor viktigt. Plastföreningar är en gränsöverskridande utmaning som kräver globala lösningar. Därför är det även angeläget med framsteg i de pågående förhandlingarna om ett globalt avtal mot plastföreningar. Det behandlas bland annat vid dagens miljöråd i Bryssel.

Fru talman! Regeringen anser att det är mycket angeläget att motverka avfallsbrottsligheten. Därför pågår en utredning om miljöstraffrätten. Samtidigt har det beslutats om nya EU-regler om avfallstransporter. Regeringen satsar nu medel för att motverka avfallsbrottsligheten och för att stoppa illegala

avfallstransporter till och från Sverige. En effektiv tillsyn är viktig för att förhindra att oseriösa aktörer skaffar sig konkurrensfördelar genom att inte följa lagen men även för att upptäcka verksamheter med kriminella syften.

Under 2025 kommer regeringen att ta fram en nationell strategi och plan för biologisk mångfald i enlighet med åtaganden i nationella avtal och ramverk. Vi får ofta höra från vissa partier och organisationer hur illa ställt det är med den biologiska mångfalden i den svenska skogen. Men ängs- och betesmarker är de naturtyper som har sämst status i Sveriges senaste rapportering, enligt art- och habitatdirektivet. Närmare hälften av de inhemska hotade arterna är knutna till just dessa marker. Regeringen föreslår därför en satsning på skötsel och restaurering av ängs- och betesmarker.

Att det är just dessa marker som har mest hotade arter hör man inte mycket om, utan det är ett ensidigt fokus på statusen för svensk skog. Man kan fråga sig varför. Är det för att ängs- och betesmarker kräver betande djur för att hållas i hävd, för att detta talar emot dessa partiernas och organisationers intresse eller för att det inte hjälper dem i jakten på varken rött kött eller betande djur i allmänhet? Man kan i alla fall ställa sig frågan.

Regeringen ser, i linje med förvaltarskapstanken, aktiva och engagerade skogsägare som avgörande för att stärka ekosystemen i skogen, värna natur- och kulturvärden och ta till vara skogens avgörande roll i klimatarbetet, bland annat som kolsänka och källa till förnybar råvara. Därför pågår nu flera utredningar inom det skogliga området, för att få sans och balans i frågorna. I går aviserade regeringen också att man gör satsningar på forskarskola och innovationsprogram inom bioekonomi med fokus på cirkulär bioekonomi inklusive skog.

Fru talman! Jag hade tänkt fortsätta tala om såväl LOVA som Kväveklivet, värdefull natur och så vidare. Jag hade också tänkt nämna flera andra tillskott. Men min talartid har redan tagit slut.

Jag vill därför avsluta genom att önska talmannen och talmanspresidiet, kammarkansliet, kansliet i miljö- och jordbruksutskottet och självklart mina kollegor i utskottet, särskilt kollegan Tomas – om han tittar på det här – en riktigt god jul och ett välsignat gott nytt år. (Applåder)

Anf. 158 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Jag hoppas också att Tomas tittar på oss. God jul, Tomas!

Tack för ditt anförande, ledamoten!

Jag delar verkligen ledamotens åsikt att det är väldigt bra med betande djur och därmed också beteskrav, såklart.

Klimatklivet har varit populärt och skapat klimatnytta i hela landet. Klimatklivet har till exempel inneburit 180 000 nya laddpunkter. Det har blivit vätgastationer för tunga fordon, och Klimatklivet har medfinansierat cirka 80 procent av den

biogasproduktion som finns i Sverige i dag. Det här är viktigt på riktigt för våra bönder, för vår försörjningsförmåga och för klimatet. Det är cirkularitet i sin bästa form.

Nu har dock ansökningstillfällena till Klimatklivet ställts in, på grund av regeringens minskade bemyndiganderam. Nästa ordinarie ansökningsperiod öppnar inte förrän under senare halvan av 2025.

Vi socialdemokrater satsar 250 miljoner kronor mer än regeringen på Klimatklivet. Vi vill inte att Sverige ska sitta på händerna under 2025 utan anser att fler laddpunkter behöver byggas och att Sverige behöver mer biogas, vätgas och alla andra smarta klimatomställningsinitiativ.

Fru talman! Mina frågor blir då: Vad är Kristdemokraternas inställning till en minskad bemyndiganderam till Klimatklivet? Anser Kristdemokraterna att det är läge att bromsa utvecklingen? Vill Kristdemokraterna bromsa mer biogasproduktion eller utbyggnad av fler laddpunkter? Om Kristdemokraterna inte vill det, vilka partier i regeringen är det då som ser till att bemyndiganderamen stoppas, vilket gör att man inte kan utlysa några nya initiativ?

Anf. 159 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)

replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Anna-Caren Säterberg!

Det är i alla fall glädjande att EU i dagarna äntligen har kommit fram till att vi kan fortsätta skattebefria biogasen. Det var en fråga som tyvärr kom upp på grund av Landvärmedomen. Vi tog direkt kontakt med EU-kommissionen, i motsättning till de signaler som Socialdemokraterna gav, i alla fall till en början; man ville att vi skulle överklaga. Vi ansåg att var mycket bättre att prata direkt med EU-kommissionen, eftersom de ändå insåg att det hade blivit fel. Vi sparade alltså tid på att göra om och göra rätt i stället för att gå via en överklagan.

Tyvärr följde en enorm oro och ångest hos dem som hade satsat på biogas. Jag vet inte hur många möten vi hade med intressenter inom området. Därför är det glädjande att det jobb som regeringen gjorde, med landsbygdsministern i spetsen, vad gäller just lantbruket och biogasen verkligen har gjort skillnad. Man har lyckats.

Vi önskar att det hade kunnat gå snabbare, men på EU-nivå har man ändå kommit fram till att vi ska få lov att skattebefria biogasen. Därmed kan vi nu gå vidare. Det är helt avgörande. På denna punkt är vi alltså helt eniga.

Laddinfrastruktur är något som också vi kristdemokrater har satsat pengar på när vi har gått fram med egna budgetar. Det råder ingen tvekan om att både biogas och laddinfrastruktur är frågor som ligger oss varmt om hjärtat. De är jätteviktiga för att Sverige ska klara omställningen. Vi behöver, återigen, alla dessa energikällor. Om vi inte har ren energi, på olika sätt, klarar vi heller inte omställningen. Om det sedan blir

med biogas eller något annat är upp till marknaden att avgöra.

Anf. 160 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)
replik:

Fru talman! Jag delar verkligen glädjen över att vi återigen ska få skattebefrielse på biogas, trots att det tagit två år, vilket inte är särskilt bra.

Ledamoten svarar dock inte på min fråga, fru talman. Ni har sänkt bemyndiganderamen, vilket gör att Klimatklivet inte har kunnat göra några nya utlysningar i november i år, och enligt Naturvårdsverkets webbsida kommer det inte att kunna bli några förrän i slutet av 2025. Det är ett helt år då vi inte kommer att få se några nya laddpunkter eller bönder som ansöker om biogasstöd. Detta stöd har ju varit enormt populärt och väldigt bra för lönsamheten på gården och för den cirkularitet och klimatnytta det gör.

Jag vill verkligen ha svar på frågan om vad Kristdemokraterna på riktigt anser om att man har sänkt bemyndiganderamen så att Klimatklivet inte kommer att kunna göra några utlysningar. Det tycker jag är bekymmersamt.

I sitt anförande sa ledamoten dessutom att Sverige når ESR-målet. Har ledamoten en fossilbränslebil? Har ledamoten tankat sedan i september? Har han det är prognosen att vi inte klarar ESR-målet, och det bara på grund av ledamotens tankning.

Jag vill också att ledamoten svarar på om han anser att Sverige klarar de av regeringen förhandlade EU-klimatmålen med den förda politiken.
(Applåder)

Anf. 161 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för frågorna.

Jag kan börja med dem som är absolut enklast att svara på. Ja, jag kör en Škoda Octavia Scout årsmodell 2017, eller om det möjligtvis är 2016, och den går på diesel. Och ja, jag har tankat sedan september. Men jag känner mig ganska trygg, fru talman, med att Sveriges klimat inte står och faller med huruvida jag tankar min bil eller inte. Det är absolut andra delar som ligger bakom det. Just detta tar jag inte åt mig av, även om Anna-Caren Säterberg serverade det så här.

Jag är självfallet inte med i regeringens budgetförhandlingar. Vad som sker där vet inte jag. Så inne i materian är jag inte. Men vad jag känner till är vilka synpunkter vi kristdemokrater har och vad vi har drivit tidigare. Precis som jag sa förut har både laddinfrastruktur och biogas varit väldigt viktiga frågor för oss kristdemokrater, och dem har vi drivit tidigare. Det skulle förvåna mig mycket om vi inte har drivit dem även nu. Men jag sitter som sagt inte i regeringen och är inte med i förhandlingarna om budgeten. På frågor om det har jag tyvärr inte möjlighet att svara Anna-Caren Säterberg.

Jag vet dock vad vi som parti står för och känner mig väldigt trygg med att vi står bakom dessa två delar.

Både biogas och laddinfrastruktur är viktiga frågor som måste lyftas fram. Det är därför vi satsar mer på laddinfrastruktur. Det finns ju ändå satsningar i budgeten på just laddinfrastruktur. Det nämner inte Anna-Caren Säterberg i sin fråga. Med kirurgisk precision undviker hon de satsningar som ändå finns.
(Applåder)

Anf. 162 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! I en tid när hopplösheten breder ut sig inför en alltmer otrygg värld av klimatkris och skövad natur, där vattnet är förgiftat av evighetskemikalier, vad är det då människor behöver som mest? Är det svikna löften och nedskärningar? Vill de att vi desperat klamrar oss fast vid förlegade teknologier som för oss ännu djupare ned i krisen? Eller vill de ha ett hopp om att en bättre värld är möjlig, att vi tillsammans kan lösa problem och bygga ett välfärdssamhälle där alla får det de behöver inom planetens gränser?

Jag vet vad jag föredrar. Men den politik som partierna i regeringsunderlaget driver kommer bara att fortsätta odla pessimism. De erbjuder ingen framtidsstro.

Vid sitt tillträde för två år sedan inledde de en drakonisk nedskärningspolitik på miljöområdet, och de har sedan dess sjösatt en rad åtgärder som drastiskt ökar Sveriges utsläpp. I stället för att fokusera på det viktigaste, nämligen att snabbt minska utsläppen här och nu, skjuter regeringen klimatåtgärder framför sig. Vi har från ministrarna många gånger fått höra att det inte är så viktigt vad som händer med utsläppen till 2030, utan att fokus ligger på att minska utsläppen på längre sikt, till 2045.

Jag vet inte om det handlar om medvetna försök att vilseleda eller om bristande kunskap, men det bör i alla fall göras tydligt för var och en att sådana uttalanden går på tvärs mot forskningen. Fakta är att det är viktigast att åstadkomma stora utsläppsminskningar de närmaste åren, annars är koldioxidbudgeten förbrukad och vi har intecknat oss för en uppvärmning på två grader eller mer.

Jämfört med förra årets budget skär regeringen ned 1 ½ miljard på klimatinvesteringar. Det sker samtidigt som konjunkturläget gör att tillgången på privat kapital för investeringar minskar. Utan offentligt kapital för omställning av strukturer som är uppbyggda kring fossila bränslen och råvaror missar vi möjligheten att ställa om.

Partierna i regeringsunderlaget skär också ned på sådant som miljöövervakning, sanering av förorenade områden och skydd av värdefull natur. Med deras politik kommer vi alltså att ha sämre kunskap om tillståndet i miljön och mindre möjligheter att städa upp gamla miljösynder, och mer av vårt gemensamma naturarv kommer att gå förlorat. Sammantaget kapas budgeten på utgiftsområde 20 med över 3 miljarder jämfört med förra årets redan då kraftigt bantade budget.

Det är också anmärkningsvärt hur nedskärningar på miljöområdet presenteras som satsningar. Exempelvis vill regeringen låta påskina att de gör en satsning

på åtgärder för värdefull natur, när tillskottet bara utgör en bråkdel av det de har skurit ned sedan sitt tillträde. De pengar som avsätts för att skydda och vårda natur är långt ifrån tillräckliga för att vända utarmningen av den biologiska mångfalden.

Bristen på investeringar, reformer och initiativ för att ställa om samhället är ett historiskt svek mot kommande generationer och samtidigt dålig politik här och nu. När näringslivet, civilsamhället, kommuner och regioner gör sig redo att ställa om gör de det trots regeringens klimatpolitik. De högnationalistiska partierna sällar sig därmed till den skara av regeringar i världen som ömsom ignorerar och ömsom ifrågasätter klimathotet.

Fru talman! Med en annan politik kan Sverige nå klimatmålen. Genom gemensamma ansträngningar och en aktiv stat kan vi förverkliga klimatomställningen. Genom investeringar på 700 miljarder kronor vill Vänsterpartiet de kommande tio åren se till att klimatomställningen accelereras. Med dessa investeringar skulle Sverige ta ett stort kliv mot att bli världens första fossilfria välfärdsland.

Vi vill bland annat förlänga Klimatklivet till 2033 och förstärka det till 7 miljarder per år. Vi vill också återinföra klimatbonusen för elbilar men med en modell som gör att den kan utnyttjas av personer med lägre inkomster och som ger incitament för prispress på marknaden. Bara omkring en tredjedel av de nya bilarna det senaste året var elbilar. Det är en alldeles för låg andel.

Vänsterpartiet vill också införa ett statligt stöd till kommuner för klimatanpassade och gröna städer. Vi vill främja det förebyggande arbetet för att motverka effekter av extremväder som översvämningar och värmeböljor.

Fru talman! Ett enigt forskarsamhälle varnar för att både klimat och biologisk mångfald är akut hotade och att dessa hot hänger samman. I Parisavtalet betonas vikten av att länderna skyddar och ökar kolförråd och kolsänkor. Friska ekosystem med stor artrikedom är mer motståndskraftiga mot klimatkrisen. Skydd och restaurering av naturliga ekosystem ger dessutom stora möjligheter att fånga in och lagra koldioxid.

Jämfört med regeringens budget vill Vänsterpartiet satsa 2 miljarder kronor mer på åtgärder för värdefull natur. Pengarna skulle bland annat gå till restaurering av våtmarker och återvätning av torvmarker. Det är åtgärder som ger många vinster för miljön och klimatet.

Vänsterpartiet vill också satsa på skydd av värdefull natur. Vi lägger i vår budget närmare 3,7 miljarder kronor mer på det jämfört med regeringen. FN:s klimatpanel IPCC konstaterade i en rapport från 2022 att åtgärder för att bevara ekosystem är ett förhållandevis billigt sätt att minska utsläppen.

För att värna skogens betydelse för den biologiska mångfalden och klimatet krävs en omställning av skogsbruket. Utvecklingen för den biologiska mångfalden i skogen är negativ. Hotade arter och livsmiljöer minskar. Skogar med höga naturvärden fortsätter att avverkas i stället för att skyddas. Det krävs styrmedel

och regleringar för att uppnå ett hållbart skogsbruk. De naturskogar som finns kvar i Sverige måste få ett långsiktigt skydd, och för det krävs ökade statliga medel. Med de otillräckliga resurser som regeringen avsätter riskerar många av dessa skogar att i stället avverkas, och många skogsägare som vill få sin skog skyddad riskerar att bli utan ersättning. Oersättliga naturvärden går därmed förlorade.

Vänsterpartiet vill också se ett nytt anslag för statlig medfinansiering av reningsteknik i kommuner där dricksvattnet har halter av PFAS som överskrider EU:s riktvärde. Dessa kemikalier finns spridda över hela jordklotet, och så gott som alla människor har PFAS i sitt blod. Forskningen visar att PFAS-ämnen ger negativa hälsoeffekter redan vid mycket låga halter, som är vanligt förekommande i blodet på Sveriges befolkning. Samtidigt visar ett flertal kartläggningar att dricksvattnet på flera orter i Sverige innehåller så höga halter av PFAS att befolkningen riskerar att få i sig mer än vad som anses vara säkert. Insatser krävs här och nu för att skydda vår hälsa. Att installera kolfilter eller investera i annan reningsteknik är väldigt kostsamt för vattenverken. Därför måste staten stödja kommunerna för att säkerställa rent dricksvatten.

Vänsterpartiet vill också satsa en halv miljard kronor på forskning för klimatomställning. Syftet är bland annat att ta hjälp av forskningen för att utforma klimatåtgärder som kan få bred folklig acceptans.

Sammantaget anvisar jag och mitt parti över 15 miljarder kronor mer än regeringen till utgiftsområde 20 för år 2025. Jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

I detta anförande instämde Andreas Lennkvist Manriquez och Jessica Wetterling (båda V).

Anf. 163 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Jag tackar Andrea Andersson Tay för anförandet. Jag hade egentligen tänkt inleda med att fråga om något annat, men jag måste ändå, fru talman, fråga om jag hörde rätt. Om jag hörde rätt pratade Andrea Andersson Tay om högnationalistiska partier i samband med att hon talade om regeringen. Är det så att Vänsterpartiets representant menar att Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna är högnationalistiska partier?

Anf. 164 ANDREA ANDERSSON TAY (V)
replik:

Fru talman! Det kan jag svara väldigt snabbt på. Ja, det anser vi.

Anf. 165 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Jag måste säga att det är anmärkningsvärt att en representant i Sveriges riksdag står i en talarstol och hävdar att Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna är högnationalistiska partier. Vad

är det som representanten lägger som grund för att dessa tre partier ska räknas som höernationalistiska?

Efter andra världskriget bildades Kristdemokraterna som en motvikt till nazismen men även till den ideologi som Andrea Andersson Tays eget parti har sitt ursprung i, nämligen kommunismen. Det var på grund av att dessa två rörelser var stora i Europa som mitt eget parti bildades som en motkraft. Ändå har Andrea Andersson Tay mage att stå i plenisalen i Sveriges riksdag och kalla Kristdemokraterna för ett höernationalistiskt parti. Det är inte den här kammaren värdigt, tycker jag, fru talman. Jag vill bara markera det. De frågor som jag egentligen hade tänkt ställa i sakfrågan får ligga.

Anf. 166 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag nödgas påminna om att ämnet för debatten är klimat, miljö och natur.

Anf. 167 ANDREA ANDERSSON TAY (V)
replik:

Fru talman! Jag beklagar att vi inte kan ägna debatten åt det som den är menad att handla om. Det kan ha funnits ädla skäl till att Kristdemokraterna bildades en gång i tiden, men det är Kristdemokraterna själva som har valt att sätta sig i regering med ett parti med nazistiska rötter, Sverigedemokraterna. Jag tror inte att jag behöver säga så mycket mer än så.

Anf. 168 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Vi debatterar 2025 års budget för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Vi har under året sett många bilder på det förändrade klimatets påverkan. Därför är det tur att denna regering kom till makten i tid, då klimatomställningen i grunden är en energiomställning för att vi ska kunna minska våra utsläpp.

Den svenska klimatpolitiken är inriktad på att net-outsläppen av klimatgaser från svenskt territorium ska passera noll 2045. Efter 2045 ska vi ha ökande negativa utsläpp.

Klimatomställningen är som sagt i grunden en energiomställning. Fossila bränslen och råvaror ska fasas ut och fossilfri energiproduktion komma på plats. Under denna mandatperiod har en rad beslut tagits i riksdagen för att möjliggöra att vi får en hållbar mix av elproduktion i form av sol-, vind-, vatten- och kärnkraft. Tillsammans skapar de ett hållbart energisystem som kan fördubblas till 2040.

Alternativet, ett volatilt energisystem, har vi upplevt i veckan på grund av den förra regeringens nedläggning av fyra kärnkraftverk. Bristen på planerbar elproduktion gav extrema elpriser på 8 kronor per kilowattimme när den väderberoende vindkraften inte levererade. Så kan vi inte fortsätta. Vi behöver ett leveranssäkert system om vi ska lyckas med klimatomställningen.

Fru talman! Flera av de lagstiftningar som varit hindrande för den nya kärnkraften har tagits bort, och incitamenten till landbaserad vindkraft för kommuner

och närboende ska öka vindkraftsutbyggnaden. Utredningen om finansiering av kärnkraft, som nyligen presenterades, bereds nu i regeringen. Samtidigt satsar regeringen 100 miljoner på att stödja pilot- och demonstrationsprojekt inom kärnkraftsområdet för att man ska kunna testa de nya teknikerna.

I januari levereras utredningen för tillståndsprocesserna. Det är den kanske viktigaste utredningen, då den påverkar byggnationen av både ny elproduktion och nya fossilfria industrier. Vi tar steg för steg för att återställa och utveckla det stabila elsystem som den förra regeringen monterade ned.

Fru talman! Samtidigt startar nu insamlingen av koldioxid. Tekniken finns. Den första auktionen för insamling av biogen koldioxid, bio-CCS, genomfördes under hösten, och nu utvärderar vi ansökningarna. I budgeten för 2026 har vi lagt in 1,7 miljarder som stöd till bio-CCS. Det är ett viktigt steg i vår långsiktiga klimatomställning.

Fru talman! Under det svenska ordförandeskapet i EU lyckades vi få Fit for 55 i hamn. Under nästa år, 2025, som den här budgeten rör, får vi ett flertal nya EU-krav på utsläppsnivåer och regelverk, till exempel ett nytt utsläppshandelssystem för sjöfart och bostäder. ReFuelEU Aviation och FuelEU Maritime börjar påverka dessa branscher att steg för steg minska sina utsläpp till 2050. För att klara kraven på flyget och sjöfarten behöver vi öka takten i vägtransporternas elektrifiering.

Transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Trafikverket pekar på att varje transportslag måste finna egna lösningar för att reducera sina utsläpp, eftersom överflyttning mellan olika trafikslag bara bidrar med någon procent till målet. Eftersom vägtransporterna står för över 90 procent av de inrikes utsläppen inom transport är elektrifieringen av våra vägtransporter en prioritet för Liberalerna, framför allt för att snabbt sänka utsläppen men också för att vi behöver de fossilfria bränslena till flyg och sjöfart i stället. Vi behöver därför snabbt bygga ut laddinfrastrukturen och fortsätta att stödja inköp av eldrivna fordon.

I förra årets budget lade vi ett helt batteri av satsningar över en treårsperiod, 2024–2026. Vi lade 4 ½ miljard som stöd till inköp av ellastbilar och elarbetsmaskiner. Ett nytt stöd på 1,6 miljarder infördes för inköp av lätta lastbilar.

Vi gav också ett extra stöd på 5,3 miljarder fram till 2026 som lades i Klimatklivet som skulle fokusera på laddinfrastruktur, elektrobränslen, biogasproduktion samt avfallshantering.

De 5,3 miljarderna lade vi i Klimatklivet. Sammanlagt satsade vi 12 miljarder extra under en treårsperiod för att kunna klara vägtransporternas omställning. Till det lägger regeringen i år 500 miljoner extra 2025 för laddinfrastruktur.

Det är en rejäl satsning som vi hoppas ska ge utdelning i att fler ska se möjligheten att köpa eldrivna fordon.

Liberalerna och samarbetspartierna avser också att införa en ny elbilspremie riktad till grupper i behov av

stöd till exempel i glesbygd. Den är till 75 procent finansierad av EU:s sociala klimatfond. Planerad start för stödet är den 1 januari 2026.

För att klara omställningen av vägtransporter måste också produktionen av biobränslen öka kraftigt. Här är det glädjande att Liberalerna och samarbetspartierna driver på och har fått beslut i EU om att skatteundantagen för biogas gäller för tiden fram till 2030. De som under 2023 och 2024 tvingades att betala skatt kan söka återbäring hos Skatteverket.

Flyget har en viktig funktion för våra internationella kontakter och för att hålla ihop Sverige. Samtidigt pågår flygets klimatomställning med full kraft. Med de allt högre, konkurrensneutrala kraven på flyget i EU har riksdagen beslutat att avskaffa flygskatten. Dubbla pålagor hotar att sänka flyget.

Nu bör fokus i stället ligga på att utnyttja möjligheten att flyga fossilfritt, öka produktionen av fossilfritt flygbränsle och att planera för hur elflyg kan introduceras i Norden med dess stora möjligheter att skapa nya flygrutter.

Fru talman! Klimat och miljö är starkt sammankopplade, inte minst vad gäller våtmarker. En satsning på våtmarker har flera positiva effekter. Det bidrar till minskade utsläpp, bättre vattenkvalitet, ger många positiva effekter på biologisk mångfald, minskar risken för översvämningar och fungerar som vattenreservoar för landskapens skydd mot torka och brand.

För att uppnå dessa dubbeleffekter pågår en satsning på våtmarker med totalt 765 miljoner under 2024–2026. Stödet kommer därefter att trappas upp till närmare 600 miljoner per år 2026–2030.

Regeringen inför nu också ett helt nytt stöd, Kväveklivet. Det syftar till att hjälpa jordbrukarna att eliminera sina utsläpp av kväveföreningar, som ammoniak och lustgas. Stödet kan gå till åtgärder som till exempel lock över gödselanläggningar eller traktorer som med hjälp av sensorer känner av hur mycket kväve de behöver trycka ned i marken. Det kommer att minska jordbrukets klimatpåverkan och den övergödning som skadar svenska sjöar, vattendrag och inte minst Östersjön.

Bekämpningen av invasiva arter i vattenmiljön får också ökat stöd. De invasiva arterna hotar den biologiska mångfalden och tränger ut andra växter och djur. Skötsel av värdefull natur ökas samtidigt från 130 till 150 miljoner kronor per år under 2025–2027, för att stärka skötseln av naturreservat och restaurering av ängs- och betesmarker.

Slutligen måste klimatomställningen upplevas som rättvis. Det är företagen och konsumenterna som genomför klimatomställningen med sina val. Ska man orka hänga i över flera decennier måste den upplevas som rättvis.

Ett av Sveriges stora bidrag till den globala klimatomställningen är vår teknikutveckling och företagens export av just processer och produkter till resten av världen.

Fru talman! Med de orden yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på alla motioner.

(Applåder)

Anf. 169 ANDREA ANDERSSON TAY (V)
replik:

Fru talman! I november basunerade Ulf Kristersson och Romina Pourmokhtari i en debattartikel ut att resten av världen borde följa vår väg i klimatpolitiken. Det är ironiskt med tanke på att regeringen driver en politik som ökar utsläppen.

Andra kvartalet i år ökade de svenska utsläppen enligt SCB med 5,6 procent jämfört med samma period 2023. Om resten av världen skulle följa vår väg skulle det leda till katastrof.

Det är något unikt som regeringen gör. Man driver en politik som aktivt genom politiska beslut ökar utsläppen. Man gör det med vetskapen om att vi egentligen måste minska utsläppen snabbare än vad vi någonsin har gjort tidigare för att undvika klimatkrisens mest katastrofala effekter.

Det finns inget utrymme att öka utsläppen nu för att minska mer senare, som vissa av regeringens ministrar verkar tro. Min fråga är: Tycker Helena Gellerman och Liberalerna att det är okej att utsläppen ökar samtidigt som vi står inför risken för en skenande klimatkatastrof?

Anf. 170 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack för frågan!

Klimatet ligger mig väldigt varmt om hjärtat. Det var därför jag började mitt anförande med att det är viktigt att vi ser klimatomställningen som ett system. Klimatomställningen är en energiomställning.

Under förra mandatperioden röstade ledamotens parti för att lägga ned fyra kärnkraftverk. Man stoppade också nyutvecklingen av två kärnkraftverk. Nu ska vi inte bara diskutera kärnkraft här. Men faktum kvarstår att det är den nedläggningen som har gjort att vi har väldigt höga priser.

Vi får inte den fossilfria industrin att etablera sig. Det gäller inte minst i min region i Västra Götaland. Vi får inte ned den billiga elen från Norrland. Det finns externa personer som vidimerar att det är på grund av att kärnkraften lades ned.

På det sättet har elpriset gått upp med minst 40 procent. Det skulle ha varit lägre om vi inte lagt ned kärnkraftverken. Man måste se det som en helhet.

Genom att vi gör det kommer vi att kunna ha ett energisystem som tillåter en kontinuerlig ändring till 2045. Med det energisystem som ledamoten står bakom tittar man bara till 2030, för man kan inte titta längre. Man har ingen politik för hur vi ska nå målen till 2045.

Jag är för att vi ska ha mer vindkraft. Det är det snabbaste vi kan ha på kort sikt. Men vi måste också lösa det på lång sikt så att det inte blir en ättestupa efter 2030.

Anf. 171 ANDREA ANDERSSON TAY (V)
replik:

Fru talman! Jag tror att flera av oss här kan vara överens om att debatten har handlat alldeles för mycket om kärnkraft och alldeles för lite om de frågor som den borde handla om.

Det är dags att någon säger som det är: Kejsaren är naken. Att byggande av ny kärnkraft skulle ha särskilt mycket att göra med klimatomställningen är någonting som partierna i regeringsunderlaget har hittat på för att ha någonting att komma med i klimatdebatten.

Det finns en sak i statsministerns och klimatministerns debattartikel som jag faktiskt kan instämma i. Jag tror att Helena Gellerman var inne på samma sak i sitt anförande. Klimatarbetet måste vara långsiktigt och ha bred acceptans hos befolkningen.

Tyvärr misslyckas regeringen fullständigt också på båda de punkterna. Ett långsiktigt klimatarbete fordrar kraftfulla investeringar i omställningen, välfungerande järnvägar, elektrifiering av vägtrafiken och snabb utbyggnad av havsbaserad vindkraft. Inget av detta lyckas Sverige med under den nuvarande regeringen.

För att klimatarbetet ska få bred acceptans krävs också att människor känner en grundläggande trygghet och att samhället finns där när man behöver det. Det är alltså raka motsatsen till den välfärdskris som regeringens politik skapar.

Jag vet att många svenskar i dag är besvikna på Liberalerna för deras brutna löften. Att som klimat- och miljöministern ursäkta sig med att man har tvingats till kompromisser med mindre ambitiösa partier klingar falskt. Faktum är att Liberalerna kan välja att lämna regeringen vilken dag som helst och se till att Sverige får ett nytt styre. Det är Liberalerna som aktivt väljer att styra tillsammans med partier som förnekar klimatkrisen framför att samarbeta med dem som faktiskt vill lösa den.

Anf. 172 HELENA GELLERMAN (L) replik:

Fru talman! Tack för ytterligare frågor från ledamoten!

En av anledningarna till att vi valde att sätta oss i den regering som vi sitter i var att vi såg att den andra vägen inte var framkomlig. Liberalerna var det parti som inte gick med i energiöverenskommelsen, för vi såg redan när den startade att ett energisystem inte fungerar om man inte har planerbar energi. Vi vill inte bygga ut vattenkraften, och då är det kärnkraften som är kvar. Därför gick vi inte med i energiöverenskommelsen.

Vi tyckte att det var positivt när Moderaterna och Kristdemokraterna drog samma slutsats. Vi såg då att om detta ska fungera, och om man ska göra en seriös klimatomställning, är det viktigt att man har en planerbar energi med en vettig prishöjning. Man kan inte bara prata om billig energi, för vattenkraften och kärnkraften tillför också en stabilitet i systemet. Och det är det som företagen eftersträvar.

Jag ser till exempel att vi på grund av nedläggningen av kärnkraften kommer att behöva använda

gasturbiner för att vi ska få arbetstillfällen och för att inte företagen ska försvinna utanför Sveriges gränser.

Den här regeringen har sagt ja till vindkraftsparker och till fler havsbaserade vindkraftverk än den förra regeringen gjorde. Men det har ändå bara ersatt ett enda av de kärnkraftverk som den förra regeringen med Vänsterpartiets stöd stod bakom nedläggningen av.

Anf. 173 STINA LARSSON (C):

Fru talman! Jag är sist ut i kväll i debatten om vår miljöbudget.

Sverige är ett fantastiskt land. Vi bor här, och de flesta av oss mår bra. Sverige rankas ofta bland de bästa när det gäller levnadsstandard. Vi har bra innovationsklimat, och vårt engagemang för miljö och klimat är högt.

När utländska gäster kommer till oss blir många imponerade av vår avfallshantering och sopsortering, över vår kollektivtrafik eller över att det finns naturområden nära våra städer och även vilda djur som lever nära oss i tätorterna. Vi har mycket att vara stolta över, men vi måste också vara ärliga om de utmaningar vi står inför.

För oss i Centerpartiet är det självklart att Sverige ska fortsätta att vara ett föregångsland när det gäller att möta miljö- och klimatutmaningarna. Men vi ser också ett stort problem i dagens regering, där det största partiet inte ens riktigt står bakom alla etappmål för klimatet. Vi ser de allvarliga konsekvenserna av denna politik redan nu.

Vi har ett ansvar, både här i Sverige och globalt, att ta krafttag för att möta den miljö- och klimatkris vi står inför. Just nu har Tidöpartierna det största ansvaret eftersom det är de som har majoritet i vårt parlament just nu. Om vi inte tar tag i miljö- och klimatfrågan på riktigt riskerar vi inte bara vår framtid ur miljösynpunkt, utan vi förlorar också möjligheter att stärka vår ekonomi, vårt samhälle och vår roll som föregångsland.

Fru talman! I regeringens höstbudget ser vi att det saknas flera satsningar som kan ta oss närmare våra miljö- och klimatmål. Det är ett djupt allvarligt läge. Varje ton ökade utsläpp förvärrar klimatkrisen, skadar ekonomin och fördyrar omställningen.

Samtidigt ser vi att den gröna omställningen försetnas och att subventioner för fossil energi fortsätter att öka. Det är inte bara dåligt för miljön, utan det är också en risk för vår konkurrenskraft. Företag och innovatörer som har varit pådrivande för omställningen känner nu att den politiska osäkerheten bromsar deras arbete. Deras investeringar dröjer, och företag ser sig tvungna att flytta sina investeringar till länder som har en tydligare och mer förutsägbar klimatpolitik. Det är inte bara dåligt för klimatet; vi riskerar också att förlora arbetstillfällen och skatteintäkter här i Sverige.

Fru talman! Vad ska vi då göra? Vad krävs för att Sverige ska kunna gå i spetsen för omställningen och möta dessa klimatutmaningar? Jag vill tala om tre viktiga principer: innovation, styrning och långsiktighet.

Först och främst måste vi se till att innovationer och ny teknik får rätt förutsättningar att blomstra. Sverige är redan ett av världens mest innovativa länder, och våra företag är världsledande inom grön teknologi. Detta är inte något vi ska släppa ifrån oss. Det finns stora affärsmöjligheter i den gröna omställningen, och vi har alla förutsättningar att bli ännu bättre på att använda dem.

Genom att sätta tydliga och ambitiösa klimatmål för företagen och genom att skapa rätt ekonomiska incitament kan vi stimulera en snabb omställning. Men detta kräver att politiken inte bromsar utvecklingen utan att vi snarare underlättar för företag att växa upp.

Det handlar också om styrning för att stegvis gå i rätt riktning för miljön. Då behövs det styrmedel och incitament som styr människor mot ett mer miljövänligt beteende, för det ska vara lätt att göra rätt.

Ett exempel är skatten på plastbärkassar, som regeringen nu har slopat. Oavsett hur denna skatt påverkade ekonomiskt – på vissa sätt kanske inte korrekt – minskade den totala användningen av plast, vilket bidrog till att minska nedskräpningen av plast totalt sett.

När skatten nu plockas bort riskerar det att leda till att konsumtionen ökar igen. Jag har fått signaler från handlare om att det nu efter en och en halv månad är fler som köper plastpåsar, och detta medför att det blir mer plastavfall i naturen. Samtidigt förlorar staten en intäkt som skulle kunna gå till att motverka nedskräpning. I dag lägger kommunerna stora summor på städning av våra städer och tätorter, resurser som skulle kunna gå till annat.

För att komma åt problemet med plastavfall måste regeringen vakna upp, ta ett helhetsgrepp och verkligen prioritera plastfrågan. För andra året i rad missar vi målet för insamlingen av förpackningsavfall för plast. Därför krävs det att vi totalt sett minskar användningen av plastförpackningar, och när vi till slut kasserar en förpackning måste den återvinnas.

Men miljö- och klimatfrågan är naturligtvis större än så. För att bromsa klimatförändringarna måste vi se till att vi minskar vårt beroende av fossila bränslen och i stället investerar i hållbara alternativ. Vi måste skapa ett system där det lönar sig att investera i grön teknik och där det inte längre är billigt att förstöra vårt klimat. Om vi inte gör detta, om vi inte gör det nu och om vi inte vågar fatta de tuffa besluten kommer vi inte att nå våra klimatmål. Det är därför Centerpartiet står fast vid att klimatmålen måste vara bindande och att de måste följas upp med konkret politik.

Fru talman! Innovation och styrning räcker inte. För att vi ska kunna göra de här förändringarna på riktigt måste vi tänka långsiktigt. Det handlar om att bygga om vårt samhälle från grunden. Vi behöver ersätta de linjära flödena, där vi producerar, konsumerar och slänger, med cirkulära flöden för att minska vårt beroende av fossila bränslen. Det är inte bara för klimatets skull utan också för att öka vår nationella säkerhet.

Genom att minska vårt beroende av fossila bränslen, särskilt dem från Ryssland och andra auktoritära

regimer, gör vi Sverige mer oberoende och säkrare. Och för att detta ska hända behöver vi skapa förutsättningar för både företag och människor att delta i omställningen.

Centerpartiet föreslår exempelvis en folkbonus för dem som byter ut sina fossildrivna bilar mot miljöbilar. Det här stödet, som innebär 50 000 kronor för att byta till en miljövänlig bil, kommer att hjälpa många hushåll att ta steget mot en mer hållbar framtid. Det handlar om att ge människor möjlighet att göra det rätta för klimatet utan att det ska bli ekonomiskt betungande.

Här har regeringen endast lyckats prestera en skrotningspremie som vid novembers slut lyckats nå drygt 200 bilar. Det räcker inte. Det är inte så vi ställer om fordonsparken. Klimatomställningen av transportsektorn kräver åtgärder och politiska reformer inom elektrifiering, ett transporteffektivt samhälle och förnybara drivmedel. Hittills har regeringen tagit bort eller försvagat flera viktiga styrmedel som reseavdraget, stads- miljöavtalet, reduktionsplikten, beskattningen av bensin och diesel samt bonus vid köp av elbilar.

I stället vill Centerpartiet rikta premien till köp av begagnade elbilar, elcyklar och kollektivtrafikkort och återinföra bonus för inköp av nya elbilar.

Slutligen: Vi har ett ansvar för att förvalta och skydda vår natur. Våra ekosystem är ovärderliga för klimatet och för vårt välmående. Därför vill Centerpartiet öka stödet till lokalt naturvårdsarbete och bevara våra skyddade områden. Vi måste även restaurera och sanera de områden som har förorenats och intensifiera arbetet mot övergödning och främmande invasiva arter. Vår biologiska mångfald är inte bara viktig för naturen; den är också en förutsättning för en hållbar framtid.

Fru talman! Hur hade det då sett ut om Centerpartiet hade fått bestämma? Ja, inte riktigt så här i alla fall. Jag och Centerpartiet står inte bakom regeringens budget. Vi har i stället en egen budget som ska ses som en helhet, och därför har vi inget yrkande här. Jag hänvisar i stället till Centerpartiets särskilda yttrande.

Nu står vi inför en skärningspunkt. Vi har alla förutsättningar att vara världsledande när det gäller att skapa ett hållbart samhälle, men för att detta ska bli verklighet måste politiken ta ansvar.

Centerpartiet vill vara en del av denna förändring. Vi vill vara med och skapa de förutsättningar som krävs för att våra företag ska kunna växa, för att vi ska kunna möta klimatkrisen och för att Sverige ska vara ett föregångsland inom hållbar utveckling. Vi vill att framtida utländska gäster också fortsättningsvis ska vara intresserade av vårt miljöarbete. För att vi ska lyckas måste vi vara modiga, ta ansvar och fatta de beslut som krävs för framtidens miljö och klimat.

Med det vill jag önska alla här i salen som har hållit ut en riktigt god jul.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 december.)

§ 12 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Skrivelser
2024/25:61 Internationellt bistånd genom multilaterala organisationer
2024/25:68 2024 års redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild kontroll av vissa utlännningar
2024/25:69 Fördjupad uppföljning av arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor
2024/25:71 Riksrevisionens rapport om Försäkringskassans användning av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelser skulle förlängas till och med fredagen den 17 januari 2025.

Motioner
med anledning av skr. 2024/25:55 Riksrevisionens rapport om förvaltningen av skyddad natur
2024/25:3282 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V)
2024/25:3285 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S)
2024/25:3286 av Stina Larsson m.fl. (C)
2024/25:3289 av Emma Nohrén m.fl. (MP)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 december

2024/25:280 Samverkan för jämställdhet
av *Eva Lindh* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2024/25:281 Utförsäljning av statliga bolag
av *Linus Sköld* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2024/25:282 Försvarets samverkan med vindkraftsproducenter
av *Adrian Magnusson* (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
2024/25:283 ICC:s arresteringsorder mot Benjamin Netanyahu
av *Håkan Svenneling* (V)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:284 Regeringens prioriteringar på SRHR-området
av *Janine Alm Ericson* (MP)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 december

2024/25:595 Skydd för minoriteter i Syrien efter HTS maktövertagande
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:596 Sverige som ett gemensamt elprisområde
av *Lars Mejern Larsson* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:597 Försäljning av plomberade och nedgångna berggrum för att stärka totalförsvaret
av *Rickard Nordin* (C)
till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)
2024/25:598 Arbetsmarknadsintegration för invandrade mödrar i Sverige
av *Serkan Köse* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)
2024/25:599 Utrikespolitiska konsekvenser efter den politiska krisen i Sydkorea
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:600 Behovet av blocköverskridande samtal om energipolitiken
av *Olle Thorell* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2024/25:601 Invigningsceremoni i Somaliland
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:602 Planerade möten i Israel
av *Linnéa Wickman* (S)
till statsrådet Benjamin Dousa (M)
2024/25:603 Åtgärder mot viltolyckor på Riksväg 73 vid Älgviken i Nynäshamn
av *Serkan Köse* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)
2024/25:604 Tydlighet kring reserekommendationerna till Syrien
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:605 Sveriges respons på Irans nya lagar mot kvinnor och könsapartheid
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:606 Sydkorea och Sverige
av *Olle Thorell* (S)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)
2024/25:607 Nordiskt samarbete för att möta vård- och tekniksektorns utmaningar
av *Serkan Köse* (S)
till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)
2024/25:608 Nordiskt fokus på livslångt lärande och digital utveckling
av *Serkan Köse* (S)
till statsrådet Jessica Rosencrantz (M)
2024/25:609 Bristande kontroll av arbetssökande i insatser hos externa leverantörer
av *Serkan Köse* (S)
till arbetsmarknads- och integrationsminister Mats Persson (L)
2024/25:610 Situationen för övriga syskon vid miss-tänkt hedersproblematik

av *Sanna Backeskog* (S)
till statsrådet *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
**2024/25:611 Internationella brottmålsdomstolen
och Sidachefens besök i Israel–Palestina**
av *Olle Thorell* (S)
till statsrådet *Benjamin Dousa* (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 21.10.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med
§ 3 anf. 26 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 3
anf. 51 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 4
anf. 85 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen
kl. 15.20,
av talmannen därefter till och med § 6,
av förste vice talmannen därefter till och med § 11
anf. 126 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Ärenden för bordläggning	1
§ 3 Totalförsvaret 2025–2030	1
Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU2	1
Anf. 1 PETER HULTQVIST (S).....	1
Anf. 2 JÖRGEN BERGLUND (M).....	2
Anf. 3 HANNA GUNNARSSON (V).....	4
Anf. 4 JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	6
Anf. 5 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	6
Anf. 6 JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	6
Anf. 7 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	7
Anf. 8 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	7
Anf. 9 MIKAEL LARSSON (C).....	8
Anf. 10 ANNA STARBRINK (L).....	10
Anf. 11 EMMA BERGINGER (MP).....	11
Anf. 12 JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	13
Anf. 13 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	13
Anf. 14 JÖRGEN BERGLUND (M) replik.....	14
Anf. 15 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	14
Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M).....	14
Anf. 17 PETER HULTQVIST (S) replik.....	15
Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	16
Anf. 19 PETER HULTQVIST (S) replik.....	16
Anf. 20 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	16
Anf. 21 TREDJE VICE TALMANNEN.....	16
Anf. 22 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	17
Anf. 23 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	17
Anf. 24 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	17
Anf. 25 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	17
Anf. 26 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	18
Anf. 27 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	18
Anf. 28 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	18
Anf. 29 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	19
Anf. 30 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	19
Anf. 31 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	19
Anf. 32 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	19
Anf. 33 Försvarsminister PÅL JONSON (M) replik.....	20
Anf. 34 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	20
Anf. 35 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	21
Anf. 36 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	21
Anf. 37 HANNA GUNNARSSON (V) replik.....	22
Anf. 38 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	22
Anf. 39 PETER HULTQVIST (S) replik.....	22
Anf. 40 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	22
Anf. 41 PETER HULTQVIST (S) replik.....	23
Anf. 42 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	23
Anf. 43 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	23
Anf. 44 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	24
Anf. 45 MIKAEL LARSSON (C) replik.....	24
Anf. 46 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M) replik.....	24
Anf. 47 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	24
Anf. 48 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	25
Anf. 49 EMMA BERGINGER (MP) replik.....	25
Anf. 50 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	25
Anf. 51 BJÖRN SÖDER (SD).....	25
Anf. 52 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	27
Anf. 53 GÖRAN HARGESTAM (SD).....	28

(Beslut fattades under § 9.)	28
§ 4 Näringsliv	28
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU1	28
Anf. 54 TOBIAS ANDERSSON (SD)	28
Anf. 55 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	30
Anf. 56 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	30
Anf. 57 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	30
Anf. 58 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	31
Anf. 59 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	31
Anf. 60 KJELL JANSSON (M)	32
Anf. 61 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	34
Anf. 62 KJELL JANSSON (M) replik	34
Anf. 63 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	34
Anf. 64 KJELL JANSSON (M) replik	34
Anf. 65 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	35
Anf. 66 KJELL JANSSON (M) replik	35
Anf. 67 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	35
Anf. 68 KJELL JANSSON (M) replik	35
Anf. 69 BIRGER LAHTI (V)	36
Anf. 70 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 71 BIRGER LAHTI (V) replik	37
Anf. 72 TOBIAS ANDERSSON (SD) replik	37
Anf. 73 BIRGER LAHTI (V) replik	37
Anf. 74 LILI ANDRÉ (KD)	37
Anf. 75 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	38
Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD) replik	38
Anf. 77 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	39
Anf. 78 LILI ANDRÉ (KD) replik	39
Anf. 79 ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	39
Anf. 80 LOUISE EKLUND (L)	40
Anf. 81 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	41
Anf. 82 LOUISE EKLUND (L) replik	42
Anf. 83 DANIEL VENCU VELASQUEZ CASTRO (S)	
replik	42
Anf. 84 LOUISE EKLUND (L) replik	42
Anf. 85 NILS SEYE LARSEN (MP)	42
Anf. 86 JOSEF FRANSSON (SD)	43
(Beslut fattades under § 9.)	44
§ 5 Regional utveckling	44
Näringsutskottets betänkande 2024/25:NU2	44
Anf. 87 ERIC PALMQVIST (SD)	44
Anf. 88 ISAK FROM (S) replik	45
Anf. 89 ERIC PALMQVIST (SD) replik	45
Anf. 90 ISAK FROM (S) replik	46
Anf. 91 ERIC PALMQVIST (SD) replik	46
Anf. 92 ISAK FROM (S)	46
Anf. 93 ERIC PALMQVIST (SD) replik	47
Anf. 94 ISAK FROM (S) replik	47
Anf. 95 ERIC PALMQVIST (SD) replik	48
Anf. 96 ISAK FROM (S) replik	48
Anf. 97 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M)	
replik	48
Anf. 98 ISAK FROM (S) replik	49

Anf. 99 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	
replik.....	49
Anf. 100 ISAK FROM (S) replik	49
Anf. 101 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)...	49
Anf. 102 ISAK FROM (S) replik	50
Anf. 103 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	
replik.....	51
Anf. 104 ISAK FROM (S) replik	51
Anf. 105 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	
replik.....	51
Anf. 106 BIRGER LAHTI (V)	51
(forts. § 10)	52
Ajournering	52
Återupptaget sammanträde	52
§ 6 Parentation	52
Anf. 107 TALMANNEN	52
§ 7 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 december	53
MJU2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och	
livsmedel.....	53
NU3 Utgiftsområde 21 Energi	53
AU2 Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	53
AU4 Ökad kontroll vid utbetalning från den statliga	
lönegarantin	53
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 december	54
AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet	54
UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning ...	54
UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	54
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	54
FöU2 Totalförsvaret 2025–2030.....	54
NU1 Utgiftsområde 24 Näringsliv	55
Ajournering	56
Återupptaget sammanträde	56
§ 10 (forts. från § 5) Regional utveckling (forts. NU2)	56
Anf. 108 LILI ANDRÉ (KD).....	56
Anf. 109 ISAK FROM (S) replik	57
Anf. 110 LILI ANDRÉ (KD) replik	57
Anf. 111 ISAK FROM (S) replik	57
Anf. 112 LILI ANDRÉ (KD) replik	57
Anf. 113 ELISABETH THAND RINGQVIST (C).....	57
Anf. 114 LOUISE EKLUND (L).....	58
Anf. 115 NILS SEYE LARSEN (MP).....	59
Anf. 116 ERIC PALMQVIST (SD) replik	60
Anf. 117 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	60
Anf. 118 ERIC PALMQVIST (SD) replik	60
Anf. 119 NILS SEYE LARSEN (MP) replik	61
(Beslut skulle fattas den 18 december.)	61
§ 11 Klimat, miljö och natur	61
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU1	61
Anf. 120 EMMA NOHRÉN (MP).....	61
Anf. 121 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	62
Anf. 122 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	63
Anf. 123 HELENA STORCKENFELDT (M) replik	63
Anf. 124 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	63
Anf. 125 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	63
Anf. 126 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	64
Anf. 127 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	64
Anf. 128 EMMA NOHRÉN (MP) replik.....	64
Anf. 129 MARTIN KINNUNEN (SD).....	64
Anf. 130 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	66

Anf. 131	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	66
Anf. 132	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	66
Anf. 133	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	67
Anf. 134	STINA LARSSON (C) replik.....	67
Anf. 135	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	67
Anf. 136	STINA LARSSON (C) replik.....	68
Anf. 137	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	68
Anf. 138	HELENA STORCKENFELDT (M).....	68
Anf. 139	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	69
Anf. 140	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	69
Anf. 141	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	70
Anf. 142	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	70
Anf. 143	STINA LARSSON (C) replik.....	70
Anf. 144	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	70
Anf. 145	STINA LARSSON (C) replik.....	71
Anf. 146	HELENA STORCKENFELDT (M) replik	71
Anf. 147	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	71
Anf. 148	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	72
Anf. 149	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	73
Anf. 150	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	73
Anf. 151	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	73
Anf. 152	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	73
Anf. 153	ANDRE VICE TALMANNEN	74
Anf. 154	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	74
Anf. 155	MARTIN KINNUNEN (SD) replik.....	74
Anf. 156	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	74
Anf. 157	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	74
Anf. 158	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	76
Anf. 159	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	76
Anf. 160	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik.....	77
Anf. 161	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	77
Anf. 162	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	77
Anf. 163	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	78
Anf. 164	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik.....	78
Anf. 165	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	78
Anf. 166	ANDRE VICE TALMANNEN	79
Anf. 167	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik.....	79
Anf. 168	HELENA GELLERMAN (L).....	79
Anf. 169	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik.....	80
Anf. 170	HELENA GELLERMAN (L) replik	80
Anf. 171	ANDREA ANDERSSON TAY (V) replik.....	81
Anf. 172	HELENA GELLERMAN (L) replik	81
Anf. 173	STINA LARSSON (C)	81
	(Beslut skulle fattas den 18 december.)	82
§ 12	Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	83
§ 13	Anmälan om interpellationer	83
§ 14	Anmälan om frågor för skriftliga svar	83
§ 15	Kammaren åtskildes kl. 21.10.	84